

Yetiştirici Sınıf Öğretim Programı (YSÖP)

Ara Dönem Gözden Geçirme Raporu

Yetiştirici Sınıf Öğretim Programı

Ara Dönem Gözden Geçirme Raporu

**T.C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI**

Atatürk Bulvarı
Bakanlıklar
Ankara

T +90 (312) 419 14 10
F +90 (312) 417 71 05

www.meb.gov.tr

**AVRUPA BİRLİĞİ
TÜRKİYE DELEGASYONU**

Uğur Mumcu Cad. No:88,
Kat: 4, Gaziosmanpaşa
06700 Ankara

T +90 (312) 459 87 00
F +90 (312) 446 67 37

www.avrupa.info.tr

**UNICEF
TÜRKİYE TEMSİLCİLİĞİ**

Birlik Mah., 2. Cad.,
No: 11, Çankaya
06610 Ankara

T +90 (312) 454 10 00
F +90 (312) 496 14 61

www.unicef.org.tr

Yetiştirici Sınıf Öğretim Programı

Ara Dönem Gözden Geçirme Raporu

Bu çalışma, Avrupa Birliği'nin finansal ve UNICEF'in teknik desteği ile yürütülen "Önce Çocuklar: Türkiye'de Çocuklar için İyi Yönetişim, Koruma ve Adalete Doğru" projesi kapsamında Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü için Eğitim Reformu Girişimi'ne (ERG) yaptırılmıştır.

Karaköy İletişim Merkezi
Bankalar Caddesi 2, Kat 5
Karaköy 34420 İstanbul
T +90 (212) 292 50 44
F +90 (212) 292 02 95
www.erg.sabanciuniv.edu

Ara Dönem Değerlendirme Araştırma Ekibi
Bengü Börkan (Boğaziçi Üniversitesi), Ayşe Caner (Boğaziçi Üniversitesi), Z. Hande Sart (Boğaziçi Üniversitesi), Aytuğ Şaşmaz (Eğitim Reformu Girişimi), Özlem Ünlühisarcıklı (Boğaziçi Üniversitesi)

Araştırma Asistanı
Çisem Gürel

Süpervizör-Koordinatör
Batuhan Aydagül (Eğitim Reformu Girişimi)

Bu rapora kaynaklık eden araştırma Nisan-Ağustos 2010'da gerçekleştirilmiş, rapor Aralık 2011'de son haline getirilmiştir.

İçeriğinin sorumluluğu yalnızca yazarlarına aittir ve Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü, UNICEF, Avrupa Birliği ve ERG'nin görüşleriyle örtüşmeyebilir.

İçindekiler

Tablolar	3
Şekiller.....	4
Kısaltmalar	5
Tanımlar	6
YÖNETİCİ ÖZETİ	7
Sayılarla Mevcut Durum.....	7
Türkiye’de Okullulaşma için Atılan Adımlar ve YSÖP	7
Ara Dönem Gözden Geçirme İçin Gerçekleştirilen Saha Çalışmasının Amacı ve Yöntemi.....	8
Temel Bulgular	9
Öneriler	11
GİRİŞ.....	12
I. EĞİTİM HAKKI.....	13
Yasal Dayanaklar	13
Sayılarla Mevcut Durum.....	13
Sorunlar.....	15
İyileştirme çalışmaları	15
II. YETİŞTİRİCİ SINIF ÖĞRETİM PROGRAMI.....	17
III. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ	20
Nitel Yöntem: Saha Görüşmeleri.....	20
Saha görüşmelerinin yapıldığı iller	20
Saha görüşmeleri örnekleme ve uygulama.....	20
Görüşme protokolü.....	21
Katılımcı profili	21
Nicel Yöntem: Anket Çalışması	22
Öğrenci örnekleme ve uygulama	23
Öğretmen örnekleme ve uygulama	24
IV. BULGULAR.....	25
YSÖP Fark Yaratıyor mu?	25
Tespit ve Kayıt	26
İl/İlçe Düzeyinde YSÖP Sınıfı Açılacak Okulların Belirlenmesi.....	28
Okula Kazandırma	29
İl/İlçe Düzeyinde ve Okul Düzeyinde Planlama.....	30
YSÖP formatörlerinin durumu	31
Planlama ve Değerlendirme Komisyonu’nun işleyişi	32
YSÖP sınıfında görev yapan öğretmenlerin görevlendirilmesi ve eğitimi.....	33
YSÖP sınıflarına malzeme, eğitim, araç ve gereçlerin sağlanması	34
e-YSÖP.....	36
Öğretim Programlarının Uygulanması	36
YSÖP’e ilişkin görev ve sorumluluklar	37
Öğrenci devamsızlık durumu	38
Öğrenci uyumu.....	39
Eğitimden beklentiler.....	41
Akademik başarı.....	41
Öğrencilerin okulu bırakma/geç başlama nedenleri.....	42
Ailenin okula karşı tutumu ve YSÖP hakkında görüşleri	44
Öğretim Programlarının Tamamlanması ve Nakil.....	44
YSÖP sonrası geçiş yapılan sınıf öğretmenlerinin YSÖP’e ilişkin olarak bilgilendirilmesi.....	45

Öğrenci devamsızlık durumu	45
Öğrenci uyumu.....	46
Akademik başarı.....	47
Eğitimden beklentiler.....	47
İzleme ve Değerlendirme	48
V.EĞİTİME ERİŞİM VE DEVAMIN SAĞLANMASINA YÖNELİK ÇABALARIN GELECEĞİ VE YSÖP	50
YSÖP'ün Eğitime Erişim ve Devamın Sağlanmasına Yönelik Çabalara Katkısı.....	50
YSÖP'ün 2013'ten Sonra Devamına İlişkin Görüşler	50
VI. FAYDA-MALİYET ANALİZİ	53
YSÖP'ün Yarattığı Faydanın Temeli	53
Parasal Olarak İfade Edilemeyecek Faydalar	54
Parasal Olarak İfade Edilebilen Fayda ve Maliyetlerin Karşılaştırılması.....	57
Parasal olarak ifade edilen faydanın hesaplanması	57
Parasal olarak ifade edilen maliyetin hesaplanması	58
VII. SONUÇ VE ÖNERİLER	61
Program'ın Geneline İlişkin Öneriler.....	61
Program İşleyiş Sürecine İlişkin Öneriler.....	62
Tespit.....	62
Okula kazandırma	63
Planlama.....	65
Eğitim öğretim gerçekleştirme/uygulama	66
Nakil	67
İzleme ve değerlendirme	67
Eğitim Politikasına İlişkin Genel Öneriler	68
Politika Uygulamaları için Genel Strateji Önerileri.....	69
KAYNAKLAR	70
EKLER.....	72
EK 1: Tablolar	72
EK 2: Şekiller	92
EK 3: Görüşme Soruları	96
EK 4: Anketler.....	109

Tablolar

Tablo 1: Okullulaşmamış çocuk sayıları	14
Tablo 2: Hedef gruba göre programlar ve program süreleri.....	19
Tablo 3: Seçili illerde YSÖP kapsamındaki öğrenci sayısı (Mayıs 2009)	20
Tablo 4: Nitel çalışma kapsamında gerçekleştirilen saha görüşmeleri	21
Tablo 5: Nicel çalışma kapsamında anket uygulanan öğrenciler ve uygulama sırasında kayıtlı oldukları sınıf.....	23
Tablo 6: YSÖP sayesinde eğitim düzeyi değişecek çocukların sayısı	54
Tablo 7: Eğitim düzeyine göre ceza infaz kurumuna giren hükümlüler ve 15 yaş üstü nüfus içindeki payları	56
Tablo 8: Eğitim düzeyine göre işgücüne katılım oranı ve aylık ücret	57
Tablo 9: YSÖP'ün parasal olarak ifade edilebilen faydası (YSÖP yararlanıcıları arasından ilköğretim mezunu olması beklenenlerin cinsiyet ve YSÖP öncesi eğitim düzeylerine göre edinecekleri kazançları arasındaki fark).....	58
Tablo 10: Kategorilere ve harcamayı gerçekleştiren kurumlara göre YSÖP'ün maliyeti	59
Tablo 11: e-YSÖP'ten elde edilen verilere göre YSÖP'e 2008-2009 ve 2009-2010 öğretim yıllarında kaydolmuş öğrencilerin illere göre dağılımı	72
Tablo 12: Nitel çalışma kapsamında gerçekleştirilen görüşmelerin illere ve görüşme yapılan kişinin görevine göre dağılımı.....	75
Tablo 13: Nitel çalışma kapsamında görüşme gerçekleştirilen velilerin profili.....	76
Tablo 14: Nitel çalışma kapsamında görüşme gerçekleştirilen uygulayıcıların profili	77
Tablo 15: Nicel çalışma kapsamında anket uygulanan öğrencilerin cinsiyete ve illere göre dağılımı	77
Tablo 16: Ankete katılan öğretmenlerin illere göre dağılımı	78
Tablo 17: Ankete katılan YSÖP öğretmenlerinin mezun olduğu okullar.....	78
Tablo 18: Üç hedef gruptan YSÖP'e kayıt yaptırmış öğrencilerin cinsiyetlere göre dağılımı (e-YSÖP'ten elde edilen verilere göre)	79
Tablo 19: YSÖP'e kayıt yaptırmış öğrencilerin illere, hedef gruplara ve cinsiyete göre dağılımı (e-YSÖP'ten elde edilen verilere göre).....	79
Tablo 20: Programın amacına ulaşmasında engeller (200 YSÖP öğretmenine uygulanan anketin sonuçlarına göre) 82	
Tablo 21: YSÖP'te görev alan yöneticilerin görev ve sorumluluklarını yerine getirme durumu (Nitel çalışmadan elde edilen veriler).....	83
Tablo 22: YSÖP öğretmenlerine göre öğrencilerin devamsızlık nedenleri (200 YSÖP öğretmenine uygulanan anketin sonuçlarına göre)	86
Tablo 23: YSÖP öğrencilerinin okuma, yazma ve problem çözme becerileri (Nicel çalışmada toplanan verilere göre)	87
Tablo 24: Nicel çalışma kapsamında uygulanan ankete verdikleri yanıtlara göre YSÖP öğrencilerinin daha önce okulu bırakma/geç başlama nedenleri.....	88
Tablo 25: Nicel çalışma kapsamında anket uygulanan 100 ilköğretim öğretmenin yanıtına göre nakil YSÖP öğrencilerinin uyum problemleri	89
Tablo 26: Nicel çalışma kapsamında anket uygulanan 100 ilköğretim öğretmenin yanıtına göre nakil YSÖP öğrencilerinin devamsızlık nedenleri	89
Tablo 27: Nicel çalışma kapsamında anket uygulanan 100 ilköğretim öğretmenin yanıtına göre nakil öğrencilerin okul başarısını etkileyen etmenler	90
Tablo 28: Nitel çalışma kapsamında gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verilere göre YSÖP'te görev alan öğretmen ve yöneticilerin genel görüşleri	91

Şekiller

Şekil 1: İlköğretimde net okullulaşma oranları (%)	14
Şekil 2: YSÖP organizasyon şeması	18
Şekil 3: Nicel çalışma kapsamında anket uygulanan öğrencilerin ebeveyninin eğitim durumu	24
Şekil 4: Nicel çalışmaya katılan öğrencilerin Türkçe ve Matematik alanındaki başarıları (%)	43
Şekil 5: Avrupa Sosyal Anketi-Türkiye 2008 sonuçlarına göre eğitim düzeyiyle sağlık düzeyi arasındaki ilişki.....	55
Şekil 6: Nicel çalışma kapsamında anket uygulanan öğrencilerin çalışma durumu	92
Şekil 7: Nicel çalışma kapsamında anket uygulanan YSÖP öğretmenlerine göre YSÖP'ten yararlanan öğrencilerin eğitim kademelerini tamamlama durumu	92
Şekil 8: Nicel çalışma kapsamında anket uygulanan YSÖP öğretmenlerinin görüşlerine göre öğrencilerin farklı alanlarda kazanımlara erişimi	93
Şekil 9: Nicel çalışma kapsamında anket uygulanan ilköğretim öğretmenlerinin görüşlerine göre öğrencilerin devamsızlık durumu	93
Şekil 10: Nicel çalışma kapsamında anket uygulanan ilköğretim öğretmenlerine göre YSÖP'ten nakil gelen öğrencilerin eğitim kademelerini tamamlama durumu	94
Şekil 11: Nicel çalışma kapsamında anket uygulanan ilköğretim öğretmenlerine göre YSÖP'ten nakil gelen öğrencilerin başarı durumu.....	95

Kısaltmalar

- ADEY:** Aşamalı Devamsızlık Yönetimi
ADNKS: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
BM: Birleşmiş Milletler
HEM: Halk Eğitim Merkezi
HKO: Haydi Kızlar Okula
MEB: Milli Eğitim Bakanlığı
MEB İGM: Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü
PDK: Planlama ve Değerlendirme Komisyonu
RAM: Rehberlik ve Araştırma Merkezi
STK: Sivil Toplum Kuruluşu
ŞNT: Şartlı Nakit Transferi¹
TTKB: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı
t.v.: tarih verilmemiş (kaynak yazımında kullanılmıştır)
TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNDAF: Birleşmiş Milletler Kalkınma Yardımı Çerçevesi
UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UNICEF: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
YSÖP: Yetiştirici Sınıf Öğretim Programı
YSK: Yetiştirici Sınıf Komisyonu

¹ Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü tarafından Milli Eğitim Bakanlığı'yla imzalanan protokol çerçevesinde verilen Şartlı Nakit Transferi'nin adı Haziran 2010'dan bu yana Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY) olarak değiştirilmiştir.

Tanımlar

Bakanlık: Milli Eğitim Bakanlığı

Çocuk: Zorunlu eğitim çağında olan fakat okula kayıtlı olmayan kişi

Genel Müdürlük: İlköğretim Genel Müdürlüğü

İlköğretim Okul Müdürü: YSÖP'ü tamamlayıp nakil gelen öğrencinin bulunduğu okulun müdürü

İlköğretim Öğretmeni: YSÖP'ü tamamlayarak bir ilköğretim sınıfında öğrenim gören öğrencinin öğretmeni

Kılavuz: Yetiştirici Sınıf Öğretim Programı Yönerge ve Uygulama Kılavuzu

Milli Eğitim Müdürlüğü: İl/İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Nakil Öğrenci: YSÖP'ten ilköğretim sınıfına nakil olmuş öğrenci

Nakil Veli: YSÖP'ten ilköğretim sınıfına nakil olmuş öğrencinin annesi, babası veya yasal olarak sorumluluğunu üstlenen kişi

Öğrenci: Okula kaydı olan ya da YSÖP programına kayıt edilmiş çocuk

Planlama ve Değerlendirme Komisyonu (PDK): Yetiştirici sınıf açacak ilköğretim okullarında hizmetlerin planlanması ve değerlendirilmesi için oluşturulan komisyon

Rehber Öğretmen: Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda rehberlik hizmetlerini yürüten personel.

Veli: Okula kayıtlı öğrencinin annesi, babası veya yasal olarak sorumluluğunu üstlenen kişi

Yetiştirici Sınıf Kapsamındaki Çocuklar: Yetiştirici sınıflara devam etmesi gereken hedef gruptaki çocuklar

Yetiştirici Sınıf Öğretim Programları: İlköğretim programları esas alınarak yetiştirici sınıflarda uygulanmak üzere hazırlanmış öğretim programları

Yetiştirici Sınıf: Zorunlu ilköğretim çağında buldukları halde öğrenimlerini yaşitlarıyla birlikte zamanında başlamamış veya yarıda bırakan öğrencileri ilköğretime hazırlamak ve devamlarını sağlamak amacıyla açılan sınıf

Yetiştirici Sınıflar Komisyonu (YSK): Yetiştirici sınıflara ilişkin çalışmaların il ve ilçede planlanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi için oluşturulan komisyon

YSÖP Okul Müdürü: Okulunda YSÖP sınıfı olan müdür

YSÖP Öğrenci: YSÖP'te öğrenim gören öğrenci

YSÖP Öğretmen: YSÖP'te öğrenim gören öğrencinin öğretmeni

YSÖP Veli: YSÖP'te öğrenim gören öğrencinin annesi, babası veya yasal olarak sorumluluğunu üstlenen kişi

YÖNETİCİ ÖZETİ

Bu rapor, Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü ve UNICEF işbirliği ile 2008-2009 eğitim öğretim yılında uygulamaya konan, ilköğretime hiç kaydolmamış, özürsüz devamsız veya akademik başarısızlık nedeni dışında akranlarından en az üç sınıf geride olan 10-14 yaşındaki çocukların eğitim haklarını güvence altına alan Yetiştirici Sınıf Öğretim Programı'nın (YSÖP) ara dönem gözden geçirme çalışmasının sonuçlarını Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü'ne, UNICEF'e ve paydaşlara sunmak için hazırlanmıştır. Rapor, YSÖP uygulama sürecini gözden geçirerek, uygulamayı kolaylaştıran ve güçleştiren etmenlerin belirlenmesini ve YSÖP'ün sürdürülebilirliğinin değerlendirilmesini içermektedir.

Sayılarla Mevcut Durum

'Eğitim hakkı' çeşitli ulusal ve uluslararası hukuki düzenlemelerle herkes için güvence altına alınmıştır. Ancak mevcut hukuki düzenlemelere rağmen istatistikler, toplumun bazı kesimlerinde eğitim hakkına ulaşmada önemli sorunlar olduğunu göstermektedir. Eğitim verileri doğrultusunda kadınlar ve erkekler arasında okuma yazma oranlarında eşitsizlikler göze çarpmaktadır. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından açıklanan verilere göre, Türkiye'nin genelinde 15 yaş ve üstü okuryazarlık oranı yüzde 88,1 iken, erkekler için bu oran yüzde 96, kadınlar için ise yüzde 80,4'tür (UNDP, 2008). Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından açıklanan İnsani Gelişim Endeksi 2009 yılı verilerine göre ise kadın ve erkek okuryazarlık oranları arasındaki fark azalmış olsa da eşitsizlik hala devam etmektedir (kadınlar için okuryazarlık %81,3; erkekler için %96,2'dir) (UNDP, 2009).

Milli Eğitim Bakanlığı'nın yıllık örgün eğitim istatistiklerine göre ilköğretimde net okullulaşma oranlarında iyileşme olsa da henüz yüzde 100 net okullulaşma sağlanamamıştır. 2007-2009 yılları arasında net okullulaşma oranları sırasıyla yüzde 97,4, 96,5 ve 98,2 iken, bu yıllarda cinsiyet oranları (kız/erkek) sırasıyla 0,98, 0,99 ve 0,99'dur (MEB, 2010b). Milli Eğitim Bakanlığı'ndan elde edilen diğer istatistikler ise okula hiç kaydolmamış çocuk sayılarıdır. Mart 2008 tarihi itibarıyla 6-14 yaşında olup okullulaşmamış çocukların sayısı 411.805'tir (%41,9 erkek, %58,1 kız). Bu çocukların 227.045'i (%33,8 erkek, %66,2 kız), içinde buldukları yaş grubu dolayısıyla, YSÖP kapsamında eğitim alabilecek durumdadır. Bu sayılar Şubat 2009 tarihi itibarıyla iyileşme göstermiş olsa bile hala oldukça yüksektir. Bu tarihte okullulaşmamış çocuk sayısı 6-14 yaş grubu için 326.513 (%41,7 erkek, %58,3 kız) iken YSÖP kapsamında eğitim alabilecek kayıtsız çocuk sayısı 161.779'dur (%33,2 erkek, %66,8 kız). Şubat 2010 tarihi itibarıyla ise 6-14 yaş grubunda 139.690 çocuğun okullulaşmadığı belirlenmiş (%35,8, %64,2) ve YSÖP kapsamında eğitim görebilecek 109.274 kayıtsız çocuk bulunduğu tespit edilmiştir (%33,1 erkek, %66,9 kız).²

Türkiye'nin Beş Yıllık Kalkınma Planları incelendiğinde 1970'lerden itibaren eğitim hakkının tüm ilköğretim çağındaki çocuklar için garanti altına alınıp yaygınlaştırılması hedeflenmiş olsa bile bu hedef 2010 yılı itibarıyla henüz gerçekleşmemiştir. Ancak 2007-2013 Dokuzuncu Kalkınma Planı'na göre 2012-2013 yılları arasında nihai hedefin gerçekleşeceği tahmin edilmektedir (DPT, 2006).

Türkiye'de Okullulaşma için Atılan Adımlar ve YSÖP

UNICEF, 2006-2009 Orta Vadeli Stratejik Planı'nda (2005) temel eğitime erişim çerçevesinde cinsiyet ve diğer eşitsizlikleri azaltmaya odaklanmıştır. Bunun yanı sıra MEB 2010-2014 Stratejik Planı'nda Hedef 2.1 ve 2.2'de, 2014 yılı sonuna kadar ilköğretimde net okullulaşma oranını yüzde 100'e çıkartmak ve okul terklerini ortadan kaldırmak hedeflenmektedir (MEB, 2009a). Türkiye'deki bu çabalar, Eylül 2000 tarihinde düzenlenen Binyıl Zirvesi'nde belirlenen ve Binyıl Kalkınma Hedefleri arasında bulunan "herkes için evrensel ilköğretimi sağlamak" hedefi ile de uyumludur.

² Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü kayıtsızlık verilerinden hesaplanmıştır.

UNICEF ve UNDP'nin Türkiye için belirlemiş olduğu hedefler doğrultusunda UNICEF Türkiye Temsilciliği üç ana program oluşturmuştur: (a) ilk ve ortaöğretimde okula erişim, (b) çocuk dostu okul ortamları ve (c) YSÖP. Bu programlar ilköğretimde terk oranlarını ve eğitime erişimde cinsiyetler arası eşitsizliği azaltmayı; çocukların bireysel gelişimlerinin desteklendiği, haklarının ihlal edildiği durumlarda hesap verilmesinin sağlandığı çocuk merkezli kurumlar kurulmasını; çocukların korunmaları için politikaların, kanunların ve izleme-değerlendirme sistemlerinin oluşturulmasını amaçlamaktadır.

Bu programlar çerçevesinde zorunlu eğitim çağında olup eğitim hakkından yoksun kalan çocukların, özellikle kız çocuklarının, nitelikli eğitime erişimini sağlamak amacıyla MEB ve UNICEF birlikte Haydi Kızlar Okula kampanyasını başlatmıştır. Kampanya hazırlıklarının başladığı dönemlerde net okullulaşma oranı yüzde 89,8 iken, erkeklerle kızların okullulaşma oranları arasındaki fark ise yüzde 5,3 idi. Kampanya kapsamında 2003 yılından itibaren dört yılda yaklaşık 240 bini kız olmak üzere 350 bin çocuk okullulaştırılmıştır (MEB, 2010a).

HKO kampanyası süresince yerel yetkililer ve okul yöneticileri 10-14 yaş grubundaki kız çocuklarının okullulaşmalarını sağlayacak stratejileri geliştirmekte zorluklarla karşılaşmış ve kendi sınırlılıkları çerçevesinde çözümler bulmaya çalışmıştır. Yaşanan zorlukların başlıca nedenleri;

- öğrencilerin okula uyum sağlayabilmeleri için gerekli temel bilgi ve beceri açısından yetersiz olmaları ve bu eksikliği giderebilecek gerekli hizmetlerin sunulmaması,
- öğrencilerin yaşlarının ve gelişim düzeylerinin içinde buldukları sınıf düzeyine uygun olmaması,
- öğrencilerin kendilerinden yaşça küçük çocuklarla beraber eğitimi sürdürmek istememesidir.

Haydi Kızlar Okula kampanyasının uygulama sürecinde yaşanan, yukarıda belirtilen üç temel soruna yönelik olarak 2005 yılında YSÖP'ün hazırlanması ve ulusal düzeyde uygulanması karara bağlanmıştır (Doğan ve ark., 2008; MEB, 2009b; UNICEF, t.v.). 2006 yılında YSÖP altyapı çalışmaları başlatılmış, YSÖP eğitim öğretim programları ve materyalleri hazırlanmış ve 2005-2008 yılları arasında YSÖP Yönerge ve Uygulama Kılavuzu geliştirilmiştir. YSÖP, Temmuz 2008 tarihli ilköğretim okullarında yetiştirici sınıf açılmasına ilişkin yönerge ve 149 sayılı Talim Terbiye Kurulu kararı ile kabul edilerek ülke çapında uygulamaya konmuştur. Avrupa Birliği tarafından finansal olarak desteklenen 'Türkiye'de Çocuklar İçin İyi Yönetişim, Koruma ve Adalet Doğru' projesinin bileşenlerinden biri olan YSÖP'ün amacı, ilköğretime hiç kaydolmamış veya devamsızlık nedeniyle akranlarından üç yıl geride olan ve zorunlu eğitim çağı kapsamında olup öğrenimlerini yaşlılarıyla sürdürme şansı olmayan 10-14 yaş grubundaki çocukların yoğun ve bireyselleştirilmiş bir öğretim programı aracılığıyla akranlarına yetişmelerini sağlamaktır. Hedef grupta bulunan çocuklar genel olarak sokaklarda, sanayide, tarımda ve hizmet sektöründe çalışan, sokakta yaşayan, ekonomik ve geleneksel nedenlerle ilköğretim sistemi dışında kalan çocuklardır (MEB, t.v.; MEB, 2009b; UNICEF, t.v.).

YSÖP'e kaydolmuş öğrencileri takip edebilmek için e-Okul yönetim bilgi sistemi içinde e-YSÖP modülü geliştirilmiştir. Nisan 2010 tarihi itibarıyla e-YSÖP verilerine göre, toplam 19.990 öğrenci YSÖP'e kayıt edilmiş görünmekte ve bu öğrencilerden sadece 12.876'sının sınıf bilgilerine ulaşılabilmektedir. Sınıf bilgilerine ulaşılabilen öğrencilerin 6.063'ü YSÖP'ü tamamlayıp ilköğretim sınıflarına yerleştirilmiştir. 3.909 öğrenci ise YSÖP'te başarısız sayılıp örgün eğitime programda kaldıkları yer esas alınarak nakil edilmiştir.

Ara Dönem Gözden Geçirme İçin Gerçekleştirilen Saha Çalışmasının Amacı ve Yöntemi

Ara dönem gözden geçirme çalışmasının genel amaçları 2008 yılında uygulanmaya başlayan ve 2013 yılında sonlanacak olan YSÖP'ün 2008-2010 yılları arasındaki uygulamasını izleyerek, uygulamada Program hedeflerine ne dereceye kadar ulaşıldığını belirlemek, Program'da kullanılan yöntem ve

stratejilerin program hedefleri doğrultusunda etkili bir uygulama için uygunluğunu incelemek, uygulamada yaşanan sorunları tespit etmek ve uygulamaya yönelik öneriler geliştirmektir. Bu çalışma ile ayrıca, merkezi ve yerel düzeyde kurum ve kuruluşlarla potansiyel işbirliği alanlarının gözden geçirilmesi ve politika oluşturma ve geleceğe yönelik program geliştirme çalışmaları için katkıda bulunulması hedeflenmektedir.

Bu çalışma, nitel ve nicel araştırma yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Veriler, araştırmacılar tarafından nitel yöntemle yüz yüze yapılan saha görüşmeleriyle; nicel yöntemle ise anket yoluyla toplanmıştır. Saha çalışması için il seçimi, illerdeki YSÖP öğrenci sayısı, ilin bölgesel temsiliyeti ve illerdeki göç alma yoğunluğu kriterleri çerçevesinde amaçlı örneklem yöntemi kullanılarak yapılmış ve bunun için Ankara, Adana, Diyarbakır, Edirne, İstanbul, İzmir, Konya, Şanlıurfa, Van ve Zonguldak illeri seçilmiştir. Ankara, Adana, Diyarbakır, İzmir, Şanlıurfa ve Van illerinde YSÖP'e devam eden öğrenci sayısının yüksek olmasından dolayı veriler hem il merkezinden hem de ilçe merkezinden toplanmıştır. Geriye kalan illerde veriler sadece merkezden toplanmıştır.

YSÖP'ün kurumsal yapısı göz önünde bulundurularak il/ilçe koordinatörleri (17 kişi), il/ilçe YSK üyeleri (6 kişi), YSÖP formatörleri (10 kişi), il koordinatör müfettişleri (2 kişi), YSÖP uygulaması yapılan okullarda görevli okul müdürleri (18 kişi), ilköğretim okulu müdürleri (5 kişi), YSÖP sınıflarında görev alan öğretmenler (34 kişi), programı tamamlayıp örgün eğitime geçmiş öğrencilerin öğretmenleri (18 kişi) ve programdan yararlanan YSÖP öğrencileri (50 kişi), programı tamamlamış ve ilköğretim sınıflarına devam eden öğrenciler (24 kişi) ve YSÖP'ten yararlanmış ve yararlanmakta olan öğrencilerin velileri (52 kişi) olmak üzere toplam 236 kişi ile yüz yüze yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır.

Nitel yöntemde yüz yüze derinlemesine görüşmeler yapıldığı için sınırlı sayıda öğretmen ve öğrenciye ulaşılabilmektedir. Bu nedenle anket yoluyla daha geniş bir gruba ulaşılması hedeflenmiştir. Öğretmen ve öğrencilerle yüz yüze yapılan saha görüşmelerinden elde edilen veriler ışığında öğrenci ve öğretmen anketleri hazırlanmıştır. 1-15 Haziran 2010 tarihleri arasında YSÖP'e devam eden ve YSÖP'ü tamamlayıp ilköğretim sınıfına nakil olmuş öğrencilerin okulları ziyaret edilerek toplam 523 öğrenciye yüz yüze görüşmelerle anket uygulanmıştır. 200 YSÖP öğretmeni ve 100 ilköğretim öğretmeni olmak üzere toplam 300 öğretmene de eğitilmiş anketörler tarafından yapılan telefon görüşmeleriyle öğretmen anketi uygulanmıştır.

Temel Bulgular

- Uygulayıcılara göre, YSÖP görev ve sorumluluklarını yerine getirmelerini kolaylaştıran etmenler sırasıyla: okul, ilçe, il ve Bakanlık düzeyinde iletişim, koordinasyon ve desteğin olması; projeye inanmak ve gönüllülük; yerel kurum ve kuruluşların desteği; formatör, il/ilçe YSK ve müfettişlerin program süresince uygulayıcılara desteği ve ekip çalışması ve Şartlı Nakit Transferi (ŞNT)'nin olmasıdır.
- Uygulayıcılara göre, YSÖP görev ve sorumluluklarını yerine getirmelerini güçleştiren etmenler sırasıyla: ailenin ilgisizliği, isteksizliği ve ikna sürecinde zorluk çıkarması; YSÖP kapsamı içindeki öğrencilerin uyum problemi, isteksizliği ve devamsızlığı; uygulayıcıların YSÖP görevlerinin yanında başka yükümlülüklerinin olması ve özellikle formatörlerin görev tanımlarının net olmaması; öğretmen açığının olması ve müdür ve öğretmenlerin sık sık görev yeri değiştirmesi; YSÖP'e karşı olumsuz idareci tutumu; ailenin maddi sorunları, çocuğa maddi destek verilmemesi ve çocuğun gelir getirici bir işte çalışması; YSÖP materyal ve kitaplarının yetersizliği; YSÖP'e ayrılan bütçenin kısıtlılığı; sivil toplum kuruluşlarının ve yerel yönetimlerin yeterince destek olmaması ve öğrenci takibinde yaşanan güçlüklerdir.
- Uygulayıcılara göre uygulamanın başarısını etkileyen sorunlar sırasıyla: program sürelerinin kısa olması; öğrenci uyum problemleri; öğrenci devamsızlığı; ailenin istekli olmaması nedeniyle ikna

sürecinde zorluk yaşanması; öğretmen sayısı ve niteliğinin yetersizliği; müdür ve öğretmenlerin sık sık görev yerinin değişmesi; öğrenci hazırbulunuşluk seviyesinin yetersiz olmasından dolayı öğretim programlarının etkili olarak uygulanamaması; fiziksel altyapı yetersizliği nedeniyle YSÖP sınıfı açılmaması; YSÖP'e karşı olumsuz idareci tutumu; YSÖP okullarının öğrenciye uzak olması; ve e-Okul ve e-YSÖP'te yaşanan problemlerdir.

- Uygulayıcılar uygulamaların iyileştirilmesi için YSÖP kapsamında görevlendirilen öğretmen ve formatör eğitimlerinin geliştirilerek eğitimlerin daha kapsamlı yapılmasını; YSÖP eğitimi alanların atama, tayin gibi nedenlerle görev değişimlerinin önlenerek görevlerinde sürekliliğin sağlanmasını; fiziksel koşulları uygun sınıfların sağlanarak, gerekli materyallerin temin edilmesini; YSÖP program sürelerinin uzatılmasını; ailenin eğitimi ve bilinçlendirilmesi yönündeki çalışmaların daha etkili bir şekilde gerçekleştirilmesini; YSÖP kapsamındaki öğrencilere servis ile taşınma imkanının sağlanmasını ve uzun vadede YSÖP'e ihtiyaç kalmaması için çocuğunu okula göndermeyen ailelere ilgili yasal yaptırımlar uygulanmasını önermektedirler.
- Öğrencilerin YSÖP kazanımlarını kısmi de olsa değerlendirmek için okuma, yazma ve problem çözme becerilerinin 1-3B ders kitabından yararlanılarak kısa bir değerlendirmesi yapılmıştır. Bu değerlendirmede cinsiyet göz ardı edildiğinde, öğrencilerin en çok başarı gösterdiği alanın, gördüğünü kopyalama olduğu, bunu parça okumanın takip ettiği tespit edilmiştir. Öğrencilerin yaklaşık yüzde 65'i verilen parçayı hatasız okumuştur. Fakat akıcılık söz konusu olduğunda sadece yüzde 55'i yanlışsız ve duraklamadan okuyabilmiştir. Öğrencilerin yüzde 60'ı da duyduğunu hatasız bir şekilde yazabilmiştir. Öğrencilerin en zayıf olduğu alan ise problem çözme becerisidir. Yaklaşık yüzde 45'i problemi hatasız çözebilmiştir. Problem çözmede erkeklerin yüzde 53'ü, kızların yüzde 40'ı soruyu doğru yanıtlayabilmiştir. Son olarak da genel bilgi kapsamında sorulan soruda öğrencilerin yaklaşık yüzde 70'i Türkiye'nin başkentini doğru bilmiştir. Cinsiyetler arasındaki farka bakıldığında, problem çözme becerisi dışında, bütün alanlarda kızların başarısının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmüştür.
- Uygulayıcıların büyük çoğunluğu YSÖP'ün fark yarattığına inanmaktadır. YSÖP'ün öğrencilerin eğitimlerine devam etme fırsatı sağladığı, suça karışmalarını engellediği ve meslek edinme şansı sunduğunu belirtmişlerdir. Uygulayıcılar programa devam eden öğrencilerin büyük bir kısmında olumlu değişiklikler olduğunu ifade ederek, bunların başında çocukların kendilerini daha iyi ifade edebilmelerinin ve daha az davranış problemi sergilemelerinin geldiğini belirtmişlerdir.

Öneriler

- Çocuklarını okula göndermeyen ailelere göndermeme nedenlerine bağlı olarak gerekli maddi ve manevi destek sağlanmalıdır. Buna rağmen göndermedikleri takdirde ilgili yasal yaptırımlar uygulamaya konmalıdır.
- Ortaya çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda, YSÖP gibi problemi çözmeye yönelik program ve projeler yanında önleyici program ve projelere eşzamanlı olarak önem verilmelidir.
- e-Okul içinde yer alan e-YSÖP modülünün etkin çalışması için gerekli düzenlemeler yapılarak geliştirilmelidir.
- YSÖP'te yönetici ve uygulayıcı konumunda görev alanların görev yerlerinde mümkün olduğunca değişiklik yapılmamasına özen gösterilmelidir.
- YSÖP dahilindeki öğretmen eğitimlerinin kapsamı genişletilerek sınıf içi uygulamaya yönelik etkinliklerle desteklenmelidir.
- Okula uyum çalışmaları (oryantasyon) öğrenciler programa başlamadan önce başlamalıdır.
- Uygulamada, öğrencilerin okula uyumlarını kolaylaştırmak ve temel yaşam becerilerini geliştirmek amacıyla, sosyal etkinliklerin düzenlenmesine ve Rehberlik Programı yoluyla psiko-sosyal desteğin sağlanmasına, program materyallerinde de önerildiği gibi öncelik verilmelidir.
- İhtiyaçlar doğrultusunda YSÖP uygulamalarında kullanılmak üzere yeterli bütçe ayrılmalıdır.
- Uygulamada, öğrencilerin iknası ve okula kazandırılması kadar devamının izlenmesine de önem verilmelidir.

GİRİŞ

Bu rapor, Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü'nün (MEB İGM) Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) işbirliği ile 2008-2009 öğretim yılında başlatmış olduğu ilköğretime hiç kaydolmamış, özürsüz devamsızlık veya akademik başarısızlık dışındaki nedenlerle akranlarından en az üç sınıf geride kalmış ve 2008-2009 eğitim öğretim yılında 10-14 yaş grubunda bulunan çocukların eğitim haklarını garanti altına almayı hedefleyen Yetiştirici Sınıf Öğretim Programı'nın (YSÖP) ara dönem gözden geçirme çalışması kapsamında hazırlanmıştır.

Çalışmanın genel amaçları, ilgili yönergeye göre 2008 yılında uygulanmaya başlayan ve 2013 yılında tamamlanacak olan YSÖP'ün 2008-2010 yılları arasındaki uygulamasını izleyerek programın hedeflerine ne dereceye kadar ulaşıldığını belirlemek, programda kullanılan yöntemlerin uygunluğunu incelemek, sorunları saptamak ve program uygulamalarını geliştirmeye yönelik öneriler sunmaktır. Bu genel amaçlar çerçevesinde şu adımlar takip edilmiştir:

- I) YSÖP uygulamalarının gözden geçirilmesi,
- II) YSÖP uygulamalarını kolaylaştıran ve güçleştiren etmenlerin belirlenmesi,
- III) YSÖP'ün sürdürülebilirliğinin değerlendirilmesi.

Ayrıca bu çalışma, merkezi ve yerel düzeyde potansiyel işbirliği alanlarının gözden geçirilmesi için veri sağlamayı ve politika oluşturma ve geleceğe yönelik programlama çalışmaları için katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

Rapor, yedi bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, eğitim hakkı çerçevesinde yasal dayanaklar, mevcut durum, sorunlar ve iyileştirme çabaları özetlenmektedir. İkinci bölümde, YSÖP'ün oluşumu, içeriği ve program uygulamasında yer alanların görev dağılımları açıklanmaktadır. Üçüncü bölümde, saha çalışmasında kullanılan araştırma yöntem ve örneklemi, veri kaynakları ve veri toplama araçları yer almaktadır. Dördüncü bölümde, anket çalışması ve saha görüşmelerinden elde edilen nicel ve nitel bulgular YSÖP uygulama döngüsü çerçevesinde sunulmaktadır. Beşinci bölümde, saha çalışmaları kapsamında YSÖP'ün sürdürülebilirliğinin değerlendirilmesi paylaşılmaktadır. Altıncı bölüm, YSÖP'ün şu ana kadar ortaya çıkan maliyetiyle potansiyel faydalarının karşılaştırıldığı bir analize ayrılmıştır. Son bölümde ise, programın iyileştirilmesine yönelik önerilere yer verilmektedir.

I. EĞİTİM HAKKI

Yasal Dayanaklar

Eğitim, sosyal ve ekonomik eşitsizliklerin azaltılmasında rol oynayan en önemli etmenlerden biridir. Eğitim hakkı uluslararası hukuk kapsamında herkese tanınmış bir haktır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (1948), Birleşmiş Milletler (BM) Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989) ve Avrupa Sosyal Şartı (1961; 1996) tüm çocukların eğitim haklarını din, dil, ırk ve cinsiyet ayrımı yapılmaksızın güvence altına almakta ve taraf ülkelerin ilköğretim seviyesinde zorunlu ve parasız eğitim sağlamasını şart koşmaktadır. Bunlara paralel olarak İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi'nin 1952'de imzalanan Ek 1 numaralı Protokol'ünde hiç kimsenin eğitim hakkından yoksun bırakılamayacağı bir kez daha vurgulanmıştır. BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 28. maddesinde ise taraf devletler için, "Okullarda düzenli biçimde devamın sağlanması ve okulu terk etme oranlarının düşürülmesi için önlem alırlar..." hükmüne yer verilmiştir. Türkiye'deki mevzuat incelendiğinde ise Anayasa'nın 42. maddesinde, "Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz... İlköğretim, kız ve erkek, bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır..." hükmünün yer aldığı görülür. 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun 2. maddesinde, "İlköğretim, ilköğrenim kurumlarında verilir; öğrenim çağında bulunan kız ve erkek çocuklar için mecburi, devlet okullarında parasızdır." hükmü yer almakta ve 46. madde ile her velinin çocuğunu zamanında ilköğretim okuluna yazdırması yükümlülüğü getirilmektedir.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 7. maddesi ile her Türk vatandaşına eğitim hakkı güvencesi sağlanmıştır ve aynı kanunun 4. maddesine göre eğitim kurumları din, dil, ırk ve cinsiyet ayrımı yapılmaksızın herkese açıktır. 8. madde ile de eğitim hakkı "kadın, erkek herkese fırsat ve imkan eşitliği sağlanır" ibaresi ile güvence altına alınmıştır. 2005 yılında yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında çocuğun eğitimi, bakımı, sağlığı ve barınması konularında koruyucu ve destekleyici tedbirlerin alınması hükme bağlanmıştır.

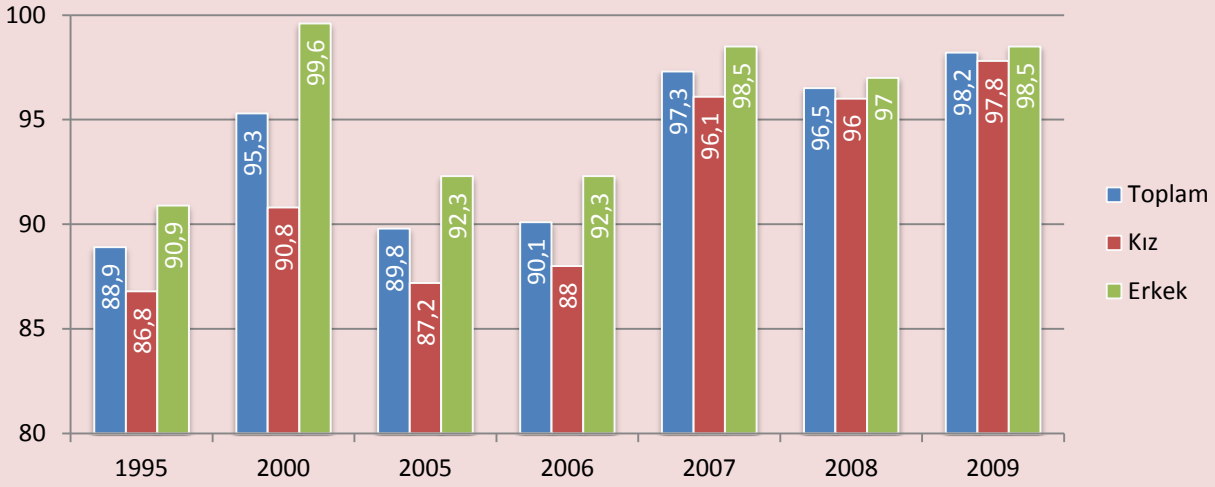
Sayılarla Mevcut Durum

Mevcut hukuki düzenlemelere rağmen, istatistikler eğitim hakkının yaşama geçirilmesinde sorunlar olduğunu göstermektedir. Yayımlanan istatistikler çerçevesinde kadınlar ve erkekler arasında okuma yazma oranlarında eşitsizlikler göze çarpar. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından açıklanan verilere göre, Türkiye genelinde 15 yaş ve üstü okuryazarlık oranı yüzde 88,1 iken, erkekler için bu oran yüzde 96, kadınlar için ise yüzde 80,4'dür (UNDP, 2008). UNDP tarafından açıklanan İnsani Gelişim Endeksi 2009 yılı verilerine göre kadın ve erkek okuryazarlık oranları arasındaki fark azalmış olsa da eşitsizlik devam etmektedir (kadınlar için okuryazarlık %81,3; erkekler için %96,2'dir) (UNDP, 2009).

Türkiye genelinde, okuryazarlık oranı sadece 15-24 yaş grubunda incelendiğinde, genel okuryazarlık oranlarında bir artış olduğu gibi aynı zamanda kadın ve erkekler arasındaki farkın da azaldığı görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu'ndan (TÜİK) alınan verilere göre 2008-2009 öğretim yılına ait okuryazarlık oranları Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) 2008 Nüfus Sayımı sonuçlarına göre hesaplandığında 15-24 yaş okuryazarlık oranı yüzde 97,4 iken, erkekler için bu oran yüzde 98,7, kadınlar için ise yüzde 96 olarak hesaplanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) örgün eğitim istatistiklerine göre ilköğretimde net okullulaşma oranlarında iyileşme olsa da henüz yüzde 100 okullulaşma sağlanamamıştır. 1995-2009 yıllarına ait net okullulaşma oranları Şekil 1'de verilmektedir. 2009 yılı itibarı ile net okullulaşma oranı yüzde 98,2 iken bu oran erkeklerde yüzde 98,5, kızlarda ise yüzde 97,8'dir.

Şekil 1: İlköğretimde net okullulaştırma oranları (%)

Kaynak: MEB, 2010b.

Not: 2000, 2005 ve 2006 yılları için okullulaştırma oranları 2000 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre hesaplanmıştır. 2008 ve 2009 yılları itibarı ile oranlar ADNKS sonuçlarına göre hesaplanmıştır.

MEB'den elde edilen verilere göre Mart 2008 tarihi itibarı ile 6-14 yaş grubunda olup okullulaşmamış çocukların sayısı 411.805'tir. Okullulaşmamış çocuk sayısı Şubat 2009 tarihi itibarıyla 326.513'e düşerek bir iyileşme göstermiş olsa bile hala oldukça yüksektir. Şubat 2010 tarihi itibarıyla ise, aynı yaş grubunda olup okullulaşmamış çocuk sayısı 139.690 olarak açıklanmıştır.

Tablo 1'de sunulan üç yıla ait bu verilere bakıldığında okullulaşmamış çocukların önemli bir kısmını 10-14 yaş grubu çocuklardan oluştuğu görülmektedir.

Tablo 1: Okullulaşmamış çocuk sayıları

	6-14 yaş grubu		10-14 yaş grubu	
Mart 2008	411.805	%41,9 erkek, %58,1 kız	227.045	%33,8 erkek, %66,2 kız
Şubat 2009	326.513	%41,7 erkek, %58,3 kız	161.779	%33,2 erkek, %66,8 kız
Şubat 2010	139.690	%35,8 erkek, %64,2 kız	109.000	%33,1 erkek, %66,9 kız

Kaynak: MEB tarafından sağlanan e-Okul verileri.

Türkiye'nin beş yıllık kalkınma planları incelendiğinde, 1970'lerden itibaren eğitim hakkının tüm ilköğretim çağındaki çocuklar için garanti altına alınıp yaygınlaştırılmasının hedeflendiği, ancak bunun 2010 yılı itibarı ile henüz gerçekleşmediği görülmektedir. Bu hedefin, 2007-2013 Dokuzuncu Kalkınma Planı'na göre 2012-2013 öğretim yılında gerçekleşmesi beklenmektedir (DPT, 2006).

UNICEF, 2006-2009 Orta Vadeli Stratejik Planı'nda (2005) temel eğitime erişim çerçevesinde cinsiyete dayalı ve diğer eşitsizlikleri azaltmaya odaklanmıştır. Bunun yanı sıra MEB (MEB, 2009a) 2010-2014 Stratejik Planı'nda 2014 yılı sonuna kadar ilköğretimde net okullulaştırma oranının yüzde 100'e çıkarılması ve okul terklerinin ortadan kaldırılması hedeflenmektedir. Türkiye'deki bu çabalar, Eylül 2000 tarihinde

düzenlenen Binyıl Zirvesi'nde belirlenen ve Binyıl Kalkınma Hedefleri arasında bulunan “herkes için evrensel ilköğretim sağlamak” hedefi ile de uyumludur.

Sorunlar

1997 yılında zorunlu temel eğitim süresinin beş yıldan sekiz yıla çıkarılması sonucunda okullulaşma oranlarının artırılmasına yönelik çalışmalar ivme kazanmıştır. Bu çalışmalar göstermiştir ki eğitime erişimde toplumsal cinsiyet, ailenin eğitim ve gelir düzeyi, kültürel ve sosyal nedenler, göç ve yerleşim yeri gibi etmenler önemini hala korumaktadır.

İlköğretime erişimde cinsiyete dayalı eşitsizliklerin ortadan kaldırılması için zorunlu eğitim çağında olup eğitim hakkında yoksun kalan çocukların, özellikle de kız çocukların nitelikli eğitime erişiminin sağlanması amacıyla 2003 yılında MEB ve UNICEF'in birlikte yürüttüğü 'Haydi Kızlar Okula' (HKO) kampanyası (Kız Çocuklarının Okullulaşmasına Destek Kampanyası) başlatılmıştır. Kampanya hazırlıklarının başladığı dönemlerde net okullulaşma oranı yüzde 89,8, erkeklerle kızların okullulaşma oranları arasındaki fark ise erkeklerin lehine yüzde 5,3 idi. Kampanya, 2003 yılında net okullulaşma oranının en düşük olduğu 10 ilde (Ağrı, Batman, Bitlis, Diyarbakır, Hakkari, Muş, Şanlıurfa, Siirt, Şırnak, Van) başlatılmış ve aşamalı olarak 2006 yılı sonu ile tüm illere yaygınlaştırılmıştır. Kampanya kapsamında 2003 yılından bu yana dört yılda yaklaşık 240 bini kız olmak üzere 350 bin çocuk okullulaştırılmıştır (MEB, 2010a).

Bakanlık'ın yıllık örgün eğitim istatistiklerine göre hem ilköğretimde okullulaşma oranları artmış hem de erkeklerle kızların net okullulaşma oranları arasındaki fark 2006 yılındaki 4,3 puandan, 2008 yılında 1,02 puana ve 2009 yılında 0,7 puana düşmüştür (Şekil 1) (MEB, 2010b).

İlköğretim çağındaki çocukların okullulaşmasında en büyük engellerden biri ailenin düşük gelir düzeyine sahip olmasıdır. Bu durum, kırsal bölgeler ve görece yoksul yerlerde zorunlu eğitim çağında olup ilköğretime kayıtsız ya da kayıtlı olduğu halde özürsüz devamsız olan çocukların HKO kampanyası çerçevesinde yapılan tespit ve izleme çalışmaları sırasında daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştır (MEB, 2010a). TÜİK'in 2008 yılı Yoksulluk Çalışması sonuçlarına göre 15 yaş altındaki çocukların yüzde 24,43'ü yoksulluk sınırları içindedir (TÜİK, 2008).

İyileştirme çalışmaları

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) tarafından yayımlanan Herkes İçin Eğitim Raporu'na (2010) göre, Türkiye'de 2007 yılında ilköğretim çağında olan 640.000 çocuk değişik nedenlerden dolayı okul dışındadır (UNESCO, 2010). Haziran 2010 verilerine göre ise okullulaşmamış toplam çocuk sayısı 127.718'e inmiştir. İl bazında, İstanbul, Urfa ve Van'da kayıtsız öğrenci sayıları 10 binin üzerindedir (İbrahim Er, İlköğretim Genel Müdürü, kişisel aktarım, 21 Haziran, 2010).

Okullulaşma oranlarındaki son üç yıl içinde sağlanan gelişmelerde mevcut veritabanlarının iyileştirilmesinin de payı vardır. Özellikle 2007 yılından itibaren başlatılan ADNKS ve e-Dönüşüm Türkiye Projesi kapsamında (T.C. Sayıştay Başkanlığı, 2006) 2006-2007 eğitim öğretim yılında İstanbul, Ankara, İzmir, Adana ve Eskişehir illerinde öğrenci kayıtları Milli Eğitim Bakanlığı'nın internet sitesinde elektronik olarak yapılmıştır. Bunun sonucunda öğrenci yerleştirme komisyonları tarafından öğrencileri oturdukları yere en yakın okula yerleştiren e-Kayıt pilot uygulamaları, Ekim 2007'de MEB İGM tarafından yayımlanan genelge ile, 2007-2008 eğitim öğretim yılında tüm illerde yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu uygulama ile mevcut istatistikler daha sağlıklı hale getirilerek güvenilirliği artırılmıştır. Son yıllarda e-Okul'a eklenen bir modülle okula hiç kaydolmamış veya devamsızlık yapan öğrencilerin izlenmesi yaş, cinsiyet ve nedenlerine göre saptanabilmekte, izleme ve değerlendirme çalışmalarıyla hedef çocuk grubuna göre merkezi ve yerel çözümler geliştirilebilmektedir.

e-Okul'da öğrencilerin ilköğretime kaydolmama nedenleri beş ana tema altında 26 farklı nedeni içerecek şekilde sınıflandırılmaktadır: (1) nüfus ve adres kaydıyla ilgili sorunlar; (2) çalıştırılan çocuklar; (3) engellilik durumundan kaynaklanan sorunlar; (4) ekonomik, sosyal ve kültürel boyut ve (5) diğer nedenler (mezun olması, velinin isteğiyle erteleme gibi). İlköğretime kaydolmama nedenleri belirlenip veri girişi sağlanarak veri analizi yapıldıktan sonra kanıt temelli stratejiler geliştirilmiştir. Bu stratejiler üç ana başlık altında yer almaktadır:

- a. **İlköğretime zamanında kaydolmama sorununun çözümüne yönelik adımlar:** İzleme çalışmaları sonucunda zamanında kaydolmamanın önemli bir sorun olduğu ortaya çıkmıştır. Mart 2009 e-Okul verilerine göre 6 yaşındaki yaklaşık 80 bin çocuk ilköğretime zamanında kaydolmamıştır. Zamanında kaydolmama olgusunun en çok yaşandığı 8 ili (Ağrı, Bitlis, Diyarbakır, Gümüşhane, Hakkari, Muş, Osmaniye, Şanlıurfa) kapsayan araştırmanın bulgularıyla zamanında kaydolmaya yönelik stratejiler geliştirilmeye çalışılmıştır (MEB, 2010a).
- b. **Aşamalı Devamsızlık Yönetimi (ADEY):** İlköğretime kayıt kadar önemli olan bir diğer konu ise ilköğretime kayıtlı olup özürsüz devamsızlık yapan öğrencilerin sayısının çok yüksek olmasıdır. Mart 2010 itibarıyla Türkiye'de 20 gün ve üstü özürsüz devamsızlık yapan toplam 313.965 ilköğretim öğrencisi bulunmaktadır (İbrahim Er, İlköğretim Genel Müdürü, kişisel aktarım, 21 Haziran, 2010). Bu konuda, MEB İGM ve UNICEF işbirliği ile 2009 yılında Okulu Terk Riski ve Devamsızlık Durum Saptaması ve İhtiyaç Analizi Araştırması yapılmıştır. Bu araştırma sonucunda farklı devamsızlık davranışlarının tanımları yeniden yapılmış, devamsızlık veya terk nedenleri saptanarak ADEY, Risk Değerlendirme Formu ve Eylem Planları geliştirilmiştir (MEB, 2010a).
- c. **Yetiştirici Sınıf Öğretim Programı (YSÖP):** Okullulaşma oranını yüzde 100'e çıkarabilmek için uygulanan merkezi stratejilerden biri de YSÖP'tür (MEB, 2010c). HKO kampanyası ara değerlendirme sonuçlarında ve saha raporlarında okula kazandırılan 10-14 yaş grubundaki çocukların okulda tutulmadığı ve yaşça daha küçük çocuklarla aynı sınıflarda olmalarından dolayı uyum sorunu yaşadıkları belirtilmiştir. Farklı yaş grubundaki çocukların eğitimlerini yaşlıları ile birlikte devam ettirmelerini sağlamak için geliştirilen YSÖP, 2008 tarihi itibarı ile uygulamaya geçirilmiştir (MEB, 2010a).

Özetle, eğitim hakkının herkes için olduğu kabulüyle mevcut durum değerlendirilmiş ve bu hakkın herkes için gerçekleşmesini engelleyen sorunlar saptanmıştır. Görülen eksikliklerin giderilmesi, okullulaşma oranının yüzde 100'e çıkarılması amacıyla çeşitli stratejiler belirlenmiştir. Bu stratejilerden biri de YSÖP'tür.

II. YETİŞTİRİCİ SINIF ÖĞRETİM PROGRAMI

MEB İGM önderliğinde, UNICEF'in teknik ve AB'nin finansal desteğiyle, Temmuz 2008 tarihli yönerge ve 149 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB) kararı ile yürürlüğe giren Yönerge çerçevesinde, YSÖP ülke çapında uygulamaya konmuştur. YSÖP'ün amacı, yönergenin yayınlandığı tarihte 10-14 yaş grubunda olup ilköğretime hiç kaydolmamış, özürsüz devamsızlık veya akademik başarısızlık dışındaki nedenlerle akranlarından en az üç yıl geride kalmış çocuklara eğitimlerine akranlarıyla birlikte devam edebilecekleri yeterlilikleri kazandırarak ilköğretime erişimlerini sağlamaktır.

YSÖP'ün, 30 Eylül 2008 tarihi itibarıyla, yaş aralığı 30 Eylül 1999 ve 01 Ekim 1994 tarihleri arasında doğanlar olarak belirlenen hedef grubu şu şekilde tanımlanmaktadır:

- okula hiç kaydolmamış ve
- okulda kaydı bulunmakla beraber özürsüz devamsız durumunda olan ya da
- akademik başarısızlık dışında bir nedenle yaşitlarından en az üç sınıf geride olan çocuklar.

Bu hedef grubundaki çocuklar genel olarak Adalet Bakanlığı kapsamında ceza ve tevkif evlerinde bulunan; sokaklarda, sanayide, tarımda veya hizmet sektöründe çalışan; sokaklarda yaşayan ve/veya aile yoksulluğuna ve geleneğe dayalı nedenlerle ilköğretim sistemi dışında kalan çocuklardır. (MEB, t.v., MEB 2009b, UNICEF, t.v) HKO kampanyası süresince özellikle kız öğrencilerin okula kazandırıldıklarında uyum problemleri yaşadıkları gözlemlenmiştir. Bu sorunlarla başa çıkmak için yerel yetkililerin ve okul yöneticilerinin stratejiler geliştirmekte zorluklarla karşılaştıkları ve kendi sınırlılıkları çerçevesinde çözümler bulmaya çalıştıkları gözlenmiştir (MEB, 2008; UNICEF, t.v.).

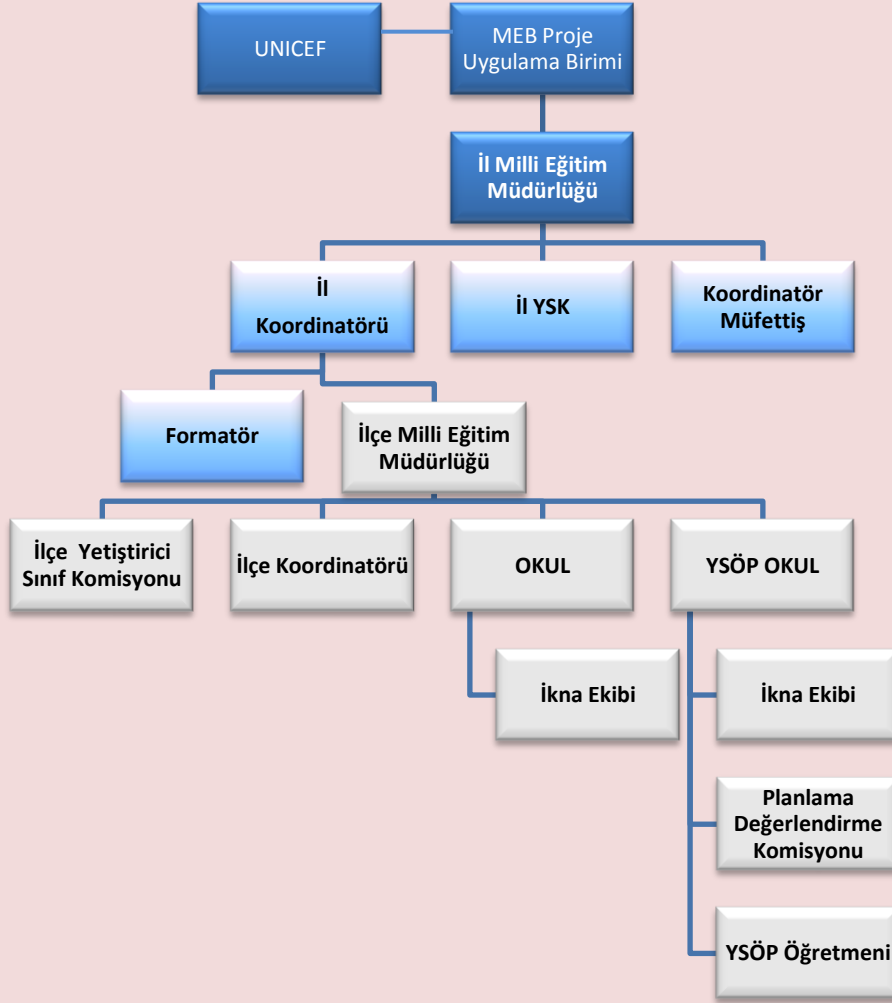
Çocuk Koruma Kanunu'nun 2005 yılında yürürlüğe konması ve HKO kampanyasında yukarıda belirtilen sorunların deneyimlenmesi gibi nedenlerle 2005 Yılı MEB Çalışma Planı çerçevesinde YSÖP'ün hazırlanması ve ulusal düzeyde uygulanması karara bağlanmıştır (MEB, t.v.; MEB, 2009b; UNICEF, t.v.).

2006 yılında YSÖP altyapı çalışmaları başlatılmış, YSÖP eğitim öğretim programları ihtiyaçlar çerçevesinde hazırlanmış ve 2005-2008 yılları arasında YSÖP Yönergesi ve Uygulama Kılavuzu geliştirilmiştir. Temmuz 2008 tarihli ilköğretim Okullarında Yetiştirici Sınıf Açılmasına İlişkin Yönerge 149 sayılı TTKB kararı ile kabul edilerek ülke çapında uygulamaya konulmuştur (Doğan ve ark., 2008; UNICEF, t.v.).

YSÖP'ün uygulanabilmesi için gerekli kurumsal işlerliğin oluşturulması gerekmektedir ve bu bağlamda MEB İGM, Şekil 2'deki şemada verilen üç seviyeli bir organizasyon oluşturmuştur. Birinci ve en üst seviyede MEB İGM Proje Uygulama Birimi ve UNICEF bulunmaktadır. İkinci ve üçüncü seviyeyi ise, yerel yönetimdeki kurumlar, okullar ve kişiler oluşturmaktadır. Genel Müdürlük'ün görevi merkezi koordinasyonu sağlamak ve temel kararları almaktır. UNICEF Türkiye Temsilciliği'nin görevi ise programa teknik ve mali destek sağlamaktır. Bu yapılanma iki yıllık süreç içinde bazı değişikliklere uğramış, önce saha sorumluları yapıya eklenmiş, daha sonra saha sorumlularının yerini koordinatör müfettişler almıştır.

Yetiştirici Sınıf Öğretim Programı Uygulama Süreci, beş adımlı bir program uygulama süreci döngüsünden oluşmaktadır. Bunlar sırasıyla (1) tespit ve kayıt, (2) planlama, (3) okula kazandırma, (4) eğitim programlarının uygulanması ve (5) izleme ve değerlendirmedir (MEB, 2010d).

Şekil 2: YSÖP organizasyon şeması

Kaynak: YSÖP Bilgi Notu'ndan uyarlanmıştır (www.ysop.meb.gov.tr).

YSÖP'ün hedef grubunda yer alan 10-14 yaş grubundaki çocukların, yaşlarından ve gelişim düzeylerinden dolayı buldukları sınıf düzeyinde eğitim görmeleri psiko-sosyal açıdan risk oluşturmıştır. Ayrıca bu çocukların yaşları ilköğretimi tamamlayamadan yasal ilköğretim çağı dışına çıkma riski yaratmaktadır. Bu nedenlerle kapsamı daraltılmış ve süresi kısaltılmış bir geçiş öğretim programının oluşturulması gereği ortaya çıkmıştır (Doğan ve ark., 2008). Bu çerçevede, hedef gruptaki çocukların yaş ve eğitim durumları dikkate alınarak Tablo 2'deki dört alt program hazırlanmıştır.

Tablo 2: Hedef gruba göre programlar ve program süreleri

Program	Hedef Grup	Süresi
Yetiştirici Sınıf 1-3 Okuma Yazma (YSÖP 1-3A)	Okuma yazma bilmeyen 10-14 yaş grubundaki çocuklar	8 hafta
Yetiştirici Sınıf 1-3B (YSÖP 1-3B)	YSÖP 1-3A'yı tamamlamış ya da 1. sınıfı tamamladıktan sonra çeşitli nedenlerle okula devam edememiş ama okuma yazma bilen 10-14 yaş grubundaki çocuklar	8 hafta
Yetiştirici Sınıf 4-5 (YSÖP 4-5)	YSÖP 1-3B'yi tamamlayan öğrenciler ya da ilköğretimin ilk üç sınıfını tamamladıktan sonra çeşitli nedenlerle okula devam edemeyen 10-14 yaş grubundaki çocuklar	10 hafta
Yetiştirici Sınıf 6-7 (YSÖP 6-7)	İlköğretimin beşinci sınıfını tamamladıktan sonra çeşitli nedenlerle okula devam edemeyen 14 yaşındaki çocuklar	10 hafta

YSÖP'te 8. sınıf programı bulunmamaktadır. Bunun nedeni, YSÖP'ün öğrencilere ilköğretim diploması vermeyi değil onları örgün öğretime kazandırmayı hedeflemesidir (MEB, 2008). Programlar, zorunlu ve seçmeli dersler ile sosyal etkinlikler ve rehberlik faaliyetlerinden oluşmaktadır. Programda yer alan temel derslerin öğretim programları, ilgili mevcut ilköğretim programlarındaki kazanımlar arasından (8. sınıf kazanımları hariç) uygun olanların seçilmesiyle oluşturulmuştur. Programlar var olan ilköğretim programları çerçevesinde hazırlanmış olup "...yeni ilköğretim programlarının birleştirilmiş sınıflarda işlenişine ilişkin uygulama esasları ile çocukların hazırbulunuşluk düzeyleri dikkate alınmış ve çocukların örgün eğitime uyumlarını sağlayacak düzenlemeler yapılmıştır." (Doğan ve ark., 2008, s. 9).

Özetle, 10-14 yaş grubunda ve okula hiç kaydolmamış ya da özürsüz devamsızlık yapmış ve akademik devamsızlık dışında yaşlılarından üç yıl geride kalmış olan çocukların sağlıklı bir şekilde okullulaşmasını amaçlayan YSÖP, Temmuz 2008 tarihinde beş adımlı bir uygulama süreciyle ve çocukların düzeylerine göre farklı program seçenekleriyle uygulamaya konmuştur. YSÖP uygulamalarının işlevselliğini artırmak amacıyla da hiyerarşik bir organizasyon oluşturulmuş ve kişi ve kurumlara görev dağılımı yapılmıştır.

MEB İGM tarafından 2 Ekim 2007 tarihinde e-Okul Uygulama Genelgesi yayımlanmıştır. e-Okul, e-Dönüşüm Türkiye Projesi kapsamında geliştirilmiş bir okul yönetim bilgi sistemidir. Bir öğrencinin kaydından mezuniyetine kadar olan tüm süreci içerir. e-Okul sisteminin içine yerleştirilmiş olan e-YSÖP modülü, YSÖP kapsamındaki öğrencilerin kayıt ve devam bilgilerinin tutulduğu kısımdır (MEB, 2010c).

Nisan 2010 tarihli e-YSÖP verilerine göre, 19.990 öğrenci YSÖP'e kayıt edilmiş görünmektedir. Kayıtlı öğrencilerin illere göre dağılımı Ek 1 Tablo 11'da sunulmuştur. Kayıt edilen bu öğrencilerden sadece 12.876'sının sınıf bilgileri e-YSÖP'te mevcuttur. Sınıf bilgilerine ulaşılabilen öğrencilerin 6.063'ü YSÖP programını tamamlayıp ilköğretim sınıfına geçmiştir ve 3.909'u başarısız sayılıp YSÖP'te tamamlayamadığı program seviyesine göre ilköğretime nakil edilmiştir. Geri kalan 10.018 öğrencinin durumu, e-YSÖP'te buldukları sınıf düzeyi ile ilgili bilgi girişinde eksiklik olmasından dolayı açıklanamamaktadır.

III. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışma nitel ve nicel iki ana araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Veriler, nitel yöntemde sahada yapılan yüz yüze görüşmelerle, nicel yöntemde ise anket yoluyla toplanmıştır. Saha görüşmeleri sırasında ziyaret edilen okullarda gözlemler de yapılmıştır. Her iki yöntem için örneklem seçimi, kullanılan veri toplama araçları ve takip edilen adımlar, bu bölümde ayrıntılıyla açıklanmaktadır.

Nitel Yöntem: Saha Görüşmeleri

Saha görüşmelerinin yapıldığı iller

Örneklem seçiminde Mayıs 2009'da Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından ERG'yle paylaşılan "illere göre YSÖP kapsamındaki öğrenci sayısı (2008-2009)" verisinden yararlanılmıştır. Bu verilere göre 46 ilde 5.764 öğrenci halihazırda programa kayıtlıdır. Saha görüşmelerinin yapılacağı illerin seçiminde YSÖP'e kayıtlı öğrenci sayıları, bölgesel temsiliyet ve illerdeki göç durumu göz önüne alınmıştır. Öğrenci sayıları 800'den fazla olan üç il (Diyarbakır, Şanlıurfa, İstanbul), öğrenci sayılarının orta düzeyde olduğu illerden dört il (Van, Ankara, Adana, İzmir) ve öğrenci sayılarının 50'den az olduğu illerden üç il (Konya, Zonguldak, Edirne) bölgesel temsiliyet ve illerdeki göç durumu da göz önüne alınarak seçilmiştir. Diyarbakır, Şanlıurfa, Van, İzmir, Ankara ve Adana illerinde veriler il merkezlerinden ve birer ilçe merkezlerinden toplanmıştır. Geriye kalan dört ilde ise veriler sadece il merkezlerinden toplanmıştır. Seçilen illerin, temsiliyet gücü ve program uygulamalarının çeşitliliğini yansıtmaması açısından uygun olduğu MEB İGM yöneticileri tarafından da onaylanmıştır.

Tablo 3: Seçili illerde YSÖP kapsamındaki öğrenci sayısı (Mayıs 2009)

	YSÖP Öğrenci Sayısı (2008-2009)		YSÖP Öğrenci Sayısı (2008-2009)
Şanlıurfa	1.102	İzmir	71
Diyarbakır	996	Ankara	51
İstanbul	836	Zonguldak	32
Adana	399	Konya	28
Van	322	Edirne	20

Kaynak: MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı'ndan sağlanan verilerden derleyen ERG (2009).

Saha görüşmeleri örnekleme ve uygulama

YSÖP'ün organizasyon yapısı göz önünde bulundurularak (Şekil 2) her ilde yönetim kademesinde il-ilçe koordinatörleri, il-ilçe YSK üyeleri, formatörler ve il koordinatör müfettişleri; uygulama kademesinde ilköğretim ve YSÖP okul müdürleri, eğitim programını uygulayan öğretmenler (YSÖP öğretmeni), programı tamamlayıp ilköğretim sınıflarına geçmiş öğrencinin öğretmenleri (ilköğretim öğretmeni), ve son olarak programdan yararlanan YSÖP öğrencileri ve programı tamamlamış öğrenciler (nakil öğrenci) ve veliler ile yüz yüze yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Toplamda 10 ilde 236 görüşme gerçekleştirilmiştir. Her ilde görüşmelerin kimlerle yapılacağı illerin YSÖP koordinatörü, sorumlusu ya da formatörü tarafından belirlenmiştir. Saha görüşmeleri, araştırma ekibi tarafından saha ziyaretleri yapılarak gerçekleştirilmiştir. Görüşme sayılarının illere ve görüşülen kişilerin görevlerine/konumlarına göre dağılımı

Tablo 4'te, görüşmelerin il bazında detayları ise Ek 1 Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 4: Nitel çalışma kapsamında gerçekleştirilen saha görüşmeleri

	Görüşülen kişi sayısı		Görüşülen kişi sayısı
YSK Koordinatörü	17	YSÖP Öğretmen	34
YSK Üyesi	6	İlköğretim Öğretmen	18
Formatör	10	YSÖP Öğrenci	50
İl Koordinatör Müfettiş	2	Nakil Öğrenci	24
YSÖP Okul Müdürü	18	YSÖP Veli	30
İlköğretim Okul Müdürü	5	Nakil Veli	22

Görüşme protokolü

Yarı yapılandırılmış görüşmelerde sorulacak sorular için öncelikle program materyalleri -özellikle Kılavuz- incelenmiştir. Bunu takiben, programın uygulanmasında yönetici ve öğretim kademelerinde yer alan personelden oluşan bir odak grup çalışmasından³ elde edilen veriler ışığında görüşme protokolü/soruları oluşturulmuştur. Görüşme soruları Ek 3'te sunulmaktadır.

Katılımcı profili

Öğrenci

10 ilde, YSÖP'ten halihazırda yararlanmakta olan 50 öğrenci ve YSÖP'ten yararlanmış olan 24 öğrenci olmak üzere, toplam 74 öğrenci ile görüşülmüştür. YSÖP'ten halihazırda yararlanmakta olan 50 öğrencinin yaşları 9 ile 15 arasında olup ortalama yaş 13'tür. Bu öğrencilerin 18'i erkek öğrencidir. Bu öğrencilerin yaklaşık yarısı (f=23)⁴ YSÖP 4-5 programına devam etmektedir. YSÖP'ü bitirip eğitimlerine yaş ve gelişim seviyelerine daha uygun sınıflarda devam eden 24 ilköğretim öğrencisinin ise yaşları 10-16 arasında olup ortalama yaş 14'tür. Bu öğrencilerin 10'u erkektir.

Görüşülen 74 öğrencinin (YSÖP ve nakil öğrenci) kardeş sayıları 1 ile 15 arasında değişirken, ortalama kardeş sayısı 6'dır. Bu öğrencilerin yarısından fazlasının (f=43) geçmişte veya halihazırda okul çağında olup okula gitmemiş veya ilköğretimi terk etmiş kardeşleri olduğu öğrenciler tarafından belirtilmiştir.

Evde hangi dil veya lehçelerin konuşulduğu sorulduğunda öğrenciler Türkçe (f=39), Kürtçe (f=13), Zazaca (f=2) ve Arapça (1); Türkçe-Kürtçe (f=14), Türkçe-Zazaca (f=2), Türkçe-Romanca (f=3) konuştuklarını ifade etmişlerdir.

Babaların eğitim durumuna bakıldığında babaların 9'unun okuma yazma bilmediği, 20'sinin okuryazar olduğu, 10'unun ilkokul terk iken, 12 babanın ilkokul mezunu olduğu ve dört babanın ortaokul terk,

³ Odak grup çalışması ERG tarafından Nisan 2010'da düzenlenen Eğitimde İyi Örnekler Konferansı sırasında gerçekleştirilmiştir.

⁴ 'f' (frekans) yanıt veren kişi sayısını gösterir.

sadece bir babanın ortaokul mezunu olduğu, iki babanın lise mezunu ve bir babanın üniversite mezunu olduğu görüşmelerden çıkarılmıştır. 15 babanın eğitim düzeyi bilinmemektedir. Babalarının iş durumu sorulduğunda ise yarısından fazlası (f=42) babalarının çalıştığını ve çalıştıkları işlerin genellikle inşaat işçiliği, hurdacılık, çiftçilik, hayvan bakıcılığı, davul-zurnacılık ve çeşitli zanaat işleri olduğunu belirtmiştir.

Annelerin üçte ikisinin (f=50) okuma yazma bilmediği, 10'unun okuryazar olduğu, dördünün ilkököl terk olduğu, beş annenin ilkököl ve bir annenin de lise mezunu olduğu belirtilmiştir. Dört annenin ise eğitim seviyesi bilinmemektedir. Annelerin çalışma durumuna bakıldığında 18 annenin çalıştığı ve yapılan işlerin temizlik işleri ve diğer çeşitli işler (kağıt toplamak, çapaya gitmek gibi) olduğu gözlemlenmiştir.

Veli profili

YSÖP programında eğitim gören çocukları olan 30 veliye kendilerinin ve eşlerinin ne iş yaptıkları sorulduğunda YSÖP'e devam eden çocukların annelerinin çoğunluğunun ev hanımı (f=17) olduğu, çalışan annelerin ise genellikle temizlik işlerinde çalıştığı ifade edilmiştir. Babaların ise genellikle vasıfsız işçi olduğu (f=7), çöp, hurda, kağıt toplayıcılığı yaptığı (f=5) ifade edilmiştir. Babaların yaptığı diğer işler arasında çiftçilik, çobanlık, davulculuk, kapıcılık, muhtarlık gibi çeşitli işler mevcuttur. Evde konuşulan dil sorulduğunda 30 veliden 14'ü sadece Türkçe konuşulduğunu, üç veli sadece Kürtçe ve üç veli de sadece Zazaca konuşulduğunu belirtmiştir. Evde hem Türkçe hem de Kürtçe konuşulduğunu belirten sekiz veli varken, hem Türkçe hem Zazaca ve hem Türkçe hem Arapça konuşulduğunu belirten birer veli bulunmaktadır.

YSÖP'ü tamamlayıp ilköğretime devam eden öğrencilerin velilerine (f=22) kendilerinin ve eşlerinin ne iş yaptıkları sorulduğunda annelerin çoğunluğunun ev hanımı (f=16) olduğu, çalışan annelerin ise genellikle hizmetli olarak veya tarlada çapa işinde çalıştığı ifade edilmiştir. Babaların ise genellikle vasıfsız işçilik yaptığı (f=6), yapılan diğer işler arasında çiftçilik, kasaplık, hayvancılık, ayakkabı boyacılığı gibi çeşitli işler olduğu saptanmıştır. Evde konuşulan dil veya lehçe sorulduğunda YSÖP'ü tamamlayıp bir ilköğretim sınıfına devam eden çocuğu bulunan 22 veliden yedisi sadece Türkçe konuşulduğunu, üç veli sadece Kürtçe, bir veli sadece Zazaca ve bir veli de sadece Arapça konuşulduğunu belirtmiştir. Evde Türkçe ve Kürtçe konuşulduğunu belirten sekiz veli varken, Türkçe ve Romanca veya Arapça ve Kürtçe konuşulduğunu belirten birer veli bulunmaktadır. Veliler ile ilgili yaş, cinsiyet gibi diğer demografik bilgiler Ek 1 Tablo 13'de verilmiştir.

YSÖP uygulayıcıları

Toplamda 10 ilde 92 YSÖP uygulayıcısı ile görüşülmüştür. Uygulayıcılarla yapılan görüşmelerin çoğunluğunu YSÖP öğretmeni (34 kişi) ve YSÖP okul müdürleri (18 kişi) oluşturmaktadır. Görüşme yapılan uygulayıcıların çoğunluğu erkektir (73 kişi) ve bunların üçte ikisinden fazlası yönetsel kademedeki görev almaktadır. Kadın uygulayıcıların (19 kişi) ise dörtte birden azı yönetsel kademedeki görev almaktadır. Görüşme yapılan uygulayıcıların yaş ortalamalarına bakıldığında ise genellikle 40 yaşlarının başlarında oldukları ve 24 ile 64 yaşları arasında yer aldıkları görülmektedir. Bu uygulayıcılar arasında sadece altı aydır bu görevi yapan 28 yaşında oldukça genç bir YSÖP okul müdürü ve 35 yıllık bir tecrübenin ardından emekli olup mesleğe geri dönen, 64 yaşında bir YSÖP okul öğretmeni de bulunmaktadır. Görüşme yapılan 92 uygulayıcının profili detaylı olarak Ek 1 Tablo 14'da verilmiştir.

Nitel Yöntem: Anket Çalışması

Nitel yöntemde derinlemesine görüşmeler yapıldığı için sınırlı sayıda öğretmen ve öğrenciye ulaşılabildiğinden anket yoluyla daha geniş bir gruba ulaşmak hedeflenmiştir. Öğretmen ve öğrencilerle yüz yüze görüşmelerden alınan veriler ışığında öğrenci ve öğretmen anketleri (Ek 4) hazırlanmıştır. YSÖP öğrencisi ve YSÖP'ü tamamlayıp ilköğretim sınıfına geçmiş öğrenci durumunda olan toplam 523 çocuğa

anketler yüz yüze uygulanmıştır. 200 YSÖP öğretmeni ve 100 ilköğretim öğretmeni olmak üzere toplam 300 öğretmene anketler telefonda uygulanmıştır.

Öğrencilerin yanıtlarını yönlendirmemek için öğrenci anketlerinde açık uçlu sorular kullanılmış ve öğrencilerin yanıtları daha önceden belirlenmiş olan uygun kategorilere anketörler tarafından yerleştirilmiştir. Uygun kategorinin olmaması durumunda ise anketör tarafından yeni kategoriler oluşturulmuştur.

Öğrenci örnekleme ve uygulama

Anket çalışmalarında, yüz yüze görüşmelerin yapıldığı illerdeki öğrencilere ulaşılacak hedeflenmiştir. Zaman ve mali kısıtlamalardan dolayı öğrencilerin en yoğun oldukları illerden veri toplanmıştır. Anket çalışmalarına katılan öğrencilerin illere ve cinsiyete göre dağılımları Ek 1 Tablo 15’de verilmiştir. Anket çalışması 1-15 Haziran 2010 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. YSÖP programlarının çoğu tamamlandığından ve mevsimlik işçi göçünün başlamış olmasından dolayı öğrenci örnekleme ulaşmakta zorluk yaşanmıştır. Bu nedenle örnekleme seçiminde kota örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Formatörlerden/koordinatörlerden YSÖP okullarının ve nakil öğrencilerin bulunduğu okulların listesi alınarak ve merkez okullardan başlayarak okullar ziyaret edilmiş ve okulda bulunan YSÖP ve nakil öğrencilerine anketler yüz yüze uygulanmıştır. Sekiz ilde 214’ü erkek, 309’u kız olmak üzere toplam 523 öğrenciye ulaşılmıştır. Ulaşılabilen öğrencilerin 74’ü nakil öğrenci, 431’i ise YSÖP öğrencisidir. Toplam 18 öğrencinin bulunduğu program/sınıf hakkında ise bilgi bulunmamaktadır. Kendi beyanlarına dayanarak öğrencilerin programlara/sınıflara dağılımı

Tablo 5’te gösterilmektedir.

Tablo 5: Nicel çalışma kapsamında anket uygulanan öğrenciler ve uygulama sırasında kayıtlı oldukları sınıf

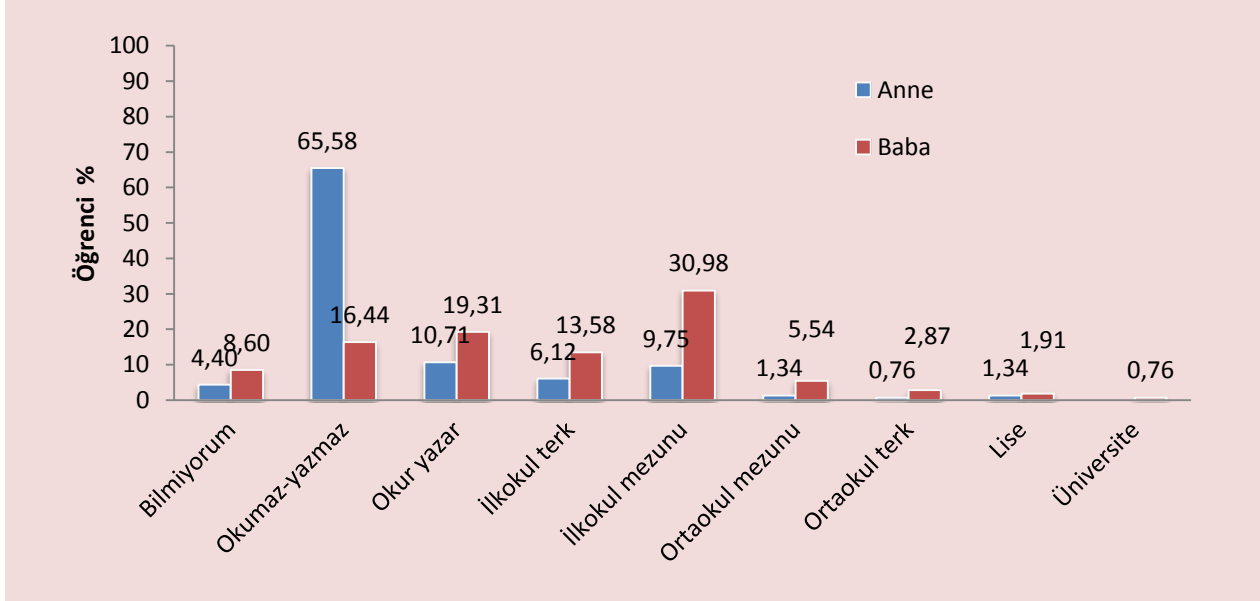
	Erkek	Kız		Erkek	Kız
YSÖP 1-3A ve B	71	131	İlköğretim 5. Sınıf	18	22
YSÖP 4-5	19	27	İlköğretim 6. Sınıf	11	6
YSÖP 6-7	19	28	İlköğretim 7. Sınıf	9	25
			Bilmiyor	67	70

Öğrenci anketinde YSÖP öğrencisini daha iyi tanımlayabilmek için kardeş sayısı, para kazanmak için çalışıp çalışmadığı, ebeveyn eğitim durumu gibi sorular bulunmaktadır. Bu sorulardan elde edilen verilere göre öğrencilerin çoğunluğu beş ila sekiz çocuklu ailelerden gelirken yaklaşık yüzde 15’i en az dokuz çocuklu ailelerden gelmektedir. Öğrencilerin verdikleri yanıtlara göre erkek öğrencilerin yüzde 38,8’i, kız öğrencilerin yüzde 10’u para kazanmak için eğitim öğretim yılı içinde çalıştıklarını belirtmişlerdir. Sonuçları yorumlarken birçok ailenin mevsimlik işçilik yapmaları nedeniyle yaşadıkları şehirlerden ayrılmış olduğunu göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Kız öğrencilerin yüzde 91,3’ü ev işleri yaptığını belirtirken, erkek öğrencilerin yüzde 48,6’sı ev işi yaptığını ifade etmiştir. Ev işleri yaptıklarını belirten öğrencilere evde ne tür işler yaptıkları sorulduğunda erkeklerin ve kızların çoğunluğu (yaklaşık %90) ev işlerinde annelerine yardım ettiğini ve yaklaşık yüzde 10’u kardeşlerine baktığını söylemiştir. Kardeşlerine bakan kızların oranı erkeklerden daha yüksektir.

Öğrencilerin verdikleri yanıtlar ailelerin eğitim seviyelerinin oldukça düşük olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin yüzde 65,6’sının annesi okuma yazma bilmezken, sadece yüzde 9,8’inin annesi ilkokul

mezunudur. Babaların eğitim seviyeleri annelere göre biraz daha yüksek olup yüzde 31'i ilkokul mezunudur (Şekil 3).

Şekil 3: Nicel çalışma kapsamında anket uygulanan öğrencilerin ebeveyninin eğitim durumu

Öğrencilerin yaklaşık yüzde 30'u babasının çalışmadığını belirtirken, yüzde 83,6'sı annelerinin çalışmadığını belirtmiştir. Öğrencilerin yüzde 61,6'sı ailelerinin herhangi bir para yardımı almadığını, geriye kalan yüzde 31,9'u ise para yardımı aldığını belirtmiştir.

YSÖP öğrencilerinin önemli bir bölümü anadili Türkçe olmayan ailelerden gelmektedir. Öğrencilerin yüzde 38,8'i evde Türkçe bilmeyen aile bireylerinin olduğunu belirtmiş ve yüzde 14,3'ü okula kaydolmadan önce Türkçe'yi bilmediğini söylemiştir.

Öğretmen örnekleme ve uygulama

Saha görüşmelerinin yapıldığı illerde daha çok öğretmene ulaşmak amacıyla toplam 10 ilde 200 YSÖP öğretmene ve 100 ilköğretim öğretmene telefonda anketörler tarafından anketler uygulanmıştır. Anketler, öğrenci anketindeki gibi yüz yüze görüşmelerde toplanan verilerden yararlanılarak hazırlanmış, örgün ve YSÖP öğretmenleri için ayrı anket formları oluşturulmuştur. Görüşülen öğretmen sayılarının illere göre dağılımı Ek 1 Tablo 16'de verilmiştir. Öğretmen isimleri ve telefon numaraları illerde görev yapan YSÖP formatöründen/koordinatöründen elde edilmiştir.

Özet olarak, YSÖP'ün ara dönem değerlendirme çalışmaları kapsamında saha görüşmeleri ve anket çalışmaları olmak üzere iki tür çalışma yöntemi kullanılmıştır. Görüşmelerin ve anketlerin yapıldığı iller, kişiler ve görüşmelerin uygulaması, YSÖP yararı gözetilerek belirlenmiştir. Verilerin toplandığı kişilerin özellikleriyle ilgili genel olarak ebeveynlerin eğitim düzeylerinin düşük olduğu ve gelir düzeyi çok yüksek olmayan işlerde çalıştığı, evde konuşulan dilin Türkçe dışında başka dil ya da ağızlarından da olabileceği gözlemlenmiştir.

IV. BULGULAR

Bulgular sunulurken öncelikle YSÖP uygulamalarının fark yaratıp yaratmadığına değinilmektedir. Ardından, YSÖP hakkında saha çalışmaları esnasında uygulayıcıların (öğretmenler, müdürler, il/ilçe YSK üyeleri, formatörler vb.) ve programdan yararlananların (öğrenciler, veliler) dile getirdikleri uygulamayı, dolayısıyla programın başarıyla hedeflerine ulaşmasını kolaylaştıran ve güçleştiren etmenleri ortaya koymak amaçlanmaktadır. Uygulamada karşılaşılan etmenler “yetiştirici sınıflar işleyiş süreci” göz önüne alınarak şu başlıklar altında sunulmaktadır: (a) tespit ve kayıt, (b) il/ilçe düzeyinde YSÖP sınıfı açılacak okulların belirlenmesi, (c) okula kazandırma, (d) il/ilçe düzeyinde ve okul düzeyinde planlama, (e) öğretim programlarının uygulanması, (f) öğretim programlarının tamamlanması ve nakil, (g) izleme ve değerlendirme. Nitel ve nicel verilere dayanan bulgular bu konu başlıkları altında birlikte ele alınmıştır.

YSÖP Fark Yaratıyor mu?

Genel olarak YSÖP uygulamalarına bakıldığında, uygulamanın yapılmasının öğrenciler için bir fark yaratıp yaratmadığının sorulduğu anket çalışmasında 200 YSÖP öğretmeninden yüzde 71’i YSÖP’ün fark yarattığını belirtirken, yüzde 17,5’i de kısmen bir fark yarattığını belirtmektedir. Bu öğretmenlerden yüzde 35,5’i programın çocuklara/öğrencilere eğitimlerine devam etme fırsatı sağladığını ifade ederken, yüzde 7,5’i çocukların/öğrencilerin suça karışmasını engellediğini düşünmektedir. Küçük bir kesim (%4) meslek edinme şansı oluşturduğunu belirtmiştir. Yüzde 39,5’lik bir kesim ise daha önce belirtilen tüm görüşleri içeren yanıtlar vermişlerdir.

YSÖP’ü tamamlayıp ilköğretim sınıfına geçmiş öğrencilerin öğretmenleri de YSÖP öğretmenlerine benzer görüş sergilemektedir. Ankete yanıt veren 100 ilköğretim öğretmeninden 66’sı programın bir fark yarattığını düşünürken, 21’i kısmen bir fark yarattığını düşünmektedir. Sadece 13 öğretmen bir fark yaratmadığı yönünde görüş bildirmiştir. 87 öğretmenden 45’i YSÖP’ün çocuklara eğitim şansı sağladığını, 5’i meslek edinme imkanı verdiğini ve 15’i çocukların suça karışmasını engellediğini düşünmektedir. 21 öğretmen ise görüşlerin tümüne katılmaktadır.

Programın bir fark yaratmadığını düşünen YSÖP öğretmenleri neden olarak programların kısa oluşunu, öğrencilerin akademik olarak zayıf olmalarını ve uyum problemleri yaşamalarını göstermiştir. YSÖP’ün fark yaratmadığını düşünen ilköğretim öğretmenleri ise, programın kısıllığını, ailenin ilgisizliğini, programda iyi bir altyapının oluşturulamamasını, öğrencilerin seviyelerinin çok düşük veya birbirlerinden çok farklı olmasını ve öğrencilerin okula uyum problemleri yaşamalarını başlıca nedenler olarak belirtmişlerdir.

Saha görüşmelerinde, programın bir fark yaratıp yaratmadığı sorulduğunda YSÖP öğretmenlerinin tamamı (f=30) YSÖP’ün fark yarattığına inandığını ifade etmişlerdir. YSÖP öğretmenleri YSÖP’ün farkına ilişkin verdikleri 37 yanıtta⁵ ilk sırada YSÖP’ün ‘eğitim hakkı ve fırsat eşitliği’ sağladığını (20 yanıt), ikinci sırada ise öğrencilerde olumlu davranış değişikliği yaparak onları topluma kazandırdığını (9 yanıt) belirtmişlerdir. YSÖP öğretmenleri öğrenciler ile birebir ilgilenme imkanının elde edilmesini programın bir diğer fark yaratıcı etmeni olarak belirtmişlerdir. İlköğretim öğretmenlerinin ise çoğunluğu (f=14) YSÖP’ün bir fark yarattığına inanmaktadır. YSÖP’ün ne gibi farklar yarattığı sorulduğunda öğretmenler genelde eğitim fırsatı sağladığını ve öğrenci üzerinde olumlu davranış değişikliği yarattığını ifade etmişlerdir. Bir öğretmen, YSÖP olmasaydı eğitim hakkından yararlanamayacak bir öğrenci için aşağıdaki görüşü paylaşmıştır:

⁵ Görüşmelerde kimi sorulara görüşülen kişiler birden fazla açıklama getirmişlerdir. Her bir açıklama/görüş bir ‘yanıt’ olarak değerlendirilmiştir. Bu durumlarda kişi sayısı (f) yerine yanıt sayısı (yanıt) kullanılmıştır. Bu nedenle ‘yanıt’ sayıları görüşme yapılan kişilerin sayısını ifade etmemektedir.

“Eğer böyle bir program olmasaydı Ayşe eğitime devam etmeyecekti. Kendisinden küçük çocuklarla okula gitmek istemiyordu. Aile okula uzun süre devam ettiremeyecekti ama YSÖP ile eğitimine yaş grubunda devam etme şansı yakaladı. Şimdi hedefleri var, üniversiteye gitmek istiyor. Ben Ayşe’nin üniversiteye gidebileceğine inanıyorum. Zeka sorunu yok, verileni alabilen bir öğrenci. Şartlar uygun olursa okuyacağına inanıyorum. Bundan sonraki süreç de çok önemli.” (İlköğretim öğretmeni, 214⁶)

Yeni mezun olmuş bir öğretmen konuya farklı bir bakış açısıyla yaklaşarak YSÖP’ün öğretmenler üzerinde de bir fark yaratabileceğine dair görüşünü paylaşmıştır:

“YSÖP’ün çocuğa olduğu kadar bize de katkısı var. Bakış açımız değişiyor. Üniversitede tek tip öğrenciye yönelik yetiştiriyorlar. Burada farklı öğrencilerle deneyimimiz artıyor, farklı durumlarda nasıl davranacağımızı öğreniyoruz.” (İlköğretim öğretmeni, 403)

Saha görüşmelerinde velilerin yüzde 73,3’ü YSÖP olmasaydı çocuklarının eğitimlerine devam etme imkanı olmayacağını ifade etmiştir. YSÖP’ü tamamlayarak ilköğretim sınıfına geçen öğrencilerin velileri YSÖP eğitiminde beğendikleri yönleri aşağıdaki şekilde açıklamışlardır:

“... eğitimi beğendim. Tiyatro yapıyorlar, sosyal faaliyetler var.” (Nakil veli, 141)

“Öğretmenler çok ilgileniyorlar diye söylüyordu oğlum.” (Nakil veli, 239)

“Gidip hızlanması iyi oldu. Cahil kalmayacak.” (Nakil veli, 132)

“YSÖP sınıfında güzel eğitim verdiler. Kısa sürede epey bilgi edindi.” (Nakil veli, 237)

YSÖP’te görev alan ve görüş bildiren öğretmen, müdür, formatör, il/ilçe koordinatör ve YSK üyeleri, bir il YSK koordinatörü hariç, YSÖP’ün genel olarak bir fark yarattığını belirtmişlerdir. Yaratılan farka ilişkin 100 yanıt arasında; eğitim hakkı ve akranlarıyla eğitimlerine devam şansı sağlaması (36 yanıt), olumlu davranış değişikliği yaratması (24 yanıt), temel ilköğretim becerileri kazandırması (10 yanıt), öğrenciyle birebir ilgilenme imkanı vermesi (8 yanıt), gelecekle ilgili beklenti oluşturması (4 yanıt), tek bir öğrenci kazanılmasının bile önemli olması (3 yanıt), YSÖP’ün yokluğunda bu çocukların okuyamayacak olması (2 yanıt), veliyi eğitim konusunda bilinçlendirmesi (2 yanıt) bulunmaktadır.

YSÖP’ün genel olarak olumlu bir fark yarattığı görüşü tüm uygulayıcılar ve veliler tarafından paylaşılmış olsa da her eğitim programının uygulanma sürecinde olduğu gibi YSÖP’ün uygulama sürecini de güçleştiren ve geliştirilmesi gereken yönler bulunmaktadır. Yetiştirici sınıflar işleyiş süreci çerçevesinde bu yönler sırasıyla ele alınacaktır.

Tespit ve Kayıt

e-YSÖP verilerine bakıldığında, YSÖP’ün başladığı tarihten Nisan 2010 tarihine kadar kaydettirilen üç hedef gruptaki toplam öğrenci sayısı 19.990’dır. Bu sayının yüzde 40,3’ü halihazırda okullulaşmış olup yaşlılarından en az üç yıl geride oldukları için örgün eğitimdeki sınıflarından alınıp programa dahil edilenlerden; yüzde 29,2’si YSÖP’ten önce okula hiç kayıt yaptırmamış olanlardan; ve yüzde 18,7’si okula kayıtlı olup özürsüz devamsızlık yapmış olan öğrencilerden oluşmaktadır. e-YSÖP’te kayıtlı öğrencilerin yüzde 11,8’inin hangi durumları göz önünde bulundurularak kaydettirildikleri belirtilmemiştir. YSÖP yararlanıcılarının hedef gruplara ve cinsiyetlere göre dağılımı Ek 1 Tablo 18’de sunulmaktadır. Bu bilgiler, il ayrıntısında Ek 1 Tablo 19’da verilmektedir.

⁶ Saha görüşmelerinde görüşmelerin gizliliğini sağlamak amacıyla her bir katılımcıya bir numara verilmiştir. Kullanılan her alıntıda görüşülen kişi ile ilgili olarak hem temsil ettiği grup hem de katılımcı numarası verilmektedir. Alıntılarda gerçek isimler kullanılmamıştır.

MEB İGM'nin Mart 2008 tarihli verilerine bakıldığında, Eylül 2008 tarihinde uygulanmaya başlayan YSÖP kapsamına giren çocukların sayısının 227.045 (%33,8 erkek, %66,2 kız) olduğu görülmüştür. Şubat 2010 tarihli verilere göre ise, YSÖP kapsamında olan çocuk sayısı 109.000'dir (%33,1 erkek, %66,9 kız). Bu veriler incelendiğinde Mart 2008 tarihinden Şubat 2010 tarihine kadar okula kaydolmamış çocuk sayısında 117.771 azalma olduğu gözlemlenmiştir. Bu azalmanın üç ana nedeni bulunmaktadır: (1) çocukların bir kısmının YSÖP kapsamında okullulaşması, (2) 1994 doğumlu çocukların 14 yaşını tamamladığı için YSÖP kapsamı dışına çıkması, (3) ADNKS'deki bazı kayıtların geçerli olmaması (örneğin TC kimlik numarasında numara hatası, çocuğun vefatı, yer değiştirme -ülke dışına çıkma dahil-, engellilik/hastalık gibi durumlarının işlenmemiş olması) ve alan taramasında bunun farkına varılıp bu çocukların adres kayıtlarının düzeltilerek kayıtsız çocuk verilerinden düşürülmüş olmasıdır.

Bu bilgiler gösteriyor ki yukarıda belirtilen 117.771 kişilik azalmanın yüzde 4,9'u daha önce hiç okula kaydolmamış ve YSÖP ile okula kazandırılan çocuklardan kaynaklanmaktadır. Eğer okula kaydolmayan öğrenci sayısından ADNKS'deki geçersiz kayıtlar çıkarılırsa, bu yüzdenin artacağı öngörülmektedir. Diğer iki hedef grup kapsamındaki (özürsüz devamsız ve akademik başarısızlık dışındaki nedenlerle yaşitlarından en az üç sınıf geride olan) öğrencilerin ülke genelinde toplam sayıları bilinmediğinden bu hedef gruplardan yüzde kaçının YSÖP kapsamına alındığı hesaplanamamaktadır.

Hedef gruptaki sayılar kesin olarak bilinmemektedir. Bunun yanında YSÖP uygulamalarının ilk iki yılının sonunda il/ilçe ve okulların, okula hiç kayıt yaptırmamış çocuklar ve sürekli devamsız olan öğrencilerden ziyade halihazırda okulda bulunan ve yaşitlarından en az üç sınıf geride olan öğrencileri YSÖP'e dahil ettikleri saptanmıştır. Bu durumla ilgili görüşlerden biri aşağıdadır:

“YSÖP'ün esas hedefi okula gitmeyen/ilişkisi kesilen öğrenciye ulaşmak ama biz onlara ulaşamıyoruz. Ulaşabildiklerimiz okula kayıtlı olan, yaşı büyük olan öğrenciler, [yapabildiğimiz] yaşına uygun sınıfa kazandırmak.” (YSÖP öğretmeni, 203)

Bir diğer husus da Kılavuz'un 51. sayfasında belirtilen, okula devam etmekte olup yaşitlarından akademik başarısızlık dışındaki herhangi bir nedenle en az üç sınıf geride olan fakat sınıfına uyum sağladığı düşünülen öğrencilerin YSÖP'e alınmaması önerildiği halde bazı okullarda bunun tersi uygulamaların gözlemlenmiş olmasıdır.

Tespit ve kayıt, tüm il/ilçe YSK ve ilköğretim okullarının görevleri arasındadır. Ağustos ve Şubat aylarında olmak üzere yılda iki kere ADNKS'ye göre güncellenmiş e-Okul verileri, MEB İGM tarafından il/ilçelere gönderilmektedir. Bu verilerin yanında okullar, e-Okul verilerinden belirlenemeyen hedef gruptaki çocukları bizzat sahaya çıkarak mahalle ve ev ziyaretleri ile yapılan alan taramasıyla saptamaktadırlar. Bunların dışında farklı yollarla da çocuklara ulaşabilmek mümkün olmaktadır. Nisan 2010 e-YSÖP verilerine göre öğrenciye ulaşmakta en etkili iki yöntem, alan taraması ve e-Okul verileri olmuştur. Öğrencilerin yüzde 34,7'sine alan taraması yoluyla, yüzde 30,5'ine e-Okul'dan elde edilen veriler yardımıyla ulaşılmıştır. Okul kayıtları yardımıyla da yüzde 15,2 öğrenci okula kaydedilmiştir. Yaklaşık yüzde sekizlik kısma diğer kurum, kuruluş ve kişilerin yönlendirmesiyle, muhtarlık ve okuyan kardeşler kanalıyla ulaşılmıştır. Yüzde 11,8 öğrenciye nasıl ulaşıldığına dair ise e-YSÖP'te bir bilgi bulunmamaktadır.

Saha görüşmeleri sırasında öğrenci tespitinde genel olarak STK'larla işbirliği yapılmadığı görülmüştür. Bu gözlemi e-YSÖP verileri de doğrulamaktadır. e-YSÖP verilerine göre kurum, kuruluş ve kişiler yoluyla 464 çocuğa ulaşılmıştır. e-YSÖP'te STK'lar ile ilgili ayrı bir bilgi bulunmamaktadır. Bu nedenle STK'ların 'kurum, kuruluş ve kişiler' arasında olduğu varsayılabilir ve bu yolla en fazla 464 (%2,3) çocuğun YSÖP'e kazandırılmış olduğu söylenebilir.

Araştırmacılar tarafından yapılan saha görüşmelerinde, il/ilçe YSK üyeleri ve okul müdürleri tespit ve kayıta bazı sorunlar yaşandığına dair görüşleri bildirmişlerdir. Yaşanan sorunlar arasında öne çıkanlar ailelerin ilgisizliği, isteksizliği ve dolayısıyla ikna sürecinde zorluk çıkartmaları; mevsimlik işçi

olmalarından dolayı ailelerin buldukları yerlerden ayrılmaları; vefat eden öğrencilerin e-Okul'dan düşülmemesi; öğrencilerin sağlık problemlerinin olması; engelli olmaları; çocukların belirtilen adreslerde bulunmaması; okulların tespit ve kayıt süreci hakkında yeterli bilgi sahibi olmamalarıdır.

Yaşanan bir diğer önemli sorun ise, bazı çocukların nüfusa kayıtlı olmamaları ya da nüfus kaydında gerçek doğum tarihlerinin işlenmemiş olmasıdır. Kimi durumlarda çocukların kimlik yaşlarıyla gerçek yaşlarının tutmaması bazı çocuklar için avantaj sağlarken bazı çocuklar için dezavantaj oluşturmaktadır. Örneğin doğum tarihi 1993 olan ama nüfus kaydına 1996 olarak işlenmiş olan bir çocuk YSÖP'ten yararlanabilirken, nüfus kaydındaki yaşı gerçek yaşından büyük olan çocuklar ya YSÖP'e hiç alınamamışlar ya da alınabildikleri durumlarda uygun sınıfa yerleştirilememişlerdir.

Saha görüşmeleri sırasında görüşülen bir kız öğrencinin biyolojik yaşının nüfus kaydındaki yaşından büyük olduğu gözlemlenmiştir. Nüfus kaydındaki yaşına bakılarak bu öğrenci, YSÖP 1-3A ve 1-3B programını tamamladığında, YSÖP 4-5'e devam etmek yerine örgün eğitimde 4. sınıfa yerleştirilmiştir. HKO kampanyasındaki tecrübelerle dayanarak, kendisinden küçük öğrencilerle aynı sınıfta bulunmaktan rahatsız ve mutsuz olduğunu dile getiren bu öğrencinin okulu bırakma riskinin oldukça yüksek olduğu söylenebilir.

Uygulama Kılavuzu'na göre hedef grup kapsamında tespit edilen çocuklara mutlaka ulaşılmalı ve akabinde hemen kayıt yapılmalıdır. Fakat bazı okullarda bunun dışına çıkıldığı, yani tespit edilen çocuğa ulaşılmadan YSÖP'e kayıt edildiği gözlemlenmiştir. Bu nedenle YSÖP'e kayıtlı öğrenci sayısı ile gerçekte YSÖP'ten yararlanan öğrenci sayısı arasında fark oluşmuştur.

İl/ilçe Düzeyinde YSÖP Sınıfı Açılacak Okulların Belirlenmesi

Yetiştirici sınıflar işleyiş sürecinde tespitten sonra gelen ikinci adım YSÖP sınıflarının açılmasıdır. Bu adımda da saha ziyaretleri yapıldığında sınıf açılması konusunda bazı sorunlar yaşandığı tespit edilmiştir. Koordinatörler, sınıf açmaları için okul müdürlerini ikna etmekte zorluk yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Bazı müdürler okullarındaki materyal eksikliği yüzünden sınıf açmak istemezken, bazıları da YSÖP'ün ilave iş yükü getirdiğini düşünmektedir. Bu sorunu bir formatör aşağıdaki gibi belirtmiştir:

“Hem veliyi hem de [okulunda] sınıf açacak müdürü ikna etmek gerekiyor. Müdürler istemiyor, sorun çıkacak, eğitim seviyesi düşecek vs. diye. İstedikten sonra her okulda YSÖP sınıfı açılabilir, bir engel ya da sorun olmaz.” (Formatör, 249)

Açılan YSÖP sınıflarının bulunduğu okulların uzak veya taşınmalı olması okula kazandırma sürecini güçleştirmektedir. Aileler çocuklarını kendi mahallelerindeki en yakın okula göndermek istemektedir. Ulaşım için maddi destek sağlansa bile evlerine uzak başka bir okula göndermek istememektedir. Bu nedenle müdürler birçok veliyi iknada güçlük çektiklerini belirtmiştir.

Bir diğer sorun ise, öğrencilerin taşınması için yapılan harcamalar için okulların belirli ve düzenli bir kaynağının olmamasıdır. Örneğin bir okul müdürü geçtiğimiz öğretim yılı içinde okula ulaşımın kaymakamlık desteğiyle sağlandığını ancak bir sonraki eğitim öğretim yılında bu desteğin devam edip etmeyeceğinden emin olmadığını belirtmiştir.

Bazı il ve ilçelerde YSÖP sınıfları öncelikle taşınmalı eğitim kapsamına giren okullarda açılmıştır. Bu uygulamanın öğrenciler için birtakım avantajlar yanında bazı dezavantajları da bulunmaktadır. Gözlenen başlıca dezavantajlar, bu çocukların okul saatleri dışında okulda gerçekleştirilen etkinliklere katılamamaları ve kız öğrencilerin ailelerinin, geleneksel nedenlerden dolayı, kızlarının bir yerden başka bir yere araç ile taşınmasını istememeleridir.

Saha görüşmeleri sırasında, bazı okullarda sınıf bulunmadığı için, kütüphanelerin, teknoloji odalarının ve özel alt sınıfların YSÖP sınıflarına dönüştürüldüğü görülmüştür. Sınıf açılacak yerler konusunda Kılavuz'da

okullara esneklik sağlanmaktadır fakat tüm öğrencilerin kullanımına açık yerler YSÖP öğrencisine tahsis edildiğinde, diğer öğrenciler bu alanlardan faydalanamamaktadır. Ayrıca YSÖP sınıfı olarak kullanılan bazı mekanlar eğitim ve öğretimin yapılabilmesi için uygun fiziksel koşulları sağlamamaktadır. Örneğin teknoloji sınıfında öğrenciler arkaları tahtaya dönük oturmak zorunda kalmakta ve masaların üzerinde bilgisayar olduğu için yazı yazacak yeterli yer bulamamaktadır.

Okula Kazandırma

Her ilköğretim okulunda çocukların okula kazandırılmalarını sağlayacak ekipler kurulması beklenmektedir. Bu ekiplerde okul müdürleri ve öğretmenlerin yanı sıra muhtar, din görevlisi, STK temsilcileri, yerel yöneticiler, İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'nden sosyal çalışanlar, ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşlarından temsilcilere yer verilmesi gerekmektedir (MEB, 2010d).

Kılavuz'da okula kazandırma aşamasında üç önemli noktaya değinilmektedir: (1) okula kazandırma esnasında ailenin ikna olmaması, okul dışındaki çocukların sayısının yüksek olması ve kazandırma ekibindekilerin yöreyi yeterince tanımaması ve kazandırma çalışmaları sırasında gereken kaynakların yeterli olmaması gibi durumlarda çalışmaların zamana yayılması gereği; (2) aileye ve çocuğa YSÖP'ün işleyişi (çocuğun hangi sınıfa, ne zaman, nerede katılacağı, ulaşımın nasıl olacağı, vb.) hakkında bilgilerin tam olarak verilmesi; (3) ilköğretim kurumlarının çocuğu okula kazandırmaları için gerekli çalışmaları yapmaları gereği.

Saha görüşmelerinde, ŞNT'in bir imkan olarak sunulması, çocuğun yaşadığı mahalledeki bir okulda YSÖP sınıfının açılması, ekipte mahalle ve ailenin sosyal yapısını ve kültürünü bilen birinin bulunması, diğer kamu kurum ve kuruluşlarından temsilcilerin bulunması, aynı ve nakdi yardım yapılması kazandırma sürecini kolaylaştıran etmenler olarak ortaya çıkmıştır. Bir okul müdürü ise ŞNT'in özellikle erkek çocuklarda daha etkili olduğunu belirtmiştir. Ayrıca YSÖP'ün öğrencilere kısa sürede yaşatlarını yakalayıp onlarla okuma imkanı sağlaması aileleri ikna etmekte etkili olduğu görülmüştür. YSÖP çerçevesinde okula kazandırılan iki öğrencinin YSÖP ile ilgili yorumları aşağıdadır:

“Köydeki okulda kar çok yağdığı için öğretmenler de gelmezdi. Okulu sevmiyordum. İstanbul'a taşınınca parasızlıktan okulu bıraktım. Parayla çocuk bakıyordum. Okula giden arkadaşları görünce çok üzülüyordum ama tekrar okula başlayıp benden küçüklerle okumak istemiyordum. YSÖP olunca severek okula döndüm. YSÖP iyi ki var!” (YSÖP öğrenci, 407)

“YSÖP olmasaydı gelmezdim. Küçüklerin arasında olmazdı onun yerine evde kalırdım daha iyi.” (YSÖP öğrencisi, 311)

Saha görüşmelerinde, YSÖP ile okula kazandırılan öğrencilerin dirençli bir gruptan olmadığı ve bu öğrencilerin büyük bir kısmının okula gelmeye istekli olduğu gözlenmiştir. Velilerle yapılan görüşmelerde ise, velilerin genellikle çocuklarını daha önce okula göndermek istedikleri halde hastalık, okulun kabul etmemesi, ailevi sorunlar gibi çeşitli nedenlerden dolayı gönderemedikleri görülmüştür. Saha ziyaretlerinde halen okula kazandırılması gereken hedef grubun ikna edilmesinin ise daha zor olduğu ve bu grubun okullulaştırılması için zorlu ve çaba gerektiren bir sürece girildiği gözlenmiştir.

Okula kazandırma çalışmalarını yürüten ekiplerin maddi kaynağının olmaması süreci güçleştiren hususlardan bir diğeridir. Ailelere yaptıkları ev ziyaretleri sırasında ulaşım için araç sağlanmaması, harcanan zaman için ek ücret verilmemesi, ailelere alınan küçük hediyelerin ekipte yer alanlar tarafından karşılanması önde gelen şikayetlerdir. Kimi durumlarda da ekiplerin güvenlik endişesi taşıması süreci zorlaştırmaktadır. İki okul müdürü ve bir formatör, yaşadıklarını aşağıdaki gibi dile getirmiştir:

“Dağınık bir çevre. Ulaşım konusunda sorun yaşıyoruz. Hafta sonu ulaşım yok. Hafta içi gittiğimizde de dersler aksıyor.” (YSÖP müdür, 412)

“Veliler karşı geliyor, okula göndermiyor 'gelin de alın' diyor, tehdit ediyorlar. Emniyete haber veriyoruz, polis de bir şey yapamıyor. Polis 'şikayetçiysen götürüyüm' diyor, okul müdürünü hedef gösteriyor. Can güvenliğim olmadan yapamıyorum.” (YSÖP müdür, 248)

“Kayıt alanı geniş olan yer var. 17 farklı köye gidiliyor, araç yok. Maddi destek gelmiyor. Jandarma Genel Komutanlığı'ndan bir destek alamadık. Kırsaldan destek lazım. Öğretmeni ciddiye almıyorlar ama jandarmayı ciddiye alabilirler.” (Formatör, 463)

Kayıt yaptırıldıktan sonra öğrencilerin programa devamının takip edilmesi, okula kazandırma çalışmalarından sonra ikna edilen çocukların zaman geçirmeden eğitim öğretime alınması, bu çocukları kaybetmemek açısından önem taşımaktadır. Kazandırma süreci ile okula başlama süreci arasındaki zamanın kısa tutulması, gerekirse bir kişi için bile sınıf açılması devamı kolaylaştıran etmenlerden biri olarak saptanmıştır.

YSÖP sınıfı açılacak okulların belirlenmesi ile ilgili kısımda, müdürlerin YSÖP sınıfı açmakta gönülsüz olması ve ebeveynlerin çocuklarını yaşamış oldukları yerleşim biriminden uzak okullara göndermek istememesi konularına değinilmişti. Bu bağlamda YSÖP kapsamında görevlendirilen yöneticiler ve öğretmenler, YSÖP'ün ilköğretim kurumlarında daha iyi tanıtılmasının okul müdürlerinin YSÖP sınıfı açmaya gönüllü olmasına yardımcı olacağı ve dolayısıyla YSÖP sınıflarının daha çok sayıda okulda açılmasının okula kazandırma çalışmalarına önemli katkı sağlayacağını belirtmişlerdir.

Yöneticiler, 222 sayılı Kanun'un 56. maddesine göre para cezası uygulanmasını ve/veya valiliğin/kaymakamlığın MEB ile birlikte hareket ederek çocuğunu okula göndermeyen ailelere yaptırım uygulanmasını (Yeşil Kart verilmesinde zorunlu eğitim çağındaki çocuğun okula gitmesinin önkoşul olması gibi) önermişlerdir. Çocuklarını okula göndermemiş ailelere para cezası uygulaması, gereği gibi kullanılmamakla birlikte, nadir de olsa bazı öğrenciler, velilerinin para cezasından korktukları için kendilerini okula gönderdiklerini ifade etmişlerdir.

Saha görüşmelerinde belirtilen diğer sorunlardan biri de bazı okullarda ikna ekiplerinin kurulmamış olması ve bir diğeri ise, bazı ekiplerin aileleri iyi bilgilendirmemiş olmasıdır. Veli olarak görüşülen ve halihazırda bir eğitim fakültesinde öğretmenlik programlarından birinde öğrenci olan bir ağabey, kardeşinin sekiz yaşında ilkokula başladığını ama okul uzak olduğu için okuldan aldıklarını anlatmıştır. Mahallede eve yakın bir okul açılınca üç sene aradan sonra kardeşini tekrar okula yazdırmışlardır. Bu ağabey ikna ve takip ile ilgili olarak aşağıdaki görüşü yansıtmıştır:

“Okula gidip de daha sonra çıkan ve hala gitmeyen çok çocuk var benim bildiğim. Bunların daha iyi takip edilmesi lazım. YSÖP hakkında ailelere daha iyi bilgi verilmemesinden şikayetçiyiz. Ben tesadüfen kardeşimin YSÖP'te olduğunu öğrendim. Anneme, babama yeterli bilgi verilmemiş.” (YSÖP Veli, 236)

Saha görüşmeleri esnasında bir ilçede mülki amirlikçe yürütülen örnek bir uygulama ile karşılaşmıştır. Bu uygulamada okula kazandırma çalışmalarına destek olmak amacıyla kaymakamlık bünyesinde üst ve alt komisyonlar oluşturulmuştur. Üst komisyon, ilçede bulunan tüm mülki idare kurum ve kuruluşların (İlçe Milli Eğitim Müdürü, İlçe Müftüsü, Sosyal Hizmetler Müdürü, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Müdürü, Belediye Başkanlığı, Nüfus Müdürü, Sağlık Grup Başkanı) yöneticilerinden oluşmaktadır. Ayrıca okula kayıtsız çocukların okula gelmeme nedenlerine bağlı olarak da alt komisyonlar oluşturulmuştur. Alt komisyonlar, her ayın ilk haftasında toplanarak eylem planlarını değerlendirmektedirler.

İl/İlçe Düzeyinde ve Okul Düzeyinde Planlama

Planlama, il/ilçe YSK ve YSÖP uygulayan ilköğretim okullarının görevleri arasındadır. İl/ilçe YSK'lar öğretmen görevlendirmelerini planlamak ve öğretmen, yönetici ve diğer YSÖP uygulamalarında görev

alan personelin eğitimlerini planlamak ve gerçekleştirmekle yükümlüdürler. Bunun yanında ihtiyaçlar doğrultusunda öğretim materyalleri, araç, gereç ve diğer malzemeler YSÖP sınıfı açan ilköğretim okullarına dağıtılmaktadır (MEB, 2010d). Okullarda ise YSÖP uygulaması ile ilgili planlamalar Planlama ve Değerlendirme Komisyonu (PDK) tarafından yapılmaktadır. Bu bölümde sırasıyla YSÖP formatörlerinin durumuna; PDK'nın işleyişine; YSÖP sınıfında görev yapan öğretmenlerin görevlendirilmesi ve eğitimine; YSÖP sınıflarına malzeme, eğitim araç ve gereçlerinin teminine; ve e-YSÖP sistemine değinilecektir.

YSÖP formatörlerinin durumu

YSÖP geliştirilirken formatörün görevi, YSÖP sınıflarında eğitim verecek öğretmenlere eğitim vermek olarak tanımlanmıştır. Saha görüşmelerinde, YSÖP'ün etkili bir şekilde uygulanmasında bütün il YSK üyelerinin ve okul müdürlerinin önemli roller üstlendikleri, ancak formatörlerin anahtar kişiler oldukları gözlenmiştir. Okul müdürleri ve öğretmenler YSÖP uygulamalarında kolaylaştırıcı etmenler arasında formatörlerin yardımlarını altını çizerek belirtmişlerdir.

YSÖP kapsamında öğretmenlerin eğitimi için ülke çapında toplam 322 formatör öğretmen yetiştirilmiştir (MEB, 2010c). Ancak formatör eğitimi almış büyük bir grubun bu görevi yerine getirmediği il YSK'lar ile yapılan görüşmelerde belirtilmiş ve buna neden olarak, formatör eğitimleri verilirken formatör adaylarının iyi bir plan çerçevesinde seçilmemiş olması (seçim merkezi teşkilat tarafından belirlenen ölçütlere göre il milli eğitim müdürlükleri tarafından yapılmış olmasına rağmen) gösterilmiştir. Bazı YSÖP koordinatörleri, illerinde hiç formatör olmadığını ya da illerdeki bazı formatörlerin görev yerleri değiştiğinden artık bu görevleri yerine getiremez durumda olduklarını belirtmişlerdir.

Hem formatörlerin kendileri hakkında hem de YSK üyeleri formatörlük görevi hakkında açık ve net bir görev tanımı yapılmadığı ve çok sayıda sorumluluk verildiği halde yeterli yetkilerinin olmadığı yönünde şikayetlerini dile getirmişlerdir. Formatör görevindeki belirsizlik aşağıdaki alıntılarla örneklendirilmiştir:

“Gidecek ve öğretmen eğitimi vereceksiniz, dendi. Komisyonunda sadece öğretmen üzerine çalışacağımız söylendi. Sonra il YSK üyeliği, okul denetimleri, ikna ekiplerinde görev alma gibi ek görevler verildi. Esas yapmamız gerekeni (öğretmen eğitimi) en son yapar olduk. Ankara'ya gidiş nedenimiz bile belli değildi. Şöyle bir görev var dendi (bir gün öncesinden haber verildi). Ankara'ya neden gittiğim belli bile değildi, orada öğrendim.” (Formatör, 462)

“YSÖP'te bilfiil görev alan idareci/öğretmen/yönetici/formatör/il-ilçe YSK'ların diğerlerinden bir farkı olmalı. Kendilerini farklı bir yere koyabilmeliler. Yoksa motivasyon ne kadar daha sürebilir? Şu anda hiçbir avantajı yok. Aksine zararı var, maddi zararı da kastediyorum. Yeri geliyor kendi cebimizden harcıyoruz.” (İlçe YSK koordinatör, 246)

“Formatörlerin kim olduğuyla ilgili net bir bilgi yok. Formatör kimdir? Nerede görev yapacaklar? Ne kadar çalışacaklar? Net bir bilgi yok. Bunların hepsinin kendi okullarında olması lazım okul YSK'sında. ... 5 tane formatörlük eğitimi almış kişi varmış ama biz onları görmedik. Niyet olmadan formatörlük eğitimi almaya gitmişler.” (İl YSK koordinatör, 243)

Milli Eğitim Bakanlığı merkez teşkilatı görevlilerinin ifadesine göre, YSÖP il formatörlerinin seçiminde birçok kriter belirlenmiş ve il teşkilatlarının formatörleri bu kriterlere göre seçmeleri istenmiştir. Ayrıca, il formatörlerinin Yönerge ve Uygulama Kılavuzu'nda belirlenmeyen birçok sorumluluğu üstlenmek zorunda kalmaları da, yine il teşkilatlarının inisiyatifleriyle gerçekleşmiştir. Bu çerçevede hem il formatörlerinin belirlenmesi hem de iş yüklerinin takibi açısından merkezi teşkilatın ne ölçüde izleme-değerlendirme yapabildiği sorusu gündeme gelmektedir.

YSÖP Yönerge ve Uygulama Kılavuzu yenilenirken formatörlerin görev tanımının belirsizliğine yönelik olan şikayetler giderilmeye çalışılmıştır. Ağustos 2010 tarihinde yenilenmiş YSÖP Yönerge ve Uygulama Kılavuzu yayımlanmıştır. Yenilenen kılavuza göre formatörlerin görevleri okula kazandırma çalışmalarına

destek olmak, öğretmenlere YSÖP ile ilgili eğitim vermek ve YSÖP okullarıyla ilköğretim okulları arasındaki ilişkinin devamı ve öğrencileri okulda tutma konusunda okullara yardım sağlamak şeklinde tanımlanmıştır (MEB, 2010d).

Görüşülen formatörler, asıl görevlerinin yanında kendilerine YSÖP'le ilgili pek çok görev verildiğini, ancak görevlerinin sadece YSÖP kapsamında eğitim verecek öğretmenleri eğitmek olması gerektiğini belirtmişlerdir. Birçok koordinatör de bu konuda formatörlerle hemfikirdirler. Bir il koordinatörü YSÖP ile ilgili görevlerinin çok sayıdaki sorumluluklarından sadece bir kısmı olduğu için YSÖP'e gerektiği kadar vakit ayıramadığını, bu nedenle bir formatörün YSÖP'ten başka bir görevinin olmaması gerektiğini belirtmiştir. Diğer bir il koordinatörü ise formatörün sadece merkezde görev alıp gerektiğinde saha çalışmaları yapabilmesinin ve okulları ziyaret edebilmesinin önemli olduğunu belirtmiştir.

“Kendi asıl görevimizle bu görevi bir arada yürütmekte zorlanıyoruz. Geçen yıl hem öğretmen, hem müdür yardımcısı hem de formatör olmam nedeniyle sorun yaşadık.” (il formatör, 452)

Planlama ve Değerlendirme Komisyonu'nun İşleyişi

PDK'ların, YSÖP uygulaması yapan okullarda kurulması zorunludur. PDK, okul müdürünün belirlediği müdür yardımcısı veya öğretmenin başkanlığında bir rehber öğretmen ve bir sınıf öğretmeninden oluşur. İhtiyaç durumunda komisyona branş öğretmenleri de dahil edilebilir (MEB, 2010d). PDK'nın görevleri arasında programların ve sürelerinin belirlenmesi, ders dağıtım çizelgelerinin hazırlanması, sınıf ve eğitim materyali durumunun değerlendirilmesi ve belirlenen ihtiyaçların YSK'ya bildirilmesi, okul aile birliği ile işbirliği yapılması ve sosyal etkinliklerin düzenlenmesi yer almaktadır.

Anket çalışmasında öğretmenlerin yüzde 54'ü okullarında PDK olduğunu, yüzde 15,5'i olup olmadığını bilmediğini, yüzde 29'u PDK olmadığını belirtmiş, üç öğretmen ise bir fikir belirtmemiştir. Okulunda PDK olduğunu söyleyen 108 öğretmenin yarısından fazlası PDK ile iletişimde olduğunu söylemiştir. Benzer şekilde saha görüşmelerinde öğretmenlerin bir kısmı (f=5) PDK'nın ne olduğunu dahi bilmezken, yaklaşık üçte biri (f=14) okullarında PDK olduğunu belirtmiştir. Okulunda PDK olduğunu söyleyen öğretmenlerin çoğunluğu (14 öğretmenden 11'i) PDK ile iletişim içinde olduğunu ifade etmiştir. Öğretmenlerden alınan bilgiye göre her okulun bir PDK'sı olmadığı, kimi durumlarda YSÖP öğretmenlerinin PDK konusunda bir bilgi sahibi olmadığı, birçok öğretmenin ise PDK olduğu durumlarda dahi işleyişi hakkında fazla bilgisinin olmadığı saptanmıştır.

PDK'nın görevleri arasında sosyal etkinliklerin planlanması ve uygulanması da yer almaktadır. Anket çalışmasında öğrencilere ders dışı ne tür etkinlikler yaptıklarını anlamak için sorular yöneltilmiş ve gezi, piknik gibi etkinlikleri okulda yapıp yapmadıkları sorulmuştur. Öğrencilerin yüzde 35,6'sı geziye, yüzde 32,9'u tiyatroya, yüzde 23,9'u pikniğe, yüzde 18,6'sı sinemaya gittiklerini ve yüzde 15,1'i halk oyunları oynadıklarını belirtmiştir. Saha görüşmeleri sırasında, bir okulun sosyal etkinliklere çok önem verdiği, fakat YSÖP öğrencilerinin bu etkinliklerde yer almadığı belirtilmiştir. Okul müdürü, YSÖP öğrencilerinin okulda devamsızlık yaptıkları için grup çalışmalarına düzenli katılmadıklarını ve bu nedenle etkinlik dışında kaldıklarını ifade etmiştir.

Saha görüşmelerinde YSÖP sınıflarında Roman öğrencilerin çoğunlukta olduğu bir il, okul etkinlikleriyle ön plana çıkmıştır. Bu ilde yapılan gözlemler sonucunda il/ilçe YSK üyeleri, okul müdürleri ve öğretmenler faaliyetlere katılan öğrencilerin okula uyumunun çok daha iyi olduğunu ve katıldıkları faaliyetlerden sonra öğrencilerin okula devamsızlıklarında azalma olduğunu belirtmişlerdir. Diğer bir örnek uygulama ise bazı illerde görülen, STK ve diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılarak öğrencilere okul dışında eğitim ve sosyal etkinliklerin düzenlenmesidir.

YSÖP sınıfında görev yapan öğretmenlerin görevlendirilmesi ve eğitimi

YSÖP’te görev yapmış ve yapmakta olan öğretmenlere ait bilgileri (örneğin cinsiyet, yaş, deneyim, mesleki donanımları vb.) içeren bir veritabanı bulunmadığından, YSÖP öğretmen profilini görmek mümkün değildir. Bu nedenle bu çalışmada öğretmen profili, ankette ve saha görüşmelerinden elde edilen bilgilerle çizilmeye çalışılmıştır. Ankete yanıt veren 200 YSÖP öğretmeninden 154 tanesi eğitim fakültesi, eğitim enstitüsü veya öğretmen okulu mezunudur. Öğretmenlerin geriye kalanı dört yıllık farklı bir fakülte veya iki yıllık meslek yüksek okulu mezunlarıdır (Ek 1 Tablo 17). Toplam altı öğretmen pedagojik formasyon eğitimi almamıştır. Öğretmenlerin yüzde 36’sı branş, yüzde 63,5’i sınıf öğretmenidir. Bir öğretmen branşını belirtmemiştir. Öğretmenlerin yüzde 45’i kadrolu, yüzde 34’ü emekli, yüzde 16’sı ücretli ve yüzde 5’i de sözleşmeli öğretmenlerden oluşmaktadır. Öğretmenlerin üçte birinin tecrübesi beş yıl ve altındayken, diğer üçte biri 26 yıldan daha fazla deneyime sahiptir. Öğretmenlerin yarısının birleştirilmiş sınıflarda çalışma tecrübesi varken, diğer yarısı bu tecrübeye sahip değildir ve öğretmenlerin sadece yarıya yakını yapılandırıcı eğitim programı ile ilgili bir eğitim aldığını belirtmişlerdir. Ankete yanıt veren 200 öğretmenden 153’ü YSÖP’te birleştirilmiş sınıf okuttuğunu belirtmiştir fakat bu öğretmenlerin 71’inin YSÖP’ten önce birleştirilmiş sınıf tecrübesi bulunmadığı gözlemlenmiştir. Ayrıca YSÖP 1-3A programında 5, YSÖP 1-3B programında dokuz ve YSÖP 4-5 programında ise 13 branş öğretmeni öğretmenlik yaptığını belirtmiştir. Öğretmenlerle yapılan saha görüşmelerinden çıkan öğretmen profili, anket sonuçlarına çok benzemektedir. Yarıdan fazlasının birleştirilmiş sınıf tecrübesi varken, yarıdan azı yapılandırıcı öğretim programı eğitimi almıştır.

İl düzeyinde öğretmen tercihinde farklılıklar gözlenmiştir. Bazı illerde görevlendirmelerde emekli öğretmenlere ağırlık verilirken, bazılarında ise mesleklerinde yeni ve ücretli öğretmenler tercih edilmiştir. Emekli öğretmenlerin tercih edilme sebepleri görevlendirilmelerinin kolay olması ve mesleki deneyimleri olduğu için YSÖP profilindeki öğrencilerle daha kolay baş edebilmeleridir. Bazı okullarda ise ücretli ve meslekte yeni olan öğretmenler daha istekli oldukları düşünülerek daha çok tercih edilmektedirler.

Planlama sırasında YSK’nın görevlerinden bir diğeri öğretmenlerin ve diğer YSÖP personelinin eğitiminin planlanmasıdır. Saha görüşmelerinde, il/ilçe YSK’lar YSÖP öğretmen eğitimi alan öğretmenlerin YSÖP’te görev almadığını, YSÖP sınıflarında öğretmenlik yapanların bir kısmının ise YSÖP öğretmen eğitimi almadığını belirtmişlerdir. Anket çalışmasında öğretmenlerin yüzde 32,5’i YSÖP öğretmen eğitimine katıldığını, yüzde 28’i müdürlerinin kendilerini bilgilendirdiğini, yüzde 13’ü internetten faydalanarak bilgi edindiklerini belirtmişlerdir. Küçük bir kesim ise bilgi kaynağı olarak YSÖP materyallerini kullanmış veya il/ilçe YSK üyelerinden bilgi edinmiştir. Eğitim alan öğretmenler arasından sadece küçük bir kısmı eğitimlerini YSÖP formatörlerinden aldığını belirtmiştir. “YSÖP hakkında edindiğiniz bu bilgiler YSÖP’ü etkin bir şekilde uygulayabilmeniz için yeterli miydi?” sorusuna öğretmenlerin yüzde 58’i “Evet, yeterliydi.” derken, yüzde 29,5’i “Kısmen yeterliydi.” cevabını vermiştir. Yüzde 12,5’i ise eğitimleri/bilgilendirmeleri “yetersiz” bulunduğunu belirtmiştir.

Saha görüşmesi yapılan YSÖP öğretmenlerinden 19’u YSÖP öğretmen eğitimi aldıklarını veya bu konuda bilgilendirildiklerini belirtmişlerdir. Eğitime katılan ya da bilgilendirme alan 19 öğretmenden 13’ü “bir haftalık eğitim”, biri “üç-dört günlük eğitim”, dördü “bilgilendirme toplantısı” ve biri de “seminer” ile YSÖP hakkında bilgileri edindiklerini ifade etmişlerdir.

Saha görüşmelerinde, almış oldukları YSÖP eğitiminin veya bilgilendirmenin yeterli olup olmadığı sorulduğunda bu 19 öğretmenden 12’si eğitimi yetersiz veya kısmen yeterli bulduklarını belirtmişlerdir. Eğitimi veya bilgilendirmeyi yeterli bulmayan öğretmenler daha çok eğitim süresi ve kapsamı üzerine görüş bildirmişlerdir. Öğretmenler genel olarak;

“Çok yararlı oldu ama süre yeterli değildi.” (YSÖP öğretmeni, 522)

“İki seneyi 10 haftada anlatmak için yeterli değil eğitimler.” (YSÖP öğretmeni, 109)

“Rehber öğretmen formatör ile geldi ve kısa bir bilgilendirme yaptı.” (YSÖP öğretmeni, 401)

şeklinde görüşlerle eğitim süresinin yetersizliğinin üzerinde durmuşlardır.

Öğretmenler deneyimin önemini vurgulayarak mesleğe yeni başlayan ve deneyimi fazla olmayan öğretmenler için özellikle bu eğitim ve bilgilendirmelerin yetersiz kalacağını belirtmişlerdir. Örneğin bir haftalık eğitime katılmış olan bir emekli öğretmen aşağıdaki sözlerle görüşünü ifade etmiştir:

“Ben tecrübeli olduğum için kurs yeterli oldu. Çünkü birleştirilmiş sınıf tecrübem de var, zor öğrencilerle de çalıştım. Ama yeni başlayan bir öğretmen için kursu yeterli görmüyorum. Uygulamada sorunlu olan çocuklarla, devamsızlık durumunu takip edemiyorlar. Aynı sınıfa üç tür öğrenci geliyor: hiç bilmeyen, biraz bilen, güzel okuyan. Yine birleştirilmiş sınıf gibi oluyor.” (YSÖP öğretmeni, 205)

Benzer şekilde, eğitimin içeriğinin uygulamada kendilerine yararlı olacak bilgileri içermediği için zorlandıklarını aşağıdaki görüşlerle belirten öğretmenler de olmuştur:

“Derslerin nasıl yapılacağı eğitimlerin içeriğinde yoktu. Seviyeleri farklı öğrenciler olduğu için nasıl başa çıkacağımızı öğretmediler.” (YSÖP öğretmeni, 103)

“Ben emekli öğretmenim, müracaat ettim bir hafta içinde başladım. Böyle olmamalı. Ön hazırlık olmalı. Neyi, nasıl yapacağımız, bu çocuklara nasıl ders vereceğimiz konusunda hazırlanmalıydık. Biz hazırlıksız başladık. Bu çocukların ruhsal yapılarıyla, yaşantılarıyla ilgili hazırlığımız olmalıydı.” (YSÖP öğretmeni, 209)

Bir formatör de eğitimlerin yetersizliğini dile getirmiştir:

“Öğretmen eğitimleri çok yetersizdi. Biz değiştirdik ve eğitimleri, erişim ve devamın önemi ve bunun içinde YSÖP’ün önemine dair bir eğitim olarak kurguladık.” (İl formatör, 560)

YSÖP sınıflarına malzeme, eğitim, araç ve gereçlerin sağlanması

YSÖP kapsamında merkezi teşkilat tarafından uygulayıcılar ve çocuklar için çeşitli materyaller hazırlandı. Bunlar arasından Uygulama Kılavuzu ve Öğretmen El Kitabı 2008-2009 öğretim yılında illere dağıtıldı. Ancak çocuklar için hazırlanan ders kitaplarının hazırlanması, TTKB tarafından onaylanması ve illere dağıtılması süreci ancak 2009-2010 öğretim yılının başında sona erdi. Bunun üzerine 2008-2009’da il yönetimlerine ve öğretmenlere öğretim programlarındaki kazanımlar üzerinden mevcut ders kitaplarından yararlanılması önerildi.

İl/ilçe YSK’ların görevleri arasında okullara hem merkezi teşkilat tarafından malzeme, araç ve gereçlerin sağlanması da bulunmaktadır. Saha görüşmelerinde uygulamanın ilk yılında kitapların sağlanmasında zorluk yaşandığı fakat ikinci yılda işlerin yoluna girdiği ifade edilmiştir. İlk yılda yaşanan zorluklardan dolayı bazı okul müdürleri tedbirli davranarak kullanılmış kitapları öğrencilerden geri alıp bir sonraki öğrenci grubu için saklamaktadır. Öğretmenler kendilerine Öğretmen El Kitabı ve Rehberlik Kitabı verildiğini ve içeriklerinin iyi olduğunu da belirtmişlerdir. Fakat öğretmenlerin çoğu, yardımcı materyal, araç ve gereç sıkıntısı çektiklerini dile getirmişlerdir.

Ankette öğretmenlerin yüzde 90’ı YSÖP ile ilgili materyalleri okuduğunu söylerken, yüzde 10’u okumadığını belirtmiştir. Okuyan öğretmenlerden yüzde 54’ü materyallerin uygulama için yeterli, yüzde 29,4’ü ise kısmen yeterli olduğunu belirtmiştir. Yüzde 16,7’si hazırlanan yazılı materyalleri yeterli bulmamıştır.

Kitaplarla ilgili olarak ise öğretmenlerin yüzde 55'i YSÖP için yazılan öğrenci kitaplarının içeriğinin yeterli olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin yüzde 20'si öğrenci kitaplarını kısmen yeterli bulurken, yüzde 20,5'i yeterli olmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin yüzde 3,5'i de kitapları görmediğini söylemiştir. İki öğretmen ise fikir belirtmemiştir.

Saha görüşmelerinde, YSÖP ile ilgili hazırlanmış materyallerin yeterli olup olmadığı sorulduğunda YSÖP öğretmenlerinin çoğunluğu (f=26) materyallerin yeterli, açık ve net olduğunu belirtmişlerdir. Materyalleri kısmen yeterli veya yetersiz bulan YSÖP öğretmenleri (f=8) YSÖP Yönerge ve Uygulama Kılavuzu'nda olduğu halde anlamakta zorlandıkları konular ile ilgili aşağıdaki görüşleri ifade etmişlerdir:⁷

"Anlaması zordu. Açabilmek için en az on öğrenci olması gerekiyor diyor, sonra bir öğrenci ile olur deniliyor. Tarih aralığı da açık değil." (YSÖP öğretmeni, 139)

"Yönetmelikte bazı şeyler net değil. Örneğin öğrenciyi hangi sınıfa geçireceğimizi net olarak bilmiyoruz." (YSÖP öğretmeni, 203)

"Öğrencilerin kimisi çok iyi, kimisi çok kötü. Farklı sorunlar var. Bununla ilgili kılavuzlarda bilgi yok." (YSÖP Öğretmen, 103)

Aynı konu hakkında YSÖP ile ilgili görevleri olan yöneticiler aşağıdaki görüşleri paylaşmışlardır:

"Açık uçlu bölümler mevcut. Herkes aynı şekilde anlayamayabiliyor. İki veya üç kez okuyunca anlaşılıyor. Mesela misafir öğrenci statüsü yeterince açık değil." (Formatör, 462)

"Çocuklar üç kademe alabiliyor. Dört gruba gidemez diye bir bilgi var. Bu konuda kesin bir bilgi edinemedik." (YSÖP müdür, 410)

"Doğum tarihi baz alındığında öğrenci yaş hesaplamasında sorun yaşanıyor" (Formatör, 463).

"Materyaller çok güzel, harika ama YSÖP yönergesinde muğlak yerler var. Daha açık yazılabilir. Örneğin YSÖP'ü tamamlamış bir öğrencinin misafir öğrenci olarak aktarılacağı sınıf, programla bitirdiği en son sınıf mı olmalı yoksa gideceği en son sınıf mı olmalı? Örneğin YSÖP'e yönlendirilip de iletişimsizlik nedeniyle hiç başlayamamış öğrencilerin yeniden YSÖP'e alınıp alınamayacağı..." (İlçe YSK koordinatör, 246)

"Materyaller net değil. İyileştirilmesi için çalışma yapıldı. Örneğin taşınmalı eğitim probleminde 'YSÖP öğrencileri de taşınmalı kapsamına alınır.' ibaresinin yer alması önerildi. Yoksa 'Sorumluluğu bana aittir' diye veliden imza alınıyor." (Formatör, 249)

"Program atlatmalarda çocuk yaşının hesaplanmasında sorun [var]. 95 doğumlu öğrencileri bazı ilçeler aldı, bazıları almadı. Biz aldık." (Formatör, 464)

Ders materyalleri konusunda dile getirilen bazı sıkıntılar aşağıda bulunmaktadır:

"Kitap çeşitleri az. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve seçmeli derslerin kitapları yok. Ama rehberlik kitabı tüm bölge için çok iyi." (YSÖP öğretmeni, 521)

"Kitaplar öğrenci düzeyinin üstünde. Daha basit kitaplar lazım." (YSÖP öğretmeni, 522)

"Çocuğun ruh sağlığı ve ruh durumuyla ilgili yeterince bilgi yok. 12-14 yaşına kadar okullulaşamamış bir çocuğu nasıl okullu hale getireceğiz?" (YSÖP müdür, 542)

⁷ Nisan-Mayıs 2010'da görüşmeler yapıldıktan sonra Yönerge ve Uygulama Kılavuzu revize edilmiş ve illere dağıtılmıştır. Bu görüşler, eski Yönerge ve Uygulama Kılavuzu'na ilişkindir.

e-YSÖP, planlama, izleme ve değerlendirme çalışmalarında okulların, il/ilçelerin ve Milli Eğitim Müdürlüğü'nün kullanabileceği önemli bir veritabanıdır. YSÖP'te nakil işlemleri gibi öğrenci ile ilgili birçok işlem e-YSÖP üzerinden gerçekleştirilmektedir. e-YSÖP'ün kullanılmasının zor olduğu konusunda birçok şikayet olmuş ve kullanımı daha kolay bir e-YSÖP sistemi isteği müfettişler de dahil olmak üzere birçok kullanıcı tarafından dile getirilmiştir. Görüşmelerde, e-YSÖP girişlerinin hatalı yapıldığı durumlarda, hataların sadece Ankara'yı arayarak düzeltilebildiği, her ilde bir kişiye düzeltme yetkisi verildiği takdirde işlerin daha kolay yürütülebileceği belirtilmiştir.⁸

e-YSÖP'te iki önemli sorun verilerin kullanılabilirliğini engellemektedir: birincisi e-YSÖP'ten veri alınmasının çok uzun sürmesi, ikincisi ise okulların girdikleri verilerde önemli hataların olmasıdır; örneğin öğrencilerin devam ettikleri sınıf bilgilerinin bulunmaması, okula geldiklerindeki okuma yazma düzeyleri ile buldukları programlar arasında uyumsuzluk olması (okuma yazma bilmediğini belirten öğrencinin YSÖP 4-5 programına yerleştirilmesi) gibi.

Öğretim Programlarının Uygulanması

Bu bölüm, YSÖP'ün uygulama sürecinin nasıl yaşandığını, planlandığı gibi gidip gitmediğini, varsa karşılaşılan güçlüklerin neler olduğunu, YSÖP kapsamında belirtilen görev ve sorumluluklarda yaşananları, öğrenci boyutu ele alındığında devamsızlık durumunu, öğrenci uyumunu, eğitimden beklentileri, akademik başarıyı, öğrencilerin okulu bırakma/geç başlama nedenlerini ve ailenin okula karşı tutumunu içeren başlıklar altında ele alınmıştır.

Anket çalışmasında, öğretmenlerin en az yüzde 80'i öğrencilerin ailelerinin maddi durumlarının yetersiz olmasını, öğretim programlarının kazanımlarına ulaşabilmek için sürenin kısa olmasını, ailenin eğitime önem vermemesini ve sınıflardaki öğrenci düzeylerinin birbirlerinden çok farklı olmasını programın uygulanmasında karşılaşılan güçlükler olarak dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin programın amacına ulaşmasında yaşanan güçlüklerle ilgili diğer görüşleri Ek 1 Tablo 20'de verilmiştir.

Saha görüşmelerinde ise 34 YSÖP öğretmeninden sadece beşi YSÖP'ün tam anlamıyla amacına ulaşabildiğini belirtmiştir. Öğretmenler (f=23) programın amacına ulaşamamasının başlıca nedeni olarak sürenin yetersiz oluşunu göstermişlerdir. YSÖP öğretmenlerinin üçte biri (f=11) öğrencilerin kazanımlara ulaşamadığını belirtmişlerdir. Kazanımlara ulaşamamanın nedenleri arasında ilk sırayı yine sürenin yetersiz olması almıştır. Diğer nedenler ise; öğrenci devamsızlığı, kazanımların öğrenci seviyesinin üstünde olması ve öğrencinin okuma ve öğrenmeye karşı olan isteksizliğidir.

Sürenin kısalığına dair bazı öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Bir buçuk-iki ay gibi bir zamanda 1-3A'da okuma yazma öğrettim ama 1-3B'de sekiz haftada o kadar konuyu öğretmem mümkün değil. Saymayı öğrettim ama çarpmayı, şekil bilgisini öğretilmedim. Elimde büyüğü değnek yok ki!” (YSÖP öğretmeni, 207)

“Sekiz yıllık eğitimi 36 haftada vermeye çalışıyoruz. Hiçbir şey anlamadan geçiyoruz. Materyallerimiz eksik. Okumalar çok yavaş.” (YSÖP öğretmeni, 109)

“Çok sayıda kazanım var. Konular çok ağır!” (YSÖP öğretmeni, 306)

“Fen Bilgisi yeterli değil 4-5 için. Çocukların devamsızlık problemi var. Öğrenemiyorlar. Çocuklar okuldan sonra çalışıyorlar.” (YSÖP öğretmeni, 139)

⁸ Yönerge ve Uygulama Kılavuzu'nun revizyonu sırasında e-YSÖP'te de çeşitli düzeltmeler yapıldı ve Kılavuz'un akışıyla uyumlu hale getirildi.

“Hazırbulunuşluk düzeyleri yeterli değil. 'Okulun ötesi yok' olarak gördükleri için ileriye dönük düşünmüyorlar.” (YSÖP öğretmeni, 202)

“İlgisiz kalmış, çalışmak istemiyor, ödev yapmak istemiyor... Dört yılda öğretileni iki ayda veremiyorum, tam olmuyor.” (YSÖP öğretmeni, 205)

“İlk 15 gün dinlemiyorlardı. Sonra derse geçebildik. Ama bütün kazanımlara ulaşamadık.” (YSÖP öğretmeni, 209)

“İstenilen şey çok fazla. Okuma yazma bilmeyen çocuğa fen öğretmemiz isteniyor. İlköğretim birinci kademe seviyesindedir ve yeterli bilgiye sahip değiller.” (YSÖP öğretmeni, 401)

“Kazanımların tamamına ulaşamıyor ama okuma yazma konusunda ulaşabiliyor. Bu kısa sürede normal öğrenim gören öğrencilerin seviyesine ulaşmaları imkansız.” (YSÖP öğretmeni, 204)

“Seviyelerine göre kitaplar yüksek seviyede kalıyor. 6-7 kitapları normal seviyeye göre düşük ama bu öğrencilere göre yüksek.” (YSÖP öğretmeni, 208)

“Süre kısa olduğu için ve devamsızlıklar çok olduğu için programı takip edemiyoruz bu yüzden de amaçlara ulaşamıyoruz.” (YSÖP öğretmeni, 300)

YSÖP'e ilişkin görev ve sorumluluklar

Saha görüşmelerinde,YSÖP'te görev alan öğretmenler ve idareciler görev ve sorumluluklarının açık ve net olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak daha önce de değinildiği gibi formatörlerin görev ve sorumlulukları hakkında sıkıntıları bulunmaktadır.

YSÖP öğretmenleri kendilerine verilen görevleri (programın uygulanması, öğrenci değerlendirmelerinin yapılması, Kılavuz'da yer alan EK 6 formunun⁹ doldurulması, PDK'ya geribildirim verilmesi) ne kadar yerine getirebildikleri sorulduğunda bu görevleri kısmen yerine getirebildiklerini belirtmişlerdir. Anket çalışmasında, EK 6 formunu öğretmenlerin yüzde 59'u doldurduğunu, yüzde 14'ü doldurmadığını belirtmiştir. Yüzde 24'ü kısmen veya idarenin doldurduğunu belirtmiştir. 6 öğretmen fikir belirtmemiştir.

Saha görüşmelerinde YSÖP öğretmenlerinin yarısından çoğu (f=20) programı gereği gibi uygulayabildiğini, çoğunluğu (f=24) öğrenci değerlendirmelerini yaptığını, yarısı ise (f=16) EK 6 formunu doldurduğunu, sadece dörtte biri (f=8) ise öğrenci uyumu ve program oluşturma konusunda PDK'ya geribildirim verdiğini söylemiştir.

YSÖP öğretmenleri kendilerine YSÖP çerçevesinde verilen görevlerin yanı sıra öğrencilerinin aileleriyle iletişim ve sosyal etkinlik, ev ziyaretleri, geziler, sosyal faaliyetler düzenlemek, öğrencilerin özbakım becerilerini geliştirmek ve YSÖP'ten sorumlu müdür yardımcılığı yapmak gibi uygulamalarda bulduklarını belirtmişlerdir.

YSÖP'te görev alan idarecilerin çoğunluğu görev ve sorumluluklarının açık ve net olduğunu ifade etmiştir. Görevlerinin açık, net ve anlaşılır olmadığını ifade edenlere ayrıca nedenleri sorulduğunda verilen yanıtlardan bir tanesi aşağıdaki gibidir:

“YSK'nın görevi belli, PDK'nınki belli. YSÖP okullarının ne yapacağı belli değil. Öğretmen görevlendirmesinde problem yaşıyoruz. Ücretli olunca kurs bitince dönem ortasında ödeme de bitiyor. İkn ekiplerinde bu öğretmenlerle çalışıp çalışamayacağımızı bilmiyoruz.” (YSÖP müdür, 149)

⁹ Yetiştirici Sınıf Öğretim Programını Tamamlayan Öğrenciler İçin Durum Değerlendirme Raporu (EK 6) (MEB, 2010d).

YSÖP teşkilatlanması içinde görev alan müdür, formatör, il ve ilçe koordinatör, müfettiş ve YSK üyelerine YSÖP görev ve sorumluluklarını yerine getirmelerini kolaylaştıran ve zorlaştıran etmenler saha görüşmelerinde sorulmuştur. Kolaylaştıran etmenlere verilen 92 yanıt gruplandığında ifade edilen etmenler sıklık sırasıyla: okul, ilçe, il ve Bakanlık düzeyinde iletişim, koordinasyon ve desteğin olması (19 yanıt); projeye inanmak ve gönüllülük (17 yanıt); yerel kurum ve kuruluşların desteği (belediye, kaymakamlık, emniyet müdürlüğü, STK'lar) (13 yanıt); formatör, il/ilçe YSK ve müfettişlerin program süresince uygulayıcılara desteği ve ekip çalışması (15 yanıt); ŞNT'nin olmasıdır (5 yanıt). Aynı şekilde YSÖP'ün uygulamasında görev ve sorumluluklarını yerine getirmeyi zorlaştıran etmenler sorulduğunda verilen 109 yanıt içinde sıklıkla ifade edilen etmenler gruplandığında sırasıyla: ailenin ilgisizliği, isteksizliği ve ikna sürecinde zorluk çıkarması (22 yanıt); YSÖP kapsamı içindeki öğrencilerin uyum problemi, isteksizliği ve devamsızlığı (7 yanıt); YSÖP görevleri yanı sıra başka yükümlülükleri olup görev tanımlarının net olmaması (7 yanıt); öğretmen açığı olması ve müdür ve öğretmenlerin sık sık görev yeri değişmesi (7 yanıt); YSÖP'e karşı olumsuz idareci tutumu (6 yanıt); ailenin maddi sorunları, çocuğa maddi destek verilmemesi ve çocuğun çalışması (6 yanıt); YSÖP materyal ve kitaplarının yetersiz olması (6 yanıt); YSÖP'e ayrılan bütçenin kısıtlılığı (5 yanıt); STK'ların ve yerel yönetimlerin yeterince destek olmaması (4 yanıt); öğrenci takibinde yaşanan güçlükler (4 yanıt) olduğu görülür.

YSÖP'te görev alan müdür, formatör, il ve ilçe koordinatör, müfettiş ve YSK üyelerinin ilgili görevlerini yerine getirip getiremediklerine yönelik detaylı bilgi Ek 1 Tablo 21'da verilmiştir. Bu konuda iki formatörün görüşleri aşağıdadır:

"İl bazında yöneticiler devamlı değiştiği için zor oluyor. Müdürler değiştiğinden sorun yaşanıyor [çünkü] YSÖP'ü bilmeyen müdür geliyor." (Formatör, 463)

"İlçe MEM destek vermedi. Her gittiğimizde 'Bunlardan bir şey olmaz, boşuna uğraşmayın' dedi." (Formatör, 464)

Aynı sorular saha görüşmelerinde ilköğretim okul müdürlerine yöneltildiğinde ise uygulamayı kolaylaştıran etmenlerin gönüllülük, il ve ilçe düzeyindeki destek ve veli katılımı (velinin toplantılara katılması) olduğu belirtilmiştir. Uygulamayı zorlaştıran etmenler ise, il ve ilçe YSK arası iletişim problemleri, öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyelerinin birbirinden farklı olması ve yaş farkından oluşan problemler olarak ifade edilmiştir.

Öğrenci devamsızlık durumu

Anket çalışmasında öğretmenlerden YSÖP sınıfındaki öğrencilerin okula devam durumları hakkındaki görüşleri alınmıştır. Öğretmenlerin yüzde 35,3'ü öğrencilerin düzenli olarak okula devam ettiğini belirtirken, yüzde 64'ü bazı öğrencilerin düzenli devamsızlık yaptığını belirtmiştir. Öğretmenler ailenin yoksulluğunu ve bu yüzden öğrencinin çalışmak zorunda olmasını başlıca devamsızlık nedeni olarak göstermiştir. Bu nedeni, öğrencinin kız olması ve ailesinin bu yüzden okula göndermemesi takip etmektedir. Diğer öne çıkan nedenler ise, ailenin mevsimlik işçi olması ve öğrencinin okulu sevmemesidir. Diğer devamsızlık nedenleri Ek 1 Tablo 22'de verilmiştir. Devamsızlık durumunda öğretmenlere ne yaptıkları sorulduğunda verilen yanıtlar sıklık sırasına göre müdüre bildirmek (yüzde 22), aileyi okula çağırarak (yüzde 21,5), ev ziyareti yapmak (yüzde 20,9), öğrencinin kendisi ile konuşmak (yüzde 13,7), aileyi telefonla aramak (yüzde 11) ve rehberlik servisine göndermek (yüzde 1,7) şeklinde olmuştur. Öğretmenlerin yüzde 44,5'i sınıfında YSÖP programını tamamlayamayan öğrenciler olduğunu belirtmiş ve tamamlayamama sebepleri olarak okula devamsızlık nedenlerine benzer yanıtlar vermişlerdir. Belirtilen nedenlerin yüzde 17,8'i çocukların çalışıyor olması ve yoksulluktur. Diğer öne çıkan sebepler ailenin mevsimlik işçi olması (yüzde 11,2), okul çağındaki çocuğun kız olması (yüzde 8,2) ve öğrencinin sağlık sorunu olmasıdır (yüzde 7,1).

Saha görüşmeleri yapılan bütün illerde, öğrenci devamsızlığı bir sorun olarak dile getirilmiştir. Öğrenci devamsızlığı ve program sürelerinin kısalığı bir araya geldiğinde sorunun daha önemli boyutlara eriştiği gözlenmiştir. Özellikle doğu illerinde, mevsimlik tarım işçiliği yüzünden çok sayıda öğrencinin YSÖP sınıflarında devamsızlık yaptığı gözlenmiştir. Mayıs ayında hem YSÖP öğrencilerinin hem de okuldaki diğer öğrencilerin yarısından fazlasının tarım bölgelerine taşındıkları okul müdürleri ve öğretmenleri tarafından belirtilmiştir. Batı illerinde ise, tarım işçiliğinin yerini turistik bölgelerde çalışma almıştır. Öğrenciler yaşadıkları yerlerden bu defa da turizm bölgelerine programı tamamlamadan taşınmışlardır. Bunların yanı sıra öğrencilerle yapılan görüşmelerde, kız öğrencilerin bir kısmı ev işi yaptığı ya da kardeşlerine bakmak zorunda kaldığı için okula devamsızlık yaptığını belirtmiştir.

“Okula her zaman gelemedim. İşe başka şehirlere gidiyoruz. Ben yeğenlerime bakıyorum. Bir ay gittik o zaman okula gelemedim. Şimdi yine işe gideceğiz. İşe gittiğimizde kitaplarımı da yanımda götürüyorum. Hep ders çalışıyorum.” (YSÖP öğrenci, 224)

“Kardeşime bakıyorum o yüzden bazen devamsızlık yapıyorum.” (YSÖP öğrenci, 311)

Öğrenci uyumu

YSÖP’ün hedef grubundaki çocukların örgün eğitime yeniden katılmalarının ve uyumlarının zor olduğu öngörüldüğünden, program tasarlanırken öğrenci uyumunu kolaylaştırmaya ve temel yaşam becerilerinin gelişimine yardımcı olmaya özen gösterilmiştir. Ancak uygulamada planlananın tam olarak gerçekleştirilemediği gözlenmiştir.

Anketlerde öğretmenlere öğrencilerin YSÖP’e ilk başladıklarındaki durumları sorulduğunda verilen yanıtların yüzde 26’sı, öğrencilerin içe kapanık olduğu, diğer yüzde 26’sı ise öğrencilerin kendilerini ifade etme güçlükleri çektiği şeklindedir. Yanıtların yüzde 23’ü, öğrencilerin okul ve programa uyumla ilgili güçlük yaşadıklarını, yüzde 13’ü davranış problemleri olduğunu göstermektedir. Öğretmenlerin yaklaşık üçte biri, öğrencilerin herhangi bir bilgilendirme, uyum ve alışma (oryantasyon) programına katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Anketlerde YSÖP öğretmenleri, programa devam eden öğrencilerin genel profillerinde zaman içinde olumlu bir değişiklik olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin yüzde 79,5’i, öğrencilerin büyük bir kısmında değişiklik olduğunu belirtirken, öğretmenlerin yaklaşık yüzde 10’u değişimin öğrencilerin sadece yarısında ya da küçük bir kısmında olduğunu belirtmektedir. Öğretmenler tarafından değişikliklerle ilgili olarak ifade edilen 513 yanıtın başında çocukların kendilerini daha iyi ifade edebilir hale gelmiş oldukları (%33) yanıtı yer almaktadır. Öğretmenlerin vermiş olduğu yanıtlardan yüzde 28’i çocukların zaman içinde okula ve programa alıştığını göstermektedir. Bunu davranış problemlerinde azalma takip etmektedir (%23).

Anketlerde öğretmenlerin yüzde 81,5’i okulunda rehber öğretmen bulunduğunu belirtirken, yüzde 16,5’i bulunmadığını, yüzde 2’si de bulunup bulunmadığını bilmediğini söylemiştir. Okulunda rehber öğretmen olan öğretmenlerden yüzde 43’ü sıklıkla, yüzde 25,5’i bazen rehber öğretmen ile iletişime geçtiğini belirtmiştir. Okulunda rehber öğretmen olmayan öğretmenlerin yüzde 76’sı ise rehber öğretmene okulda ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir.

Saha görüşmelerinde ise, YSÖP öğretmenlerinin yarısından fazlası (f=23) öğrencilerin uyum problemi olduğunu belirtmiştir. Uyum problemleri ile ilgili olarak bu öğretmenler toplam 36 görüş bildirmişlerdir. Bu görüşler içinden en fazla rapor edilen öğrencilerin davranış problemleri (11 yanıt) olması ve kendilerini okula ait hissetmemeleridir (6 yanıt).

Görüşmelerde YSÖP öğretmenlerinin çoğu (f=28) herhangi bir uyum çalışması yapmadıklarını belirtmişlerdir. Oryantasyon yapıldığını belirten öğretmenler ise bunun rehber öğretmen tarafından yapıldığını ifade etmiştir. Bazı il/ilçe YSK’lar YSÖP sınıflarını rehber öğretmenin olduğu okullarda açmak

istediklerini belirtmişlerdir. Ancak okulların çoğunda rehber öğretmen olmadığı belirtilmiştir. Okulunda rehber öğretmen olduğunu söyleyen öğretmenlerin yarısı rehber öğretmenle işbirliği yaptığını ifade ederek bunların okula devamsızlık, davranış problemleri ve özellikle ergenlik çağı sorunları çerçevesinde gerçekleştiğini söylemişlerdir.

Öğrenciler, YSÖP sınıfında kendi yaşlarına yakın öğrencilerle bulunmaktan ve öğretmenlerinin yakın ilgi göstermesinden memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Bununla ilgili bir öğrencinin görüşü aşağıdadır:

“Önce beni 4’e aldılar, iki ay kaldım. Canım sıkılıyordu, en sessiz bendim, gitmek istemedim. Ufacık kız benimle birlikte aynı sınıftaydı, beni kızdırdı. Benle dalga geçiyorlardı, bana kötü davranıyorlardı. Sonra beni 4-5’e aldılar. 10 kişi kadardık. Bir sorun yaşamadım. Öğretmen çok iyi davranıyordu bana.” (Nakil öğrenci, 226)

Okula ilk başladığında kötü hisseden öğrencilerin görüşleri ise aşağıdaki gibidir:

“Kötü hissettim, diğer öğrenciler bize gülüyordu, hiç gelmek istemedim.” (YSÖP öğrencisi, 508)

“Başta büyüklerin dalga geçmesi yüzünden gelmek istemedim.” (YSÖP öğrencisi, 509)

Kılavuz’da YSÖP’ün ilköğretim kurumunun bir parçası olduğunun unutulmaması gerektiği ve hiçbir şekilde ayırım yapılmaması gerektiği vurgulanmaktadır. Ancak bazı kurumlarda aksi davranış ve tutumlar gözlenmiştir. Örneğin YSÖP öğrencilerine farklı tenfüs saati uygulaması, sınıf kapılarında ‘YSÖP Sınıfı’ yazması, ‘kurs’ tabiri kullanılması, YSÖP’ten yararlanan öğrencilerin 23 Nisan’da şenliklere aktif olarak değil sadece seyirci olarak katılmalarına izin verilmesi gibi durumların olduğu uygulamalar, öğrencilerin kendilerini diğer öğrencilerden farklı hissetmelerine sebep olabilmektedir. Bir öğrenci uygulamadaki farkı aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

“Biz okula bir saat geç geliyorduk, aynı çıkıyorduk. 5 ders yapıyorduk, diğerleri 6 ders yapıyordu. Tenfüslerimiz ayrı idi.” (Nakil öğrenci, 222)

Anket çalışmasında programa iki hedef gruptan gelen (özürsüz devamsızlık yapmış ve yaşlarından 3 sınıf geride olan öğrenciler) öğrencilerin çoğu YSÖP sınıflarını eski sınıflarına göre daha çok sevdiğini belirterek, sınıf mevcutlarının düşük olmasını ve öğretmenlerinden gördükleri yakın ilgi ve alakayı bu durumun nedenleri olarak saymışlardır. Öğrencilerin tamamına yakını sınıf arkadaşlarıyla aralarının iyi olduğunu söylerken kendi sınıfları dışında arkadaşlarının olmadığını belirtmişlerdir. Öğrencilere okulda en çok neleri sevdiğini sorulduğunda çoğunluk (%75) ‘öğretmenimi’ olarak yanıt vermiştir. İkinci sırada arkadaşlarını, üçüncü sırada ise ders yapmayı saymışlardır. Ancak hiçbir öğrenci yaptıkları sosyal etkinliklerden bahsetmemiştir. Öğrencilere okula kendi istekleriyle gidip gitmedikleri sorulduğunda, 12 öğrenci dışındaki bütün öğrenciler kendi isteğiyle okula gittiklerini söylemişlerdir. İki öğrenci dışında bütün öğrenciler öğretmenlerini sevdiğini belirtmişlerdir. Bu konuda erkek ve kız öğrenciler arasında farklılık görülmemektedir.

Saha görüşmeleri esnasında öğretmenin kendileriyle ilgilenmesinin, değer vermesinin ve sevmesinin öğrenciler için çok büyük bir anlam ifade ettiği gözlemlenmiştir. Hatta bir öğrenci okulu bırakma nedeninin çok sevdiği öğretmenin okuldan ayrılması olduğunu aşağıdaki şekilde aktarmıştır:

“Birinci sınıfa ilk kaydoldum 3 ay kadar gittim. Sonra öğretmenimin tayini çıktı, başka yere gitti. Okulu artık sevmeydim, hep kaçardım. Okuldan çıktım. O öğretmenim beni seviyordu, hep okutuyordu.” (YSÖP öğrencisi, 217)

Öğrencilere okula başlamalarının ya da geri dönmelerinin nasıl bir duygu olduğu sorulduğunda yanıt veren 35 öğrenciden 29’u okula gitmenin mutluluk verici, heyecanlı, güzel bir duygu olduğunu ifade etmişlerdir. Bu duygularını ifade eden bazı öğrenci görüşleri aşağıdadır:

“Köyde okul yoktu. Buraya gelince ablam okula getirdi. Babam da diyordu ‘Seni okula göndereceğim.’ Babam öyle deyince mutlu oluyordum ama okul ne bilmiyordum. Herkesin okula gittiğini biliyordum. Babam öyle deyince heyecanlandım.” (YSÖP öğrencisi, 224)

“Çok çok sevindim. Okumayı çok seviyorum. Hep Allah’ıma dua ediyordum keşke ben de okusam diye. Okula tekrar çağırıldıklarında sevinçten çok ağladım.” (YSÖP öğrencisi, 406)

“Mutluluk gibi.” (YSÖP öğrencisi, 607)

Eğitimden beklentiler

Okula kazandırma çalışmaları esnasında eğitimin önemi ve değeri gibi hususlar ailelere aktarılmıştır. Aynı şekilde okula kazandırılan bu çocuklara geleceğin neler getireceği, eğitimin faydaları anlatılarak yönlendirme yapılması rehberlik kazanımları içinde değinilen konulardan biridir. Bu bağlamda, anketlerde öğrencilere okulun yararı ve eğitimden beklentileri sorulmuştur. Öğrencilerin yüzde 75,9’u okuma ve yazma öğrendiğini, yüzde 8,4’ü okulun kendisine bilgi verdiğini belirtirken, diğer yüzde 8’i ise okula gelmekle meslek sahibi olabileceğine inandığını belirtmiştir. Geri kalan küçük bir kesim, daha kültürlü olacağını, arkadaşları olacağını ifade etmiştir. Çok küçük bir grup ise bu soruya yanıt verememiştir. Erkek öğrencilerin yüzde 77,6’sı liseye devam edeceğini, yüzde 8,9’u okumayacağını, yüzde 5,6’sı çalışacağını, yüzde 7,9’u bir fikri olmadığını belirtmiştir. Bununla birlikte kız öğrencilerin yüzde 68,7’si liseye devam edeceğini, yüzde 14,6’sı okumayacağını, yüzde 1,9’u çalışacağını ve yüzde 14,8’i bir fikrinin bulunmadığını belirtmiştir. Bir fikri olmayan öğrencilerin bulunması bu konudaki kazanımlara ne kadar ulaşıldığı konusunda da ipucu vermektedir.

Çocuklara büyüyünce ne olmak istedikleri sorulmuş ve çoğunluk polis, öğretmen ve hemşire olmak istediklerini belirtmiştir. Bu mesleklere sahip olmak için ne yapmaları gerektiği sorulduğunda büyük çoğunluk okumak gerektiğini söylemiştir. Öğrencilerin üçte birinden daha azı bu mesleklere sahip olabilmek için üniversiteye gitmesi gerektiğinin farkındadır.

Anket çalışmasında YSÖP öğretmenlerine, öğrencilerinin ne kadarının ilköğretim, ortaöğretim ve üniversite diploması alabileceğine inandıkları sorulmuştur. Öğretmenlerin yüzde 67,5’i öğrencilerinin en az yüzde 60’ının ilköğretim diploması alabileceğine inandığını belirtmişken, ortaöğretim diploması söz konusu olduğunda sadece yüzde 24,5 öğretmen bu yönde görüş bildirmiştir. Bu öğrencilerin bir üniversite diploması alabileceklerine olan inanç ise oldukça düşüktür.

Akademik başarı

Nisan 2010 tarihli e-YSÖP verilerine göre, 19.990 öğrenci YSÖP’e kayıt edilmiş görünmektedir. Kayıt edilen bu öğrencilerden sadece 12.876’sının sınıf bilgilerine ulaşılabilir. Sınıf bilgilerine ulaşılabilen öğrencilerin 6.063’ü YSÖP’ü tamamlayıp ilköğretim sınıfına geçmiştir ve 3.909’u başarısız sayılıp YSÖP’ü tamamlayamadığı program seviyesine göre eğitimine devam etmesi gereken ilköğretim kurumuna nakil edilmişlerdir. Geri kalan 10.018 öğrencinin durumu e-YSÖP’ten alınan verilerle açıklanamamaktadır.

Yetiştirici sınıfta öğrencilerin temel yaşam becerilerini güçlendirmelerine öncelik verilse de her programın amaçladığı belli kazanımlar mevcuttur. Sonuçta, bu öğrencilerin akranlarını yakalayıp onlarla aynı sınıfta eğitimlerine devam etmeleri amaçlanmaktadır. Anket çalışmasında öğrencilerden kendi akademik başarılarını değerlendirmeleri (öz-değerlendirme) istenmiştir. Öz-değerlendirme sonuçlarına bakıldığında yaklaşık dörtte bir civarında öğrenci derslerini ‘orta’, çok düşük sayıda öğrenci ise derslerini ‘kötü’, öğrencilerin geri kalan kısmı ise ‘iyi’ olarak nitelendirmiştir. Kız öğrencilerin öz-değerlendirmeleri erkeklere göre az farkla daha olumlu olduğu görülmektedir.

Programdaki öğrencilerin başarıları, ilköğretim öğrencileri ile kıyaslandığında, YSÖP öğretmenlerinin yüzde 28,5'i YSÖP'ü tamamlayan öğrencilerin başarı düzeyi açısından akranları ile aynı seviyeye ulaşabildiğini, yüzde 30,5'i ulaşamadığını belirtmiştir. Yüzde 41'i ise öğrencilerin başarı düzeyleri hakkında fikir belirtmemiştir.

Anket çalışmasında benzer bir soru YSÖP'ü tamamlayıp ilköğretim sınıfına geçmiş öğrencinin öğretmenine yöneltildiğinde ise, YSÖP öğretmenlerinin aksine daha yüksek oranda ilköğretim öğretmeni bu öğrencilerin başarı düzeyleri hakkında olumlu görüş bildirmişlerdir. Öğretmenlerin yüzde 58'i YSÖP'ten gelen öğrencilerin başarı durumlarını ortalama ve üstü olarak nitelendirirken, yüzde 42'si ise öğrencileri ortalamanın altı ya da çok altı olarak değerlendirmektedirler.

Ankette YSÖP öğretmenlerine öğrencilerin program kazanımlarına ne düzeyde ulaştığı da sorulmuştur. YSÖP öğretmenlerine göre öğrenciler genel olarak konuşma, dinleme ve okuma alanlarında diğer alanlara göre daha iyi durumda olsalar da ancak yüzde 55 ile 65 arasında öğretmen, öğrencilerin bu alanlardaki kazanımlara ulaştığını belirtmiştir. Matematik dersinin geometri alanında ise sadece yüzde 20,5 öğretmen öğrencilerin kazanımlara ulaşabildiğini söylemiştir (Ek 2 Şekil 8).

Öğrenci öz-değerlendirmesi ve öğretmen görüşü yanında, öğrencilerin okuma, yazma ve problem çözme becerileri 1-3B programı ders kitaplarından alınan soruların bulunduğu kısa bir test ile değerlendirilmiştir. Okuma becerisi, öğrencinin okuyup okuyamadığı ve okumasındaki akıcılık (duraksamadan, hecelemeden) olarak ve yazma becerisi, gördüğünü kopyalama ve duyduğunu yazma olarak iki aşamada değerlendirilmiştir. Okuma becerisini ölçmek için 1-3B programının Türkçe Dersi Eğitim Materyali'nin 35. sayfasındaki metinden yararlanılmıştır. Yazma becerisi için 1-3B programının Türkçe Dersi Öğrenci Çalışma Materyali'nin 28. ve 29. sayfalarından yararlanılmıştır. Problem çözme becerisi için de 1-3B programının Matematik Dersi Eğitim Materyali'nden (sayfa 60) uyarlanan bir matematik problemi sorulmuştur. Cinsiyet göz ardı edildiğinde, öğrencilerin en çok başarı gösterdiği alanın gördüğünü kopyalama olduğu tespit edilmiştir (%70). Bunu parça okuma takip etmektedir. Öğrencilerin yaklaşık yüzde 65'i verilen parçayı hatasız okumuştur. Fakat akıcılık söz konusu olduğunda öğrencilerin sadece yüzde 55'i yanlışsız, duraklamadan ve akıcı bir şekilde okuyabilmiştir. Öğrencilerin yüzde 60'ı da duyduğunu hatasız bir şekilde yazabilmiştir. Öğrencilerin en zayıf olduğu alan ise problem çözme becerisidir, yaklaşık yüzde 45'i problemi hatasız çözebilmiştir. Cinsiyetler arası farka bakıldığında, problem çözme becerisi dışında bütün alanlarda kızların başarısının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Problem çözümede erkeklerin yüzde 52,8'i, kızların 39,8'i soruyu doğru yanıtlayabilmiştir. Son olarak da genel bilgi kapsamında sorulan soruda öğrencilerin yaklaşık yüzde 70'i Türkiye'nin başkentini bilmiştir.

Anket uygulamasında bütün öğrencilere aynı sorular yöneltilmiştir. Program seviyesi yükseldikçe soruları doğru yanıtlayan öğrenci sayısı artmaktadır; ancak sonuçlar soruların YSÖP 1-3B programı kazanımlarına göre hazırlandığı göz önüne alınarak yorumlanmalıdır (Ek 1 Tablo 23).

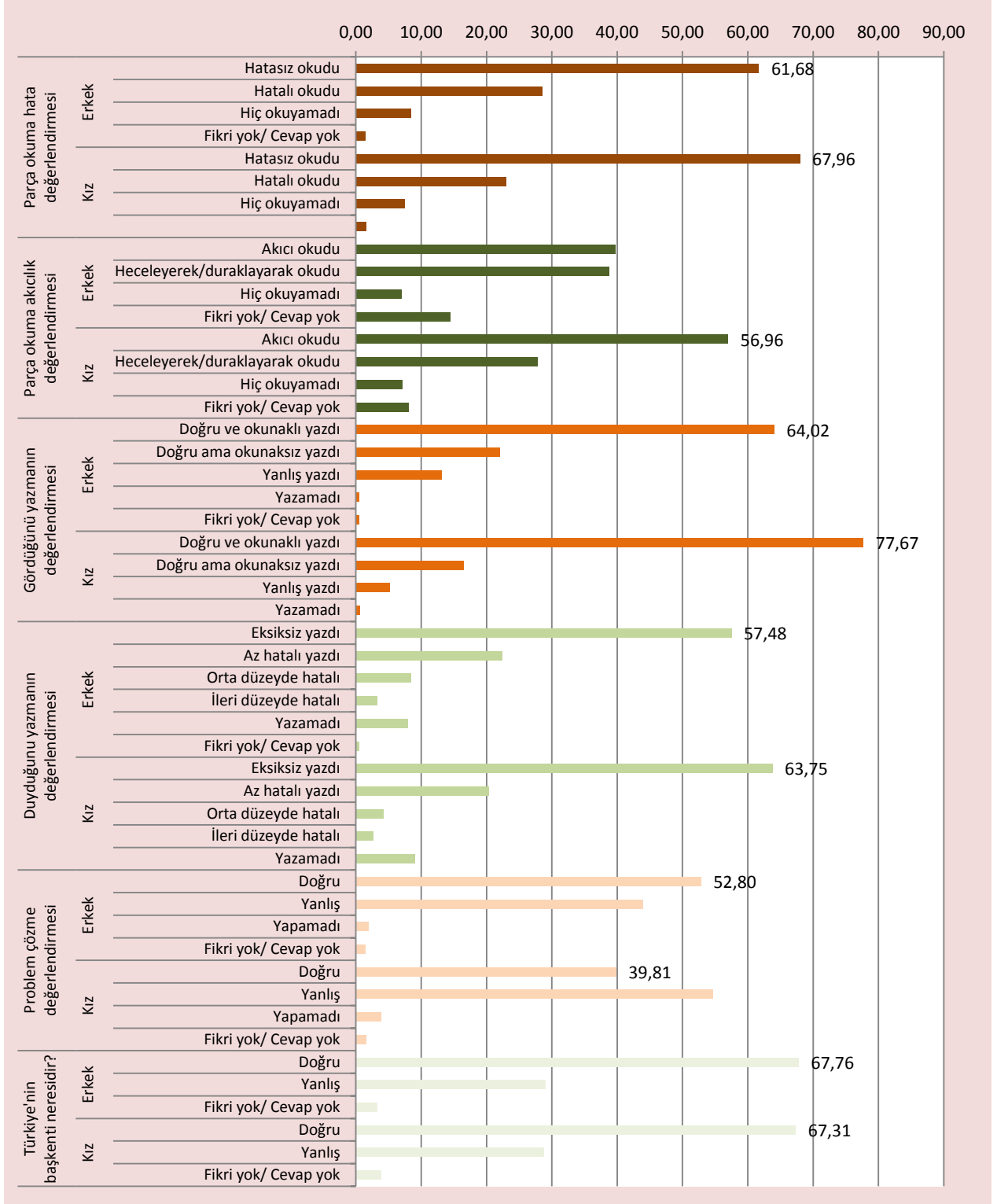
Öğrencilerin okulu bırakma/geç başlama nedenleri

Ankette öğrencilerin yüzde 79,7'si YSÖP'ten yararlanmadan önce de okula gittiğini belirtmiş, geri kalan yüzde 20,3'ü ise okula YSÖP programı ile başladığını ifade etmiştir. Öğrencilere daha önce niye okulu bıraktıkları ya da geç başladıkları hakkında sorular yöneltildiğinde bazı öğrenciler birden fazla neden belirtmişlerdir. Okula geç başlama ya da okulu bırakma nedeni olarak öncelikle fakir olmalarını (120 yanıt), ikinci sırada okulda başarısız olmalarını (87 yanıt) ve üçüncü sırada ise okulu sevmemelerini (63 yanıt) göstermişlerdir. Diğer nedenler ise Ek 1 Tablo 24'te verilmiştir.

Saha görüşmelerinde de benzer sonuçlar çıkmıştır. Çocukların daha önceki okulu bırakma nedenleri ve şu andaki önemli boyutlardaki devam sorunu birlikte göz önüne alındığında bu programdaki öğrencilerin okulu bırakma olasılığının çok yüksek olduğu söylenebilir.

Saha görüşmelerinde velilere çocuklarının okula hiç başlamamasının veya bırakmasının sebebi sorulduğunda verilen yanıtların başlıcaları fakirlik, ailenin istememesi, çocuğun okulu sevmemesi, kayıt sorunu, sağlık sorunu, okulun eve uzak olması ve ailenin taşınması sonucu çocuğun yeni bir okula naklinin yapılmasının ihmal edilmesidir.

Şekil 4: Nicel çalışmaya katılan öğrencilerin Türkçe ve Matematik alanındaki başarıları (%)

Ailenin okula karşı tutumu ve YSÖP hakkında görüşleri

Ailenin eğitime vermiş olduğu değer öğrencinin okula devamı için oldukça önemlidir. Öğrenci okula başladıktan sonra ailenin veli toplantılarına çağırıldığında gelmesi, öğrencinin evde ders çalışabileceği bir ortamın olması, ailenin çocuğuna ödevini yapıp yapmadığına dair sorular sorması ya da “Oku da bizim gibi cahil kalma!” demesi öğrencinin okula karşı tutumunu olumlu yönde etkilemektedir. Ailenin okula ya da okumaya karşı tutumunu değerlendirmek için öğrencilere ve öğretmenlere aileler hakkında sorular yöneltilmiştir. Öğrencilerin yaklaşık yüzde 70’i anne ya da babasının okula öğretmeniyle görüşmeye geldiğini ve yine yaklaşık yüzde 77’si annesinin ya da babasının kendisine okulla ilgili soru sorduğunu belirtmiştir. Öğrenciye okula gitmesini kimlerin desteklediği sorulduğunda, 392 öğrenci ilk sırada babasını, 350 öğrenci ikinci sırada annesini belirtmiştir. Devamında düşük sayılarda ağabey ve abla gelmektedir. Bu soru öğretmen boyutundan ele alındığında öğretmenlerin yüzde 36’sı velilerle bir iletişiminin olmadığını söylerken, yüzde 65’i iletişimin olduğunu, yüzde 16’sı ise kısmen iletişimlerinin olduğunu söylemiştir.

Saha görüşmelerinde velilerin yarısından fazlası YSÖP olmasaydı çocuklarının okula gitme imkanının olmayacağını ifade etmişlerdir. YSÖP eğitiminde beğendikleri yönleri açıklayan velilerin bazı görüşleri ise aşağıda verilmiştir:

“Açığı kapatması çok iyi oldu. Eski sınıfında [sınıf arkadaşlarına göre] çok büyük kalıyordu.” (YSÖP veli, 102)

“Kendi yaşlıları ile olması. Bizim zaman kaybımızı telafi ediyor. Maddi olarak bir sene kazanmış olduk.” (YSÖP veli, 230)

“Daha önce bir sene okula gitti, bir şey öğrenemedi. Kalabalık orası, burada hoca üç dört öğrenci ile teker teker ilgileniyor. Öğretmenlere bir şey demiyorum, kalabalık sınıfta ne yapsın? Ama burada ilgileniyorlar.” (YSÖP veli, 234)

Öğretim Programlarının Tamamlanması ve Nakil

Bu bölümde yetiştirici sınıflar işleyiş sürecinin adımlarından biri olan YSÖP’ü tamamlayan öğrencinin ilköğretime nakil edilmesi ile ilgili konular ele alınmıştır. YSÖP hakkında ilköğretim öğretmenine yapılan bilgilendirmeler, ilköğretime geçen öğrencilerin akademik başarısı, öğrenci devamsızlık durumu, eğitime yönelik beklentileri, öğretmenlerin ailelerle iletişimi konuları incelenmiştir.

İlgili yönergeye göre, öğretim yılı bitmeden YSÖP’ü tamamlayan öğrenci ‘misafir öğrenci’ olarak o öğretim yılı sonuna kadar adrese dayalı kaydına göre eğitimine devam etmesi gereken ilköğretim kurumunun ilgili sınıfında eğitimine devam eder. Bu esnada öğrencinin not ile değerlendirilmesi yapılmaz, ancak bir üst sınıfa geçene kadar okula uyumu için çalışmalar yapılması gerekmektedir. Örneğin YSÖP 4-5 programını bitiren bir öğrenci, o öğretim yılı sonuna kadar 5. sınıfta misafir tutulur ve gelecek öğretim yılında 6. sınıfa devam eder. Fakat ‘misafir öğrenci’ uygulaması ile ilgili okullarda karışıklıklar yaşanmıştır. Öğrencilerin yanlış sınıflarda misafir edildiği gözlenmiş ve hatta misafir olması gereken sınıflarda öğrenciler asıl öğrenci gibi muamele görmüşlerdir. Konsolide Saha Raporları’nda (2009) bu probleme değinilmekte ve saha sorumlularının¹⁰ bu konuda il ve ilçelerde bilgilendirmeler yaptıkları belirtilmektedir. Ayrıca, merkez tarafından hazırlanmış sıkça sorulan sorularda da misafir öğrenci problemine açıklık getirilmiştir. Bütün bunlara rağmen uygulamalarda hala yanlışlık görülmektedir. Misafir öğrenci uygulamasında görülen diğer bir sorun ise, öğrencilerin programı bitirdikten sonra devamsızlık yapmaları, misafir oldukları sınıfa gitmemeleridir. Saha görüşmeleri

¹⁰ Okula kayıtsızlığın yoğun yaşandığı 23 il için YSÖP kapsamında 8 saha sorumlusu 2009 yılında 6 aylık süreyle görevlendirilmiştir.

sırasında kılavuzun iyi okunmadığı izlenimi edinilmiş ve birçok uygulamadaki aksaklıkların nedenlerinden biri olarak görülmüştür. Aşağıda bu konuyla ilgili bazı görüşlere yer verilmiştir:

“e-Okul verilerinin takibinde, okul müdürleri beş sayfalık e-Okul yönergesini okumadığı için zorluk çekiyoruz.” (Formatör, 145)

“Uygulama örnekleri olduğu halde öğretmenlerin okumaması.” (Formatör, 150)

“YSÖP ile ilgili sıkça sorulan [soruların yer aldığı] bir bölüm olsa.” (Formatör, 150)

YSÖP sonrası geçiş yapılan sınıf öğretmenlerinin YSÖP’e ilişkin olarak bilgilendirilmesi

YSÖP’te görev alan öğretmenin eğitimi gibi öğrencinin nakil gittiği sınıfın öğretmenin de YSÖP hakkında eğitim ya da bilgilendirme alması önemlidir. Yönerge ve Uygulama Kılavuzu’nda, devam ve okula tutunma konusunda YSÖP okullarıyla ilköğretim okulları arasındaki ilişkinin sağlanması il formatörlerinin sorumlulukları arasında gösterilmiştir. Ayrıca, “Yetiştirici Sınıf Öğretim Programını Tamamlayan Öğrenciler İçin Durum Değerlendirme Raporu” başlıklı formun YSÖP öğretmenleri tarafından doldurularak öğrenciye ilişkin bilgi ve görüşlerin yeni öğretmeni ile paylaşılmasına azami önem gösterilmesi, yine Uygulama Kılavuzu’nda yer bulmuştur (MEB, 2010d).

Ankette, nakil sınıf öğretmenlerinin YSÖP ile ilgili bir bilgilendirme ya da eğitim alıp almadıkları sorulmuştur. Öğretmenlerin yarısı bilgilendirme yapıldığını, geri kalan yarısı ise bir bilgilendirme yapıldığını söylemiştir. Bilgilendirme yapılan 50 öğretmenden 33’ü bilgilendirmenin müdür tarafından yapıldığını belirtmiştir. Diğerleri edindikleri bilgileri YSÖP öğretmeninden, YSÖP materyallerinden ve YSK üyelerinden aldıklarını belirtmişlerdir. Bilgilendirme alan 50 öğretmenden 19’u bilgilendirmeyi yeterli, 27’si kısmen yeterli ve dördü yetersiz bulmuştur.

Saha görüşmelerinde ise nakil sınıf öğretmenlerinin 10’u YSÖP ile ilgili bir bilgilendirme aldığını ifade etmiş ve bu öğretmenlerin altısı bilgilendirmenin yeterli veya kısmen yeterli olduğunu belirtmiştir. Bir öğretmen kendilerine verilen bilginin yetersizliğini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

“Kesinlikle bilgilendirme bize önceden yapılmalı, ona göre sınıfı hazırlamak gerekiyor. Öğrenciler YSÖP öğrencisi ile alay ediyor. Durumun açıklanması gerekiyor. ...Tek bilgilendirme öğrenci sınıf atladı, özel ilgi gösterin oldu.” (İlköğretim öğretmeni, 119)

Öğrenci devamsızlık durumu

Ankette, öğretmenler nakil öğrencilerin devamsızlığının diğer öğrencilere göre daha sık olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin yüzde 22’si sınıfında genel bir devamsızlık problemi olduğunu belirtirken, yüzde 31’i ise YSÖP’ten nakil olmuş öğrencilerin düzenli devamsızlık yaptığını belirtmiştir (Ek 2 Şekil 9). Öğretmenlere YSÖP’ten gelen öğrencilerin devamsızlık nedenleri sorulduğunda, ilköğretim öğretmenlerinin yanıtlarının YSÖP öğretmenlerin yanıtları ile bire bir örtüştüğü görülmektedir. Devamsızlığa neden olan etmenler çocuğun çalışıyor olması, ailenin mevsimlik işçi olması, kız öğrencilerin aileler tarafından okula gönderilmemesi ve öğrencinin akademik başarısızlığı olarak belirtilmiştir (Ek 1 Tablo 26).

Saha görüşmelerinde öğretmenler devam sorunu olan bir öğrenci olduğunda ya öğrenci ile konuştuklarını ya da aile ile iletişime geçtiklerini ifade etmişlerdir. Bir ilçede branş öğretmenliği yapan ve devam sorunu yaşadığını belirten bir öğretmen aşağıdaki sözlerle problemi dile getirmiştir:

“Bu bölgede problemler çok fazla olmasa da devamsızlık var. ... 12-13 yaşında kızları nişanlıyorlar. Nişanlı [okula] göndermiyorlar. Gitmeyenler de diğerlerine örnek oluyor.” (İlköğretim öğretmeni, 225)

Öğrenci uyumu

Öğrenciyi okulda tutup devamını sağlayabilmek en az öğrenciyi okula kazandırmak kadar çaba gerektirmektedir. Program geliştirilirken, ilköğretim sınıfına geçen öğrenciyi okulda tutabilmek için önemli bir etken olan okula uyum konusuna önem verilmiştir. Bu amaçla YSÖP öğretmeni ile öğrencinin nakil gittiği sınıfın öğretmeni arasındaki iletişim oldukça önemlidir. Kılavuzda öğretmenlerin kendi aralarında iletişim kurmaları, iletişimin kurulmadığı durumlarda ise Ek 6 formunun kullanılması önerilmiştir. Ayrıca YSÖP Öğretmen El Kitabı'nda YSÖP'ü bitiren öğrencinin öğretmeninden ilköğretim öğretmene göndermek üzere mektup yazması istenmiştir. Yine aynı kitapta, YSÖP'e yeni başlayan öğrencinin oryantasyonu, YSÖP'e dahil edilmiş ve YSÖP'ün bir üst programını tamamlayıp örgün eğitime devam edeceklerin oryantasyonu ve YSÖP'ün herhangi bir programını tamamlayıp örgün eğitime devam edeceklerin oryantasyonu olmak üzere üç şekilde yürütülecek oryantasyon programları hazırlanmıştır.

Saha görüşmelerinde YSÖP öğretmenlerinin programı tamamlayıp ilköğretim sınıfına geçen öğrencilerin öğretmenleriyle iletişiminin olup olmadığı sorulduğunda, YSÖP öğretmenlerinin üçte biri (f=11) bir iletişimi olduğunu belirtirken, ilköğretim öğretmenlerinin yarıdan fazlası (f=11) YSÖP öğretmenleri ile iletişim içinde olmadıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin yarıdan fazlası (f=12) YSÖP'ten nakil olan öğrencilerin uyum problemi yaşadığını söyleyerek bu sorunların genelde davranış problemi olarak ortaya çıktığını belirtmişlerdir.

Öğrencilerin okula ve sınıflarına alışma ve uyum sürecinde öğretmenler rehber öğretmenlerin yardımına ihtiyaç duyabilmektedir. Anketlerde, ilköğretim öğretmenlerinin yüzde 65'i okulunda rehber öğretmen bulunduğunu ve bu öğretmenlerin yüzde 65'i sıklıkla ya da bazen rehber öğretmenle iletişimde bulunduğunu belirtmiştir. Okulunda rehber öğretmen olmayan 35 öğretmenin yüzde 80'i rehber öğretmene ihtiyaç duyduğunu söylemiştir. Bu kapsam içerisinde öğrencilerin davranış problemlerine yönelik detaylı bilgi Ek 1 Tablo 25'de verilmektedir.

Saha görüşmelerinde velilerin yarıya yakını ilköğretim sınıfına geçen çocuklarının zorlandığını ifade etmişlerdir. Veliler hızlandırılmış eğitimden geçmesine rağmen çocuğun yaşının hala sınıftaki diğer öğrencilerden büyük olması, sonradan katıldığı için sınıf arkadaşlarını çok tanımaması, programın ağır gelmesi, arkadaşları tarafından alay edilmesi gibi nedenler yüzünden çocuklarının zorluklar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bir veli halihazırda misafir öğrenci olan çocuğunun durumunu aşağıdaki şekilde aktarmıştır:

"Yaşından dolayı biraz çekingenliği var, yaşlıları daha üst sınıflarda. Bazen konuşuyoruz sıraya girmek istemiyor, yaşlıları ile dolaşmak istiyor. Misafir öğrenci olduğu sınıf da yaştı değil. Ama hocaların dediğine göre kendini bayağı geliştirmiş." (Nakil veli, 236)

Saha görüşmelerinde öğretmenlere öğrencileri okulda tutan en önemli etkenlerin neler olduğu sorulduğunda toplam 26 görüş belirtmişlerdir. Bu görüşler arasından öne çıkanlar olumlu arkadaş ilişkileri (7 yanıt), öğrencinin okulda başarılı olabildiğini görebilmesi (7 yanıt) ve öğretmenleriyle olan olumlu ilişkileridir (3 yanıt).

YSÖP Rehberlik Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda veli katılımını sağlamak, eğitimin önem ve gerekliliğini açıklamak, ailelerin eğitime karşı tutumlarını anlamak, YSÖP'ü tanıtmak ve YSÖP'ü tamamladıktan sonra çocukların gidecekleri sınıf ve programlar hakkında bilgi vermek için 'Aile Toplantı Oturumları' planlanmıştır. Ancak yapılan görüşmeler bu aile toplantılarının yapılmadığını göstermektedir. Saha görüşmelerinde öğretmen-veli iletişimi sorulduğunda öğretmenlerin yarısı (f=9) genel olarak velilerle iletişim içinde olduklarını, ancak ilgili velilerle iletişimin daha kolay olduğunu ve ara sıra ev ziyaretleri yaparak iletişim kurmaya çalıştıklarını söylemişlerdir. Bu konu da öğrencinin okula uyumunu olumlu yönde etkileyen etkenlerden biridir.

İlköğretime nakil olmuş öğrencilerle görüşmelerde, çoğu öğrenci YSÖP sınıfını ve öğretmenini daha çok sevdiğini ve özlediğini belirtmiştir ve bunun nedenini sınıfın küçük olması ve öğretmenlerinin ilgisi olarak dile getirmişlerdir. Bir formatör öğrencilerin yaşadıkları bu sorunu şu şekilde dile getirmiştir:

“Öğrenci, YSÖP’ü bitirdikten sonra yaş büyük olduğu için esas okulundaki sınıfına uyum sağlamada zorluk çekebiliyor. Bunun nedeni yaşın büyük olması yanında YSÖP’te az kişilik sınıfta birebir ilgi görülürken 50-60 kişilik sınıflarda uyum sorunu yaşıyor [olması]. Ayrıca YSÖP’te bu öğrencilerden daha az performans beklerken esas sınıflarında beklenti yükseliyor ve bu nedenle başarıları düşük oluyor.” (Formatör, 462)

Formatörün de dile getirdiği gibi nakil olan öğrenciler YSÖP’teki derslerindeki başarılarının ‘iyi’ olduğunu söylerken, yeni sınıflarında başarı düzeylerini ‘orta’ olarak nitelendirmişlerdir. Saha görüşmelerinde edinilen izlenimlerden biri YSÖP sınıflarında bulunan öğrencilerden yüksek akademik başarı beklenmiyor olmasıdır. Akademik beklentinin düşük olduğu YSÖP sınıfından ilköğretim sınıfına geçen öğrencilerin uyum problemi yaşamaları bazı yöneticiler tarafından da dile getirilmiştir. Bu konuda başka bir görüş aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

“Rehber öğretmen yok, uyumsuzluk oluyor. Yaşları büyük olduğundan uyum sorunu yaşıyorlar. Öğretmenler velilerle konuşuyor. Normal sınıflarına geçtiklerinde akademik olarak sorun yaşayacaklar.”(İlköğretim okul müdürü, 430)

Akademik başarı

Anket çalışmasında, ilköğretim öğretmenlerinden nakil öğrencilerin Türkçe, Matematik, Fen ve Teknoloji, Sosyal Bilgiler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi alanlarında başarı durumlarını ve Rehberlik dersine katılım düzeylerini sınıftaki diğer öğrencilerle kıyaslamalı olarak değerlendirmeleri istenmiştir. Öğrenci başarılarının en zayıf görüldüğü alanlar Matematik ve Fen ve Teknoloji dersleridir. Yüzde 50 civarında öğretmen bu alanlarda nakil öğrencileri ortalamanın altı veya ortalamanın çok altı olarak değerlendirmiştir. En başarılı dersin ise Sosyal Bilgiler olduğu görülmektedir. Yarıdan fazla öğretmen Rehberlik dersinde bu öğrencilerin katılımlarının ortalama olduğunu bildirmiştir (Ek 2 Şekil 11).

Saha görüşmelerinde öğretmenlerin yarıdan fazlası (f=11) nakil öğrencilerin kendi sınıflarına akademik olarak hazır gelmediklerini ifade etmişlerdir. Akademik sorunlar genel olarak öğrencinin okuma ve yazmasının yeterli olmaması, akademik yetersizliğin tüm derslere yayılmış olmasıdır. Bir sınıf öğretmenin ve ilköğretim okul müdürünün bu konudaki görüşleri aşağıdaki şekildedir:

“YSÖP sonrasında da ara takviye ders yapılabilir. YSÖP sınıfını bitirip normal sınıflarına geçtiklerinde destek olmak amacıyla etkinlikler yapılabilir. Materyal ve maddi destek olabilir. Bu çocuklar YSÖP bitince bırakılmamalı, takip edilmeli. Takip edilmediklerinde tekrardan bırakmaları mümkün.” (İlköğretim öğretmeni, 214)

“Seviye olarak 2. sınıf seviyesindedir. Normal sınıf öğrencilerini başarısızlıktan sınıfta bırakabilirken, bunları bırakamıyoruz. Diğerlerine haksızlık oluyor... En azından okuma yazma öğreniyorlar. Ancak ileride başarılı olacaklarına inanmıyorlar. Çocukta heves var ancak eğitim yetersiz.” (İlköğretim okul müdürü, 430)

Ankette, öğretmenlerden YSÖP’ten nakil olan öğrencilerin okul başarısını etkileyebilecek etmenleri değerlendirmeleri istenmiştir. Toplam 100 öğretmenin 92’si ailenin maddi yetersizliklerini sorun olarak görmektedir. İkinci sırada ailenin eğitime önem vermemesi yer almaktadır. 82 öğretmen ise öğrencilerin akademik yetersizliklerinin sorun olduğunu belirtmiştir (Ek 1 Tablo 27).

Eğitimden beklentiler

YSÖP öğretmenlerine sorulduğu gibi, ilköğretim öğretmenlerine de YSÖP'ten gelmiş öğrencilerinin ne kadarının ilköğretim, ortaöğretim ve üniversite diploması alabileceğine inandıkları sorulmuştur. Öğretmenlerin yüzde 78'i öğrencilerin en az yüzde 60'ının ilköğretim diploması alabileceğine inanırken, ortaöğretim diploması söz konusu olduğunda sadece yüzde 34'ü bu yönde görüş bildirmiştir. Bu rakamlar YSÖP öğretmeni görüşlerine yakın olmakla birlikte biraz daha yüksektir. Üniversite diploması alabileceklerine dair beklenti ise bu öğretmen grubunda da oldukça düşüktür (Ek 2 Şekil 10).

İzleme ve Değerlendirme

YSÖP uygulamaları kapsamında gerçekleştirilecek çalışmaların başarısını ölçmek ve uygulamanın etkililiğini artırmak için YSÖP öğrencilerinin ve okul uygulamalarının yakından takip edilmesi gerekmektedir. Fakat saha görüşmelerinde izleme ve değerlendirmeye dair çalışmaların geri planda kaldığı gözlenmiştir. Bu çalışmalar genelde salt öğrenci sayılarına dayandırılarak yapılmakla birlikte bazı okullarda YSÖP öğrenci sayıları dahi tam olarak bilinmemektedir.

Saha görüşmelerinden elde edilen bilgiler çerçevesinde YSÖP'ün başarısı değerlendirildiğinde uygulamada yaşanan sorunlar daha görünür bir şekilde ortaya çıkmaktadır. YSÖP görevi olan öğretmen, formatör, il ve ilçe koordinatör, müfettiş ve YSK üyeleri çeşitli konularda 147 yanıt ile uygulamanın başarısını etkileyen sorunlarını dile getirmişlerdir. Bu sorunlar arasından öne çıkanlar sırasıyla program sürelerinin kısa olması (23 yanıt), öğrenci devamsızlığı (13 yanıt), öğrenci uyum problemi (11 yanıt), aile isteksizliği ve ailelerin çocuğun eğitimine destek olmaması (11 yanıt), öğretmen açığı olması ve müdür ve öğretmenlerin sık sık görev yerinin değişmesi (9 yanıt), aileyi ikna sürecinde zorluk yaşanması (8 yanıt), öğretmenlerin etkin olmaması (8 yanıt), öğrenci hazırbulunuşluk seviyesinin yetersiz olmasından dolayı eğitim programını uygulayamama (7 yanıt), fiziksel altyapı yetersizliğinden sınıf açılmaması (6 yanıt), YSÖP'e karşı olumsuz idareci tutumu (5 yanıt), YSÖP okullarının öğrencinin ikametgah yerinden uzak olması (5 yanıt), e-Okul ve e-YSÖP'te yaşanan problemlerdir (5 yanıt).

Bu bağlamda saha görüşmeleri sırasında YSÖP'ün daha etkili bir şekilde uygulanması için YSÖP görevi olan öğretmen, formatör, il ve ilçe koordinatör, müfettiş ve YSK üyeleri çeşitli konularda 183 adet öneride bulunmuşlardır. Bu öneriler arasında öne çıkanlar YSÖP kapsamında görevlendirilen öğretmen ve formatörlerin eğitimlerinin yeniden düzenlenerek eğitimlerin daha kapsamlı yapılması ve eğitim alanların görevlerinde sürekliliğin sağlanması (16 yanıt), fiziksel koşulları uygun sınıfların ve gerekli materyallerin temin edilmesi (16 yanıt), YSÖP program sürelerinin uzatılması (15 yanıt), ailenin eğitimi ve bilinçlendirilmesi (14 yanıt), YSÖP'teki öğrencilerin servis ile taşınması (10 yanıt), programın zenginleştirilmesi ve sosyal-kültürel etkinliklerin daha fazla yer alması (9 yanıt), rehberlik boyutunda destek sağlanması (8 yanıt), YSÖP için ayrılan bütçenin artırılması (7 yanıt), STK ve yerel yönetim desteğinin artmasının sağlanması (7 yanıt), devamsızlık yapan öğrencinin takibinin iyi yapılması (6 yanıt), program geçişlerinde esneklik olması (6 yanıt) (örneğin 1-3A ve 1-3B programlarının birleştirilmesi, 4-5 okunduktan sonra 6-7'ye geçilebilmesi gibi), uzun vadede YSÖP'e ihtiyaç kalmaması için ailelere cezai yaptırımlar uygulanarak başka önlemler de alınması (6 yanıt), denetimin daha iyi yapılması (5 yanıt), iyi örnek uygulamalarının paylaşılıp takdir edilmesi (5 yanıt), e-Okul ve e-YSÖP sisteminin düzenlenmesi (örneğin mezunlar, vefatlar, adres değişiklikleri zamanında işlenmeli) (4 yanıt), YSÖP'ün basında tanıtımının yapılmasıdır (3 yanıt). İlköğretim okul müdürlerinin yapmış olduğu öneriler arasında idarecinin de YSÖP kapsamı içinde eğitim alması, YSÖP'ün ilgili taraflara daha iyi tanıtılması, YSÖP'te eğitim verecek öğretmenlerin daha iyi eğitilmesi, YSÖP kapsamındaki öğrencilere aynı yardım desteğinin artırılması, mobil YSÖP sınıfları açılarak çocuklara mevsimlik işçi olarak ailelerinin göç ettiği çalışma bölgelerinde ulaşılması, YSÖP kapsamında görevlendirilen öğretmenlerin ve yöneticilerin sık sık görev yeri değiştirmemesi için gerekli önlemlerin alınması önerileri yer almaktadır. Bir müdür tarafından da esnekliğin uygulamada kolaylık getireceği ifade edilmiştir:

“Gönüllü çalışanlar kendi esnekliklerini kullanıyorlarsa ve müfettişler bunu cezalandırıyorsa sorun yaşanır. Müfettişler de amaca uygun olarak esnek olmalı.” (İlköğretim müdürü, 474)

Özetle, bulgular bölümünde detaylı olarak YSÖP uygulamalarının fark yaratıp yaratmadığına değinilmiş, YSÖP hakkında saha çalışmaları esnasında uygulayıcıların ve programdan yararlananların dile getirdikleri uygulamaya yönelik görüşler ortaya konmuştur. YSÖP’te görev ve sorumluluğu olan uygulayıcıların program hakkındaki görüşlerinin özeti Ek 1 Tablo 28’te verilmiştir. Uygulamada karşılaşılan etmenler ‘yetistirici sınıflar işleyiş süreci’ göz önüne alınarak tespit ve kayıt, il/ilçe düzeyinde YSÖP sınıfı açılacak okulların belirlenmesi, okula kazandırma, il/ilçe düzeyinde ve okul düzeyinde planlama, öğretim programlarının uygulanması, öğretim programlarının tamamlanması ve nakil, izleme ve değerlendirme olarak ele alınmıştır. Bu bulguların ışığında bir sonraki bölümde programın sürdürülebilirliği tartışılacaktır.

YSÖP'ün Eğitime Erişim ve Devamın Sağlanmasına Yönelik Çabalara Katkısı

YSÖP geçici olarak belirli bir ihtiyaca yanıt vermek üzere oluşturulmuş bir ara çözümdür ve 2013 yılında sonlandırılması planlanmıştır. Nihai amaç, eğitime erişim ve devam problemlerinin çözüme kavuşturulması yoluyla YSÖP'e olan ihtiyacın ortadan kalkması ve planlanan tarihte sonlandırılması, yani programın devam ettirilmemesidir. Eğitimin geneline bakıldığında, eğitime erişimin sağlanması gereksinimine geçici bir ara çözüm getiren YSÖP gibi programların sistemin sürekli bir parçası haline gelmesi istendik bir durum değildir. Buna karşılık kısmen var olan yapı ve kapasitenin YSÖP sayesinde daha da geliştirilerek eğitime erişim sorununa sürdürülebilir çözümler bulunması istendik bir durumdur. Bu bağlamda, sürdürülebilir çözümler sağlayacak yapı ve kapasitenin YSÖP tasarım ve uygulaması sırasında uygulanan stratejiler sayesinde belli bir ölçüde geliştirildiği görülmektedir. Aşağıda bu stratejiler sunulmaktadır:

- 1) YSÖP'ün etkili bir şekilde uygulanabilmesini sağlayacak örgütsel ve yönetsel bir yapı geliştirilmiştir. YSÖP çerçevesinde oluşturulan bu yapı sayesinde oluşan kapasite, eğitimde erişim ve devam yönündeki çabaların sürdürülmesine katkıda bulunacaktır. Ayrıca MEB'in eğitim hakkının herkese sağlanmasını ve eğitimde yüzde 100 okullulaşmayı hedefleyen ülke politikaları kapsamında okula kazandırma kadar okula devamın takip edilmesi ve ADNKS ile kaydolduktan sonra devamsız duruma düşen öğrencilerin çok geçmeden belirlenip devamsızlık nedenlerinin araştırılması için ADEY ve e-Okul gibi sistemlerin bu yapıya dahil edilmesi de önemlidir.
- 2) YSÖP uygulamalarının tüm aşamalarına ilgili olabilecek kurum ve kuruluşlar ve STK'lar dahil edilmeye ve böylece ilgili paydaşların işbirliği ve eşgüdümü sağlanmaya çalışılmıştır. Paydaşların sürece dahil edilmesi eğitime erişim ve devamın sağlanmasına yönelik çabaların sürdürülebilirliği için önemlidir.
- 3) Programın sürdürülebilmesi için YSÖP'ün uygulamasında esneklik sağlanması önemli bir stratejidir. Programın özel ihtiyaçlar ve koşullara göre uyarlanabilmesi uygulamanın başarısını artırmada önemli bir etmendir. YSÖP tasarımında ve uygulamalarında esnekliğin sağlandığı görülmektedir. YSÖP deneyimlerinden öğrenilen bu esneklik eğitimde erişim ve devamın sağlanmasına yönelik çabaların sürdürülebilmesine de katkı sağlayacaktır.

Yukarıdaki stratejilere ek olarak YSÖP kapsamında yapılan tüm bilgilendirme, bilinçlendirme ve eğitim çalışmaları, sorun çözme ve karar verme süreçlerinde katılımcı bir yaklaşım oluşturulması ve rutin bir izleme ve değerlendirme mekanizmasının oluşturulması ayrıca merkezde ve yerelde kısmen var olan kapasitenin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Geliştirilen bu kapasite eğitimde erişim ve devamın sürdürülebilirliği için büyük önem taşımaktadır.

YSÖP'ün 2013'ten Sonra Devamına İlişkin Görüşler

Saha görüşmelerinde YSÖP'ün sürdürülebilir olup olmadığı sorulduğunda genellikle uygulayıcılar YSÖP'ün devamının gerekip gerekmediği üzerine görüşlerini paylaşmışlardır. Özellikle YSÖP öğretmenlerinin yarından fazlası programın 2013 yılından sonra da devam etmesi gerekebileceğini ifade etmişlerdir. Bu görüşte olan bazı YSÖP öğretmenlerinin açıklamaları aşağıdadır:

"Alternatif olması çok ciddi bir endişe olmamalı, devam etmesi gerekir. Çünkü bu sorun bu bölgede devam edecek. Eskiden de vardı bu şekilde, yarın da olacak. Bilinci oluşturan kültür, kültürü oluşturan ekonomidir. Bu değişmedikçe zor." (YSÖP öğretmeni, 204)

"Bence devam etmeli. Beş senede bütün öğrenciler sisteme geçirilemez. Uygulama hala emekleme döneminde ise daha fazla randıman için daha uzun tutulmalı." (YSÖP öğretmeni, 206)

“Keşke daha önce başlasaydı. Buralarda nüfusa kayıt ciddi problem. Okula alamıyoruz yaşları büyük olduğu için.” (YSÖP öğretmeni, 125)

“Okullulaşmamış tek bir çocuk bile kalmayınca kadar devam etmeli, onlar için bu son bir şans.” (İlköğretim öğretmeni, 214)

“Nüfus kaydına göre, adrese dayalı öğrenci kayıt ve devam bir iki yıldır yapılıyor ama ondan öncekiler için hala ihtiyaç olacak.” (YSÖP öğretmeni, 225)

YSÖP’ün devam ettirilmesinin sakıncalarına değinen bazı öğretmen görüşleri de aşağıda verilmiştir:

“2013’te bitirilmesi gerekiyor. Haksız rekabet oluşturuyor.” (YSÖP öğretmeni, 303)

“Çok daha kapsamlı bir program olsa ve daha uzun, o zaman yararlı olur. Bu haliyle mümkün değil.” (YSÖP öğretmeni, 209)

“Halk Eğitim Merkezi’nde verilsin.” (YSÖP öğretmeni, 100)

“Alışkanlık haline gelmesin, bitsin.” (YSÖP öğretmeni, 523)

Öğretmenlerin birbiriyle çelişen görüşlerinin yanı sıra, YSÖP’le ilgili görevi bulunan yöneticiler de YSÖP’ün devam edip etmemesi veya sürdürülebilir olup olmaması konusunda farklı görüşler bildirmişlerdir. YSÖP’ün devam etmesi konusunda olumlu görüş bildiren yöneticilerin görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Neden bitiriyorlar, acaba bu iş çözülecek mi? Bence çözülemeyecek, bitirmek yanlış.” (YSÖP müdür, 247)

“Okullulaştıramadığımız daha çok öğrenci var. Bu bölgede bu programın daha fazla sürmesine kesinlikle ihtiyaç var.” (YSÖP müdür, 541)

Yöneticilerin bir kısmı da 2013’te YSÖP’ün tamamlanmasından sonra devam etmesi gerektiğine ilişkin görüşlerini aşağıdaki şekilde belirtmişlerdir:

“Nakiller zamanında yapılp adres değişiklikleri de bildirilirse, e-Kayıt bilgileri güncellenirse devam eder.” (YSÖP müdür, 434)

“İnanıyorum. Gebze’de aldığım eğitimle inanıyorum. Bakanlık da sahiplendi, müfettişler tarafından bir bilinçlenme de yaşandı. Bakanlık bu konuda geç de olsa müfettişlere daha fazla yöneldi. Veli de artık bilinçlendi. Siz istemeseniz de kendiliklerinden geliyorlar.” (İl koordinatör müfettiş, 470)

YSÖP’ün devam etmesine olumsuz yanıt veren yöneticilerin görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Devam etmemeli, ederse alternatif bir yol oluşturabilir. Zaten, artık ihtiyaç kalmayacak. Zaten kazanılabilecekler kazanılıyor. Bir on yıl sonra ihtiyaç olabilir. On yılda bir uygulanabilir.” (YSÖP müdür, 410)

“Kapatılması taraftarıyım. Kurallar bozuluyor. Sekiz yıllık eğitimi çok küçümsüyoruz.” (Formatör, 150)

“Devam etmemesi gerektiğine inanıyorum. Veli bunu istismar etmemeli. Kısa sürede nasıl olsa bitiriyor diye göndermeyebilir.” (İlçe YSK üyesi, 475)

Yöneticilerin bir kısmı da 2013’te YSÖP’ün tamamlanmasından sonra sürdürülemeyeceğini aşağıdaki şekilde belirtmişlerdir:

“Birçok proje sürdürülebilir olmadı. MEB projeler çöplüğü” (YSÖP müdür, 540).

“Kayıtsız öğrenci sorunu olmasa bile, sürekli devamsız öğrenci sorunu olacak. Olmasa bile başka bir projeye ihtiyaç duyulacak, proje olmadan olmaz. Kendiliğinden devam etmez.” (Formatör, 462)

Yöneticilerin bir kısmı ise YSÖP’ün devam ettirilmesine bundan sonra artık ihtiyaç kalmayacağını aşağıdaki görüşlerle ifade etmişlerdir:

“Proje bittikten sonra artık ihtiyaç kalmayacak. ADNKS sayesinde bu öğrenciler e-Okul’da görülüp kayıtları yapılabiliyor.” (İlçe YSK koordinatörü, 453)

“MEB’in organize, planlı, programlı e-Okul çalışmalarını tüm okullara sunmasıyla tespit ve kayıt takip edilebiliyor. Dolayısıyla artık ihtiyaç kalmayacak.” (İl YSK koordinatörü, 451)

“Bundan sonra gerek kalmayacak. Tüm taramalar internette olduğu için e-Okul verileriyle bundan sonra kayıtsız öğrenci kalmayacak.” (Formatör, 452)

“En az iki yıl öğretmen ve yönetici sabit kalırsa zaten e-Okul yardımı ile sistemde ihtiyaç kalmaz.” (İlçe YSK koordinatörü, 461)

Görüldüğü gibi öğretmenler gibi yöneticiler de YSÖP’ün devam ettirilip ettirilmemesi farklı görüşler sunmuşlardır. Yönetici görüşlerinin bir kısmında vurgulandığı gibi ihtiyaç doğrultusunda kısa süreli olarak YSÖP’ün uzatılması veya benzeri programların uygulanmasına gerek duyulabilir. Ancak arzu edilen, bazı yöneticilerin ifade etmiş olduğu gibi, ADNKS ve e-Okul sistemleri sayesinde böylesine bir programa ihtiyaç kalmamasıdır. Başta vurgulandığı gibi bu sistemlere ek olarak devamsızlık sorununun çözümü için ADEY’in de uygulamaya girmesi ve gerekli yapı ve kapasitenin geliştirilmiş olması eğitimde erişim ve devamın sürdürülmesine katkı sağlayacaktır.

VI. FAYDA-MALİYET ANALİZİ

Kamu programlarının getiri ve götürülerini değerlendirmek için kullanılan en etkili yöntemlerden biri “fayda-maliyet analizleri”dir. Genellikle ekonomi politikalarının belirlenmesinde ve değerlendirilmesinde kullanılan fayda-maliyet analizinin temel fikri, uygulanacak olan politikanın olası getiri ve götürülerinin verilere ve veriler kullanılarak yapılan tahminlere dayanarak karşılaştırılmasıdır. Fayda-maliyet analizleri yoluyla, gerçekleştirilen harcamaların ne ölçüde geri döndüğü değerlendirilebilir. Bu yöntem, kamu programlarını birbirleriyle karşılaştırarak politika demetlerini belirlemek için de kullanılabilir.

Fayda-maliyet analizi, güçlü bir yöntem olmasına rağmen her türlü fayda ve maliyetin parasal olarak ifade edilmesini gerektirdiğinden, özellikle eğitim programlarının değerlendirilmesinde çeşitli zorluklar barındırır (Kaytaç, M., 2005). Kaliteli eğitime erişim, temel bir insan hakkıdır ve eğitim hizmetlerinin tüm faydalarını parasal olarak ifade etmekte çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu nedenle, eğitim hizmetleriyle ilgili fayda-maliyet analizleri yapılırken maliyetlerin tümü parasal olarak ifade edilebilirken faydaların tümünün ifade edilememesi karşılaştırmada çeşitli sakıncalar doğurmaktadır.

YSÖP ara dönem değerlendirme çalışmaları sırasında gerçekleştirilen bu fayda-maliyet analizinin amacı, yukarıda belirtilen sınırlılıklar içerisinde bile olsa, YSÖP’ün maliyetiyle faydasını karşılaştırmaktır. Bunun için öncelikle YSÖP’ün yarattığı faydadan bu analiz bağlamında ne anlaşıldığı, diğer bir deyişle YSÖP’ün hangi yolla fayda yarattığı, bir sonraki bölümde açıklanmaktadır. Ardından parasal olarak ifade edilemeyen faydalar açıklanmaktadır. Bu bölümün sonrasında, parasallaştırılan fayda ve maliyetlerin karşılaştırmasına geçilmektedir.

YSÖP’ün Yarattığı Faydanın Temeli

Fayda-maliyet analizini gerçekleştirebilmek için faydaların hesaplanmasını sağlayacak temel varsayımın, diğer bir deyişle YSÖP’ün hangi yolla fayda sağladığının açıklanması gerekir. Bu çalışma bağlamında YSÖP’ün yarattığı faydaların kökeninde, ilköğretim mezunu olamayacak ve “okuryazar olmayan” ya da “okuryazar olup herhangi bir diploması olmayan” düzeyinde kalacak çocukların YSÖP aracılığıyla ilköğretim mezunu olabilecek hale getirilmesinin olduğu varsayılmaktadır. Diğer bir deyişle YSÖP, faydalanıcılarının eğitim düzeyinin “okuryazar olmayan” ya da “okuryazar olup herhangi bir diploması olmayan” düzeyinden “ilköğretim mezunu” düzeyine çıkmasını mümkün kılmaktadır. Özellikle hedef grubu ve bu raporun diğer bölümlerinde ortaya çıkan bulgular göz önüne alındığında, YSÖP’ün bu çocukların ilköğretim mezunu olmasını sağlayan çok kısıtlı yollardan biri olduğu sonucuna rahatlıkla varılabilir.

İdari kayıtlardan (e-YSÖP) elde edilen bilgilere göre ilk iki öğretim yılında (2008-2009 ve 2009-2010) yetiştirici sınıflara 19.990 çocuk kaydedilmiştir. Ara dönem değerlendirme çalışmasının hem nitel hem de nicel araştırmalarından elde edilen bulgular, yetiştirici sınıflara kaydedilen çocuklar arasından %60’ının YSÖP’ü ve ardından ilköğretimin diğer sınıflarını başarıyla tamamlayarak ilköğretim mezunu olacağı varsayımının gerçekçi bir tahmin olacağını göstermektedir. Yine e-YSÖP’ten gelen bilgilere göre, 19.990 çocuğun cinsiyetlerine ve YSÖP öncesi statülerine göre dağılımı Tablo 6’da sunulmaktadır.

Tablo 6: YSÖP sayesinde eğitim düzeyi değişecek çocukların sayısı

	Herhangi bir YSÖP sınıfına kaydolmuş çocuk sayısı (1)	YSÖP sayesinde ilköğretim mezunu olması beklenen öğrenci sayısı (2)
Kız, okuryazar olmayan	4477	2686
Erkek, okuryazar olmayan	1764	1059
Kız, okuryazar olup herhangi bir okul bitirmeyen	8197	4918
Erkek, okuryazar olup herhangi bir okul bitirmeyen	5542	3325

Kaynak: e-YSÖP'ten elde edilen veriler.

Notlar: (1) Çocukların YSÖP'ten önce okuryazar olmadıkları kaçınıcı sınıftan sonra ilköğretimden ayrıldıklarına ve kendi beyanlarına göre belirlenmiştir. e-YSÖP'te 3368 çocuğun bilgileri, bu sınıflandırmaya göre dağıtılamayacak şekilde eksiktir. Bu çocuklar, geri kalanın dağılımına göre dağıtılmıştır.

(2) Her kategorinin %60'ının YSÖP sayesinde ilköğretim mezunu olması beklenmektedir.

Bu hesaplama göre YSÖP sayesinde 2686 kız çocuk ve 1059 erkek çocuk, okuryazar olmayan durumundan ilköğretim mezunu durumuna, 4918 kız çocuk ve 3325 erkek çocuk ise okuryazar olup herhangi bir okul bitirmeyen durumundan ilköğretim mezunu durumuna geçecektir. Bu varsayım, ilgili altbölümde de açıklanacağı üzere, özellikle parasal olarak ifade edilen faydanın hesaplanmasında kullanılacaktır. Ancak tüm faydaların, özellikle de parasal olarak ifade edilemeyecek faydaların, eğitim düzeyini bir nebze de olsa yükseltmiş olacağından YSÖP'ten yararlanan tüm çocuklar için (ilköğretim mezunu olamayacak durumda olsalar bile) geçerli olacağı unutulmamalıdır.

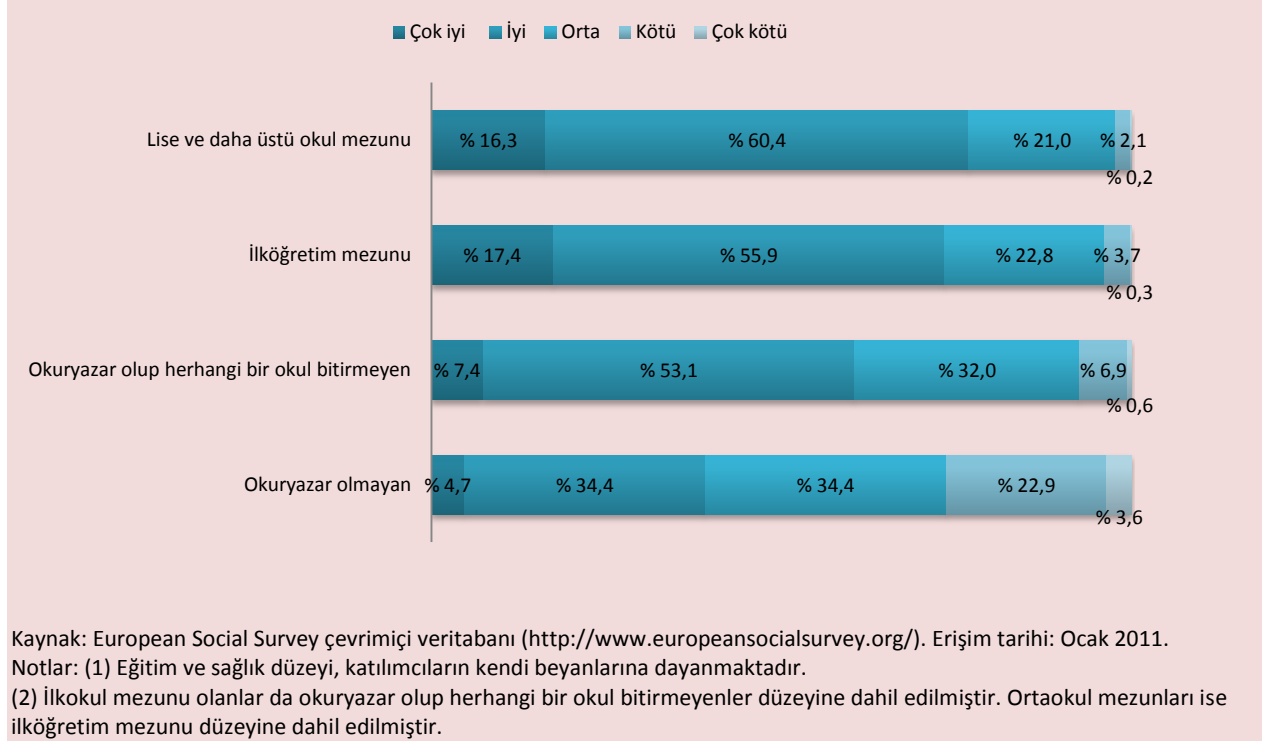
Parasal Olarak İfade Edilemeyecek Faydalar

Bir eğitim programı olarak YSÖP, eğitim hakkının hayata geçirilmesini sağlar ve doğrudan parasal olarak ifade edilemeyecek birçok faydayı gerçekleştirir. Bu faydalardan ilk akla gelenler, bu altbölümde kısaca, mümkün olduğunda verilerle desteklenerek, açıklanmaktadır.

Yapılan birçok araştırmanın sonuçlarına göre, **eğitim düzeyiyle sağlık düzeyi arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır**: Eğitim düzeyi yükseldikçe, bireyler daha uzun yaşamakta ve daha sağlıklı bir yaşam sürmektedir (OECD, 2006). Batı ülkelerinde yapılmış araştırmalara göre, fazladan her okul yılı gelecek 10 yıl içerisinde ölme olasılığını %3,6 (Lleras-Muney, 2005), sağlığın kötüleşmesi olasılığını %18,5 azaltır (Spasojevic'ten alıntılan OECD, 2006).

Türkiye'de de eğitim düzeyiyle kendini iyi ve sağlıklı hissetme arasında bir ilişki olduğunu gösteren bulgular bulunmaktadır. Şekil 5, 2008 yılında Türkiye'de 2397 kişi üzerinde gerçekleştirilen Avrupa Sosyal Anketi'nden elde edilen verileri göstermektedir.

Şekil 5: Avrupa Sosyal Anketi-Türkiye 2008 sonuçlarına göre eğitim düzeyiyle sağlık düzeyi arasındaki ilişki

Grafikten de görüldüğü üzere, Türkiye’de eğitim düzeyi arttıkça bireylerin kendilerini iyi ve sağlıklı hissetme olasılıkları da artmaktadır: Okuryazar olmayanların %34,4’ü sağlığını iyi olarak beyan ederken, bu oran ilköğretim mezunlarında %55,9’a kadar yükselmektedir. Buna karşılık, ilköğretim mezunlarının %3,7’si sağlığının kötü olduğunu beyan ederken bu oran okuryazar olmayanlarda %22,9’a kadar yükselmektedir.

Cutler ve Lleras-Muney tarafından yapılan bir araştırma (NPC, 2007), istihdam alanı, gelir düzeyi ve ailevi özellikler sabit tutulduğunda bile eğitim ve sağlık düzeyleri arasında güçlü bir ilişki olduğunu gösteriyor. Bu durum, eğitimin sağladığı bilinçlilikle sağlık düzeyini geliştirdiği şeklinde de yorumlanabilir. YSÖP sırasında çocuklara verilen eğitimler ile ilköğretimin diğer aşamalarında sağlanan diğer eğitimlerle, Türkiye’de de ilköğretim mezunlarının sağlık düzeyinin ilköğretim mezunu olmayanlara göre daha iyi olduğu söylenebilir.

Eğitim düzeyiyle suça yatkın olma arasında olumsuz yönde bir ilişkinin bulunması beklenebilir. Buna göre, bireylerin eğitim düzeyi yükseldikçe suça karışma olasılıkları azalır. Ancak Tablo 7’deki bulguların da gösterdiği üzere, Türkiye’de ilköğretim mezunu olmanın suça karışma olasılığını azalttığı söylenemez. Kızmaz (2004) da benzer sonuçlara ulaşmıştır.

Tablo 7: Eğitim düzeyine göre ceza infaz kurumuna giren hükümlüler ve 15 yaş üstü nüfus içindeki payları

	Ceza infaz kurumuna giren hükümlüler (2008)	15 yaş üstü tüm nüfusun eğitim durumu	Ceza infaz kurumuna girenlerin payı
Okuryazar olmayan	2.137	4.672.257	%0,05
Okuryazar olup herhangi bir okul bitirmeyen	44.478	32.041.037	%0,14
İlköğretim mezunu	16.381	10.228.530	%0,16
Lise veya daha üstü okul mezunu	13.611	15.074.812	%0,09

Kaynak: TÜİK.

Suçta sürüklenme açısından değerlendirildiğinde, YSÖP'ün faydasının farklı yollarla ortaya çıktığı iddia edilebilir. Kızmaz'ın (2004) da bulguladığı gibi, hükümlülerin büyük bir kısmının ebeveynlerinin eğitim düzeyi çok düşüktür. Dolayısıyla YSÖP bireylerin eğitim düzeyini yükselterek, onların ileride sahip olacağı çocukların suçta sürüklenme olasılığının azalmasında rol oynayabilir. Diğer yandan, İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne göre "[suçta karışan] çocuğun eğitim düzeyinin düşük olmasının yanısıra, suç işlediği esnada genellikle okulla ilişkisinin kesik olduğu dikkat çekmektedir" (İEM, 2007). YSÖP ara dönem değerlendirme çalışmaları kapsamında anket uygulanan 300 öğretmenin yüzde 10'u da YSÖP'ün çocuğun suçta karışmasını engellediğini düşünmektedir. Bir başka deyişle, okuldan kopmuş çocukların YSÖP gibi programlarla okulla tekrar buluşturulması, suçta karışması olasılığını daha ilk günden azaltmaktadır.

YSÖP'ün uzun dönemde ve bir sonraki kuşakta ortaya çıkması beklenen faydaları arasında, **YSÖP'ten yararlanan bireylerin çocuklarının eğitime erişim ve eğitimde başarı olasılığının artmasının** bulunduğu da söylenebilir. Regresyon analizine dayanarak yapılan araştırmalar, eğitime erişim ve eğitimde başarıda ebeveyn eğitiminin belirleyici olduğunu göstermektedir (Bakış ve ark., 2009; Dinçer ve Kolaşın, 2009; Smits ve Gündüz-Hoşgör, 2006; Mohammadi ve ark., 2011).

YSÖP'ün bir diğer faydasının, **farklı ailevi ve kültürel arka planlardan gelen çocukların ortak toplumsal deneyimler edinmesi** yoluyla ortaya çıktığı söylenebilir. Böylelikle sosyal uyumun gerçekleştirilmesi için önemli bir adım atılmış olur. Özellikle zor koşullarda yaşayan çocuklara yönelik bir program olan YSÖP sayesinde davranışsal, bilişsel ya da sosyal sorunları olan çocuklar önceden teşhis edilebilir ve bu sorunların çözülebilmesi için daha erken aşamalarda adımlar atılabilir.

YSÖP, birçok aile için yüksek kalitede ve aile dışında bakım anlamını da taşımaktadır. Düşük bir olasılık da olsa, böylelikle **annelerin işgücüne katılımında artış** görülebilir. Bu da ailelerin gelirlerinin artması ve çocuklarına daha iyi gelişim ortamları sunmaları anlamına gelebilir.

Daha çok kız çocukların yararlandığı bir program olarak YSÖP, **toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin giderilmesine** de katkıda bulunur.

Parasal olarak ifade edilen faydanın hesaplanması

YSÖP'ün parasal olarak ifade edilecek olan faydası, daha önce de belirtildiği üzere, ilköğretim mezunu olamayacak durumdaki çocukların ilköğretim mezunu olabilecek duruma getirilmesi yoluyla ortaya çıkmaktadır. YSÖP'ün uygulandığı ilk iki öğretim yılında yetiştirici sınıflara kaydedilen çocukların %60'ının bu program sayesinde eğitim düzeylerinde değişim olacağı tahmin edilmektedir. Buna göre, YSÖP sayesinde 2686 kız çocuk ve 1059 erkek çocuk, okuryazar olmayan durumundan ilköğretim mezunu durumuna, 4918 kız çocuk ve 3325 erkek çocuk ise okuryazar olup herhangi bir okul bitirmeyen durumundan ilköğretim mezunu durumuna geçecektir.

YSÖP sayesinde gerçekleşecek olan bu değişikliğin bu çocukların gelecekte işgücüne katılımını ve alacakları ücretleri etkilemesi beklenmektedir. YSÖP'ün parasal olarak ifade edilen faydası tam da bu noktada ortaya çıkmaktadır: YSÖP sayesinde daha fazla kişi işgücüne katılacak ve daha fazla ücret alabileceklerdir. TÜİK tarafından toplanan verilerle elde edilen bulgular da ilköğretim mezunlarının hem işgücüne katılımının hem de aldıkları ücretlerin daha fazla olduğunu göstermektedir (Tablo 8).

Tablo 8: Eğitim düzeyine göre işgücüne katılım oranı ve aylık ücret

	İşgücüne katılım oranı (2009)		Aylık ücret (2008)	
	K	E	K	E
Okuryazar olmayan	%15,0	%37,1	371	497
Okuryazar olup herhangi bir okul bitirmeyen	%19,2	%53,7	434	519
İlköğretim mezunu	%22,8	%82,8	502	668

Kaynak: TÜİK; ERG, 2010.

YSÖP'ün parasal olarak ifade edilen yararı Tablo 8'de sunulan veriler kullanılarak gerçekleştirilmektedir. Örneğin, YSÖP olmasaydı, okuryazar olmayan 2686 kızın %15'i işgücüne katılacak ve aylık olarak 371 TL ücret alacaklardı. YSÖP, bu kızların %22,8'inin işgücüne katılımını ve aylık 502 TL ücret almasını sağlamaktadır. YSÖP'ün parasal olarak ifade edilen faydası, iki durum arasındaki farktır. Bu farkın hesaplanması için, YSÖP'ten faydalanan çocukların 2020'de çalışmaya başlamaları ve 20 yıl çalışacakları öngörülmüştür. Ancak 20 yıl boyunca sürekli çalışmak yerine beş yılda bir ikişer yıllık aralar verdikleri ve bu nedenle 2045'e kadar çalıştıkları öngörülerek dört grup için de YSÖP öncesi ve YSÖP sonrası durum hesaplanmış ve aradaki fark YSÖP'ün yarattığı parasal olarak ifade edilebilen fayda olarak gösterilmiştir. 2008 yılının aylık ücretleri kullanıldığı için ve maliyetler de 2008 fiyatlarıyla hesaplanacağı için enflasyon ayarlaması gerekmemiştir. Ancak maliyetlerle sağlıklı bir karşılaştırma yapılabilmesi için faiz hesaba katılmış, 2045'e kadar olan faydaların tamamı yıllık %2,5 reel faiz öngörülerek 2008 düzeyine getirilmiştir. Böylelikle YSÖP'ün parasal olarak ifade edilebilen toplam faydası 2008 fiyatlarıyla yaklaşık 216 milyon TL olarak hesaplanmaktadır (Tablo 9).

Tablo 9: YSÖP'ün parasal olarak ifade edilebilen faydası (YSÖP yararlanıcıları arasından ilköğretim mezunu olması beklenenlerin cinsiyet ve YSÖP öncesi eğitim düzeylerine göre edinecekleri kazançları arasındaki fark)

	YSÖP olmasaydı edinecekleri kazanç (A)	YSÖP sonrası edinecekleri kazanç (B)	YSÖP'ün faydası (B-A)	Faiz ayarlaması gerçekleştirildikten sonra YSÖP'ün yararı
Kız, okuryazar olmayan	35.874.216	73.782.916	37.908.700	21.103.010
Erkek, okuryazar olmayan	46.863.800	140.576.913	93.713.113	52.168.202
Kız, okuryazar olup herhangi bir okul bitirmemiş olan	98.353.705	135.094.706	36.741.001	20.452.975
Erkek, okuryazar olup herhangi bir okul bitirmemiş olan	222.404.994	441.376.992	218.971.998	121.897.300
YSÖP'ün parasal olarak ifade edilen faydasının toplamı (2008 fiyatlarıyla, faiz ayarlaması gerçekleştirildikten sonra)				215.621.487

Kaynak: Yazarların hesaplamaları.

Parasal olarak ifade edilen maliyetin hesaplanması

YSÖP'ün maliyetleri hesaplanırken kamunun ilköğretimde öğrenci başına yaptığı harcama göz önünde bulundurulmayacaktır. İlköğretim zorunlu ve parasız olduğundan, kamu sektörünün her çocuğun örgün ilköğretim masraflarını karşılaması zorunludur. YSÖP maliyetleri olarak, çocuğun okula kazandırılması ve yetiştirici sınıflarda öğretimin gerçekleştirilmesi için gerekli ve fazladan maliyetler hesaba katılacaktır.

YSÖP'ün gerçekleştirilmesi için UNICEF Türkiye Ofisi ve Milli Eğitim Bakanlığı çeşitli harcamalar yapmıştır. Bu harcamaların doğru biçimde tahmin edilmesi, hesaplanabilmesi ve bu çalışma bağlamında gösterilmesi için harcama kategorileri oluşturularak UNICEF'ten ve MEB'den harcamalar, bu şekilde talep edilmiştir. UNICEF Türkiye Temsilciliği, YSÖP için gerçekleştirdiği tüm harcamaları ayrıntılı biçimde sunmuş, ofis yetkilileriyle görüş birliği içinde bu harcamalar kategorilere dağıtmıştır. MEB merkez teşkilatın harcamaları, aynı yöntem izlenerek bulunmuştur. Merkez teşkilat içerisinde YSÖP için görev yapan bürokratların maaşları da buraya eklenmiştir. Yerel teşkilatın harcamalarının hesaplanması için 81 ilin Milli Eğitim Müdürlükleri'nden veri talep edilmiştir. Ancak tüm iller, verileri zamanında göndermemiştir. Bu nedenle, yerel teşkilat tarafından yapılan harcamalar da tahminlere dayandırılmıştır. Verileri zamanında gönderen illerden bir kısmının yaptığı harcamalar, tahminlerle karşılaştırılmış ve tahminlerin büyük ölçüde gerçekçi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. YSÖP'ün 2005'ten 2009-2010 öğretim yılının sonuna kadar ortaya çıkan maliyetleri Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10: Kategorilere ve harcamayı gerçekleştiren kurumlara göre YSÖP'ün maliyeti

	UNICEF tarafından gerçekleştirilen harcamalar (TL, 2008 fiyatlarıyla)	MEB merkezi teşkilat tarafından gerçekleştirilen harcamalar	MEB yerel teşkilat tarafından gerçekleştirilen harcamalar (tahmini)	Toplam
Uygulama modelinin ve yönergenin geliştirilmesi, ilgili belgelerin hazırlanması, basılması ve dağıtılması	501.408	135.000		636.408
Öğretim programlarının ve ders kitaplarının hazırlanması, basılması ve dağıtılması	912.719	648.000	250.000	1.810.719
Uygulama hazırlığı sırasında gerçekleşen eğitimler	267.012	129.450	250.000	646.462
Öğrencilere YSÖP'e katılmaları için yapılan maddi yardımlar			1.500.000	1.500.000
Yetiştirici sınıfları okutan öğretmenlere ödenen maaşlar			14.000.000	14.000.000
Uygulamanın desteklenmesi için gerçekleştirilen harcamalar	717.355			717.355
İşlerinin çok büyük bir kısmı YSÖP olan il ve ilçe MEM'lerde görevli formatörlere ve yöneticilere ödenen maaşlar			16.003.200	16.003.200
Uygulamanın izlenmesi ve değerlendirilmesi	687.137	392.500		1.079.637
YSÖP'ün toplam maliyeti (2008 fiyatlarıyla)				36.393.781

Kaynak: UNICEF ve MEB yetkililerinin işbirliğiyle yazarlar tarafından gerçekleştirilen hesaplamalar.

2008 fiyatlarıyla, YSÖP için 2005'ten 2009-2010 öğretim yılının sonuna kadar yaklaşık 36.5 milyon TL tutarında maliyet oluştuğu görülmektedir. Bu harcamanın 3 milyon TL'lik bir kısmı (ilk üç maliyet kategorisindeki) sabit maliyet olarak değerlendirilebilir. Diğer bir deyişle, bu kategorideki harcamalar YSÖP'ün hazırlığı sırasında gerçekleşmiştir ve ileriki aşamalarda tekrarlanmayacaktır.

Bu hesaplama göre YSÖP'ün 2009-2010 sonuna kadarki maliyeti yaklaşık 36,5 milyon TL, faydası ise yaklaşık 216 milyon TL'dir. YSÖP'ün parasal olarak ifade edilebilen faydası, maliyetinin neredeyse 6 katıdır.

Bu fayda-maliyet analizi çalışmasında, (faydalarla ilgili muhafazakar, maliyetlerle ilgili cesur tahminler kullanılarak) YSÖP'ün 2005'ten 2009-2010 öğretim yılının sonuna kadar ortaya çıkan maliyetleriyle bu dönemde YSÖP'ten yararlanan çocukların gelecek hayatlarında elde etmeleri beklenen parasal fayda karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmanın sonucuna göre kamunun (bir uluslararası kamu kuruluşu olan UNICEF'in harcamaları da dahil edilerek) 2008 fiyatlarıyla 36,5 milyon TL civarındaki harcamasına karşılık YSÖP'ten yararlanan çocukların hayatları boyunca toplam 216 milyon TL parasal fayda edinmesi beklenmektedir. Ayrıca YSÖP'ün sağlık düzeyinde iyileşme, suça karışma olasılığının azalması ve YSÖP

yararlanıcısının çocuğunun eğitime katılım ve eğitimde başarı olasılığının artması gibi bu çalışmada parasal olarak ifade edilmemiş birçok faydası daha bulunmaktadır. Tüm bunlar YSÖP'ün kamu açısından oldukça karlı bir yatırım olduğunu gözler önüne sermektedir.

VII. SONUÇ VE ÖNERİLER

YSÖP 2008-2009 eğitim ve öğretim yılında ülke çapında 81 ilde uygulanmaya başlamış ve ilk yılında eğitime erişim konusunda önemli sorunlar yaşayan 23 ilde programlar açılmıştır. YSÖP, 2009-2010 eğitim ve öğretim yılı sonunda 61 ilde 19.990 (%37,3 erkek; %62,7 kız) çocuğa ulaşmıştır. Uygulayıcıların çoğunun da belirttiği gibi ulaşılan çocuk sayısı ve akademik kazanımlar istenilenin gerisinde olsa bile YSÖP okulluştırılan çocukların hayatlarında önemli farklar yaratmıştır. Her şeyden önce, uygulanmaya başladığından bu yana, iki yıl boyunca ilköğretime hiç kaydolmamış, özürsüz devamsız veya akademik başarısızlık dışında akranlarından en az üç sınıf geride olan 10-14 yaş grubundaki çocukların eğitime erişim ve devamları konusunda önemli katkılar getirerek eğitim haklarından yararlanmalarını sağlamıştır. YSÖP, çözmeye çalıştığı sorunların derinliği ve aciliyeti, odaklandığı hedef grubun çeşitliliği ve özellikleri ile tasarlanması ve uygulanması açısından son derece kapsamlı, karmaşık ve zor bir eğitim politikası özelliği taşımaktadır. Bu nedenle, böylesine bir eğitim politikasını oluşturmak ve uygulayabilmek kolay değildir. Ancak UNICEF'in teknik, AB'nin finansal desteği ve MEB İGM'nin kararlılığı ve proje uygulama kapasitesi sayesinde bu zor süreç etkili bir şekilde yürütülmeye çalışılmaktadır.

Programın bu aşamasında YSÖP'ün etkililiği konusunda doğru bir değerlendirme yapılması mümkün olmasa da, başta merkez olmak üzere uygulayıcıların YSÖP'e yönelik olumlu tutum, kararlılık, inanç ve adanmışlıklarının yüksekliğinin uygulamaların etkililiği açısından önemli olduğunu belirtmek gerekir. Bunun yanında, gerekli yapıyı, işlerliği ve kurumsallaşmayı kolaylaştıracak aşağıdaki kapsamlı mekanizmaların oluşturulmasının YSÖP'ün bugüne kadar olan uygulamalarına önemli katkılar sağladığı görülmektedir:

- MEB İGM ve UNICEF birlikteliğinde etkili bir takım çalışması,
- Formal bir yapıyı ve uygulamayı kolaylaştıracak Yönerge ve Uygulama Kılavuzu, programlar, Öğretmen El Kitabı vb. mevzuat ve materyallerin geliştirilmiş olması,
- Ulusal ve yerel düzeyde ilgili kurum ve kuruluşları içeren tüm paydaşlarla eşgüdüm ve işbirliğini sağlayacak yetki, rol ve sorumlulukların belirlendiği örgütsel bir yapının oluşturulmuş olması,
- Merkezin saha ile yakın ve sıkı iş birliği; ayrıca sorunların tespiti, çözümü ve karar verme süreçlerinde ilgili paydaşların sürece dahil edilmiş olması,
- Rutin bir izleme ve değerlendirme çalışmasının olması,
- Kapsamlı ve sürekli kapasite geliştirme çalışmalarının yapılması.

Ancak, her ne kadar uygulayıcıların olumlu tutumları ve adanmışlıkları ve yukarıda sıralanan yapı ve mekanizmaların oluşturulması uygulamalara önemli katkı sağlamış olsa da, saha çalışmasının bulguları uygulama sürecinde birtakım sorunların bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Bu bölümde uygulamada yaşanan sorunlar ve bunların çözümüne ilişkin öneriler dört başlık altında sunulmaktadır: (1) YSÖP'ün geneline ilişkin öneriler, (2) YSÖP'ün işleyiş sürecine ilişkin öneriler, (3) eğitim politikalarına ilişkin genel öneriler ve (4) genel politika uygulama kapsamında stratejik öneriler.

Program'ın Geneline İlişkin Öneriler

- Saha çalışmasında en yaygın olarak bahsedilen sorunların başında e-YSÖP (e-Okul) sisteminin etkin çalışmaması gelmektedir. e-Okul (e-YSÖP) programının her türlü hatalı girişi kabul ettiği (örneğin ilgili yaş grubunda olmayan bir öğrencinin kaydedilebiliyor veya 4-5 programından 6-7'ye atılabiliyor olması, vb.) ve hata yaptıktan sonra düzeltme imkanının olmadığı ve bu sorunun ancak merkezden düzeltilebildiği belirtilmiştir. Bu durumun uygulamada hatalara ve düzeltilebilmesi için de zaman ve enerji kaybına yol açtığı ifade edilmiştir. Uygulayıcılar, sistem tasarımının hata yapmayı önleyebilecek şekilde geliştirilmesini önermektedirler. Ayrıca herhangi bir düzeltme ihtiyacı doğduğunda bunun merkeze başvurmadan, il/ilçe/okul sorumlularından birine sisteme giriş yetkisi

verilerek daha çabuk ve pratik yapılabileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla, YSÖP'ün başarılı bir şekilde uygulanabilmesinin önemli ayaklarından biri olan e-Okul sisteminin uygulayıcıların önerileri de dikkate alınarak geliştirilmesi gerekmektedir.

- YSÖP'ün başarısı önemli ölçüde programın tasarımı, planlanması ve uygulanmasını da içeren tüm süreçlerde bir istikrarı gerektirmektedir. Öncelikle bu istikrar, merkezi düzeyden başlayarak tüm il, ilçe ve okul düzeyindeki YSÖP yönetici ve uygulayıcılarının görevleri için gereklidir. Özellikle saha çalışmasında YSÖP okul müdürlerinin bir kısmının yeni yürürlüğe giren mevzuat çerçevesinde değiştiği ve yeni başlayan müdürlerin YSÖP hakkında çok az bir bilgiye sahip olduğu gözlenmiştir. Edinilen bilgi ve deneyimlerin önemli bir kazanım olduğu gerçeğinden yola çıkarak, YSÖP'ün kurumsallaşması sürecine kadar yönetici ve uygulayıcı konumundaki çalışanların görev yerlerinde mümkün olduğunca değişiklik yapılmamasına özen gösterilmelidir.
- Kapasite geliştirme çalışmalarına yönelik eğitimlerin ağırlıklı olarak merkezden yapılması ve yerele büyük ölçüde formatörler aracılığıyla ulaşılması birtakım sorunlara yol açabilmektedir. Özellikle YSÖP dahilindeki öğretmen eğitimlerinin istenilen düzeyde olmadığı anlaşılmaktadır. Tek bir seferde verilen hizmet içi eğitimlerin etkili olmayıp iş başında, sürekliliği olan eğitimlerin sağlanması yönünde düzenlemelere gidilmesinde yarar bulunmaktadır. Bu bağlamda, bir il veya bölge üniversitesi bünyesinde yer alan Eğitim Fakültesi işbirliğinde il veya bölge düzeyinde hizmet içi eğitim, mesleki gelişim merkezleri oluşturularak hem yerelde böylesine bir kapasite oluşturulabilir hem de iş başında sürekliliği sağlanabilecek eğitimler yoluyla kapasite geliştirme çalışmaları daha etkin ve etkili bir şekilde yapılabilir.
- Saha görüşmelerinde uygulayıcılar sıklıkla YSÖP'ün başarısındaki en önemli etmenin YSÖP'ün mülki amirler tarafından sahiplenilmesi olduğunu dile getirerek, özellikle vali ve kaymakamların sahiplendiği il ve ilçelerde YSÖP'ün daha başarılı olduğunu vurgulamışlardır. Vali ve kaymakamların yanı sıra diğer mülki amirlerin de dahil olduğu bir formal yapı oluşturularak işbirliği ve eşgüdüm içinde uygulamaların yürütülmesi yerinde olacaktır. MEB İGM'den edinilen bilgilere göre bu yapının bir protokole bağlanması konusunda çalışmalar yapılmış olup ilköğretime Erişim ve Devamın Sağlanmasında Kurumlararası İşbirliği Protokolü imzalanmıştır. Bu protokolle Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, İller İdaresi Genel Müdürlüğü ve Mahalli Daireler Genel Müdürlüğüyle vali ve kaymakamların yıl içinde olan toplantı ve eğitimlerine erişim ve devam politikalarının sunumu eklenmiştir. Bu protokol kısa vadede YSÖP'ün başarılı bir şekilde uygulanmasına, uzun vadede ise eğitim ve erişim yönündeki tüm çabalara önemli bir hizmette bulunacaktır.

Program İşleyiş Sürecine İlişkin Öneriler

Tespit

- Saha görüşmelerinde e-Okul verilerinin eksik girilmesi ve zamanında güncellenmemesinden dolayı, hedef gruptaki öğrencilerin doğru tespit edilmesinde güçlükler yaşandığı ifade edilmiştir. Bunun nedenleri arasında öğrencinin engelli olması veya ülke dışında bulunan bazı çocukların bilgilerinin yer almaması, nüfus kaydı olmayan çocukların e-Okul'da görülmemesi veya yaş olarak ilköğretim çağı dışına çıkmış olduğu halde bazı çocukların e-Okul'dan düşülmemiş olmasıdır. e-Okul verilerinin alan taramasına dayalı olarak okullar tarafından sağlıklı olarak girilmesi ve rutin olarak güncellenmesi ve nüfusa kaydı bulunmayan çocukların tespit edilerek nüfusa kayıtlarının sağlanması için önlemler alınması gerekmektedir. Nüfusa kaydı garanti altına alabilmek için; muhtarların nüfus kaydı olmayan çocukları tespit etmesi ve her yeni doğan çocuğa 'doğum belgesi' verilmesinin zorunlu olması gerekmektedir.
- Tespitte sadece e-Okul verilerini kullanmak yeterli olmamakta, alan taraması ile tespit çalışmasının desteklenmesi önerilmektedir. Görüşmelerde, özellikle mahalle, köy ve mezralarda muhtarların destek ve iş birliklerinin tespit çalışmaları için önemli olduğu vurgulanmaktadır. Çoğunlukla okullar

tarafından yürütülen alan taraması sadece ev ziyaretleri ile sınırlı kalmayıp halkın yoğun bulunduğu kahvehane, semt pazarları gibi yerlerde ve çalışan çocuklarla yüz yüze görüşmeler yapılarak da genişletilebilir.

- Bazı okullarda internet bağlantısı henüz tam sağlanamadığı için e-Okul verilerinden tam olarak yararlanılamamaktadır. Bu okullarda altyapının güçlendirilmesi e-Okul ve e-YSÖP kullanımı için gerekmektedir.

Okula kazandırma

- Saha görüşmelerinde edinilen izlenimlere göre, okula kazandırma çalışmaları sırasında bölgeyi, öğrenciyi ve veliyi tanıma; sorunlarını anlama ve çocukları okula kazandırmada velilerin üzerinde nelerin etkili olabileceği yönünde ciddi bir bilgi birikimi ve kapasite oluşmuştur. Ancak okula kazandırma çalışmaları daha çok gönüllülük ve birkaç kişinin sorumluluğu ile sürmektedir. Bazı yöneticiler YSÖP'ün ilk başladığı sıralardaki heyecanın ve işleyiş hızının azaldığını ve gitgide okula kazandırma ekiplerinin daha az çalışır hale geldiğini ifade etmişlerdir. Bu kapasite ve bilgi birikiminin sürdürülebilmesi için okula kazandırma çalışmalarında yer alan personelin ulaşım giderlerinin karşılanması ve bu çalışmalar sırasında harcanan mesai karşılığı ek ücret ödenmesi ikna sürecinin uygulamasını kolaylaştıracaktır.
- HKO kampanyası çalışmaları sırasında elde edilen bilgi ve deneyimler okula kazandırma çalışmalarına bir altyapı oluşturduğundan, daha önce bu kampanyada çalışmış personelin deneyimlerinin YSÖP okula kazandırma çalışmalarında etkili olduğu görülmüştür. YSÖP'te edinilen deneyimlerin de eklenmesiyle bu tür çalışmalar içinde yer almış okulların bundan sonra da bir program, proje veya kampanya olmasa bile okula kazandırma çalışmalarına devam edecekleri beklenmektedir. Bu okulların deneyimleri, okul içinde yeni görevlendirilecek olan idari personel/öğretmenler ve diğer okullar için örnek teşkil etmek üzere 'bilgilendirme' ve/veya 'deneyim paylaşımı' toplantılarında kullanılabilir.
- Saha görüşmelerinde, uygulayıcıların dile getirdiği YSÖP ile ilgili yaşanan en önemli güçlüklerden biri ailelerin iknasının zorluğudur. Uygulayıcılar, şu ana kadar kazanılan öğrencilerin göreceli olarak kolay ikna edilebilen ailelerin çocukları olduğunu belirterek işlerinin asıl bundan sonra çok daha zor olacağını, çünkü geride kalan ailelerin çok daha kemikleşmiş ve ikna edilmesi zor aileler olduğunu belirtmektedirler. Bu nedenle, okula kazandırma çalışmalarında çok daha etkili stratejilerin kullanılması yerinde olacaktır. Okula kazandırma çalışmaları sadece ev ziyaretleri ile kısıtlı kalmayıp, daha kapsamlı olarak okulun bulunduğu yerleşim yerindeki ailelerin eğitimle ilgili olumlu tutum geliştirmelerini ve çocuklarının eğitiminin önemi konusunda bilinçlenmelerini sağlayacak hali hazırda YSÖP kapsamında yer alan aile eğitimi boyutundaki çalışmaları da içermelidir. Ayrıca, 'mahalle baskısı'nın olumlu ve olumsuz yönde okula kazandırma çalışmalarına etki ettiği ifade edilmektedir. Örneğin, çocuğunu okula gönderen bir veliyi geleneksel nedenlerden dolayı göndermeyen diğer veliler etkileyebilmekte ve çocuğunu okuldan alması için baskılar yapabilmekte veya o bölgede sözü geçen ve halkın önemseydiği bir bireyin velileri çocuklarını okula göndermesi için teşvik etmesi tek tek yapılan ev ziyaretlerinden daha etkin olabilmektedir. Bu nedenle, okula kazandırma çalışmalarının bu etmenler göz önüne alınarak planlanması gerekmektedir.
- Kılavuz'da, okula kazandırma çalışmalarında okul müdürü ve öğretmenlerin yanı sıra muhtar, din görevlisi, STK temsilcileri, yerel yöneticiler gibi kamu kurum ve kuruluş temsilcilerinin de ekipte yer alabilmesi için gerekli çalışmaların yapılması önerilmekle birlikte okula kazandırma ekiplerinde yeterince temsil edilmedikleri anlaşılmaktadır. Bu eksikliklerin giderilmesi için gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir. Ayrıca, bazı özel durumlarda okula kazandırma ekipleri çocuğunu okula göndermeyip, direnç gösteren veliler tarafından tehdit edilebilmektedirler. Okula kazandırma ekipleri bu gibi durumları da göz önünde bulundurarak oluşturulmalıdır.

- Okula kazandırma çalışmaları sırasında ailelere ulaşmak bazı durumlarda mümkün olmamaktadır, örneğin aile mevsimlik işçi olarak çalıştığı için bir başka şehirde bulunmakta ve ancak ürün hasat edildikten sonra yerleşim yerine geri dönmektedir. Benzer şekilde batı bölgelerinde de turizm sezonunun başlamasıyla ailelerin çocukları ile birlikte turistik bölgelere taşındıkları ve sezon bitiminde geri döndükleri ifade edilmiştir. Bu gibi durumlarda okula kazandırma ekiplerinin birden fazla ve farklı zamanlarda ailelerin bulunduğu yerleşim bölgelerine veya kurulan çadır bölgelerine gitmesi gerekmektedir. Bu nedenle okula kazandırma çalışmalarının zamana yayılı olarak uzun vadeli planlanması önem taşımaktadır.
- Saha görüşmelerinde okula kazandırma çalışmalarında velilere ve çocuklara okula kayıt ve YSÖP'e geçiş hakkında yeterli bilgilendirme yapılmadığı gözlenmiştir. Genelde veliler ŞNT imkanı, çocuklarının neden kendi sınıflarından alınıp farklı bir sınıfa yerleştirildiği gibi konularda yeterli bir bilgiye sahip değildirler. Bu konudaki bilgilendirme çalışmalarının daha özenli ve detaylı bir şekilde yapılması gerekmektedir.
- Okula kazandırma çalışmalarında önem verilmesi gereken bir diğer husus ise YSÖP uygulaması olmayan okulların YSÖP kapsamına girebilecek çocukları ve aileleri her zaman doğru yönlendirememeleridir. Örneğin, çocuğunu kaydettirmek için okula getiren bir veliye müdür veya müdür yardımcısı çocuğun yaşından dolayı okuyamayacağını söyleyebilmekte ancak YSÖP imkanı olduğu hakkında bir bilgi ve yönlendirme yapmayabilmektedir. Müdürlerin okullarında YSÖP sınıfı olmasa bile, YSÖP hakkında bilgi sahibi olması ve bu kapsama giren çocukların velilerine YSÖP'ün okullulaşma imkânı sağladığını aktarması önemlidir. Bu konuda okullara daha fazla bilgilendirme yapılmalı, sorumlulukları hatırlatılarak, hesap verebilirlikleri sağlanmalıdır.
- YSÖP sınıflarının öğrencilerin yaş ve öğrenim durumlarına göre en az 10 en fazla 20 öğrenciyle açılabilmesi; eğer var olan durum buna uygun değilse gerekli tedbirlerin YSK tarafından alınacağı Kılavuz'da (2008) Madde 13'te belirtilmiştir. Saha görüşmelerinde özellikle bu maddede bulunan '... YSK gerekli tedbirleri alır' ibaresinin tam anlaşılması ve farklı illerde farklı yorumlandığı gözlemlenmiştir. Örneğin okul yönetimi 10 çocuktan az olduğu takdirde sınıf açılmayacağını düşünerek sınıf açana kadar öğrencileri uzun süre bekletebilmekte, sonucunda da aileler başta istediği halde sınıf okullar sınıf açmada geciktiğinden vazgeçebilmekte ve böylece bazı çocuklar okullulaşmadan kaybedilebilmektedirler. Çocukların tespit edilip ikna edildikten sonra mümkün olduğunca kısa sürede programa başlamaları önemlidir. YSÖP 2010 Uygulama Kılavuzu'nda bu duruma açıklık getirilmekle birlikte, gerektiğinde 10'dan az sayıda öğrenci ile bile sınıf açılmasının mümkün olduğuna dair bilginin okul yöneticileri tarafından doğru algılanıp algılanmadığının takibinin yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.
- Saha çalışmasının bulgularına göre, YSÖP'e dahil edilen öğrencilerin büyük bir çoğunluğu, halihazırda okullulaşmış ve (MEB İlköğretim Kurumlarında Yetiştirici Sınıf Açılmasına İlişkin Yönerge'nin 5. maddesinin 3. fıkrasında belirtildiği üzere YSÖP kapsamına alınabilen) yaşlılarından en az üç sınıf geride olan öğrencilerden oluşmaktadır. İkna çalışmalarında daha çok bu öğrencilerin YSÖP'e alınmasına ağırlık verilmiştir. Hatta ikna çalışmalarında YSÖP hakkında bilgilendirme müdür veya müdür yardımcısı tarafından kapsama giren öğrencilere okul ortamında yapılmıştır. Aile bilgilendirmesi genellikle çocuk aracılığıyla yapıldığından sınırlı olmuş ve YSÖP'ün amacı aileler tarafından tam anlaşılammıştır. Görüşmeler esnasında bazı ailelerin çocuğu başarılı olduğu için sınıf atladığını ve Program'a girerek hızlı bir şekilde okulunu bitirebileceğini düşündükleri tespit edilmiştir. Ailelerin YSÖP hakkında ilgili kişilerce doğrudan bilgilendirilmesi için önlemler alınmalıdır.
- Yukarıda dile getirilen tüm öneriler okula kazandırma çalışmaları sırasında etkin olabilecek yöntemleri kapsamaktadır. Ancak görüşülen birçok yönetici ve öğretmen çocukların okul dışında kalmasının temelde yasal yaptırımların uygulanmaması sonucu ortaya çıktığını belirterek, 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun 55. ve 56. Maddelerinin gereği gibi işleme konulmasını öneri olarak getirmişlerdir.

Planlama

- YSÖP kapsamında görevlendirilen öğretmenler hariç tüm personel bu görevi mesai saatleri dışında, herhangi bir ücret karşılığı olmadan yürütmektedir. Saha görüşmeleri esnasında kimi gönüllü olarak yapılan çalışmaların asli görev haline geldiği ve bu konuda problem yaşandığı bildirilmiştir. Görev tanımları arasında kesin çizgilerin olmadığı görülmüştür. Bu konuya dikkat edilerek her il/ilçe düzeyinde görevlendirmelerin yapılarak, bu konuda çalışan personele ek ücret verilerek kurumsallaşma sürecine destek verilebilir.
- YSÖP uygulamalarında görev alan personelin eğitimlerini planlamak il/ilçe YSK'nın görevleri arasındadır. Bu eğitimleri verebilecek personelin, YSÖP formatörlerinin, önceden eğitilmesi merkezin sorumluluğundadır. Saha çalışmasında öğretmenlere verilen eğitimin istenildiği düzeyde olmadığı, eğitimlerin kısa süreli bilgilendirme düzeyinde olduğu belirtilmiştir. Ayrıca eğitim alan formatörlerin eğitimi aldıktan sonra çeşitli nedenlerle (tayin çıkması, başka görevler, vb.) bu görevi sürdüremedikleri görülmüştür. Bu bağlamda formatör seçimlerine bazı kriterler getirilerek, formatörlerin mümkün olduğunca daha önce HKO kampanyasında görev almış başarılı ve deneyimli öğretmen ve rehber öğretmenler (psikolojik danışmanlar) arasından seçilmesine öncelik verilebilir. Formatör seçiminin kriterlere bağlandığı durumlarda bile, yerel teşkilatın kriterlere uyumunun etkili bir şekilde denetlenmesi gerekmektedir. Saha görüşmelerinde özellikle vurgulanan bir görüş de, formatörlerin bu işi ek bir iş olarak değil, tam zamanlı olarak üstlenmeleri ve böylece sorumluluklarını daha etkili bir şekilde yerine getirebilmelerinin mümkün olmasıdır.
- YSÖP uygulamalarında görevlendirilecek öğretmenlerin seçimine ve eğitimine özen gösterilmesi gerekmektedir. Yapılan görüşmelerden görevlendirilen öğretmenlerin statülerinin farklılık gösterdiği gözlenmiştir. Kadrolu, sözleşmeli veya ücretli görevlendirme yapılırken, bu görevlendirmeler içinde emekli öğretmenler yer aldığı gibi yeni mezun öğretmenler de bulunmaktadır. Bu tür farklılıklar uygulamalara da yansımıştır. Ücretli öğretmenler durumlarından dolayı seminerlerden ve eğitimlerden ya yararlanamamakta ya da mevzuatın dışına çıkılarak yararlandırılmaktadırlar. Bu sorunun çözülebilmesi için ya mevzuatta gerekli düzenlemeler yapılmalı veya gerekli önlemler alınarak YSÖP kapsamında görevlendirilecek tüm öğretmenlerin eğitim alabilmesi sağlanmalıdır. Öğretmen görevlendirilmesinde öğrenci uyumu ve sınıf yönetimi konusunda deneyimli, daha önce zor çocuklarla ve aileleri ile çalışmış, birleştirilmiş sınıf deneyimi olan, yapılandırıcı eğitim konusunda bilgili öğretmenlere öncelik verilmelidir.
- YSÖP öğretmenlerine aldıkları eğitimin içeriği konusunda görüşleri sorulduğunda bu eğitimlerde daha çok YSÖP'ün ruhunun verildiği ama uygulamaya yönelik bir kapsamın olmadığı belirtilmiştir. İki sene içindeki deneyimlerden sonra geri bildirimler çerçevesinde eğitimlerin içeriği geliştirilerek, sınıf içi uygulamalarının yer aldığı eğitimler YSÖP öğretmenleri ve formatörler tarafından doğrudan yeni YSÖP öğretmenlerine verilebilir. Bu eğitimlerin, eğitim-öğretim dönemi başlamadan önce verilmesi gerekir. Eğitimlerde özellikle teorik bilgi kadar, sınıf içi uygulamalı örneklerle de yer verilmesi önemlidir.
- Okul düzeyinde oluşturulan PDK'ların YSÖP uygulamalarındaki yeri oldukça önemlidir. İl/ilçe düzeyindeki YSK'lar ile PDK'ların sürekli iletişim içinde olması ve iletişimin okullarda PDK üzerinden gitmesi gerekmektedir. Görüşmelerden bazı okullarda PDK'nın olmadığı veya öğretmen tarafından PDK'nın ne olduğunun bilinmediği anlaşılmaktadır. PDK'nın esas üyelerinden biri de rehber öğretmendir. Okulların birçoğunda rehber öğretmen bulunmamakta veya birkaç okulda aynı zamanda görevlendirme ile çalışmaktadır. Okul seçimlerinde özellikle rehber öğretmenin olup olmaması önemli bir kriterdir. Rehber öğretmenlere özellikle ikna çalışmalarına ve YSÖP'ün işleyişine yönelik eğitim verilmesi gerekmektedir.
- Eğitim ve öğretimin etkili bir şekilde uygulanabilmesi için YSÖP sınıflarının altyapısı da önem taşımaktadır. Bazı okullarda oluşturulan YSÖP sınıfları özel alt sınıflarda yapıldığı için yanlış

izlenimlere yol açmaktadır. Örneğin, sabah kullanılan özel alt sınıf, öğleden sonra YSÖP sınıfı olarak kullanılmaktadır. Sınıf tabelasını okuyan öğrenciler kendini 'özel öğrenci' gibi algılayabilmekte ve gittikleri ilköğretim sınıflarında diğer öğrenciler tarafından 'özel öğrenci' diye etiketlenebilmektedirler. YSÖP sınıf planlamaları yapılırken okul ve sınıf altyapılarına dikkat edilmesi gerekmektedir. Gerekli hazırlıkların yapılabilmesi için YSÖP sınıfı açılacak okulların ikna çalışmaları başlamadan önce belirlenmeleri ve gerekli düzenlemeler yapılarak eğitim öğretime hazır hale gelmeleri sağlanmalıdır. Okulların ve sınıfların önceden hazırlanması ikna sürecinden sonra öğrenci yerleştirme sürecini de hızlandırabilir.

- Ders uygulamaları başlamadan önce kullanılacak malzeme, kırtasiye ve kitapların temin edilmiş olması gerekmektedir. Saha görüşmelerinde özellikle programın uygulandığı ilk yıl ders kitaplarının olmayışının problem yarattığı dile getirilmiştir. İkinci yıl kitaplar zamanında gelmesine rağmen bazı okul yönetimleri bir sonraki seneler için problem olabileceği endişesi ile kitapları programlar tamamlandıktan sonra öğrencilerden ve öğretmenlerden geri almışlardır. Bu kaygıların oluşmaması için gerekli önlemler alınmalıdır.
- Çevre ilçe, mezra ve köylerden gelen YSÖP öğrencilerinin taşıma kapsamına alınmaması bu öğrencilerin okula kazandırılması ve devamlarında önemli sorun yaratabilmektedir. Bu nedenle gerekli düzenleme ve planlamaların yapılarak bu öğrencilerin de taşıma kapsamına alınması sağlanmalıdır.

Eğitim öğretim gerçekleştirme/uygulama

- Saha çalışmasından elde edilen geri bildirimler, ulaşılmaması gereken kazanımların kapsamı göz önüne alındığında YSÖP program sürelerinin öğretmenler tarafından oldukça kısa bulunduğunu ortaya koymaktadır. Kılavuza göre, YSÖP çerçevesinde haftalık ders saati azami 30 saati geçmemek kaydıyla programların öngörülen süreleri gerekli görüldüğü durumlarda uzatılabilmektedir. Ancak bu ifadenin uygulayıcılar tarafından yanlış anlaşıldığı görülmektedir. Bu yanlış anlamının düzeltilmesi için gerekli bilgilendirme ve açıklamaların yapılarak gerekli görüldüğü durumlarda program sürelerinin uzatılması sağlanmalıdır.
- Yapılan görüşmelerde öğrencilerin sergilemiş olduğu uyum problemleri uygulamayı zorlaştıran etmenler olarak öğretmenler tarafından belirtilmiştir. Öğretmen eğitimine zor/farklı çocuklarla nasıl baş edilebilir konulu bir modül konulduğunda kısmen sınıf ortamında bu problem çözülsün bile davranış bozukluğu tanısı alabilecek çocuklar için rehber öğretmen önderliğinde bölgedeki Rehberlik ve Araştırma Merkezleri (RAM) ile irtibata geçilerek daha kapsamlı bir çalışma yapılması uygun olacaktır.
- Öğrencilerin okula uyumlarını kolaylaştırmak ve temel yaşam becerilerini geliştirmek amacıyla sosyal etkinliklerin düzenlenmesi ve Rehberlik Programı yoluyla da psiko-sosyal desteğin sağlanması YSÖP programı kapsamında yer almaktadır. Ancak bu uygulamaların gerektiği şekilde yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bazı görüşmelerde öğrencilerin okul içinde yapılan etkinliklerde sadece izleyici olarak yer aldığı ve etkin katılımlarının olmadığı belirtilmiştir. Bazı il ve ilçelerde YSÖP şenlikleri yapılmış ve öğrenciler etkin roller almıştır. Bu konuda başarılı örnekler sunan il/ilçe/okulların uygulamaları örnek olarak sunularak paylaşılmalı ve yaygınlaştırılmalıdır. Ayrıca, bu tarz etkinliklerin daha kapsamlı ve özellikle de yaşam becerileri ve psiko-sosyal desteğe katkı sağlayacak şekilde planlanması uygun olacaktır.
- Öğrencilerin okula uyum çalışmalarının öğrenciler eğitime başladıktan sonra değil eğitime başlamadan önce yapılmasında yarar bulunmaktadır. Öğrencilere eğitime başlamadan okula ısındırma, sınıfı tanıma ve okulun önemi konularını içine alan oryantasyon programları uygulanmalıdır.
- YSÖP 6-7 programı 5. sınıfı tamamladıktan sonra sürekli devamsız olan öğrenciler için hazırlanmış olup YSÖP 4-5'ten geçiş yapmak engellenmiştir. Fakat bunun aksi uygulamalara rastlanmıştır.

YSÖP'te daha alt programlardan gelip YSÖP 6-7'yi okuyan öğrencinin akademik olarak çok zayıf olacağı ve ilköğretim diploması olsa bile ortaöğretime devam etme olasılığı düşük olacağından bu yanlış uygulamaların yapılmaması için tedbirler alınmalıdır.

- Saha görüşmelerinde öğrencinin iknası kadar devamının izlenmesinin de önemli olduğu belirtilmiştir. YSÖP öğrencilerinin birçoğu devamsızlık yapmaktadır. Devamsızlık yapan öğrenciyle devamsızlık yapmayan öğrenci için değerlendirmede farklılıklar bulunmamaktadır. Bazı öğretmenler bunun eşitsizlik yarattığını söylemektedir. Derslere birkaç gün gelen bir öğrenci bile programı tamamlamış olarak gösterilebilmektedir. Bunun için önlem alınmalı ve aileler ile iletişime geçilmelidir.
- Öğretmenlerle yapılan görüşmelerden, öğretmenlerin genelde YSÖP'ün amacını okuma yazma öğretip, ilköğretim diploması vermek olarak algıladıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca, kazanımlar arasında meslekler konusu bulunmasına rağmen saha görüşmelerinde öğrencilerin meslek seçimi ile eğitim arasındaki paralelliği kuramadığı gözlenmiştir. Öğrencilere kendilerine mesleki bir hedef koyup bu doğrultuda eğitimlerini devam ettirme motivasyonu sağlanabilmesi için sadece meslekler konusunda bilgilendirmek yerine rehber öğretmenlerin desteğiyle daha kapsamlı mesleki bilgilendirme ve yönlendirme çalışmalarının yapılması yararlı olacaktır. Ayrıca, isteyen YSÖP öğrencisi için HEM, belediye ve STK gibi kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılarak düzenlenen meslek edindirme kurslarına hafta sonları katılmaları da sağlanabilir.

Nakil

- YSÖP'ün tamamlanmasıyla birlikte öğrenci ilköğretim sınıfına gönderilir. e-YSÖP sisteminden çıkarılıp, e-Okul sistemine nakledilir. Bu nakil yapıldıktan sonra da öğrencinin takibi, başarısının ve devamının izlenmesi oldukça önemlidir. Bu süreçte, YSÖP öğretmeni ve ilköğretim sınıfı öğretmeni arasında bilgi paylaşımı ve bir iletişimin kurulması gerekir.
- YSÖP'ü tamamlayan öğrencilerin misafir olma durumunda farklılıklar bulunmaktadır. Bazı okullarda 4-5 programını tamamlayan öğrenci 5. sınıfta misafir olurken bazı okullarda 6. sınıfta misafir edilebilmekte, hatta iyi takip edilmediğinden bir sonraki eğitim öğretim yılında 7. sınıfa nakil edilebilmektedir. Nakil işlemi doğru bir şekilde yapılarak, öğrencinin bitirdiği sınıf seviyesinde misafir olması sağlanmalıdır. Böylece öğrencinin akademik açıdan eksiklerinin giderilmesi ve bir yıl sonra birlikte okuyacağı sınıf arkadaşlarına ve okula alışması kolaylaşacaktır.
- YSÖP 6-7 programı 5. sınıfı tamamladıktan sonra sürekli devamsız olan öğrenciler için hazırlanmıştır ve bu programı tamamlayan öğrenciler 8. sınıfa geçmek için bir sonraki eğitim öğretim yılına kadar beklemek zorundadır. Bu öğrencilerin misafir öğrencilik zamanlarının çok iyi değerlendirilerek okullarına sosyal ve akademik uyumları sağlanmalıdır.

İzleme ve değerlendirme

- YSÖP uygulamaları ilçe/il/merkez düzeyinde izlenmektedir. Bu konuda görevlendirilen ve örgütsel şema içine sonradan dahil edilen il koordinatör müfettişlerin bu konuda bir eğitim almış olması önemli bir husustur. Tüm bu okulların YSÖP'ün gereklerine ve mevzuata uygun şekilde istenilenleri yerine getirip getirmediğini izleme ve ihtiyaç duyulan konularda okullara destek ve rehberlik sağlama önemli bir strateji olarak görülmektedir. Saha görüşmelerinde YSÖP yöneticileri uygulamalarda içinde buldukları özel durum ve şartlar doğrultusunda esnek olmaları gerektiğini belirtirken aynı esnekliği müfettişlerin göstermediğini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda, müfettişlerin bir yandan YSÖP standart ve gerekleri konusunda titiz davranmaları, diğer yandan da bu esnekliğe izin verecek bir yaklaşımda bulunmaları önemli görülmektedir.

- Devletin en temel yükümlülükleri arasında olan eğitim temel bir insan hakkıdır. Bu hak, ulusal ve uluslararası hukuk çerçevesinde güvence altına alınmıştır. Ancak tüm bu güvenceye rağmen, ilköğretim çağı nüfusundaki pek çok çocuk halen eğitim imkanına kavuşamamış olup bu temel hakları ihlal edilmektedir. Bir yandan ilköğretime devam yasal bir zorunluluk iken devlet gerekli eğitim imkanlarını sunmakta yetersiz kalmakta ve diğer yandan bazı aileler yasal zorunluluk olduğu halde çocuklarını okula göndermemektedir. Bu bağlamda, eğitim devletin öncelikli bir meselesi olup, yeterli eğitim imkanları sunması ve bu konudaki seferberlik çalışmalarına ara vermeksizin devam etmesi gerekmektedir. Çocuklarını okula göndermeyerek onların en temel haklarını ellerinden alan aileler içinse gerekli önlemler düşünülmelidir. Çocuklarını ilköğretime göndermeleri yasal bir zorunluluk iken, aileleri çocuklarını okula göndermeleri için 'ikna'dan bahsetmek kendi içinde çelişkili bir durumdur. Sahada görüşülen birçok yönetici ve öğretmen, çocukların okul dışında kalmasının temelde yasal yaptırımların uygulanmaması sonucu ortaya çıktığını belirterek, 222 sayılı ilköğretim ve Eğitim Kanunu'nun 55. ve 56. maddelerinin gereği gibi işleme konulmasını öneri olarak getirmişlerdir. Cezai müeyyidelerin böylesine çok boyutlu ve karmaşık bir sorun için tek başına çözüm olamayacağı aşikardır. Ancak çocuklarını ekonomik yetersizliklerden dolayı okula gönderemeyen ailelere maddi destek gibi ailelere bir yandan gerekli yardım ve destek sağlanırken, diğer yandan da uygulayıcıların önerdiği gibi yasalara uyulmadığında gerekli yaptırımların uygulanması yönünde girişimlerde bulunulabilir. Bir ilçede çocuğunu okula göndermeyen ailelerin yeşil kartlarının iptal edileceği yönündeki söylentinin bile en az 600 çocuğun okula kazandırılmasını sağladığı görüşmelerden öğrenilmiştir. Bu örnekte olduğu gibi çocuğunu okula göndermek istemeyen ailelere, çocuklarını okula göndermeleri devlet tarafından ailelere sağlanan maddi ve diğer desteklerin ön koşulu haline getirilebilir. Ancak ailelere çocuklarını okula göndermeleri karşılığında verilen ŞNT'nin ailelerce maddi bir kazanç yolu olarak görülmesi riskini de yaratmakta ve "Para verirsiniz okula gönderirim, yoksa göndermem." gibi yanlış bir pazarlığa ve anlayışa yol açabilmektedir. Bu nedenle, ekonomik yetersizlikleri olan ailelere mümkün olduğunca devlet maddi destek sağlamalı ve aile çocuğunu okula göndermediği takdirde bu destek kesilmelidir.
- Eğitim hakkı ve bu hakkın kullanılmasına yönelik program, proje ve uygulamalar en tepeden başlayarak devlet yöneticileri ve siyaset üstü bir şekilde tüm siyasi ve toplum liderleri tarafından sahiplenilmeli ve halkı bilinçlendirme ve teşvik adına bu konuda rol modeli olmaya ve buna ilişkin söylem ve mesajları her türlü kanaldan halkla paylaşmaya özen gösterilmelidir. Ancak YSÖP'ün çok fazla duyurulmaması ve yaygın bir şekilde tanıtılmamasının arkasında yatan kaygı da oldukça yerindedir. Bu programın geçici bir ihtiyaca yönelik oluşturulmuş geçici bir dönem için bir çözüm programı olmaktan çok, sekiz yıllık eğitime alternatif, kısa yoldan diploma alma yolu olarak algılanması istenmedik sonuçları doğurma riski taşımaktadır. Bu nedenle, bu tür programlar için tanıtım kampanyalarının ve paylaşımlarının toplum geneline değil, özel hedef grubuna yapılmasında yarar görülmektedir.
- Ortaya çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda, problemi çözmeye yönelik, YSÖP gibi, program ve projeler yanında önleyici program ve projelere de eşzamanlı olarak önem verilmelidir. İlköğretimde Devamsızlık, Riski Durum Saptaması ve İhtiyaç Analizi araştırmasına ve diğer araştırmalara göre de çocukların okulu terk etme nedenleri arasında okulu sevmeme ve akademik başarısızlık ön plana çıkmaktadır. Saha çalışmasında da benzer nedenler öne çıkmıştır. Bu program dahilindeki çocuklar için bu konularda önlemler alınmadığı sürece çocukların büyük çoğunluğunun tekrar okulu bırakma ihtimali yüksektir. Bu nedenle, öncelikli olarak halihazırda okula kazandırılmış olan öğrencileri okulda tutabilecek ortam ve mekanizmaların oluşturulması gerekmektedir. Bunun yanında, şu anda geliştirilmekte olan ADEY'de olduğu gibi okul terk riski bulunan öğrencilerin önceden tespit edilerek okulu terk etmelerini önleyici stratejilerin devreye sokulması da önemli görülmektedir. Diğer

yandan okula hiç başlamamış olan öğrencilerin de e-Okul sayesinde tespitlerinin yapılabilmesi ve HKO kampanyası ve özellikle e-YSÖP sayesinde oluşturulan kapasite ile çocukların okula kazandırılma çalışmalarının daha etkili hale getirilmesi de eğitim ve erişim konusunda önemli bir altyapı oluşturmuştur. Tüm bu uygulamalar sayesinde, bir daha YSÖP gibi programlara ihtiyaç kalmaması beklenmektedir.

Politika Uygulamaları için Genel Strateji Önerileri

Saha çalışmaları kapsamındaki verilerin ışığında YSÖP uygulamalarından birtakım dersler çıkartılabilir. Bu uygulamadan öğrenilen dersler çerçevesinde YSÖP gibi çok boyutlu, ülke çapında, kapsamlı politikaların etkili bir şekilde uygulanabilmesi için aşağıda sıralanan uygulama stratejileri önerilebilir:

- Politika kararları alınmadan önce bu politikanın uygulanması için kurumsal kapasiteler ve kaynaklar göz önüne alınmalıdır. Eğer var olan kaynaklar ve kurumsal kapasite ile politika standartları ve gerekleri arasında önemli bir fark varsa uygulamaya geçilmeden önce kurumsal kapasite geliştirilmeli ve gerekli kaynaklar sağlanmalıdır. Eğer bu mümkün gözüküyor ise politika gerekleri, standartları ve kapsamı var olan kapasite ve kaynaklara göre oluşturulmalıdır.
- Ülke çapında büyük boyutlu uygulamaya geçilmeden önce, deneysel amaçlı küçük boyutta pilot uygulama yapılmalıdır. Bu pilot uygulama kapasite ve kaynakları yeterli olan gönüllü okullarda yapılabilir. Bu deneysel pilot aşaması sayesinde planlama, strateji ve tasarımdaki eksiklikler ve uygulamada yaşanabilecek güçlükler ve aksaklıklar önceden saptanabilir. Bu pilot deneyimden öğrenilenler sayesinde, tüm ülke çapında uygulamaya geçmeden önce gerekli önlem ve düzenlemelerin yapılması etkili bir uygulamaya imkan verecektir.
- Uygulamada ek sorumluluk ve görev üstlenen ve uygulama için ekstra çaba gösteren uygulayıcılar için maddi ya da maddi olmayan teşvik/ödül sistemi oluşturulmalıdır. Bu sistem etkili bir uygulamanın gerçekleşmesine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Bakış, O., Insel, A., Levent, H. ve Polat, S. (2009). Türkiye’de Eğitime Erişimin Belirleyicileri. Ocak 2011, <http://www.erg.sabanciuniv.edu>.
- Dinçer, A. ve Kolaşın, G. (2009). Türkiye’de Öğrenci Başarısında Eşitsizliğin Belirleyicileri. Ocak 2011, <http://www.erg.sabanciuniv.edu>.
- Doğan, N., Arıcan, H., Ay, M., Topçu, K., Öztürk, F. (2008). *Yetiştirici Sınıf Öğretim Programı: Öğretmen El Kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) (2006). *Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı.
- ERG (Eğitim Reformu Girişimi) (2009). *Eğitim İzleme Raporu 2008*. İstanbul: Eğitim Reformu Girişimi.
- İEM (İstanbul Emniyet Müdürlüğü) (2007). *Çocukların Suça Yönelmelerinde Ailenin Etkisi ve Önerilerimiz*. Ocak 2011, http://www.iem.gov.tr/iem/index.php?menu_id=88.
- Kaytaç, M. (2005). *Türkiye’de Okul Öncesi Eğitiminin Fayda-Maliyet Analizi*. İstanbul: Anne Çocuk Eğitim Vakfı.
- Kızmaz, Z. (2004). Öğrenim Düzeyi ve Suç: Suç-Okul İlişkisi Üzerine Sosyolojik bir Araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14, 291-319.
- Lleras-Muney, A. (2005). The Relationship between Education and Adult Mortality in the United States. *Review of Economic Studies*, 72, 189-221.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2008). *Yetiştirici Sınıf Öğretim Programı Yönerge ve Uygulama Kılavuzu*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2009a). *Milli Eğitim Bakanlığı 2010-2014 Stratejik Planı*. Haziran 2010, http://projeler.meb.gov.tr/pkm1/dokumanlar/temel_belgeler/meb_2010_2014_starjik_plani.pdf.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2009b). *Yetiştirici Sınıf Öğretim Programları 2009 I. Konsolide Saha Raporu*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı ve UNICEF.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2010a). Haydi Kızlar Okula. Bilgi Notu. 20 Haziran 2010, http://haydikizlarokula.meb.gov.tr/files/haydikizlar_okula_yapilan_calismalar.pdf.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2010b). *Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim, 2009-2010*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2010c). Yetiştirici Sınıf Öğretim Programı İnternet sitesi. Ocak 2011, <http://ysop.meb.gov.tr/index.htm>.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2010d). *Yetiştirici Sınıf Öğretim Programı Yönerge ve Uygulama Kılavuzu (Gözden Geçirilmiş İkinci Baskı)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (t.v.). *YSÖP (Yetiştirici Sınıf Öğretim Programı) Bilgi Notu*. Haziran 2010, <http://ysop.meb.gov.tr/ysop/YSOP%20ve%20Haydi%20Kizlar%20Okula%20Turkce%20ve%20Ingilizce.rar>
- Mohammadi, H., Akkoyunlu, P. ve Şeker, M. (2011). School Resources, Family Characteristics and Student Performance: Evidence from Secondary School Entrance Exam in Turkey. *Eğitim ve Bilim*, 36.
- NPC (National Poverty Center) (2007). Education and Health. Şubat 2011, http://www.npc.umich.edu/publications/policy_briefs/brief9/policy_brief9.pdf.

OECD (Organization for Economic Co-operation and Development) (2006). *Measuring the Effects of Education on Health and Civic Engagement: Proceedings of the Copenhagen Symposium*. Ocak 2011, http://www.oecd.org/document/61/0,3746,en_2649_35845581_37425853_1_1_1_1,00.html.

Smits, J. ve Gündüz-Hoşgör, A. (2006). Effects of family background characteristics on educational participation in Turkey. *International Journal of Educational Development*, 26, 545-560.

T.C. Sayıştay Başkanlığı (2006). *e-Dönüşüm Türkiye Projesi Çerçevesinde Yürütülen Faaliyetler*. Haziran 2010, <http://www.sayistay.gov.tr/rapor/perdenrap/2006/2006-3eDTR/2006-eDTR.pdf>.

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) (2008). *Yoksulluk Çalışmaları Sonucu*. Haziran 2010, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=4151>.

UNDP (United Nations Development Programme) (2005). *Turkey: The United Nations Development Assistance Framework 2006-2010*. Temmuz 2010, http://www.undp.org.tr/AboutUsDocuments/UNDAF_2006_2010.pdf.

UNDP (United Nations Development Programme) (2008). *Birleşmiş Milletler İnsani Gelişme Raporu: Türkiye’de Gençlik*. Nisan 2011, http://www.undp.org.tr/publicationsDocuments/NHDR_Tr.pdf.

UNDP (United Nations Development Programme) (2009). *Birleşmiş Milletler İnsani Gelişim Endeksi*. Haziran 2010, http://www.undp.org.tr/publicationsDocuments/Table%20H_HDR_2009_EN_Indicators.pdf.

UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) (2010). *Education for all: Global Monitoring Report*. Haziran 2010, <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001866/186606E.pdf>.

UNICEF (United Nations Children's Fund) (2005). *UNICEF 2006-2009 Orta Vadeli Stratejik Planı*. Ekim 2010, http://www.unicef.org/about/execboard/files/mtsp_final_draft_may_2005.pdf.

UNICEF (United Nations Children's Fund) (t.v.). *Türkiye’de Çocuklar İçin İyi Yönetişim, Koruma ve Adalete Doğru Projesi ve İlköğretimde Telafi Eğitimi*. Haziran 2010, www.unicef.org/turkey/jb/docs/_jb3b.doc.

EK 1: Tablolar

Tablo 11: e-YSÖP'ten elde edilen verilere göre YSÖP'e 2008-2009 ve 2009-2010 öğretim yıllarında kaydolmuş öğrencilerin illere göre dağılımı

İL	e-YSÖP'te Bilgi yok	Erkek Öğrenciler		Kız Öğrenciler		Toplam Öğrenci Sayısı
		Sayısı	Yüzdesi ¹¹	Sayısı	Yüzdesi	
ŞANLIURFA		1661	42,62	2236	57,38	3897
DİYARBAKIR		839	35,21	1544	64,79	2383
ADANA		1055	52,23	965	47,77	2020
İSTANBUL		808	43,89	1033	56,11	1841
VAN		238	19,29	996	80,71	1234
BİTLİS		111	15,42	609	84,58	720
MUŞ		224	34,20	431	65,80	655
AĞRI		215	36,26	378	63,74	593
MERSİN		219	43,98	279	56,02	498
ŞIRNAK		60	13,39	388	86,61	448
GAZİANTEP		167	43,38	218	56,62	385
ERZURUM		66	22,68	225	77,32	291
MARDİN		47	16,38	240	83,62	287
HAKKARİ		81	30,34	186	69,66	267
İZMİR		114	47,30	127	52,70	241
KOCAELİ		76	39,18	118	60,82	194
BATMAN		60	35,93	107	64,07	167
KONYA	3	50	30,67	113	69,33	163
BİNGÖL		26	16,05	136	83,95	162
BURSA		51	36,69	88	63,31	139
ANKARA		61	48,03	66	51,97	127
KAHRAMANMARAŞ		34	28,81	84	71,19	118
TEKİRDAĞ		51	50,50	50	49,50	101

¹¹ Yüzde değerleri, il içindeki kız ve erkek çocukların payını göstermektedir.

Tablo 11 devam ediyor

İL	e-YSÖP'te Bilgi yok	Erkek Öğrenciler		Kız Öğrenciler		Toplam Öğrenci Sayısı
		Sayısı	Yüzdesi	Sayısı	Yüzdesi	
IĞDIR		37	37,76	61	62,24	98
MANİSA		28	32,56	58	67,44	86
EDİRNE		33	41,77	46	58,23	79
KIRKLARELİ		35	51,47	33	48,53	68
SIİRT		26	41,94	36	58,06	62
SAKARYA		12	20,00	48	80,00	60
ERZİNCAN		22	45,83	26	54,17	48
BALIKESİR		23	51,11	22	48,89	45
ÇANAKKALE		7	17,95	32	82,05	39
A.HİSAR		10	35,71	18	64,29	28
HATAY		13	50,00	13	50,00	26
ADYAMAN		15	60,00	10	40,00	25
AYDIN		11	44,00	14	56,00	25
TOKAT		1	5,0	19	95,00	20
ELAZIĞ		2	11,11	16	88,89	18
DENİZLİ		11	64,71	6	35,29	17
ANTALYA		6	46,15	7	53,85	13
ZONGULDAK		1	7,69	12	92,31	13
ARDAHAN		8	66,67	4	33,33	12
BARTIN		3	27,27	8	72,73	11
ESKİŞEHİR		6	54,55	5	45,45	11
YOZGAT		3	27,27	8	72,73	11
DÜZCE		1	12,50	7	87,50	8
KASTAMONU		2	25,00	6	75,00	8
SAMSUN	7	5	71,43	2	28,57	7
ORDU		0	0,00	6	100,00	6

Tablo 11 devam ediyor

İL	e-YSÖP'te Bilgi yok	Erkek Öğrenciler		Kız Öğrenciler		Toplam Öğrenci Sayısı
		Sayısı	Yüzdesi	Sayısı	Yüzdesi	
KÜTAHYA		2	40,00	3	60,00	5
RİZE		0	0,00	4	100,00	4
KARAMAN		1	33,33	2	66,67	3
KAYSERİ		1	33,33	2	66,67	3
NEVŞEHİR		2	66,67	1	33,33	3
UŞAK		1	33,33	2	66,67	3
AMASYA		2	100,00	0	0,00	2
TRABZON		0	0,00	2	100,00	2
BİLECİK		0	0,00	1	100,00	1
KİLİS		1	100,00	0	0,00	1
SİVAS		0	0,00	1	100,00	1
TUNCELİ		1	100,00	0	0,00	1
İL BİLİNMIYOR	1	801	36,83	1374	63,17	2175
TOPLAM	11	7447	37,25	12532	62,69	19990

Tablo 12: Nitel çalışma kapsamında gerçekleştirilen görüşmelerin illere ve görüşme yapılan kişinin görevine göre dağılımı

	İl YSK Koordinatörü	İlçe YSK Koordinatörü	İl YSK Üyesi	İlçe YSK Üyesi	Formatör	İl Koordinatör Müfettiş	YSÖP Okul Müdürü	İlköğretim Okul Müdürü	YSÖP Öğretmen	İlköğretim Öğretmen	YSÖP Öğrenci	Nakil Öğrenci	YSÖP Veli	Nakil Veli	Toplam
Diyarbakır	1	1	0	0	2	0	2	2	5	1	6	3	6	4	33
Şanlıurfa	1	0	0	2	1	0	1	2	6	3	5	5	5	4	35
Van	1	1	0	0	1	1	2	1	2	2	4	2	2	2	21
İzmir	1	1	0	0	1	0	3	0	4	3	6	2	5	1	27
Adana	1	2	0	0	0	0	2	0	3	1	4	3	3	2	21
Zonguldak	1	0	1	0	1	0	1	0	1	2	7	2	1	1	18
Ankara	0	2	2	0	1	0	2	0	3	2	6	2	3	0	23
Konya	1	0	0	0	1	1	1	0	2	2	3	1	2	3	17
Edirne	1	0	0	0	1	0	1	0	3	0	3	0	1	0	10
İstanbul	1	1	1	0	1	0	3	0	5	2	6	4	2	5	31
TOPLAM	9	8	4	2	10	2	18	5	34	18	50	24	30	22	236

Tablo 13: Nitel çalışma kapsamında görüşme gerçekleştirilen velilerin profili

Görüşme Sorusu		YSÖP'te çocuğu olan veli (f=30)		YSÖP'ten nakil olan çocuğu olan veli (f=22)	
Cinsiyet	Kadın	12		13	
	Erkek	18		9	
Yaş	En az	24		27	
	En çok	64		61	
	Ortalama	40		42	
Bulunduğu il/ilçedeki oturma süresi (sene)	En az	1		1	
	En çok	48		45	
	Ortalama	22		18	
Eğitim durumu		Anne	Baba	Anne	Baba
	Okuryazar değil	17	5	14	4
	Okuryazar	4	4	1	4
	İlkokul terk	4	6	1	1
	İlkokul mezun	3	12	3	8
	Ortaokul terk	0	0	0	0
Ortaokul mezun	0	0	1	1	
Çocuk sayısı	En az	1		3	
	En çok	13		12	
	Ortalama	6		7	

Tablo 14: Nitel çalışma kapsamında görüşme gerçekleştirilen uygulayıcıların profili

	YSÖP Öğretmeni	YSÖP Okul Müdürü	İl YSK Koordinatörü	İl YSK Üyesi	İl Koord. Müfettişi	İl Formatörü	İlçe YSK Koordinatörü	İlçe YSK Üye	İlköğretim Okul Müdürü
Görüşme sayısı	34	18	9	4	2	10	8	2	5
Cinsiyet									
Kız	14	2	0	2	0	1	0	0	0
Erkek	20	16	9	2	2	9	8	2	5
Yaş									
En az	24	28	46	30	41	28	38	32	30
En çok	64	58	55	42	47	40	55	34	52
Ortalama	39,84	42,47	50,80	37,75	44	35	43,83	33	41
Deneyim									
Min.	0,5	0,5	11	5	21	2	7	6	0,2
Maks.	35	34	36	14	23	17	36	7	25
Ort.	16,19	12,43	22,25	12,25	22	9,1	20,62	6,5	8,5

Tablo 15: Nicel çalışma kapsamında anket uygulanan öğrencilerin cinsiyete ve illere göre dağılımı

	Erkek Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı	Yüzde
Diyarbakır	86	98	184	35,18
Adana	62	49	111	21,22
İstanbul	26	61	87	16,63
Şanlıurfa	22	51	73	13,96
İzmir	15	23	38	7,27
Van	3	27	30	5,74
Toplam	214	309	523	100

Tablo 16: Ankete katılan öğretmenlerin illere göre dağılımı

	Örgün Öğretmen	YSÖP Öğretmen	Toplam
Şanlıurfa	16	51	67
Adana	23	32	55
Diyarbakır	16	35	51
Ankara	9	22	31
Zonguldak	11	16	27
İzmir	3	18	21
Konya	4	14	18
Van	7	8	15
İstanbul	10	2	12
Edirne	1	2	3
Toplam	100	200	300

Tablo 17: Ankete katılan YSÖP öğretmenlerinin mezun olduğu okullar

Mezun Olduğu Fakülte	Dağılım (f)
Eğitim Fakültesi	96
Eğitim Enstitüsü	37
Öğretmen Okulu	21
Fen Edebiyat Fakültesi	19
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	5
İlahiyat Fakültesi	4
Meslek Yüksek Okulu	4
Açık Öğretim Fakültesi	2
AÖF Ön Lisans	2
Teknik Eğitim Fakültesi	2
Eğitim Yüksek Okulu	1
İletişim Fakültesi	1
Mühendislik Fakültesi	1
Bilinmiyor	5
Toplam	200

Tablo 18: Üç hedef gruptan YSÖP'e kayıt yaptırmış öğrencilerin cinsiyetlere göre dağılımı (e-YSÖP'ten elde edilen verilere göre)

Hedef Grup	Cinsiyet	Dağılım (f)	Yüzde
Hiç kayıt yaptırmamış	Erkek	1.323	22,63
	Kız	4.523	77,37
	Toplam	5.846	100,00
Kayıtlı olup sürekli devamsız	Erkek	1.406	37,70
	Kız	2.323	62,30
	Toplam	3.729	100,00
Yaştlarından en az üç sınıf geride	Bilgi Yok	10	0,12
	Erkek	3.847	47,76
	Kız	4.198	52,12
	Toplam	8.055	100,00
e-YSÖP'te ilgili bilgi bulunmamaktadır	Bilgi Yok	1	0,04
	Erkek	871	36,91
	Kız	1.488	63,05
	Toplam	2.360	100,00

Tablo 19: YSÖP'e kayıt yaptırmış öğrencilerin illere, hedef gruplara ve cinsiyete göre dağılımı (e-YSÖP'ten elde edilen verilere göre)

	e-YSÖP'te bilgi yok	Yaştlarından en az üç sınıf geride		Hiç kayıt yaptırmamış		Kayıtlı olup sürekli devamsız		İldeki Toplam Öğrenci Sayısı
		Öğrenci ¹² sayısı	Öğrenci yüzdesi	Öğrenci sayısı	Öğrenci yüzdesi	Öğrenci sayısı	Öğrenci yüzdesi	
ŞANLIURFA	40	2.930	75,19	477	12,24	450	11,55	3897
DİYARBAKIR	9	1.345	56,44	684	28,70	345	14,48	2383
ADANA	13	1.458	72,18	172	8,51	377	18,66	2020
İSTANBUL	46	471	25,58	702	38,13	622	33,79	1841
VAN		244	19,77	794	64,34	196	15,88	1234
BİTLİS	15	57	7,92	595	82,64	53	7,36	720
MUŞ		138	21,07	278	42,44	239	36,49	655
AĞRI	2	227	38,28	109	18,38	255	43,00	593
MERSİN	2	251	50,40	120	24,10	125	25,10	498
ŞIRNAK	5	69	15,40	306	68,30	68	15,18	448
GAZİANTEP	4	46	11,95	238	61,82	97	25,19	385
MARDİN		75	26,13	132	45,99	80	27,87	287
HAKKARİ	3	97	36,33	46	17,23	121	45,32	267
ERZURUM	35	7	2,41	185	63,57	64	21,99	291
İZMİR		74	30,71	57	23,65	110	45,64	241

¹² Yüzde değerleri, il içinde üç hedef grubun payını göstermektedir.

Tablo 19 devam ediyor

	e-YSÖP'te bilgi yok	Yaşlılarından en az üç sınıf geride		Hiç kayıt yaptırmamış		Kayıtlı olup sürekli devamsız		
KOCAELİ		10	5,15	145	74,74	39	20,10	194
BATMAN		79	47,31	61	36,53	27	16,17	167
KONYA		64	38,55	79	47,59	23	13,86	166
BİNGÖL		70	43,21	77	47,53	15	9,26	162
BURSA		34	24,46	71	51,08	34	24,46	139
ANKARA		73	57,48	30	23,62	24	18,90	127
K.MARAŞ		41	34,75	48	40,68	29	24,58	118
TEKİRDAĞ		38	37,62	19	18,81	44	43,56	101
İĞDIR		18	18,37	32	32,65	48	48,98	98
EDİRNE		9	11,39	33	41,77	37	46,84	79
MANİSA	7	16	18,60	31	36,05	32	37,21	86
KIRKLARELİ		7	10,29	8	11,76	53	77,94	68
SİİRT		4	6,45	38	61,29	20	32,26	62
SAKARYA		4	6,67	52	86,67	4	6,67	60
ERZİNCAN		25	52,08		0,00	23	47,92	48
BALIKESİR		16	35,56	11	24,44	18	40,00	45
ÇANAKKALE		4	10,26	31	79,49	4	10,26	39
A.HİSAR			0,00	25	89,29	3	10,71	28
HATAY		1	3,85	21	80,77	4	15,38	26
ADİYAMAN		1	4,00	21	84,00	3	12,00	25
AYDIN	3	6	24,00	12	48,00	4	16,00	25
TOKAT			0,00	19	95,00	1	5,00	20
ELAZIĞ		10	55,56	1	5,56	7	38,89	18
DENİZLİ			0,00	14	82,35	3	17,65	17
SAMSUN		12	85,71		0,00	2	14,29	14
ANTALYA		2	15,38	6	46,15	5	38,46	13
ZONGULDAK			0,00	13	100,00		0,00	13
ARDAHAN		12	100,00		0,00		0,00	12
BARTIN		3	27,27	7	63,64	1	9,09	11
ESKİŞEHİR		3	27,27	3	27,27	5	45,45	11
YOZGAT			0,00	9	81,82	2	18,18	11
DÜZCE			0,00	5	62,50	3	37,50	8
KASTAMONU			0,00	8	100,00		0,00	8

Tablo 19 devam ediyor

	e-YSÖP'te bilgi yok	Yaşlılarından en az üç sınıf geride		Hiç kayıt yaptırmamış		Kayıtlı olup sürekli devamsız		
ORDU			0,00	6	100,00		0,00	6
KÜTAHYA			0,00	4	80,00	1	20,00	5
RİZE			0,00	2	50,00	2	50,00	4
KARAMAN		2	66,67		0,00	1	33,33	3
KAYSERİ			0,00	3	100,00		0,00	3
NEVŞEHİR		1	33,33		0,00	2	66,67	3
UŞAK			0,00	1	33,33	2	66,67	3
AMASYA			0,00	1	50,00	1	50,00	2
TRABZON			0,00	2	100,00		0,00	2
BİLECİK			0,00	1	100,00		0,00	1
KİLİS		1	100,00		0,00		0,00	1
SİVAS			0,00	1	100,00		0,00	1
TUNCELİ			0,00		0,00	1	100,00	1
Toplam	2360 11,81	8055, 40,30		5846, 29,24		3729, 18,65		19990

Tablo 20: Programın amacına ulaşmasında engeller (200 YSÖP öğretmene uygulanan anketin sonuçlarına göre)

Programın amacına ulaşmasında engeller	Evet (%)	Kısmen (%)	Hayır (%)
Ailenin maddi durumunun yetersiz olması	85	11,5	3,5
Öğretim programlarının kısa olması	81,5	8	10,5
Ailenin eğitime önem vermemesi	66,5	22	11,5
Sınıftaki öğrencilerin bilgi düzeylerinin birbirinden çok farklı olması	61	19,5	19,5
Öğrencilerin çalışıyor olması	56	18,5	25,5
Eğitim ve öğretimde kullanılan yardımcı malzemelerin yetersiz olması	42	15	43
Okulun sosyal imkanlarının kısıtlı olması	38,5	19,5	42
Öğrenci kitaplarının okula geç ulaşması	36,5	8	51,5
Öğrencilerin Türkçesinin yetersiz olması	35	32	33
Öğretmen kılavuzlarının okula geç ulaşması	33,5	9,5	54,5
Sınıfların fiziki altyapısının (büyüklüğü, masa, sandalye gibi) yetersiz olması	30	12,5	57,5
Öğrencilerin okula karşı olumsuz tutumu	25,5	25	49,5
Öğrencilerin diğer öğrencilerle anlaşamaması	22,5	44,5	33
Öğrencilerin derslere karşı olumsuz tutumu	22,5	27,5	50
YSÖP sınıflarının kalabalık olması	17,5	3	79,5
Öğrencilerin öğretmenlere karşı olumsuz tutumu	12,5	16	71,5

Tablo 21: YSÖP’te görev alan yöneticilerin görev ve sorumluluklarını yerine getirme durumu (Nitel çalışmadan elde edilen veriler)

YSÖP Müdür Görev ve sorumluluklarınızı yerine getirebiliyor musunuz?	Evet	Hayır	Kısmen	Yanıt Yok
A) Tespit ve Kayıt: e-Okul verilerinden ulaşılamayacak hedef grubun saha çalışmasıyla tespiti (Ek 1). Devamsızlar ve üç yıl geride olanların tespiti	11	1	6	0
B) YSÖP kapsamına giren tüm öğrencilerin ilçe ve/veya il YSK'lara bildirilmesi	14	2	1	1
C) Okula kazandırma ekiplerinin kurulması	12	1	4	1
D) Okula kazandırma çalışmalarının yapılması (saha çalışması)	9	0	7	2
E) Nakil gelen öğrencilerin programlarına göre sınıf oluşturulması	9	1	3	5
F) YSÖP sınıflarının fiziksel donanımının yapılarak eğitim ve öğretime hazırlanması	9	4	2	3
G) YSÖP öğrencisinin devamının izlenmesi	6	2	8	2
H) Sosyal etkinliklerin düzenlenmesi	5	5	5	3
I) Programın tamamlanmasının ardından öğrenci nakillerinin adrese dayalı okullarına yapılması (sınıf-sınıf, okul-okul)	5	1	5	7
PDK Görevleri:				
a) Öğretim programlarının uygulanması: Programların sürelerinin belirlenmesi. Ders dağıtım çizelgesinin hazırlanması	10	0	1	7
b) Sınıf ve eğitim materyali değerlendirilmesi ve ihtiyaçların YSK'ya iletilmesi	8	0	3	7
c) Okul-aile işbirliğinin yapılması	2	3	7	6

Tablo 21 devam ediyor

il/ilçe YSK Koordinatör ve Üye Görev ve Sorumluluklar	Evet	Hayır	Kısmen	Yanıt Yok
A) (Kayıtsız, devamsız, akranlarından üç sınıf geride olan kız ve erkek çocukların okullar tarafından yapılan işlemlerin izlenmesi (Ek 1)) İlköğretim okulları, diğer kişi, kurum ve kuruluşlar ve e-Okul veritabanından tespit edilen yetiştirici sınıflara alınacak çocuklarla ilgili bilgileri derlemek ve değerlendirmek	17	3	2	1
B) Yetiştirici sınıf açacak ilköğretim kurumlarını ve bu kurumların öğrenci alacağı çevreyi belirlemek. Okula kazandırma çalışmalarına destek olmak	18	1	3	1
C) Yetiştirici sınıf ihtiyacını karşılamaya yönelik çalışmaları planlamak, izlemek ve değerlendirmek. Planlama: YSÖP il uygulama planının yapılması	18	2	2	1
D) Yetiştirici sınıf uygulamalarında görev alacak yönetici ve öğretmenlerin bu konudaki yeterliliklerini arttırmaya yönelik faaliyetleri planlamak ve gerçekleştirmek				
a) Öğretmen görevlendirilmesinin planlanması ve öğretmen yönetici eğitimlerinin planlanması ve gerçekleştirilmesi	12	6	4	1
b) Öğretim materyalleri, araç, gereç vb. malzemelerin ihtiyaçlar doğrultusunda YSÖP sınıfı açan ilköğretim okullarına dağıtılması	13	3	4	3
c) İhtiyaç duyulan konularda YSÖP uygulamalarında görev alan personele yönelik eğitim faaliyetlerini planlama ve gerçekleştirme	20	0	0	3
E) Okullardan gelen yetiştirici sınıf açma tekliflerini değerlendirmek ve mülki amirin onayına sunmak	15	4	1	3
F) Uygulamada karşılaşılan sorunlara ilişkin önerileri değerlendirerek çözüm bulmak	18	0	1	4
G) Ocak ve Temmuz aylarında il ve ilçe yetiştirici sınıf uygulamalarına ilişkin planlama ve değerlendirme raporu hazırlayarak Milli Eğitim Müdürlüğü'ne sunmak	17	0	0	6

Tablo 21 devam ediyor

Formatör Görev ve Sorumluluklar	Evet	Hayır	Kısmen	Yanıt Yok
A) Okula kazandırma çalışmalarına destek olmak (ekiplerin kurulması ve yönlendirilmesi)	5	3	1	1
B) İlde yönetici bilgilendirme toplantılarının gerçekleştirilmesinde YSK'lara destek vermek	4	3	1	2
C) Öğretmenlere eğitim vermek (Kaç öğretmene eğitim verdiniz? Öğretmenlerin görevlerini yerine getirebilmeleri için bu eğitim yeterli miydi?)	5	1	2	2
D) YSÖP okullarıyla ilköğretim okulları arasındaki ilişkiyi sağlamak (devam ve okula tutunma konusunda)	4	1	4	1

Tablo 21 devam ediyor

İl Koordinatör Müfettişi Görev ve Sorumluluklar	Evet	Hayır	Kısmen
A) İlde bulunan ilköğretim müfettişlerini ve okul yöneticilerini YSÖP ile ilgili hususlarda bilgilendirmek	2	0	0
B) Rehberlik: İl YSK ve ilçe YSK'ların desteklemek (özellikle öğretmen eğitimleri ve görevlendirmeleri sırasında ve okul yöneticilerinin bilgilendirilmesi hususunda)	1	0	1
C) Toplumsal seferberlik: Yerel kaynakların harekete geçirilmesinde İl YSK'lara ve ilçe YSK'lara destek olmak	1	1	0
D) İzleme değerlendirme: YSÖP için hazırlanmış materyallerin dağıtımı ve kullanımını izlemek	1	0	1
E) YSÖP uygulamaları için fon aktarılmış öncelikli illerde fonların kullanımını izlemek	1	0	1
F) YSÖP uygulamalarında belirlenen sorunlara yönelik çözüm üretmede YSK'lara destek olmak	1	0	1
G) Başarılı uygulamaları paylaşmak	1	1	0
H) Raporlama	2	0	0

Tablo 22: YSÖP öğretmenlerine göre öğrencilerin devamsızlık nedenleri (200 YSÖP öğretmenine uygulanan anketin sonuçlarına göre)

Devamsızlık Nedenleri	Dağılım (f)	Yüzde
Yoksulluk	79	22,51
Çalışıyor olması	76	21,65
Kız çocuğu olduğu için ailesinin göndermemesi	42	11,97
Ailenin mevsimlik işçi olması	29	8,26
Okulu sevmemesi	22	6,27
Ailevi nedenler/sorunlar	19	5,41
Kardeşlerine bakması	17	4,84
Evle okul arasının uzak olması	14	3,99
Sağlık sorunu olması	11	3,13
Başarısız olması	9	2,56
Dini ve geleneksel baskılar	9	2,56
Diğer	7	1,99
Yaşlarının büyük olması	4	1,14
Çevresel koşullar	3	0,86
Fikri yok/yanıt yok	3	0,86
Taşınmalı eğitimin olmaması	3	0,86
Uyum sağlayamamaları	2	0,57
Anadil sorunu	1	0,29
Engelli olması	1	0,29
Toplam	351	100

Tablo 23: YSÖP öğrencilerinin okuma, yazma ve problem çözme becerileri (Nicel çalışmada toplanan verilere göre)

Parça okuma		Dağılım (f)	Yüzde
1-3A ve B	Hatasız okudu	77	60,16
4-5	Hatasız okudu	113	66,08
6-7	Hatasız okudu	123	73,21
Parça okumada akıcılık			
1-3A ve B	Akıcı okudu	63	49,22
4-5	Akıcı okudu	84	49,12
6-7	Akıcı okudu	89	52,98
Gördüğünü yazmanın değerlendirilmesi			
1-3A ve B	Doğru ve okunaklı yazdı	79	61,72
	Doğru ama okunaksız yazdı	35	27,34
4-5	Doğru ve okunaklı yazdı	124	72,51
	Doğru ama okunaksız yazdı	31	18,13
6-7	Doğru ve okunaklı yazdı	137	81,55
	Doğru ama okunaksız yazdı	20	11,90
Duyduğunu yazmanın değerlendirilmesi			
1-3A ve B	Eksiksiz yazdı	68	53,13
	Az hatalı yazdı	30	23,44
4-5	Eksiksiz yazdı	94	54,97
	Az hatalı yazdı	44	25,73
6-7	Eksiksiz yazdı	124	73,81
	Az hatalı yazdı	27	16,07
Problem çözme			
1-3A ve B	Doğru	49	38,28
4-5	Doğru	73	42,69
6-7	Doğru	93	55,36

Tablo 24: Nicel çalışma kapsamında uygulanan ankete verdikleri yanıtlara göre YSÖP öğrencilerinin daha önce okulu bırakma/geç başlama nedenleri

Nedenler	Dağılım (f)	Yüzde
Fakir olmamız	120	19,45
Başarısız olduğum için	87	14,10
Okulu sevmiyordum	63	10,21
Ailevi sorunlar ve ailem göndermedi	43	6,97
Kız çocuğu olduğum için ailem göndermedi	36	5,83
Sağlık sorunum vardı	24	3,89
Yaşadığımız yerde okul yoktu	24	3,89
İşte çalışmam	23	3,73
Kardeşlerime bakıyordum	21	3,40
Geç kayıt veya kayıt sorunum oldu	21	3,40
Gitmek istemedim	20	3,24
Kimlik sorunu/olmaması	19	3,08
Okul uzaktı	15	2,43
Taşındık	13	2,11
Yaşım büyüktü	8	1,30
Kuran kursuna gittim	6	0,97
Devamsızlık	6	0,97
Annem rahatsızdı ona bakmak zorunda kaldım	3	0,49
Engelli oluşum	1	0,16

Tablo 25: Nicel çalışma kapsamında anket uygulanan 100 ilköğretim öğretmenin yanıtlarına göre nakil YSÖP öğrencilerinin uyum problemleri

Uyum Problemleri	Dağılım (f)	Yüzde
Çekingen, içe kapanıklardı	61	28,64
Okula ve programa uyumla ilgili güçlükler yaşıyorlardı	46	21,60
Kendilerini ifade etme güçlükleri vardı	44	20,66
Davranış problemleri vardı	20	9,39
Türkçeleri zayıftı	17	7,98
Hiçbiri	13	6,10
Diğer	11	5,16
Hepsi	1	0,47
Toplam	213	100,00

Tablo 26: Nicel çalışma kapsamında anket uygulanan 100 ilköğretim öğretmenin yanıtlarına göre nakil YSÖP öğrencilerinin devamsızlık nedenleri

Devamsızlık Nedenleri	Dağılım (f)	Yüzde
Çalışıyor olması	13	16,67
Ailenin mevsimlik işçi olması	8	10,26
Kız çocuğu olduğu için ailesinin göndermemesi	8	10,26
Başarısız olması	8	10,26
Ailevi sorunlar	6	7,69
Yoksulluk	5	6,41
Uyum problemleri	5	6,41
Çevresel koşullar	4	5,13
Sağlık sorunu olması	3	3,85
Okulu sevmemesi	3	3,85
Evle okul arasının uzak olması	2	2,56
Kardeşlerine bakması	1	1,28
Taşınmalı eğitimin olmaması	1	1,28
Dini ve geleneksel baskılar	1	1,28
Diğer	10	12,82

Tablo 27: Nicel çalışma kapsamında anket uygulanan 100 ilköğretim öğretmenin yanıtlarına göre nakil öğrencilerin okul başarısını etkileyen etmenler

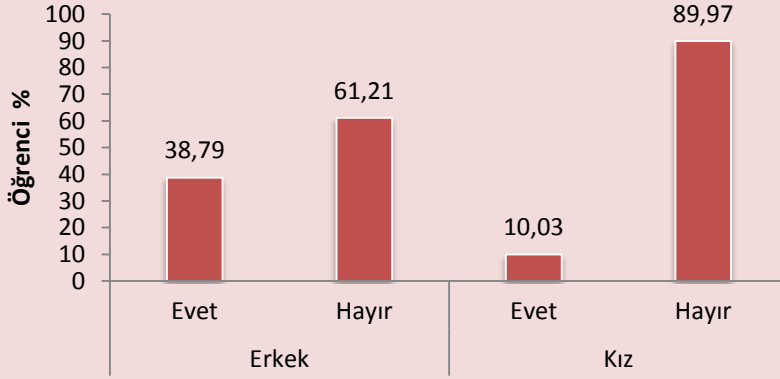
	Evet (f)	Kısmen (f)	Hayır (f)
Ailenin maddi durumunun yetersiz olması	75	17	8
Ailenin eğitime önem vermemesi	55	29	16
Öğrencilerin akademik yetersizlikleri (başarısızlıkları)	61	21	18
Öğrencilerin çalışıyor olması	34	21	34
Öğrencilerin Türkçesinin yetersiz olması	22	35	43
Öğrencilerin derslere karşı olumsuz tutumu	18	25	57
Öğrencilerin diğer öğrencilerle anlaşamaması	10	31	59
Öğrencilerin okula karşı olumsuz tutumu	15	23	62
Öğrencilerin öğretmenlere karşı olumsuz tutumu	8	21	71

Tablo 28: Nitel çalışma kapsamında gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verilere göre YSÖP'te görev alan öğretmen ve yöneticilerin genel görüşleri

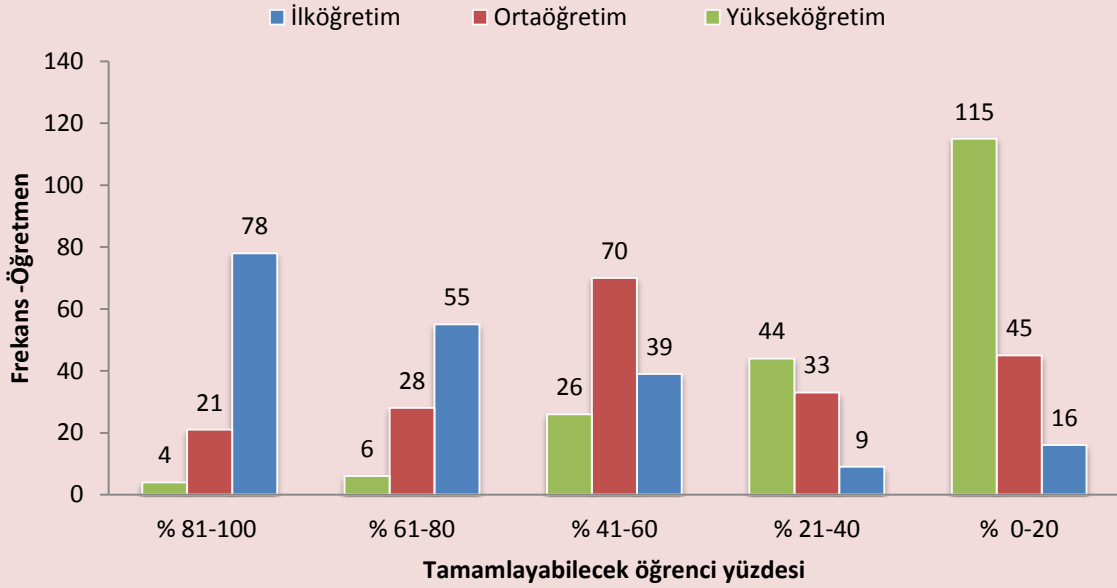
	YSÖP Öğretmeni	YSÖP Müdürü	il YSK Koordinatörü	il YSK Üyesi	il Koordinatör Müfettişi	il Formatör	ilçe YSK Koordinatör	ilçe YSK Üye	Toplam	
YSÖP Eğitim	Evet	19	11	8	3	2	9	5	2	59
	Hayır	15	5	1	1	0	1	3	0	26
YSÖP Eğitim Süresi	1 haftalık eğitim	13	0	3	1	0	8	2	0	27
	3-4 günlük eğitim	1	4	3	1	2	0	0	1	12
	Seminer/Toplantı	4	7	2	1	0	2	2	2	20
YSÖP Materyaller Açık/Net	Evet	26	11	9	3	2	3	4	2	60
	Hayır	2	1	0	1	0	3	0	0	7
	Kısmen	6	4	0	0	0	4	4	0	18
YSÖP Görev Açık/Net	Evet	27	10	9	3	1	4	8	2	64
	Hayır	3	1	0	1	1	3	0	0	9
	Kısmen	3	6	0	0	0	1	0	0	10
Uygulama planlandığı gibi	Evet	14	6	6	2	0	1	4	1	34
	Hayır	3	1	1	0	0	4	1	0	10
	Kısmen	13	8	2	0	2	1	3	1	30
	Bilmiyorum	2	0	0	0	0	0	0	0	2
YSÖP başarılı mı?	Evet	20	9	5	3	0	3	4	2	46
	Hayır	2	1	1	0	1	1	2	0	8
	Kısmen	10	6	1	0	1	3	1	0	22
	Bilmiyorum	1	0	0	0	0	0	0	0	1
YSÖP fark yarattı mı?	Evet	26	16	7	2	2	7	5	2	67
	Hayır	0	0	1	0	0	0	0	0	1
	Kısmen	4	1	0	0	0	0	2	0	7
YSÖP devam etmeli mi?	Evet	19	8	4	1	1	1	2	1	37
	Hayır	8	2	4	0	1	1	1	1	18
	Kısmen	1	5	0	0	0	2	1	0	9
	Bilmiyorum	1	0	0	0	0	2	2	0	5

EK 2: Şekiller

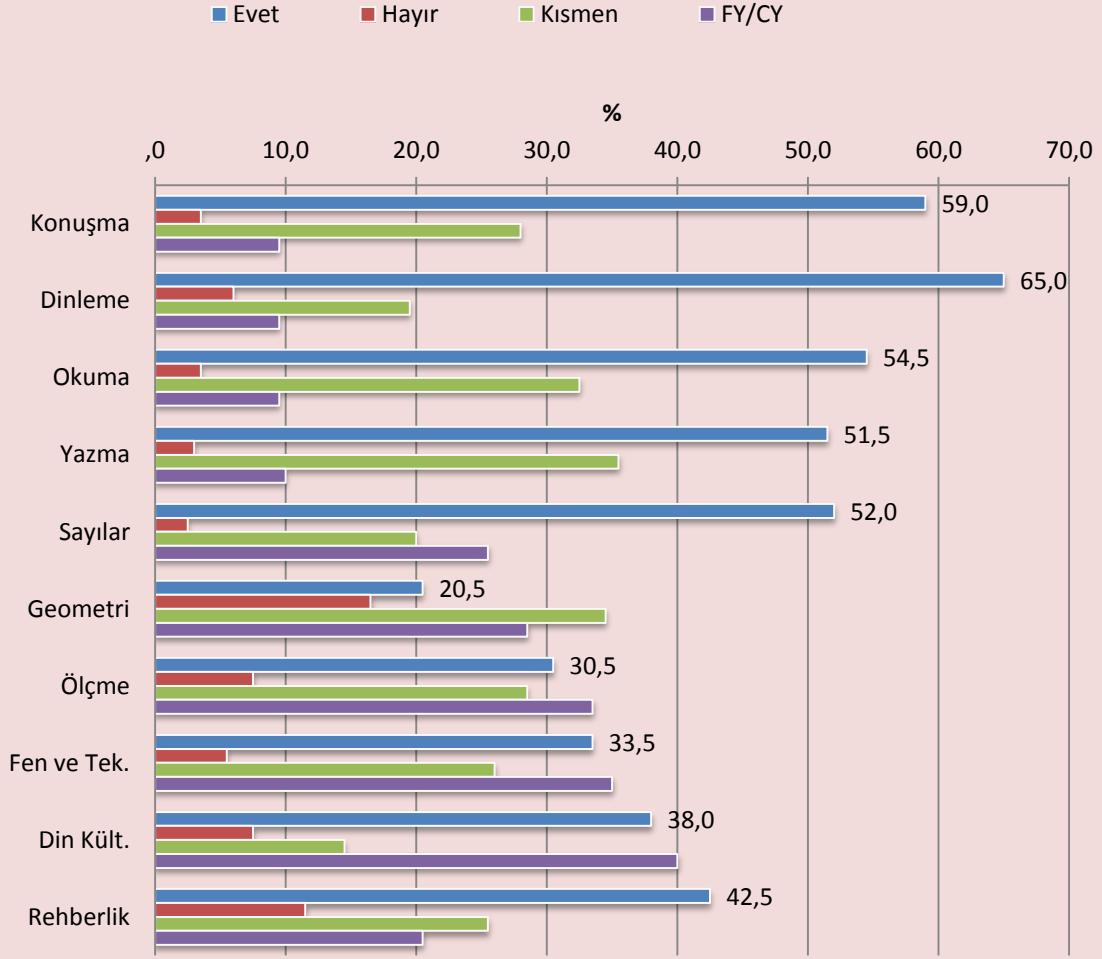
Şekil 6: Nicel çalışma kapsamında anket uygulanan öğrencilerin çalışma durumu

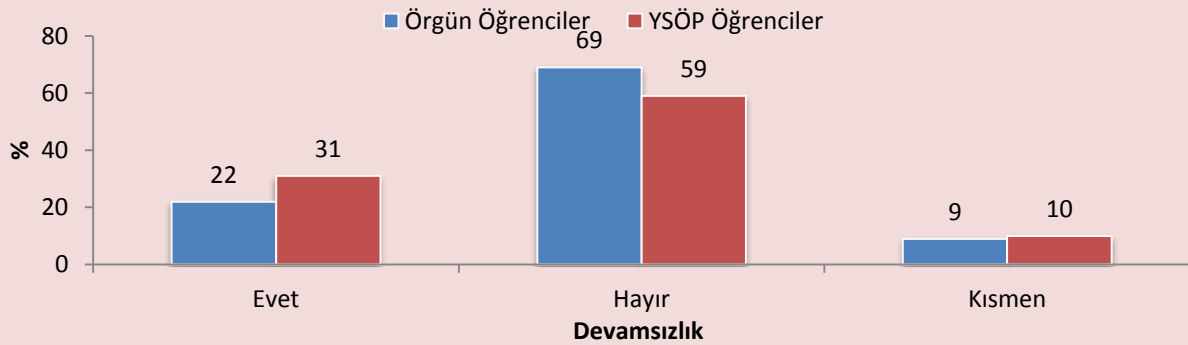
Şekil 7: Nicel çalışma kapsamında anket uygulanan YSÖP öğretmenlerine göre YSÖP'ten yararlanan öğrencilerin eğitim kademelerini tamamlama durumu

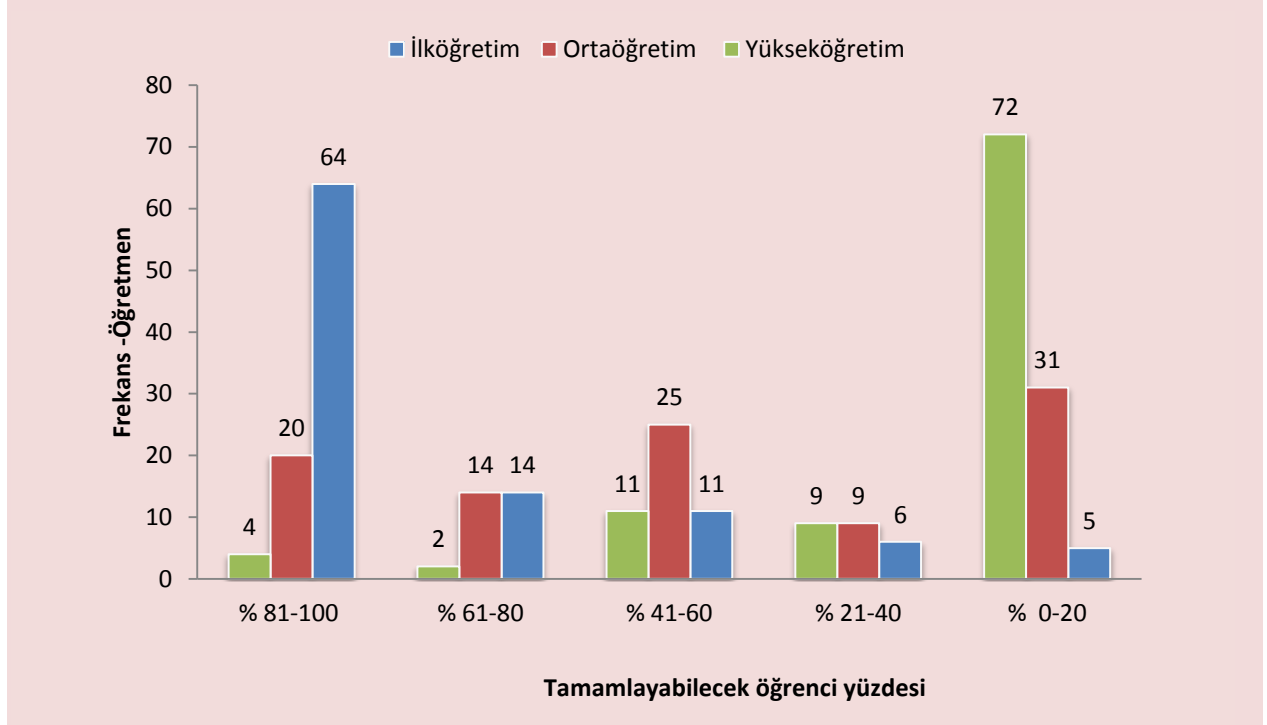
Şekil 8: Nicel çalışma kapsamında anket uygulanan YSÖP öğretmenlerinin görüşlerine göre öğrencilerin farklı alanlarda kazanımlara erişimi

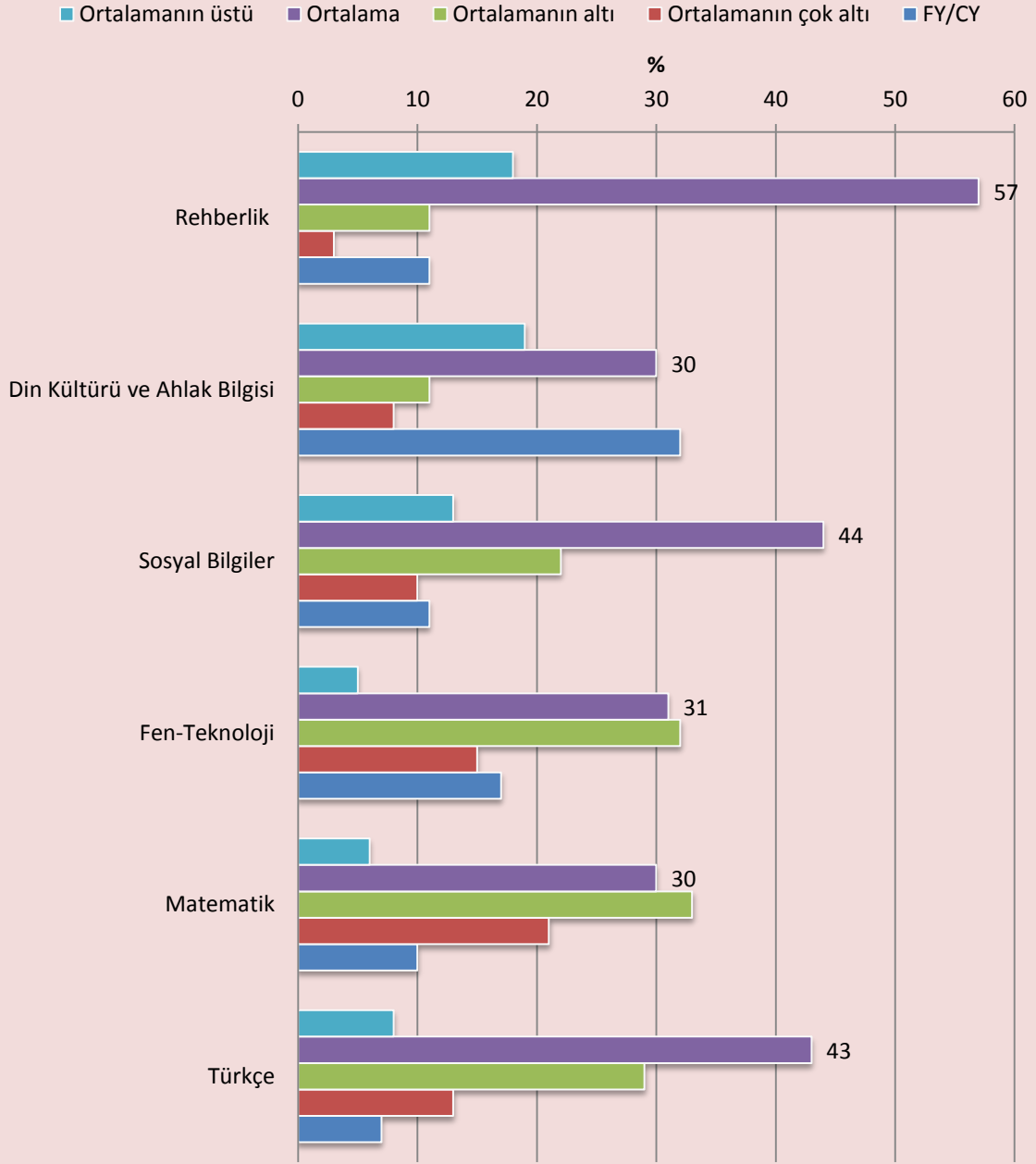
Şekil 9: Nicel çalışma kapsamında anket uygulanan ilköğretim öğretmenlerinin görüşlerine göre öğrencilerin devamsızlık durumu

Şekil 10: Nicel çalışma kapsamında anket uygulanan ilköğretim öğretmenlerine göre YSÖP'ten nakil gelen öğrencilerin eğitim kademelerini tamamlama durumu

Şekil 11: Nicel çalışma kapsamında anket uygulanan ilköğretim öğretmenlerine göre YSÖP'ten nakil gelen öğrencilerin başarı durumu

İL KOORDİNATÖR MÜFETTİŞ (İL FORMATÖR) GÖRÜŞME FORMU

1. İl/ilçe:
2. Cinsiyet: K () E () Yaş:
3. Asıl mesleğiniz?
4. Kaç yıl bu meslekte çalıştınız?
5. Bulduğunuz kurumda kaç yıldır çalışıyorsunuz?
6. Bulduğunuz kurumdaki göreviniz?
7. YSÖP göreviniz?
8. Ne zamandan bu yana bu görevi yürütüyorsunuz?
9. YSÖP ile ilgili bir eğitim aldınız mı?
 - 9.1. Ne eğitimi aldınız? Ne kadar süreli bir eğitim aldınız?
10. YSÖP ile ilgili materyaller- yönetmelik, genelgeler, kılavuz, el kitapları, v.s. açık, net ve anlaşılabilir mi?
Evet () Kısmen () Hayır () Ne gibi sorunlar var? Somut örnekler verir misiniz? Bu durum uygulama sürecini nasıl etkiliyor, açıklar mısınız?
11. YSÖP çerçevesinde görev, sorumluluklarınız ve sizden beklenenler açık ve net olarak açıklanmış mı?
Evet () Hayır () Kısmen () Açıklanmamışsa nerelerde sorunlar var?
12. YSÖP tarafından size ne gibi görev ve sorumluluklar veriliyor? Bu görev ve sorumlulukları gerektiği gibi yerine getirebiliyor musunuz?
 - 12.1. Bu görev ve sorumluluklarınızı yerine getirmenizi kolaylaştıran ve başarıyla yerine getirmenizi sağlayan etmenler nelerdir?
 - 12.2. Bu görev ve sorumluluklarınızı yerine getirmenizi zorlaştıran ve engelleyen etmenler nelerdir?
13. Genel olarak YSÖP uygulaması planlandığı gibi gidiyor mu? Gitmiyorsa neden gitmiyor? Sorunlar nelerdir?
 - 13.1. Genel olarak uygulamayı kolaylaştıran etmenler/ uygulamada iyi giden yönler/ iyi uygulamalarınız nelerdir?
 - 13.2. Genel olarak, uygulamada yaşanan sorunlar, aksayan yönler nelerdir? Uygulamayı güçleştiren ve bu sorunlara neden olan etmenler nelerdir?
14. YSÖP'ün daha etkili bir şekilde uygulanabilmesi için önerileriniz nelerdir?
15. Genel olarak, YSÖP uygulamalarının ne kadar etkili/başarılı olduğunu düşünüyorsunuz?
16. YSÖP'ün yararına inanıyor musunuz? Fark yaratıyor mu? Ne gibi yararları/katkıları var? Ne gibi fark yaratıyor?
17. YSÖP 'ün sürdürülebilir olduğuna, proje bittikten sonra bile devam edeceğine inanıyor musunuz? Neden?
18. Burada sorulmayan, sizin belirtmediğiniz ve eklemek istediğiniz görüş ve düşünceleriniz var mı? Varsa lütfen belirtiniz.

İL YSK KOORDİNATÖRÜ GÖRÜŞME FORMU

1. İl/ilçe:
2. Cinsiyet: K () E () Yaş:
3. Asıl mesleğiniz?
4. Kaç yıl bu meslekte çalıştınız?
5. Bulduğunuz kurumda kaç yıldır çalışıyorsunuz?
6. Bulduğunuz kurumdaki göreviniz?
7. YSÖP göreviniz?:
8. Ne zamandan beri bu görevi yürütüyorsunuz?
9. YSÖP ile ilgili bir eğitim aldınız mı?
 - 9.1. Ne eğitimi aldınız? Ne kadar süreli bir eğitim aldınız?
10. YSÖP ile ilgili materyaller- yönetmelik, genelgeler, kılavuz, el kitapları, v.s. açık , net ve anlaşılabilir mi? Evet () Kısmen () Hayır () Ne gibi sorunlar var? Somut örnekler verir misiniz? Bu durum uygulama sürecini nasıl etkiliyor, açıklar mısınız?
11. YSÖP çerçevesinde görev, sorumluluklarınız ve sizden beklenenler açık ve net olarak açıklanmış mı? Evet () Hayır () Kısmen () Açıklanmamışsa nerelerde sorunlar var?
12. YSÖP tarafından size ne gibi görev ve sorumluluklar veriliyor? Bu görev ve sorumlulukları gerektiği gibi yerine getirebiliyor musunuz?
 - 12.1. Bu görev ve sorumluluklarınızı yerine getirmenizi kolaylaştıran ve başarıyla yerine getirmenizi sağlayan etmenler nelerdir?
 - 12.2. Bu görev ve sorumluluklarınızı yerine getirmenizi zorlaştıran ve engelleyen etmenler nelerdir?
13. Genel olarak YSÖP uygulaması planlandığı gibi gidiyor mu? Gitmiyorsa neden gitmiyor? Sorunlar nelerdir?
 - 13.1. Genel olarak uygulamayı kolaylaştıran etmenler/ uygulamada iyi giden yönler / iyi uygulamalarınız nelerdir?
 - 13.2. Genel olarak, uygulamada yaşanan sorunlar, aksayan yönler nelerdir? Uygulamayı güçleştiren ve bu sorunlara neden olan etmenler nelerdir?
14. YSÖP'ün daha etkili bir şekilde uygulanabilmesi için önerileriniz nelerdir?
15. Genel olarak, YSÖP uygulamalarının ne kadar etkili/başarılı olduğunu düşünüyorsunuz?
16. YSÖP'ün yararına inanıyor musunuz? Fark yaratıyor mu?Ne gibi yararları/katkıları var? Ne gibi fark yaratıyor?
17. YSÖP 'ün sürdürülebilir olduğuna, proje bittikten sonra bile devam edeceğine inanıyor musunuz? Neden?
18. Burada sorulmayan , sizin belirtmediğiniz ve eklemek istediğiniz görüş ve düşünceleriniz var mı? Varsa lütfen belirtiniz.

YSÖP İL FORMATÖR (İL MEM GÖREVLİSİ) GÖRÜŞME FORMU

1. İl/ilçe:
2. Cinsiyet: K () E () Yaş:
3. Asıl mesleğiniz?
4. Kaç yıl bu meslekte çalıştınız?
5. Bulduğunuz kurumda kaç yıldır çalışıyorsunuz?
6. Bulduğunuz kurumdaki göreviniz?
7. YSÖP göreviniz?
8. Ne zamandan beri bu görevi yürütüyorsunuz?
9. YSÖP ile ilgili bir eğitim aldınız mı?
 - 9.1. Ne eğitimi aldınız? Ne kadar süreli bir eğitim aldınız?
10. YSÖP ile ilgili materyaller- yönetmelik, genelgeler, kılavuz, el kitapları, v.s. açık , net ve anlaşılabilir mi? Evet () Kısmen () Hayır () Ne gibi sorunlar var? Somut örnekler verir misiniz? Bu durum uygulama sürecini nasıl etkiliyor, açıklar mısınız?
11. YSÖP çerçevesinde görev, sorumluluklarınız ve sizden beklenenler açık ve net olarak açıklanmış mı? Evet () Hayır () Kısmen () Açıklanmamışsa nerelerde sorunlar var ?
12. YSÖP tarafından size ne gibi görev ve sorumluluklar veriliyor? Bu görev ve sorumlulukları gerektiği gibi yerine getirebiliyor musunuz?
 - 12.1. Bu görev ve sorumluluklarınızı yerine getirmenizi kolaylaştıran ve başarıyla yerine getirmenizi sağlayan etmenler nelerdir?
 - 12.2. Bu görev ve sorumluluklarınızı yerine getirmenizi zorlaştıran ve engelleyen etmenler nelerdir?
13. Genel olarak YSÖP uygulaması planlandığı gibi gidiyor mu? Gitmiyorsa neden gitmiyor? Sorunlar nelerdir?
 - 13.1. Genel olarak uygulamayı kolaylaştıran etmenler/ uygulamada iyi giden yönler/ iyi uygulamalarınız nelerdir?
 - 13.2. Genel olarak, uygulamada yaşanan sorunlar, aksayan yönler nelerdir? Uygulamayı güçleştiren ve bu sorunlara neden olan etmenler nelerdir?
14. YSÖP'ün daha etkili bir şekilde uygulanabilmesi için önerileriniz nelerdir?
15. Genel olarak, YSÖP uygulamalarının ne kadar etkili/başarılı olduğunu düşünüyorsunuz?
16. YSÖP'ün yararına inanıyor musunuz? Fark yaratıyor mu?Ne gibi yararları/katkıları var? Ne gibi fark yaratıyor?
17. YSÖP 'ün sürdürülebilir olduğuna , proje bittikten sonra bile devam edeceğine inanıyor musunuz? Neden?
18. Burada sorulmayan , sizin belirtmediğiniz ve eklemek istediğiniz görüş ve düşünceleriniz var mı? Varsa lütfen belirtiniz.

İLÇE YSK KOORDİNATÖRÜ GÖRÜŞME FORMU

1. İl/ilçe:
2. Cinsiyet: K () E () Yaş:
3. Asıl mesleğiniz?
4. Kaç yıl bu meslekte çalıştınız?
5. Bulduğunuz kurumda kaç yıldır çalışıyorsunuz?
6. Bulduğunuz kurumdaki göreviniz?
7. YSÖP göreviniz?
8. Ne zamandan beri bu görevi yürütüyorsunuz?
9. YSÖP ile ilgili bir eğitim aldınız mı?
 - 9.1. Ne eğitimi aldınız? Ne kadar süreli bir eğitim aldınız?
10. YSÖP ile ilgili materyaller- yönetmelik, genelgeler, kılavuz, el kitapları, v.s. açık, net ve anlaşılabilir mi? Evet () Kısmen () Hayır ()
Ne gibi sorunlar var? Somut örnekler verir misiniz? Bu durum uygulama sürecini nasıl etkiliyor, açıklar mısınız?
11. YSÖP çerçevesinde görev, sorumluluklarınız ve sizden beklenenler açık ve net olarak açıklanmış mı? Evet () Hayır () Kısmen () Açıklanmamışsa nerelerde sorunlar var?
12. YSÖP tarafından size ne gibi görev ve sorumluluklar veriliyor? Bu görev ve sorumlulukları gerektiği gibi yerine getirebiliyor musunuz?
 - 12.1. Bu görev ve sorumluluklarınızı yerine getirmenizi kolaylaştıran ve başarıyla yerine getirmenizi sağlayan etmenler nelerdir?
 - 12.2. Bu görev ve sorumluluklarınızı yerine getirmenizi zorlaştıran ve engelleyen etmenler nelerdir?
13. Genel olarak YSÖP uygulaması planlandığı gibi gidiyor mu? Gitmiyorsa neden gitmiyor? Sorunlar nelerdir?
 - 13.1. Genel olarak uygulamayı kolaylaştıran etmenler/ uygulamada iyi giden yönler / iyi uygulamalarınız nelerdir?
 - 13.2. Genel olarak, uygulamada yaşanan sorunlar, aksayan yönler nelerdir? Uygulamayı güçleştiren ve bu sorunlara neden olan etmenler nelerdir?
14. YSÖP'ün daha etkili bir şekilde uygulanabilmesi için önerileriniz nelerdir?
15. Genel olarak, YSÖP uygulamalarının ne kadar etkili/başarılı olduğunu düşünüyorsunuz?
16. YSÖP'ün yararına inanıyor musunuz? Fark yaratıyor mu? Ne gibi yararları/katkıları var? Ne gibi fark yaratıyor?
17. YSÖP'ün sürdürülebilir olduğuna, proje bittikten sonra bile devam edeceğine inanıyor musunuz? Neden?
18. Burada sorulmayan , sizin belirtmediğiniz ve eklemek istediğiniz görüş ve düşünceleriniz var mı? Varsa lütfen belirtiniz.

ESAS OKUL MÜDÜR GÖRÜŞME FORMU

1. İl/ilçe:
2. Okul Adı:
3. Cinsiyet: K () E () Yaş:
4. Kaç yıldır bu okulda çalışıyorsunuz?
5. Bulduğunuz okulda kaç yıldır müdürsünüz?
6. Okuldaki toplam öğrenci sayısı:
7. Toplam YSÖP kapsamında olduğunu tespit ettiğiniz öğrenci sayısı ve türü: 2009: 2010:
8. Toplam (YSÖP) nakil öğrenciniz ve sınıf seviyesi:
9. Nakil öğrencilerinden okulu bırakan sayısı:
10. YSÖP ile ilgili ek bir göreviniz var mı (İl/İlçe YSK)?
11. Ne zamandan bu yana bu görevi yürütüyorsunuz?
12. YSÖP ile ilgili bir eğitim aldınız mı?
 - 12.1. Ne eğitimi aldınız? Ne kadar süreli bir eğitim aldınız?
13. YSÖP ile ilgili materyaller- yönetmelik, genelgeler, kılavuz, el kitapları, v.s. açık, net ve anlaşılabilir mi? Evet () Kısmen () Hayır () Ne gibi sorunlar var? Somut örnekler verir misiniz? Bu durum uygulama sürecini nasıl etkiliyor, açıklar mısınız?
14. YSÖP çerçevesinde görev, sorumluluklarınız ve sizden beklenenler açık ve net olarak açıklanmış mı? Evet () Hayır () Kısmen () Açıklanmamışsa nerelerde sorunlar var?
15. YSÖP tarafından size ne gibi görev ve sorumluluklar veriliyor? Bu görev ve sorumlulukları gerektiği gibi yerine getirebiliyor musunuz?
 - 15.1. Bu görev ve sorumluluklarınızı yerine getirmenizi kolaylaştıran ve başarıyla yerine getirmenizi sağlayan etmenler nelerdir?
 - 15.2. Bu görev ve sorumluluklarınızı yerine getirmenizi zorlaştıran ve engelleyen etmenler nelerdir?
16. Genel olarak YSÖP uygulaması planlandığı gibi gidiyor mu? Gitmiyorsa neden gitmiyor? Sorunlar nelerdir?
 - 16.1. Genel olarak uygulamayı kolaylaştıran etmenler/ uygulamada iyi giden yönler/ iyi uygulamalarınız nelerdir?
 - 16.2. Genel olarak, uygulamada yaşanan sorunlar, aksayan yönler nelerdir? Uygulamayı güçleştiren ve bu sorunlara neden olan etmenler nelerdir?
17. YSÖP'ün daha etkili bir şekilde uygulanabilmesi için önerileriniz nelerdir?
18. Genel olarak, YSÖP uygulamalarının ne kadar etkili/başarılı olduğunu düşünüyorsunuz?
19. YSÖP'ün yararına inanıyor musunuz? Fark yaratıyor mu? Ne gibi yararları/katkıları var? Ne gibi fark yaratıyor?
20. YSÖP'ün sürdürülebilir olduğuna, proje bittikten sonra bile devam edeceğine inanıyor musunuz? Neden?
21. Burada sorulmayan, sizin belirtmediğiniz ve eklemek istediğiniz görüş ve düşünceleriniz var mı? Varsa lütfen belirtiniz.

YSÖP OKUL MÜDÜRÜ GÖRÜŞME FORMU

1. İl/ilçe:
2. Okul Adı:
3. Cinsiyet: K () E () Yaş:
4. Kaç yıldır bu okulda çalışıyorsunuz?
5. Bulduğunuz okulda kaç yıldır müdürsünüz?
6. Okuldaki toplam öğrenci sayısı:
7. Toplam YSÖP sınıfı:
8. YSÖP: Programları ve öğrenci sayısı: 1-3A: 1-3B: 4-5: 6-7:
9. YSÖP ile ilgili ek bir göreviniz var mı (İl/İlçe YSK)?
10. Ne zamandan bu yana bu görevi yürütüyorsunuz?
11. YSÖP ile ilgili bir eğitim aldınız mı?
 - 11.1. Ne eğitimi aldınız? Ne kadar süreli bir eğitim aldınız?
12. YSÖP ile ilgili materyaller- yönetmelik, genelgeler, kılavuz, el kitapları, v.s. açık , net ve anlaşılabilir mi?
Evet () Kısmen () Hayır () Ne gibi sorunlar var? Somut örnekler verir misiniz? Bu durum uygulama sürecini nasıl etkiliyor, açıklar mısınız?
13. YSÖP çerçevesinde göre, sorumluluklarınız ve sizden beklenenler açık ve net olarak açıklanmış mı?
Evet () Hayır () Kısmen () Açıklanmamışsa nerelerde sorunlar var?
14. YSÖP tarafından size ne gibi görev ve sorumluluklar veriliyor? Bu görev ve sorumlulukları gerektiği gibi yerine getirebiliyor musunuz?
 - 14.1. Bu görev ve sorumluluklarınızı yerine getirmenizi kolaylaştıran ve başarıyla yerine getirmenizi sağlayan etmenler nelerdir?
 - 14.2. Bu görev ve sorumluluklarınızı yerine getirmenizi zorlaştıran ve engelleyen etmenler nelerdir?
15. Genel olarak YSÖP uygulaması planlandığı gibi gidiyor mu? Gitmiyorsa neden gitmiyor? Sorunlar nelerdir?
 - 15.1. Genel olarak uygulamayı kolaylaştıran etmenler/ uygulamada iyi giden yönler/ iyi uygulamalarınız nelerdir?
 - 15.2. Genel olarak, uygulamada yaşanan sorunlar, aksayan yönler nelerdir? Uygulamayı güçleştiren ve bu sorunlara neden olan etmenler nelerdir?
16. YSÖP'ün daha etkili bir şekilde uygulanabilmesi için önerileriniz nelerdir?
17. Genel olarak, YSÖP uygulamalarının ne kadar etkili/başarılı olduğunu düşünüyorsunuz?
18. YSÖP'ün yararına inanıyor musunuz? Fark yaratıyor mu?Ne gibi yararları/katkıları var? Ne gibi fark yaratıyor?
19. YSÖP 'ün sürdürülebilir olduğuna, proje bittikten sonra bile devam edeceğine inanıyor musunuz? Neden?
20. Burada sorulmayan, sizin belirtmediğiniz ve eklemek istediğiniz görüş ve düşünceleriniz var mı? Varsa lütfen belirtiniz.

YSÖP ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

1. İl/ilçe:
2. Okul:
3. Cinsiyet: K () E () Yaş:
4. Branşınız nedir?
5. Kaç yıldır öğretmensiniz? (Eğer emekli öğretmen ise, kaç yıl önce emekli oldunuz?)
6. (Sınıf öğretmeni ise) Birleştirilmiş sınıfta öğretmenlik yaptınız mı?
7. Yeni müfredat eğitimi aldınız mı?
8. Bu sene hangi YSÖP sınıflarını okutuyorsunuz? Her birinde kaç öğrenciniz var?
9. YSÖP ile ilgili bir eğitim aldınız mı?
 - 9.1. Ne eğitimi aldınız? Ne kadar süreli bir eğitim aldınız? Sizce yeterli mi?
10. YSÖP ile ilgili materyaller- yönetmelik, genelgeler, kılavuz, el kitapları, v.s. açık , net ve anlaşılabilir mi? Evet () Kısmen () Hayır () Ne gibi sorunlar var? Somut örnekler verir misiniz? Bu durum uygulama sürecini nasıl etkiliyor, açıklar mısınız?
11. YSÖP çerçevesinde görev, sorumluluklarınız ve sizden beklenenler açık ve net olarak açıklanmış mı? Evet () Hayır () Kısmen () Açıklanmamışsa nerelerde sorunlar var?
12. YSÖP tarafından size ne gibi görev ve sorumluluklar veriliyor? Bu görev ve sorumlulukları gerektiği gibi yerine getirebiliyor musunuz?
13. Öğrenciler okula ve programa uyumla ilgili bir problem yaşıyorlar mı?
 - 13.1. Ne gibi problemler yaşıyorlar?
 - 13.2. Öğrencinin okula ve programa uyumu için herhangi bir çalışma (oryantasyon vb.) yapıyor musunuz? Neler yapıyorsunuz? Etkili oluyor mu?
14. Öğrenciler için okul rehber öğretmenleriyle işbirliği yapıyor musunuz? Hangi konularda işbirliği yapıyorsunuz?
15. Bunların dışında YSÖP çerçevesinde başka neler yapıyorsunuz?
16. Öğrencinin programa devamında bir sorun yaşanıyor mu? Yaşanıyorsa ne gibi sorunlar oluyor?
 - 16.1. YSÖP'e kayıt olan öğrencilerin ne kadarı programı bitirebiliyorlar?
 - 16.2. Bu konuda ne tür önlemler alıyorsunuz? (Nasıl motive ediyorsunuz?)
 - 16.3. Sizce öğrenciyi okulda tutan en önemli etmenler nelerdir?
17. YSÖP kapsamı içinde hazırlanan öğretim programları, programın amaçlarını gerçekleştirmede yeterli mi?
 - 17.1. Planlanan sürede öğretim müfredatını kapsamada zorluk yaşıyor musunuz?
 - 17.2. Öğrenciler programda istenilen kazanımlara ulaşabiliyorlar mı? (Akademik, sosyo-duygusal kazanımlar.)
18. Genel olarak öğrencilerin velileri nasıl? İletişiminiz var mı?
19. PDK ile iletişiminiz var mı? Sizlere nasıl yardımcı oluyorlar?
20. YSÖP'ü tamamlamış öğrencinin esas okuldaki öğretmeni ile (nakil ile gittiği) iletişiminiz var mı?
 - 20.1. YSÖP'ü tamamlayıp nakil olan öğrencilerin ne kadarı eğitimlerine devam ediyorlar?
 - 20.2. Bildiğiniz kadarıyla nakil okullarında ne gibi sorunlar yaşıyorlar?
21. Genel olarak YSÖP uygulaması planlandığı gibi gidiyor mu? Gitmiyorsa neden gitmiyor? Sorunlar nelerdir?
 - 21.1. Genel olarak uygulamayı kolaylaştıran etmenler/ uygulamada iyi giden yönler/ iyi uygulamalarınız nelerdir?
 - 21.2. Genel olarak, uygulamada yaşanan sorunlar, aksayan yönler nelerdir? Uygulamayı güçleştiren ve bu sorunlara neden olan etmenler nelerdir?
22. YSÖP'ün daha etkili bir şekilde uygulanabilmesi için önerileriniz nelerdir?
23. Genel olarak, YSÖP uygulamalarının ne kadar etkili/başarılı olduğunu düşünüyorsunuz?
24. YSÖP'ün yararına inanıyor musunuz? Fark yaratıyor mu? Ne gibi yararları/katkıları var? Ne gibi fark yaratıyor?
25. YSÖP 'ün sürdürülebilir olduğuna , proje bittikten sonra bile devam edeceğine inanıyor musunuz? Neden?

26. Burada sorulmayan, sizin belirtmediğiniz ve eklemek istediğiniz görüş ve düşünceleriniz var mı? Varsa lütfen belirtiniz.

ÖRGÜN EĞİTİM ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

1. İl/ilçe:
2. Okul:
3. Cinsiyet: K () E () Yaş:
4. Branşınız nedir?
5. Kaç yıldır öğretmensiniz?
6. Şimdiye kadar YSÖP'den nakil olan kaç öğrenciniz oldu? Ve bunların ne kadarını mezun ettiniz?
7. YSÖP hakkında ne tür bir bilgilendirilme yapıldı? Yeterli miydi?
8. Öğrenciler okula ve programa uyumla ilgili bir problem yaşıyorlar mı?
 - 8.1. Ne gibi problemler yaşıyorlar?
 - 8.2. Öğrencinin okula ve programa uyumu için herhangi bir çalışma (oryantasyon vb.) yapıyor musunuz? Neler yapıyorsunuz? Etkili oluyor mu?
9. Akademik olarak hazır geliyorlar mı? Bununla ilgili bir sorun yaşıyor musunuz?
10. Öğrenciler için okul rehber öğretmeniyle işbirliği yapıyor musunuz? Hangi konularda işbirliği yapıyorsunuz?
11. Öğrencinin programa devamında bir sorun yaşıyor mu? Yaşanıyorsa ne gibi sorunlar oluyor?
 - 11.1. Bu konuda ne tür önlemler alıyorsunuz? (Nasıl motive ediyorsunuz?)
 - 11.2. Sizce öğrenciyi okulda tutan en önemli etmenler nelerdir?
12. Genel olarak öğrencilerin velileri nasıl? İletişiminiz var mı?
13. YSÖP'ü tamamlamış öğrencinin YSÖP okuldaki öğretmeni ile (nakil ile gittiği) iletişiminiz var mı?
14. Genel olarak YSÖP uygulaması planlandığı gibi gidiyor mu? Gitmiyorsa neden gitmiyor? Sorunlar nelerdir?
15. YSÖP'ün daha etkili bir şekilde uygulanabilmesi için önerileriniz nelerdir?
16. Genel olarak, YSÖP uygulamalarının ne kadar etkili/başarılı olduğunu düşünüyorsunuz?
17. YSÖP'ün yararına inanıyor musunuz? Fark yaratıyor mu? Ne gibi yararları/katkıları var? Ne gibi bir fark yaratıyor?
18. YSÖP 'ün sürdürülebilir olduğuna, proje bittikten sonra bile devam edeceğine inanıyor musunuz? Neden?
19. Burada sorulmayan, sizin belirtmediğiniz ve eklemek istediğiniz görüş ve düşünceleriniz var mı? Varsa lütfen belirtiniz.

ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU (YSÖP'ü tamamlayan)

1. Adın-Soyadın:
2. Doğum Tarihin:
3. Cinsiyet:
4. Doğum yeri:
5. Kaç yıldır..... (ilin adı) yaşıyorsun? Büyükşehirlerde göç ile ilgili sorular sorulmalı.
6. Kaç kardeşiniz?
7. Sen kaçınıcı çocuksun?
8. Diğer kardeşlerin okuyor mu?
9. Çalışıyor mu?
10. Evde konuşulan dil nedir? Ana dilin nedir?
11. Baban ve annen beraber mi yaşıyor? Hayır ise kimle yaşıyor?
12. Baban ne iş yapıyor?
13. Eğitim durumu nedir?
14. Annen ne iş ile uğraşıyor?
15. Eğitim durumu nedir?
16. İlköğretime ilk ne zaman başladın? Hiç başlamamışsa okulla ilgili soruları geçiniz
17. Kaçınıcı sınıfta bıraktın?
18. Okulu bırakmanın/gitmemenin nedenleri neydi?
19. Eski okulunu seviyor muydun?
20. Eski okulunda başarın nasıldı?
21. Şimdi (tekrar) okula gidiyorsun. Başlamak için kaç sene ara verdin? YSÖP'e ne zaman başladın?
22. Öğretim durumun nedir? Tam açıklama istenecek. Okuryazarlık durumu, kaçınıcı sınıftan terk olduğu? Terk ettiğindeki yaşı? (Bu sorular kontrol için sorulacak.)
23. YSÖP eğitimini tamamladıktan sonra okula tekrar devam ettin. Şu an kaçınıcı sınıfı okuyorsun?
24. Okuldaki başarın sence nasıl? Çok iyi, İyi, Orta, Zayıf, Kötü.
25. YSÖP'teki başarın nasıldı? Çok iyi, İyi, Orta, Zayıf, Kötü.
26. YSÖP'e nasıl başladın? Nasıl karar verdin? (İkna)
27. Okumanı kimler destekliyor?
28. Ailen destekliyor mu? Niye ve nasıl destekliyor?
29. YSÖP'te hangi programı tamamladın?
30. Okul dışındaki saatlerde çalışıyor musun?
31. Çalışıyorsan ne iş yapıyorsun?
32. Şu anki okulunda neleri seviyorsun?
33. Okulun sana yararları nedir?
34. Okulda arkadaşın var mı? İlişkilerin nasıl?
35. Öğretmenlerini seviyor musun?
36. Okulunu seviyor musun? Okulda neler yapıyorsunuz? Okulda seni tutan en önemli şeyler ne?
37. Okulda iyi gidenler.....
38. Okulda hoşuna gitmeyenler.....
39. Tekrar okula dönmek nasıl bir duygu?
40. Okula ilk başladığında okula (YSÖP) alışabildin mi? Herhangi bir sorun yaşadın mı? Alışman için okuldakiler ve öğretmenin neler yaptılar?
41. Şimdiki okuluna alışabildin mi? Herhangi bir sorun yaşadın mı? Alışman için okuldakiler ve öğretmenin neler yaptılar?
42. Tekrar okula dönmek nasıl bir duygu? Okulu bırakan arkadaşlarına YSÖP'ü tavsiye eder misin? YSÖP olmasaydı okula gider miydin?
43. Kaçınıcı sınıfa kadar okumak istiyorsun?
44. Büyüyünce ne olacaksın?
45. YSÖP programı ile ilgili eklemek istediğın bir şey var mı?

VELİ FORMU (YSÖP'ü tamamlayan)

1. Adınız-Soyadınız:
2. Doğum Tarihiniz:
3. Cinsiyet:
4. Doğum yeri:
5. Kaç yıldır..... (il/ilçede) yaşıyorsunuz? Büyükşehirlerde göç ile ilgili soru sorunuz?
6. Ne işle uğraşıyorsunuz?
7. Eğitim durumunuz?
8. Eşiniz ne işle uğraşiyor? Eğitim durumu? Beraber mi? Sağ mı?
9. Kaç çocuğunuz var?
10. Evde konuşulan dil nedir?
11. Diğer çocuklarınız okuyor mu? Çalışıyorlar mı?
12. YSÖP kapsamı içinde herhangi bir eğitim/bilgilendirme aldınız mı? Ne tür bir eğitim/bilgilendirme aldınız? Yeterli miydi? Kimler ile ilişki içindeydiniz?
13. YSÖP'ü tamamlayan çocuğunuzun yaşı:
14. YSÖP'ü tamamlayan çocuğunuz kaçınıcı çocuğunuz:
15. Daha önceden okula başlamış mıydı? Evet ise (tüm sorular), hayır ise başlama zamanı ile ilgili olan soruları geçiniz.
 - a. İlkokula başladığı zaman?
 - b. Kaçınıcı sınıfta bıraktı?
 - c. Kaç sene ara verdi?
 - d. Okulu bırakmasının nedenleri neydi? (Okulda başarılı mıydı? Okulu seviyor muydu?)
16. Tekrar nasıl başladı? YSÖP kapsamı içinde (ikna ekibi, başkalarından duydu, gibi...)
17. YSÖP'te hangi programı tamamladı?
18. Şu an kaçınıcı sınıfa devam ediyor?
19. Şu anki okuduğu sınıfta çocuğunuzun karşılaştığı zorluklar nelerdir?
20. Çocuğunuzun YSÖP eğitimine devam etmesi için maddi destek aldınız mı? Şu an alıyor musunuz?
21. Çocuğunuz YSÖP'e severek/isteyerek gidiyor muydu? Şu anki okuluna severek/isteyerek gidiyor mu?
22. Çocuğunuz YSÖP eğitimine devam ederken karşılaştığı zorluklar oldu mu? Uyum? Akademik? Olduysa ne tür zorluklar:
23. Çocuğunuzun şimdiki okulunda karşılaştığınız zorluklar var mı? Uyum? Akademik? Olduysa ne tür zorluklar:
24. Okuldaki başarısı sizce nasıl? Çok iyi, İyi, Orta, Zayıf, Kötü.
25. YSÖP'teki başarısı nasıldı? Çok iyi, İyi, Orta, Zayıf, Kötü.
26. YSÖP eğitiminde beğendiğiniz yönler var mı?
 - a. Varsa neler:
27. YSÖP eğitiminde beğenmediğiniz yönler var mı?
 - a. Varsa neler:
28. Çocuğunuzun kaçınıcı sınıfa kadar devam etmesini istersiniz? Büyüyünce ne olsun istersiniz?
29. YSÖP olmasaydı çocuğunuzun okula gitme imkanı olur muydu?
30. YSÖP programı ile ilgili eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?

YSÖP ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU (YSÖP'te okuyan)

1. Adın-Soyadın:
2. Doğum Tarihin:
3. Cinsiyet:
4. Doğum yeri:
5. Kaç yıldır..... (ilin adı) yaşıyorsun? Büyükşehirlerde göç ile ilgili sorular sorulmalı.
6. Kaç kardeşiniz?
7. Sen kaçınıcı çocuksun?
8. Diğer kardeşlerin okuyor mu?
9. Çalışıyor mu?
10. Evde konuşulan dil nedir? Ana dilin nedir?
11. Baban ve annen beraber mi yaşıyor? Hayır ise kimle yaşıyor?
12. Baban ne iş yapıyor?
13. Eğitim durumu nedir?
14. Annen ne iş ile uğraşıyor?
15. Eğitim durumu nedir?
16. İlköğretime ilk ne zaman başladın? Hiç başlamamışsa okulla ilgili soruları geçiniz.
17. Kaçınıcı sınıfta bıraktın?
18. Okulu bırakmanın/gitmemenin nedenleri neydi?
19. Eski okulunu seviyor muydun?
20. Okul başarın nasıldı?
21. Şimdi (tekrar) okula başladın. Başlamak için kaç sene ara verdin?
22. Öğretim durumun nedir? Tam açıklama istenecek. Okuryazarlık durumu, kaçınıcı sınıftan terk olduğu? Terk ettiğindeki yaşı? (Bu sorular kontrol için sorulacak.)
23. Tekrar nasıl başladın? Nasıl karar verdin? (İkna)
24. Okumanı kimler destekliyor?
25. Ailen destekliyor mu? Niye ve nasıl destekliyor?
26. YSÖP'te hangi programı tamamladın/hangi programa devam ediyorsun?
27. Okul dışındaki saatlerde çalışıyor musun?
28. Çalışıyorsan ne iş yapıyorsun?
29. YSÖP eğitimini tamamladıktan sonra okula devam etmek istiyor musun?
30. Şu anki okulunda neleri seviyorsun?
31. Okulun sana yararları nedir?
32. Okulda arkadaşın var mı? İlişkilerin nasıl?
33. YSÖP'ü tamamladıktan sonra devam edeceğin okulda arkadaşların var mı?
34. Öğretmenlerini seviyor musun?
35. Okulunu seviyor musun? Okulda neler yapıyorsunuz? Okulda seni tutan en önemli şeyler ne?
36. Okulda başarılı mısın? (Eski okulunda başarılı mıydın?)
37. Okulda iyi gidenler.....
38. Okulda hoşuna gitmeyenler.....
39. Tekrar okula dönmek nasıl bir duygu?
40. Okula ilk başladığında okula alışabildin mi? Herhangi bir sorun yaşadın mı? Alışman için okuldakiler ve öğretmenin neler yaptılar?
41. Kaçınıcı sınıfa kadar okumak istiyorsun?
42. Büyüyünce ne olacaksın?
43. YSÖP programı ile ilgili eklemek istediğın birşey var mı?

YSÖP VELİ FORMU

1. Adınız-Soyadınız:
2. Doğum Tarihiniz:
3. Cinsiyet:
4. Doğum yeri:
5. Kaç yıldır..... (il/ilçede) yaşıyorsunuz? Büyükşehirlerde göç ile ilgili soru sorunuz.
6. Ne işle uğraşıyorsunuz?
7. Eğitim durumunuz?
8. Eşiniz ne işle uğraşiyor? Eğitim durumu? Beraber mi?
9. Kaç çocuğunuz var?
10. Evde konuşulan dil nedir?
11. Diğer çocuklarınız okuyor mu? Çalışıyorlar mı?
12. YSÖP kapsamı içinde herhangi bir eğitim/bilgilendirme aldınız mı? Ne tür bir eğitim/bilgilendirme aldınız? Yeterli miydi? Kimler ile ilişki içindeydiniz?
13. YSÖP'e giden çocuğunuzun yaşı:
14. YSÖP'e devam eden çocuğunuz kaçınıcı çocuğunuz:
15. Daha önceden okula başlamış mıydı? Evet ise (tüm sorular), hayır ise başlama zamanı ile ilgili olan soruları geçiniz.
 - a. İlkokula başladığı zaman?
 - b. Kaçınıcı sınıfta bıraktı?
 - c. Kaç sene ara verdi?
 - d. Okulu bırakmasının nedenleri ne idi? (Okulda başarılı mıydı? Okulu seviyor muydu?)
16. Tekrar nasıl başladı? (İkna ekibi, başkalarından duydu, gibi...)
17. YSÖP'te hangi programı tamamladı/devam ediyor mu?
18. Çocuğunuzun YSÖP eğitimine devam etmesi için maddi destek alıyor musunuz?
19. Çocuğunuz YSÖP'e severek/isteyerek mi gitti? Şimdi severek/isteyerek mi gidiyor?
20. Çocuğunuz YSÖP eğitimine devam ederken karşılaştığınız zorluklar oldu mu? Uyum, akademik? Olduysa ne tür zorluklar:
21. YSÖP'teki başarısı nasıldı? Çok iyi, İyi, Orta, Zayıf, Kötü.
22. YSÖP eğitiminde beğendiğiniz yönler var mı?
 - a. Varsa neler:
23. YSÖP eğitiminde beğenmediğiniz yönler var mı?
 - a. Varsa neler:
24. Çocuğunuzun kaçınıcı sınıfa kadar devam etmesini istersiniz? Büyüyünce ne olsun istersiniz?
25. Çocuğunuz okumak istiyor mu?
26. YSÖP olmasaydı çocuğunuzun okula gitme imkanı olur muydu?
27. YSÖP programı ile ilgili eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?

ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU

(Yetiştirici Sınıf Öğretim Programı (YSÖP): 10–14 yaş arasında olup herhangi bir nedenle eğitim hakkından yararlanmamış çocuklar için hazırlanmıştır. YSÖP anlamına gelebilecek, yaygın olarak kullanılan bazı anahtar kelimeler ise: ‘telafi eğitimi’, ‘hızlandırılmış eğitim’, halihazırda okula devam edenler için ise ‘sınıf atlatma’ (bazıları ‘özel sınıf’ olarak da adlandırıyor).

Amaç: Çocuğun hızlandırılmış bir eğitimle yaşına uygun sınıf düzeyine yetişmesini ve ilköğretime (örgün eğitime) dönmesini sağlamaktır. Kısacası, bu program okula kaydolmamış ya da kayıtlı olduğu halde sürekli devamsızlığı olan ya da akranlarından en az 3 sınıf geride kalmış çocuklar için (ikinci bir şans vermek üzere) hazırlanmıştır.

Bu programda yer alan öğrenciler aşağıdaki gruplardan birinde yer alırlar.

- 10-14 yaş grubunda olup hiç kayıt yaptırmamış olan,
- 10-11 yaş grubunda olup ilköğretimin 1. sınıfını tamamladıktan sonra devamsız duruma düşen,
- 12-14 yaş grubunda olup, ilköğretim 5. sınıfa geçtikten sonra veya bundan önce devamsız duruma düşen,
- 14 yaşında olup, 5. sınıfı tamamladıktan sonra devamsız duruma düşen,
- 10-14 yaş grubunda olup halen ilköğretime devam eden, ancak akademik başarısızlık nedeni dışında yaşlarından en az 3 sınıf geride olan.

YSÖP kapsamı içinde yer alan öğrenciler, aşağıdaki programlardan birine yerleştirilir.

- 10-11 yaş grubunda olup okuyazar olmayanlar **YSÖP 1-3A** ve **1-3B** programlarını tamamladıktan sonra 4. sınıfa; okuyazar olduğu belirlenen öğrenciler **YSÖP 1-3B** programını tamamladıktan sonra 4. sınıfa yerleştirilirler.
- 12-13 yaş grubunda olup okuyazar olmayanlar **YSÖP 1-3A** ve **1-3B** programları ile **YSÖP 4-5** programını tamamladıktan sonra 6. sınıfa; okuyazar olduğu belirlenenler **YSÖP 1-3B** ve **4-5** programlarını tamamladıktan sonra 6. sınıfa yerleştirilirler. İlköğretimin 3. veya 4. sınıfını bitirdikten sonra devamsız duruma düşenler **YSÖP 4-5** programını tamamladıktan sonra 6. sınıfa yerleştirilirler.
- 14 yaşında olup okuyazar olmayanlar **YSÖP 1-3A**, **1-3B** ile **4-5** programlarını tamamladıktan sonra 6. sınıfa; okuyazar olanlar ise **YSÖP 1-3B** ve **4-5** programlarını tamamladıktan sonra 6. sınıfa yerleştirilirler. İlköğretimin 3. veya 4. sınıfını bitirdikten sonra devamsız duruma düşenler **YSÖP 4-5** programını tamamladıktan sonra 6. sınıfa yerleştirilirler. İlköğretim 5. sınıfı bitirdikten sonra devamsız duruma düşenler **YSÖP 6-7** programını tamamladıktan sonra 8. sınıfa kaydedilirler.
- Halihazırda okula devam edip, yaşlarına göre en az 3 sınıf geride olanlar yaşları ve buldukları sınıf düzeyi dikkate alınarak uygun bir YSÖP sınıfına yerleştirilirler.

YSÖP Program Süreleri ve Başlama Tarihleri

YSÖP, bir öğretim yılı içinde öğrenci sayılarına ve ihtiyaca göre farklı zamanlarda açılabilir. YSÖP programlarının süreleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- 1-3A: 8 hafta
- 1-3B: 8 hafta
- 4-5: 10 hafta
- 6-7: 10 hafta

YSÖP’ü öğretim yılı bitmeden tamamlayan öğrenciler öğretim yılı sonuna kadar adrese dayalı olarak kayıt yaptıracakları ilköğretim kurumlarında ilgili sınıfa devam edebilirler. Ama, tüm uygulamalarda misafir öğrenci statüsünde bulunurlar. Yani,

- YSÖP 1-3A ve 1-3B programlarını tamamlayanlar 3. sınıfta,
- YSÖP 4-5 programını tamamlayanlar 5. sınıfta,
- YSÖP 6-7 programını tamamlayanlar 7. sınıfta misafir öğrenci olarak bulunurlar. Yeni öğretim yılıyla birlikte asıl sınıflarına geçerler. Örneğin, eğer bir öğrenci öğretim yılı bitmeden YSÖP 4-5'i tamamladıysa ve öğretim yılı sonuna kadar 5. sınıfta misafir öğrenci olarak bulunduyorsa, yeni öğretim yılıyla birlikte 6. sınıfa devam edecektir.

NOT: Programları başaramayan veya tamamlayamayanlar örgün eğitimin içinde tutulurlar, ancak bir daha YSÖP'ten yararlanamazlar. 1-3A programını tamamlayamazsa 1. sınıfa, 1-3B programını tamamlayamazsa 2. sınıfa, 4-5 programını tamamlayamazsa 4. sınıfa, 6-7 programını tamamlayamazsa 6. sınıfa devam ederler.

Anket Uygulaması Yapılırken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

- Çocukların çoğu dezavantajlı ailelerden gelmektedir,
- Anadilleri Türkçe olmayabilir,
- Sorular okunurken açık ve net okunmalı, gerekirse birkaç kere tekrarlamalı, çocuğun anladığından emin olmalı,
- Çocuk hangi sınıfta (hangi programda) okuduğunu bilmeyebilir,

Ankete başlamadan öğrenciye şu açıklama yapılır: Şimdi sana okulun ve derslerin ile ilgili bazı sorular soracağım. Bu soruları cevaplamak için senin yardımına ihtiyacım var. Elinden geldiğince soracağım sorulara cevap ver. Şimdiden yardımların için teşekkür ederim. Haydi başlayalım..

NOT: Aksi belirtilmediği sürece seçenekler öğrenciye okunmayacak

1	Öğrencinin Adı Soyadı
2	Öğrencinin durumu	1> YSÖP 2> Örgün Eğitim
3	Okuduğu Okulun Tam Adı Müdür ya da öğretmenden alınacak
4	Görüşme Tarihi
5	Anketörün İsmi
DEMOGRAFİK BİLGİLER		
6	Cinsiyet	1> Erkek 2> Kız
7	Doğum yılı (bilmiyorsa yaşı)	Doğum yılı
		Yaş
8	Evinin bulunduğu:	İl:
		İlçe
		Mahalle/Köy.....
9	Doğduğundan beri hep burada mı yaşadın? (Bu soruyu sorarken bulunduğunuz il ve ilçe isimlerini kullanarak sorunuz)	1> Evet (soru 12'ye geçiniz) 2> Hayır
10	Hayır ise: Daha önce hangi il veya ilçede yaşıyordun?	İl:
		İlçe.....
11	Kaç yıldır burada yaşıyorsun?
12	Kaç kardeşiniz (ablalar, ağabeyler, küçük kardeşler)? (Eviden ayrılmış kardeşler de dahil) (Not: Sayı saymayı bilmeyebilir, tek tek kardeş isimlerini saydarak doğru sayıyı yazınız, kendisini de dahil ediniz)
13	Evinizde sen dahil kaç kişi yaşıyorsunuz? kişi
14	Evde senin dışında kimler yaşıyor? (Birden fazla işaretlenebilir)	1> Anne 2> Baba 3> Kardeşler 4> Anneanne, babaanne, dede 5> Yenge, enişte, dayı, hala, kuzenler Diğer:
Anne ve/veya babayı söylemez ise ayrı ayrı sağ/vefat olup olmadığını sorun, evde annesi ve babası varsa sı7'ye geçiniz		
16	Annen sağ mı?	1> Sağ 2> Vefat etti 3> Bilmiyor

17	Baban sağ mı?	1> Sağ 2> Vefat etti 3> Bilmiyor
18	Evde hangi dili konuşuyorsunuz? (Birden fazla işaretlenebilir)	1> Türkçe 2> Arapça 3> Kürtçe 4> Zazaca 5> Romanca 6> Diğer _____
19	Okula kaydolmadan önce Türkçe konuşabiliyor muydun?	1> Evet 2> Hayır
20	Türkçe konuşmayı nasıl/nerede öğrendin?	1> Evde 2> Okulda 3> Sokakta Diğer:.....
21	Evinde Türkçe bilmeyen var mı?	1> Evet, Türkçe bilmeyen var 2> Hayır, herkes Türkçe biliyor
22	Okul açıkken para kazanmak için yaptığın bir iş var mı?	1> Evet (soru 20'ye geçiniz) 2> Hayır
23	Evet ise ne iş yapıyorsun? (Anketör dikkat! Ayrıntılı bir şekilde yanıt alın)
24	Okul tatilken para kazanmak için yaptığın bir iş var mı?	1> Evet (soru 22'ye geçiniz) 2> Hayır
25	Evet ise ne iş yapıyorsun? (Anketör dikkat! Ayrıntılı bir şekilde yanıt alın)
26	Evde iş yapıyor musun?	1> Evet (soru 24'e geçiniz) 2> Hayır
27	Evet ise, ne iş yapıyorsun?	1> Kardeşlerime bakıyorum 2> Anneme ev işlerinde yardım ediyorum Diğer _____
28	Annen okuma yazma biliyor mu? (Evet derse kaç kadar okumuş? Şıklar bu cevaba göre doldurulacak)	1> Okumaz 2> Okuryazar 3> İlkokul terk 4> İlkokul mezun 5> Ortaokul terk 6> Ortaokul mezun 7> Bilmiyorum Diğer: _____
29	Babanın okuma yazma biliyor mu? (Evet derse kaç kadar okumuş? Şıklar bu cevaba göre doldurulacak)	1> Okumaz 2> Okuryazar 3> İlkokul terk 4> İlkokul mezun 5> Ortaokul terk 6> Ortaokul mezun 7> Bilmiyorum Diğer: _____
30	Baban çalışıyor mu? (Vefat/terk durumunda sorulmayacak)	1> Çalışıyor 2> Çalışmıyor (soru 28'e geçiniz) 3> Bilmiyor (soru 28'e geçiniz) 4> Vefat etti/ayrıldı/terk etti (soru 28'e

		geçiniz)
31	Baba çalışıyorsa ne iş yapıyor? (Anketör, ayrıntılı yanıt alın)
32	Annen çalışıyor mu? (Vefat/terk durumunda sorulmayacak)	1> Çalışıyor 2> Çalışmıyor (soru 30'a geçiniz) 3> Bilmiyor (soru 30'a geçiniz) 4> Vefat etti/ayrıldı/terk etti (soru 30'a geçiniz)
33	Annen çalışıyorsa ne iş yapıyor? (Anketör, ayrıntılı yanıt alın)

OKUL DURUMU

34	Okula devam etmeni kimler istiyor? (Birden fazla işaretlenebilir)	1> Babam 2> Annem 3> Ağabeyim 4> Ablam 5> Öğretmenim 6> Okul müdürü 7> Komşu Diğer:.....
35	YSÖP'e (telafi eğitimi, hızlandırılmış eğitim) başlamadan önce hiç okula gittin mi? NOT: Bu kadar detaylı sorulmasının nedeni halihazırda okula başlamış ve bırakmış veya geç başlayıp yaşlılarına göre 3 sınıf geride olan öğrencileri doğru saptayabilmek.	1> Evet (soru 32'yi sorup 33'e geçin) 2> Hayır (soru 33'e geçin)
36	YSÖP'ten önce de okula gitti ise:	Kaç yaşında okula başladın? Kaçınıcı sınıfa kadar devam ettin? Hiç ara verdin mi? 1> Evet 2> Hayır Ara verdiyse: Kaçınıcı sınıfta ara verdin?
37	(31. soru hayırsa) neden okula gitmedin? (bir önceki hiç ara verdin mi sorusuna evet diyenler için) neden okula ara verdin? (Diğer durumlarda ise) neden okula geç başladın?	1> İşte çalışmam 2> Fakir olmamız 3> Yaşadığımız yerde okul yoktu 4> Okul uzaktı 5> Kardeşlerime bakıyordum 6> Sağlık sorunum vardı 7> Kız çocuğu olduğum için ailem göndermedi/kızlar okumaz dediler 8> Okulu sevmiyordum 9> Başarısız olduğum için 10> Engelli oluşum 11> Günah olduğum için 12> Kuran kursuna gittim. Diğer: _____
38	Okula dönmeye/başlamaya nasıl karar verdin?	1> Öğretmen/müdür eve geldi 2> Ben kendim istedim

		3> Annem/babam getirdi 4> Ağabey/ablam istedi 5> Komşumuz istedi 6> Muhtar istedi Diğer: _____
39	Okulun sana ne faydası var?	1> Okuma yazma öğreniyorum 2> Arkadaşlarım oluyor 3> Oyun oynuyorum Diğer:.....
40	YSÖP'te (telafi eğitimi, hızlandırılmış eğitim) hangi programlara devam ettin/ediyorsun? (Birden fazla işaretlenebilir.)	1> 1-3A ve B 2> 4-5 3> 6-7 4> Bilmiyor
41	Şu an hangi sınıfta okuyorsun?	1> YSÖP 4-5 2> 5. sınıf 3> 6. sınıf 4> YSÖP 6-7 5> 7. sınıf 6> 8. sınıf 7> Bilmiyor
42	Hergün okula geliyor musun?	1> Evet (soru 40'a geçiniz) 2> Hayır
43	(Hayır ise) Neden hergün gel(e)miyorsun?
44	Seneye hangi sınıfta okuyor olacaksın? sınıf 99> Bilmiyor
45	Derslerinde başarın nasıl?	1> İyi 2> Orta 3> Zayıf 4> Fikrim yok
46	Sınıf/okul olarak geziye gittiniz mi?	1> Evet 2> Hayır
47	Sınıf/okul olarak piknik yaptınız mı?	1> Evet 2> Hayır
48	Sınıf/okul olarak tiyatroya gittiniz mi?	1> Evet 2> Hayır
49	Sınıf/okul olarak sinemaya gittiniz mi?	1> Evet 2> Hayır
50	Okulda folklor oynuyor musunuz?	1> Evet 2> Hayır
51	Sınıf/okul olarak ders dışında başka faaliyetler yaptınız mı? Evet ise neler?
52	Okula gitmen için ailen para yardımı alıyor mu?	1> Evet 2> Hayır 3> Bilmiyorum
53	Defter-kalemimi kim alıyor?	1> Ailem 2> Okul Diğer: _____
54	Okul kıyafetlerini kim alıyor?	1> Ailem 2> Okul Diğer: _____
55	Okula genelde nasıl gidip-geliyorsun?	1> Yürüyerek 2> Toplu taşıtla 3> Ücretli servisle 4> Ücretsiz servisle 5> Kendi arabamızla

		Diğer: _____		
56	Öğretmenlerini seviyor musun?	1> Evet 2> Hayır		
57	Okula isteyerek mi gidiyorsun?	1> Evet 2> Hayır		
58	Hangi dersleri seviyorsun? Başka? (Seçenekler okunmayacak, öğrencini verdiği cevaba göre evet hayır diye kodlanacak)		Evet	Hayır
		Matematik	1	2
		Türkçe	1	2
		Fen ve Teknoloji	1	2
		Sosyal Bilgiler	1	2
		Rehberlik	1	2
		Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	1	2
	Trafik Güvenliği	1	2	
59	Annen-baban okula öğretmenle konuşmaya gelir mi?	1> Evet 2> Hayır		
60	Ailen sana okulda neler yaptığını sorar mı?	1> Evet 2> Hayır		
61	Sen kaç kadar okumak istiyorsun? (kaçıncı sınıf)		
	İlköğretim bitince ne yapacaksın?	1> Liseye devam edeceğim 2> Bilmiyorum 3> Okumayacağım Diğer: _____		
OKUMA YAZMA ve MATEMATİK BECERİLERİ				
62	Okuman nasıl? Öğrenci öz-değerlendirmesi	1> İyi 2> Orta 3> Zayıf 4> Fikrim yok		
63	Yazman nasıl? Öğrenci öz-değerlendirmesi	1> İyi 2> Orta 3> Zayıf 4> Fikrim yok		
64	Şimdi sana verdiğim bu parçayı okumanı istiyorum. NOT: Burada öğrenciye ayrı bir kartta verilmiş olan okuma parçası okutulur. Anketör hiçbir şekilde okumayacak ve yardım etmeyecek. Sadece öğrencinin okumasını takip edip değerlendirecek. Öğrencinin okuyamadığı durumlarda özgüvenini sarsmamak için anketör "ben okuyacağım, sende parmağınla benim okuduklarımı takip et" der. Okursa Öğrenci bitirince AFERİN diyerek onaylar. Vücudumuzun Davetsiz Misafirleri Canlı varlıkları her tarafta görürüz. Kuşlar havada uçar, balıklar ve bazı bitkilerse suda yaşar.	Anketör değerlendirmesi Hata değerlendirmesi 1> Hatasız okudu 2> Hatalı okudu 3> Hiç okuyamadı		
		Akıcılık değerlendirmesi 1> Akıcı okudu 2> Heceleyerek/duraklayarak okudu 3> Hiç okuyamadı		
65	Şimdi sana göstereceğim bir kelimenin aynısını yazmanı istiyorum. (Anketör hiçbir şekilde okumayacak ve yardım	Gördüğünü Yazmanın Değerlendirmesi 1> Doğru ve okunaklı yazdı 2> Doğru ama okunaksız yazdı		

	<p>etmeyecek. Kart öğrencinin rahatlıkla görebileceği şekilde önünde duracak (Bu soruyla kopyalama becerisi ölçülüyor)Anketör öğrencinin yazdığını takip edip değerlendirecek. Öğrenci bitirince AFERİN diyerek onaylayın.) Not: Anketin son sayfasındaki ilgili yere (Gördüğünü Yazma) öğrencinin yazması sağlanır.</p> <p>Kelime: Mühendis</p>	3> Yanlış yazdı
66	<p>Şimdi, söyleyeceğim cümleyi yazmanı istiyorum. “Fırıncı ekmek yapar”. (Anketör sadece bu soruda cümleyi okuyarak öğrencinin yazmasını isteyecek. Öğrencinin yazmasını takip edip değerlendirecek, yardım etmeyecek. Cümle sadece bir kez ve doğru vurguyla okunacak. Öğrenci bitirince AFERİN diyerek onaylayın.)</p> <p>Not: Anketin son sayfasındaki ilgili yere (Duyduğunu Yazma) öğrencinin yazması sağlanır.</p>	<p>Duyduğunu Yazmanın Değerlendirmesi</p> <p>1> Eksiksiz yazdı 2> Az hatalı yazdı (3 veya daha az harf hatası) 3> Orta düzeyde hatalı (4-6 harf hatası) 4> İleri düzeyde hatalı (7-11 harf hatası) 5> Yazamadı</p>
67	<p>Şimdi sana göstereceğim problemi çözmeni istiyorum.</p> <p>Bir koyun 1 günde 325 gram ot yiyor. Bu koyun 3 günde kaç gram ot yer?</p> <p>(Soruyu önüne koyup çözmesi istenecek. Eğer daha önceki okuma parçasında Öğrencinin okuyamadığı belirlendiyse, soru sözlü olarak okunacak ve sözlü veya yazılı yanıt beklenecek.)</p>	<p>(Doğru yanıt 975 gram)</p> <p>1> Doğru 2> Yanlış</p>
68	Türkiyenin başkenti neresidir?	1> Doğru 2> Yanlış
69	Şu anki okulunda neleri seviyorsun?	<p>1> Öğretmenlerimi 2> Müdürümü 3> Arkadaşlarımı 4> Oyun oynamayı 5> Ders yapmayı Diğer: _____</p>
70	Sınıftaki arkadaşlarımla aran nasıl?	<p>1> İyi 2> Bazıları ile iyi, bazılarıyla kötü 3> Kötü</p>
71	Bir sorunun olduğunda ilk önce kime söylersin?	<p>1> Anneme 2> Babama 3> Öğretmenime 4> Okuldan arkadaşlarıma 5> Mahalleden arkadaşlarıma 6> Kardeşlerime Diğer:.....</p>

72	Büyüyünce ne olmak istersin?	1> Polis 2> Öğretmen 3> Doktor 4> Hemşire 5> Avukat 6> Müzisyen Diğer: _____
73	_____ olabilmen için ne yapman gerekiyor? Not: Bir önceki soruya vermiş olduğu yanıt boşluğa yerleştirilerek sorulur	1> Bilmiyorum (Teşekkür edip ankete son ver) 2> Okumam gerekiyor Diğer.....
74	Okumam gerekiyor derse: sence bu mesleği yapabilmek için kaç kadar okuman gerekiyor?

VERMİŞ OLDUĞUN BİLGİLER İÇİN ÇOK TEŞEKKÜR EDERİM.

ÖĞRENCİNİN ADI SOYADI:

(AYRI BİR SAYFA OLARAK BASILACAK VE ANA ANKETE ZİMBALANACAK)

GÖRDÜĞÜNÜ YAZMA

Öğrenci buraya yazacak: _____

SÖYLENENİ YAZMA

MATEMATİK PROBLEMİ

Bir koyun 1 günde 325 gram ot yiyor.

Bu koyun 3 günde kaç gram ot yer?

YSÖP ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

Anketör Notu: Yetiştirici Sınıf Öğretim Programı (YSÖP) hakkında tanıtıcı bilgiler aşağıda bulunmaktadır.

Yetiştirici Sınıf Öğretim Programı (YSÖP): 10-14 yaş arasında olup herhangi bir nedenle eğitim hakkından yararlanmamış çocuklar için Milli Eğitim Bakanlığı, İlköğretim Genel Müdürlüğü ve Unicef işbirliği ile hazırlanmıştır. YSÖP anlamına gelebilecek, yaygın olarak kullanılan bazı anahtar kelimeler ise: 'telafi eğitimi', 'hızlandırılmış eğitim', halihazırda okula devam edenler için ise 'sınıf atlatma' (bazıları 'özel sınıf' olarak da adlandırıyor).

Amaç: Çocuğun hızlandırılmış bir eğitimle yaşına uygun sınıf düzeyine yetişmesini ve ilköğretime (örgün eğitime) dönmesini sağlamaktır. Kısacası, bu program okula kaydolmamış ya da kayıtlı olduğu halde sürekli devamsızlığı olan ya da akranlarından en az 3 sınıf geride kalmış çocuklar için (ikinci bir şans vermek üzere) hazırlanmıştır.

Bu programda yer alan öğrenciler aşağıdaki gruplardan birinde yer alırlar.

- 10-14 yaş grubunda olup hiç kayıt yaptırmamış olan,
- 10-11 yaş grubunda olup ilköğretimin 1. sınıfını tamamladıktan sonra devamsız duruma düşen,
- 12-14 yaş grubunda olup, ilköğretim 5. sınıfa geçtikten sonra veya bundan önce devamsız duruma düşen,
- 14 yaşında olup, 5. sınıfı tamamladıktan sonra devamsız duruma düşen,
- 10-14 yaş grubunda olup halen ilköğretime devam eden, ancak akademik başarısızlık nedeni dışında yaşitlarından en az 3 sınıf geride olan.

YSÖP kapsamı içinde yer alan öğrenciler, aşağıdaki programlardan birine yerleştirilir.

- 10-11 yaş grubunda olup okuyazar olmayanlar YSÖP 1-3A ve 1-3B programlarını tamamladıktan sonra 4. sınıfa; okuyazar olduğu belirlenen öğrenciler YSÖP 1-3B programını tamamladıktan sonra 4. sınıfa yerleştirilirler.
- 12-13 yaş grubunda olup okuyazar olmayanlar YSÖP 1-3A ve 1-3B programları ile YSÖP 4-5 programını tamamladıktan sonra 6. sınıfa; okuyazar olduğu belirlenenler YSÖP 1-3B ve 4-5 programlarını tamamladıktan sonra 6. sınıfa yerleştirilirler. İlköğretimin 3. veya 4. sınıfını bitirdikten sonra devamsız duruma düşenler YSÖP 4-5 programını tamamladıktan sonra 6. sınıfa yerleştirilirler.
- 14 yaşında olup okuyazar olmayanlar YSÖP 1-3A, 1-3B ile 4-5 programlarını tamamladıktan sonra 6. sınıfa; okuyazar olanlar ise YSÖP 1-3B ve 4-5 programlarını tamamladıktan sonra 6. sınıfa yerleştirilirler. İlköğretimin 3. veya 4. sınıfını bitirdikten sonra devamsız duruma düşenler YSÖP 4-5 programını tamamladıktan sonra 6. sınıfa yerleştirilirler. İlköğretim 5. sınıfı bitirdikten sonra devamsız duruma düşenler YSÖP 6-7 programını tamamladıktan sonra 8. sınıfa kaydedilirler.
- Halihazırda okula devam edip, yaşitlarına göre en az 3 sınıf geride olanlar yaşları ve buldukları sınıf düzeyi dikkate alınarak uygun bir YSÖP sınıfına yerleştirilirler.

YSÖP Program Süreleri ve Başlama Tarihleri

YSÖP, bir öğretim yılı içinde öğrenci sayılarına ve ihtiyaca göre farklı zamanlarda açılabilir. YSÖP programlarının süreleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

1-3A: 8 hafta

1-3B: 8 hafta

4-5: 10 hafta

6-7: 10 hafta

YSÖP'ü öğretim yılı bitmeden tamamlayan öğrenciler öğretim yılı sonuna kadar adrese dayalı olarak kayıt yaptıracakları ilköğretim kurumlarında ilgili sınıfa devam edebilirler. Ama, tüm uygulamalarda misafir öğrenci statüsünde bulunurlar. Yani,

- YSÖP 1-3A ve 1-3B programlarını tamamlayanlar 3. sınıfta,
- YSÖP 4-5 programını tamamlayanlar 5. sınıfta,

- YSÖP 6-7 programını tamamlayanlar 7. sınıfta misafir öğrenci olarak bulunurlar. Yeni öğretim yılıyla birlikte asıl sınıflarına geçerler. Örneğin, eğer bir öğrenci öğretim yılı bitmeden YSÖP 4-5'i tamamladıysa ve öğretim yılı sonuna kadar 5. sınıfta misafir öğrenci olarak bulduysa, yeni öğretim yılıyla birlikte 6. sınıfa devam edecektir.

Anket Uygulaması Yapılırken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

1. Öğretmenlerle telefon görüşmesi yapılırken YSÖP öğretmeni olup olmadığını teyit ediniz. Hayır derse teşekkür ederek görüşmeyi sonlandırınız.

Anketör kendini tanıtır. Görüşmenin amacını açıklar:

“Size öğretmenliğini yaptığınız ya da yapmış olduğunuz Yetiştirici Sınıf Öğretim Programı, kısaca YSÖP, sınıflarındaki öğrenciler ve YSÖP için hazırlanan program ve materyaller hakkında bazı sorular soracağım. Bu çalışma Milli Eğitim Bakanlığı, İlköğretim Genel Müdürlüğü ve Unicef işbirliği içinde ve Bakanlığın desteği ve izni ile sürdürülmektedir. Sizden elde edeceğimiz veriler YSÖP’ün izleme ve ara değerlendirme raporunda kullanılacaktır. Sonuçlar toplu olarak değerlendirilecek ve bireysel bilgiler gizli kalacaktır. Sorulara vereceğiniz yanıtlar YSÖP’ün gözden geçirilmesi için kullanılacaktır. Şimdiden vereceğiniz yanıtlar ve katkılarınız için teşekkür ederim.”

NOT: Aksi belirtilmediği sürece seçenekler YSÖP öğretmenine okunmayacaktır.

Görüşme tarihi	
Anketörün ismi	
YSÖP öğretmenin ismi	
Çalıştığı okulun:	Adı: _____
	İli: _____
	İlçe: _____
Okulunuzun mevcudu?	_____ öğrenci
Okulunuz normal (tam gün) eğitim mi, ikili (yarım gün) eğitim mi?	1> Normal 2> İkili 3> Bilmiyorum
DEMOGRAFİK BİLGİLER	
Cinsiyet (Sormadan anketör kodlar)	1> Kadın 2> Erkek
Doğum yılınız?
Eğitim durumunuz? (Üniversite, fakülte ve bölüm bilgileri tam olarak alınacaktır).	Üniversite _____
	Fakülte _____
	Bölüm veya program adı: _____
	Eğitim Enstitüsü : _____
Diğer: _____	
(Bir önceki soruda Eğitim Fakültesi/Enstitüsü mezunu değilse) Öğretmenlik Pedagojik Formasyon Sertifikanız var mı?	1> Evet 2> Hayır
Öğretmenlik alanınız nedir?	1> Sınıf öğretmeni 2> Branş öğretmeni 3> Rehber öğretmen Diğer (sorunuz): _____
(Branş öğretmeni ise) branşınız nedir?
Okuldaki statünüz nedir? Not: Buradaki seçenekleri okuyun.	1> Kadrolu 2> Sözleşmeli 3> Ücretli 4> Emekli-ücretli Diğer (sorunuz): _____
Kaç yıldır öğretmenlik yapıyorsunuz?	_____ yıldır
	1 yıldan az olanlar için kaç aydır _____
Daha önce hiç birleştirilmiş sınıfta öğretmenlik yaptınız mı?	1> Evet 2> Hayır
Yapılandırıcı öğretim programı ile ilgili bir eğitim aldınız mı?	1> Evet 2> Hayır
Kaç aydır YSÖP öğretmenliği yapıyorsunuz?	_____ aydır.

YSÖP kapsamı içinde birleştirilmiş sınıf okuttunuz mu?	1> Evet 2> Hayır
Hangi YSÖP sınıflarında öğretmenlik yaptınız? Toplam kaç öğrenciniz vardı? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)	1-3A : _____ öğrenci
	1-3B : _____ öğrenci
	4-5 : _____ öğrenci
	6-7 : _____ öğrenci
Hiç YSÖP ikna ekibinde yer aldınız mı?	1> Evet 2> Hayır
YSÖP sınıfındaki öğrencilerinizin derslere devam durumları nasıl?	1> Öğrencilerin hepsi derse geliyor 2> Bazı öğrenciler düzenli devamsızlık yapıyor 3> Sınıfın çoğu devamsız
(Devamsızlık varsa) Sizce devamsızlık nedenleri nedir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir).	1> Çalışıyor olması 2> Ailenin mevsimlik işçi olması 3> Yoksulluk 4> Evle okul arasının uzak olması 5> Taşınmalı eğitimin olmaması 6> Kardeşlerine bakması 7> Sağlık sorunu olması 8> Kız çocuğu olduğu için ailesinin göndermemesi 9> Okulu sevmemesi 10> Başarısız olması 11> Engelli olması 12> Dini ve geleneksel baskılar 13> Anadil sorunu Diğer: _____
Öğrenci devamsızlığı olduğu durumlarda ne yapıyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir).	1> Öğrenci ile konuşurum. 2> Aileyi telefonla ararım. 3> Aileyi okula çağırırım. 4> Ev ziyaretleri yaparım. 5> Öğrencilerin sosyal etkinliklere katılımını sağlarım. 6> (Varsa) rehberlik servisine gönderirim. 7> Müdüre bildiririm. Diğer: _____
Programı tamamlamayan öğrenciniz var mı?	1> Evet 2> Hayır
(Bir önceki soruya 'hayır' derse bu soru sorulmayacak) 'Evet' ise: neden tamamlamadılar? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir).	1> Çalışıyor olması 2> Ailenin mevsimlik işçi olması 3> Ailenin taşınmış olması 4> Yoksulluk 5> Evle okul arasının uzak olması 6> Taşınmalı eğitimin olmaması 7> Kardeşlerine bakması 8> Sağlık sorunu olması

	<p>9> Kız çocuğu olduğu için ailesinin göndermemesi</p> <p>10> Okulu sevmemesi</p> <p>11> Başarısız olması</p> <p>12> Engelli olması</p> <p>13> Dini ve geleneksel baskılar</p> <p>14> Anadil sorunu</p> <p>15> Erken yaşta evlendirilmesi</p> <p>Diğer: _____</p>
Sizce YSÖP'ü tamamlayıp örgün eğitime devam eden öğrencilerinizin yüzde kaçını ilköğretim diploması alabilir?	Yüzde _____ .
Yüzde kaçını ortaöğretim diploması alabilir?	Yüzde _____ .
Yüzde kaçını yükseköğretim diploması alabilir?	Yüzde _____ .
Sizce bu öğrenciler ileride bir meslek sahibi olabilir mi?	<p>1> Evet, büyük çoğunluğu</p> <p>2> Evet, hemen hemen yarısı</p> <p>3> Evet, ancak çok küçük bir kısmı</p> <p>4> Hayır, hiçbiri</p>
YSÖP öğrencilerinizin yüzde kaçını 'Şartlı Nakit Transferi' alıyor?	<p>Yüzde _____</p> <p>101>Yüzde kaçının aldığını bilmiyorum</p> <p>102> Şartlı Nakit Transferi'nin ne olduğunu bilmiyorum</p>
YSÖP sınıfındaki öğrencileriniz programa ilk başladıklarında genel profilleri nasıldı? (Seçenekleri okuyunuz) (Birden fazla seçenek işaretlenebilir).	<p>1> Çekingen, içe kapanıklardı</p> <p>2> Türkçeleri zayıftı</p> <p>3> Kendilerini ifade etme güçlükleri vardı</p> <p>4> Okula ve programa uyumla ilgili güçlükler yaşıyorlardı</p> <p>5> Davranış problemleri vardı</p> <p>6> Diğer(belirtiniz): _____</p>
YSÖP sınıfındaki öğrencileriniz programa devam ettikten sonra genel profillerinde olumlu bir değişiklik oldu mu?	<p>1> Evet, büyük çoğunluğunda</p> <p>2> Evet, hemen hemen yarısında</p> <p>3> Evet, küçük bir kısmında</p> <p>4> Hayır olmadı</p>

Evet ise, ne(ler) deđiřti?	1> Türkçeleri gelişti 2> Kendilerini ifade edebilir durumageldiler 3> Davranış problemleri azaldı 4> Zaman içinde okula ve programa alıştılar Diğer (belirtiniz): _____
YSÖP ile ilgili bilgilerinizi nereden edindiniz?	1> Eğitime katıldım 2> Müdür bilgilendirdi 3> İnternette öğrenim Diğer: _____
YSÖP eğitimine katıldı ise: Kaç saatlik bir eğitimdi? saat
YSÖP eğitimine katıldı ise: Eğitimi kim verdi? tarafından verildi
HERKESE SORULACAK YSÖP hakkında edindiğiniz bu bilgiler YSÖP'ü etkin bir şekilde uygulayabilmeniz için yeterli miydi?	1> Yeterli 2> Kısmen yeterli 3> Yetersiz
(Yetersiz dedi ise) Nedenini açıklar mısınız?	
HERKESE SORULACAK Okulunuzda rehber öğretmen/psikolojik danışman var mı?	1> Evet 2> Hayır 3> Bilmiyorum
Var ise; YSÖP sınıfındaki öğrenciniz için okuldaki rehber öğretmen/danışman ile iletişime geçtiniz mi?	1> Evet, sıklıkla 2> Evet, bazen 3> Hayır
Yok ise; YSÖP sınıfındaki öğrenciniz ile ilgili danışmak için rehber öğretmene/danışmana ihtiyaç duydunuz mu?	1> Evet 2> Hayır
HERKESE SORULACAK YSÖP'te okuyan öğrencileriniz herhangi bir bilgilendirme, uyum ve alışma (oryantasyon) programına katıldılar mı?	1> Evet 2> Hayır
YSÖP programındaki öğrencilerinizin aileleri ile iletişiminiz var mı?	1> Evet 2> Hayır 3> Kısmen
YSÖP'te öğretmenlik yaptığınız süre zarfında herhangi bir sorunla karşılaştınız mı? Okuyacağım seçeneklere lütfen 'EVET', 'HAYIR' veya 'KISMEN' diyerek belirtiniz.	
Ailenin eğitime önem vermemesi.	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen
Ailenin maddi durumunun yetersiz olması.	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen
Sınıfların fiziki altyapısının (masa, sandalye, genişliği gibi) yetersiz olması.	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen
YSÖP sınıflarının kalabalık olması.	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen
Okulun sosyal imkanlarının kısıtlı olması.	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen
Eğitim ve öğretimde kullanılan yardımcı malzemelerin (harita, hikaye kitapları gibi) yetersiz olması.	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen
Öğrencilerin çalışıyor olması.	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen
Öğrencilerin okula karşı olumsuz tutumu.	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen

Öğrencilerin derslere karşı olumsuz tutumu.	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen	
Öğrencilerin öğretmenlere karşı olumsuz tutumu.	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen	
Öğrencilerin diğer öğrencilerle anlaşamaması.	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen	
Öğrencilerin Türkçesinin yetersiz olması.	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen	
Sınıftaki öğrencilerin bilgi düzeylerinin birbirinden çok farklı olması.	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen	
YSÖP'ün süresinin öğretim programına göre kısa olması.	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen	
Öğretmen kılavuzlarının okula geç ulaşması	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen	
Öğrenci kitaplarının okula geç ulaşması	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen	
Eklemek istediğiniz başka sorun varsa, lütfen belirtiniz:	Yeni madde: _____	
	Yeni madde: _____	
	Yeni madde: _____	
YSÖP'ü tamamlayan öğrenciler başarı düzeyi açısından akranları ile aynı seviyeye ulaşıyorlar mı?	1>Evet 2>Hayır 3>Bilmiyorum	
YSÖP'ü tamamlamış olan öğrencilerinizin yeni (nakil) öğretmenleri ile iletişiminiz var mı?	1> Evet 2> Hayır	
YSÖP ile ilgili materyalleri (yönerge, genelgeler, el kılavuzu) okudunuz mu?	1>Evet 2>Hayır	
(Önceki soruda evet ise) Sizce bu materyaller programı uygulayabilmeniz için yeterli miydi?	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen	
YSÖP sınıfları için yazılan öğrenci kitaplarının içeriği yeterli mi?	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen	
Kazanımlar ve Yeterlikler		
YSÖP sınıfındaki öğrenciler Türkçe programı alanındaki kazanımlara ulaşabiliyorlar mı?	<u>Konuşma</u>	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen
	<u>Dinleme</u>	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen
	<u>Okuma</u>	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen
	<u>Yazma</u>	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen
YSÖP sınıfındaki öğrenciler Matematik programı alanındaki kazanımlara ulaşabiliyorlar mı?	<u>Sayılar</u>	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen
	<u>Geometri</u>	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen
	<u>Ölçme</u>	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen
Fen-Teknoloji programındaki öğrenme alanlarındaki kazanımlara ulaşabiliyorlar mı?	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen	
Sosyal Bilgiler programındaki öğrenme alanlarındaki kazanımlara ulaşabiliyorlar mı?	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen	
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programındaki öğrenme alanlarındaki kazanımlara ulaşabiliyorlar mı?	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen	
Rehberlik yeterlik alanında belirtilen kazanımlara ulaşabiliyorlar mı?	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen	
YSÖP çerçevesinde size verilen görev, sorumluluk ve sizden beklenenler net olarak açıklanmış mı?	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen	
Okulunuzda bir Planlama ve Değerlendirme Komisyonu (PDK) var mı?	1>Evet 2>Hayır 3> Bilmiyorum	

(Evet ise) Planlama ve Değerlendirme Komisyonu (PDK) ile ilişkiniz var mı?	1>Evet 2>Hayır
Size söyleyeceğim görev ve sorumlulukları sorun yaşamadan yerine getirebiliyor musunuz?	
Programın uygulanması	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen
Öğrenci değerlendirmesinin yapılması	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen
EK 6 formunun (YSÖP'ü tamamlayan öğrenciler için Durum Değerlendirme Raporu) doldurulması	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen
Öğrenci uyumu ve program etkinliği ve bunun gibi sınıf içi süreçler konusunda PDK'ya geribildirim vermek.	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen
Şimdi son sorulara geldik	
Siz YSÖP'ün çocuklar için yararlı olduğuna ve bir fark yarattığına inanıyor musunuz?	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen
'Evet' veya 'kısmen' ise, ne gibi yararları var belirtiniz	1> Eğitimlerine devam etme fırsatı sağladı 2> Meslek edinme şansı sağladı 3> Suça karışmalarını engelledi Diğer: _____
'Hayır' ise, neden bir yarar sağlamadığını düşünüyorsunuz belirtiniz.	
Genel olarak YSÖP uygulaması ile ilgili eklemek istediğiniz herhangi bir konu, öneri veya yorumunuz var mı?	

ÖRGÜN ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

Anketör Notu: Yetiştirici Sınıf Öğretim Programı (YSÖP) hakkında tanıtıcı bilgiler aşağıda bulunmaktadır.

Yetiştirici Sınıf Öğretim Programı (YSÖP): 10-14 yaş arasında olup herhangi bir nedenle eğitim hakkından yararlanmamış çocuklar için Milli Eğitim Bakanlığı, İlköğretim Genel Müdürlüğü ve Unicef işbirliği ile hazırlanmıştır. YSÖP anlamına gelebilecek, yaygın olarak kullanılan bazı anahtar kelimeler ise: 'telafi eğitimi', 'hızlandırılmış eğitim', halihazırda okula devam edenler için ise 'sınıf atlatma' (bazıları 'özel sınıf' olarak da adlandırıyor).

Amaç: Çocuğun hızlandırılmış bir eğitimle yaşına uygun sınıf düzeyine yetişmesini ve ilköğretime (örgün eğitime) dönmesini sağlamaktır. Kısacası, bu program okula kaydolmamış ya da kayıtlı olduğu halde sürekli devamsızlığı olan ya da akranlarından en az 3 sınıf geride kalmış çocuklar için (ikinci bir şans vermek üzere) hazırlanmıştır.

Bu programda yer alan öğrenciler aşağıdaki gruplardan birinde yer alırlar.

- 10-14 yaş grubunda olup hiç kayıt yaptırmamış olan,
- 10-11 yaş grubunda olup ilköğretimin 1. sınıfını tamamladıktan sonra devamsız duruma düşen,
- 12-14 yaş grubunda olup, ilköğretim 5. sınıfa geçtikten sonra veya bundan önce devamsız duruma düşen,
- 14 yaşında olup, 5. sınıfı tamamladıktan sonra devamsız duruma düşen,
- 10-14 yaş grubunda olup halen ilköğretime devam eden, ancak akademik başarısızlık nedeni dışında yaşitlarından en az 3 sınıf geride olan.

YSÖP kapsamı içinde yer alan öğrenciler, aşağıdaki programlardan birine yerleştirilir.

- 10-11 yaş grubunda olup okuyazar olmayanlar YSÖP 1-3A ve 1-3B programlarını tamamladıktan sonra 4. sınıfa; okuyazar olduğu belirlenen öğrenciler YSÖP 1-3B programını tamamladıktan sonra 4. sınıfa yerleştirilirler.
- 12-13 yaş grubunda olup okuyazar olmayanlar YSÖP 1-3A ve 1-3B programları ile YSÖP 4-5 programını tamamladıktan sonra 6. sınıfa; okuyazar olduğu belirlenenler YSÖP 1-3B ve 4-5 programlarını tamamladıktan sonra 6. sınıfa yerleştirilirler. İlköğretimin 3. veya 4. sınıfını bitirdikten sonra devamsız duruma düşenler YSÖP 4-5 programını tamamladıktan sonra 6. sınıfa yerleştirilirler.
- 14 yaşında olup okuyazar olmayanlar YSÖP 1-3A, 1-3B ile 4-5 programlarını tamamladıktan sonra 6. sınıfa; okuyazar olanlar ise YSÖP 1-3B ve 4-5 programlarını tamamladıktan sonra 6. sınıfa yerleştirilirler. İlköğretimin 3. veya 4. sınıfını bitirdikten sonra devamsız duruma düşenler YSÖP 4-5 programını tamamladıktan sonra 6. sınıfa yerleştirilirler. İlköğretim 5. sınıfı bitirdikten sonra devamsız duruma düşenler YSÖP 6-7 programını tamamladıktan sonra 8. sınıfa kaydedilirler.
- Halihazırda okula devam edip, yaşitlarına göre en az 3 sınıf geride olanlar yaşları ve buldukları sınıf düzeyi dikkate alınarak uygun bir YSÖP sınıfına yerleştirilirler.

YSÖP Program Süreleri ve Başlama Tarihleri

YSÖP, bir öğretim yılı içinde öğrenci sayılarına ve ihtiyaca göre farklı zamanlarda açılabilir. YSÖP programlarının süreleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- 1-3A: 8 hafta
- 1-3B: 8 hafta
- 4-5: 10 hafta
- 6-7: 10 hafta

YSÖP'ü öğretim yılı bitmeden tamamlayan öğrenciler öğretim yılı sonuna kadar adrese dayalı olarak kayıt yaptıracakları ilköğretim kurumlarında ilgili sınıfa devam edebilirler. Ama, tüm uygulamalarda misafir öğrenci statüsünde bulunurlar. Yani,

- YSÖP 1-3A ve 1-3B programlarını tamamlayanlar 3. sınıfta,
- YSÖP 4-5 programını tamamlayanlar 5. sınıfta,
- YSÖP 6-7 programını tamamlayanlar 7. sınıfta misafir öğrenci olarak bulunurlar. Yeni öğretim yılıyla birlikte asıl sınıflarına geçerler. Örneğin, eğer bir öğrenci öğretim yılı bitmeden YSÖP 4-5'i tamamladıysa ve öğretim yılı sonuna kadar 5. sınıfta misafir öğrenci olarak bulduysa, yeni öğretim yılıyla birlikte 6. sınıfa devam edecektir.

Anket Uygulaması Yapılırken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Yönerge

Anketör kendini tanıtır. Görüşmenin amacını açıklar. “Size sınıfınızdaki bazı öğrenciler hakkında sorular soracağım. Bu çalışma Milli Eğitim Bakanlığı, İlköğretim Genel Müdürlüğü ve Unicef işbirliği içinde ve Bakanlığın desteği ve izni ile sürdürülmektedir. Sizden elde edeceğimiz veriler bir raporda kullanılacaktır. Sonuçlar toplu olarak değerlendirilecek ve bireysel bilgiler gizli kalacaktır. Şimdiden vereceğiniz yanıtlar ve katkılarınız için teşekkür ederim.”

Soru 1. Yetiştirici Sınıf Öğretim Programı'nın (YSÖP) ne olduğunu biliyor musunuz? (Anketöre Not: Lütfen cevabı kodlayınız.)

1>Evet

2>Hayır (ne olduğunu açıklayınız: 10-14 yaş arasında olup herhangi bir nedenle eğitim hakkından yararlanmamış çocuklar için hazırlanmıştır. YSÖP anlamına gelebilecek, yaygın olarak kullanılan bazı anahtar kelimeler ise: 'telafi eğitimi', 'hızlandırılmış eğitim', halihazırda okula devam edenler için ise 'sınıf atlatma' (bazıları 'özel sınıf' olarak da adlandırıyor).

Amaç: Çocuğun hızlandırılmış bir eğitimle yaşına uygun sınıf düzeyine yetişmesini ve ilköğretime (örgün eğitime) dönmesini sağlamaktır. Kısacası, bu program okula kaydolmamış ya da kayıtlı olduğu halde sürekli devamsızlığı olan ya da akranlarından en az 3 sınıf geride kalmış çocuklar için (ikinci bir şans vermek üzere) hazırlanmıştır.

Sınıfınızda YSÖP'ü tamamlayıp gelen öğrenci var mı?

1>Evet ise ankete devam edin.

2>Hayır derse teşekkür edip, rahatsız ettiğiniz için özür dileyip konuşmayı sonlandırın.

Görüşme tarihi	
Anketörün ismi	
Öğretmenin ismi	
Çalıştığı okulun tam adı	
Hangi il	
Hangi ilçe	
Okulunuzun mevcudu?	_____ öğrenci
Okulunuz normal (tam gün) eğitim mi, ikili (yarım gün) eğitim mi?	1> Normal 2> İkili 3> Bilmiyorum
DEMOGRAFİK BİLGİLER	
Cinsiyet (Sormadan anketör kodlar)	1> Kadın 2> Erkek
Doğum yılınız? (ay/yıl/19..)	
Eğitim durumunuz? (Üniversite, fakülte ve bölüm bilgileri tam olarak alınacaktır).	Üniversite _____ Fakülte _____ Bölüm veya program adı: _____ Eğitim Enstitüsü : _____ Diğer: _____
(Bir önceki soruda Eğitim Fakültesi/Enstitüsü mezunu değilse) Öğretmenlik Pedagojik Formasyon Sertifikanız var mı?	1> Evet 2> Hayır
Öğretmenlik alanınız nedir?	1> Sınıf öğretmeni 2> Branş öğretmeni 3> Rehber öğretmen Diğer (sorunuz): _____
(Branş öğretmeni ise) branşınız nedir?	
Okuldaki statünüz nedir? Not: Buradaki seçenekleri okuyun.	1> Kadrolu 2> Sözleşmeli 3> Ücretli 4> Emekli-ücretli Diğer (sorunuz): _____
Kaç yıldır öğretmenlik yapıyorsunuz?	_____ yıldır 1 yıldan az olanlar için kaç aydır _____
Daha önce hiç birleştirilmiş sınıfta öğretmenlik yaptınız mı?	1> Evet 2> Hayır
Yapılandırıcı öğretim programı ile ilgili bir eğitim aldınız mı?	1> Evet 2> Hayır
Bundan sonra soracağımız sorular YSÖP'ü tamamlayarak sınıfınızda okuyan öğrenciler hakkındadır	
Şimdiye kadar YSÖP'ü tamamlayarak sınıfınıza gelen	_____ öğrenci.

kaç öğrenciniz oldu?	
Genel olarak YSÖP'ü tamamlayıp gelen öğrencilerin başarı durumları nasıl?	1> Ortalamanın üstü 2> Ortalama 3> Ortalamanın altı 4> Ortalamanın çok altı
Okuttuğunuz hangi sınıflarda YSÖP'ten gelmiş öğrenciniz var? (Birden fazla işaretlenebilir).	1> 3. sınıf 2> 4. sınıf 3> 5. sınıf 4> 6. sınıf 5> 7. sınıf 6> 8. sınıf
Sınıfınızda genel bir devam sorunu var mı?	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen
YSÖP'ü tamamlayıp gelen öğrencilerinizle ilgili devam sorunu var mı?	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen
(Önceki soru 'evet' ise) Sizce YSÖP'ten gelen bu öğrencilerin devamsızlık nedenleri nedir? (Şıkları okumayın, yanıtları uygun olan şıklara işaretleyin) (Birden fazla işaretlenebilir).	1> Çalışıyor olması 2> Ailenin mevsimlik işçi olması 3> Yoksulluk 4> Evle okul arasının uzak olması 5> Taşınmalı eğitimin olmaması 6> Kardeşlerine bakması 7> Sağlık sorunu olması 8> Kız çocuğu olduğu için ailesinin göndermemesi 9> Okulu sevmemesi 10> Başarısız olması 11> Engelli olması 12> Dini ve geleneksel baskılar 13> Anadil sorunu Diğer: _____
Sizce YSÖP'ten gelen öğrencilerinizin yüzde kaç ilköğretim diploması alabilir?	Yüzde _____ .
Yüzde kaç ortaöğretim diploması alabilir?	Yüzde _____ .
Yüzde kaç yükseköğretim diploması alabilir?	Yüzde _____ .
Sizce YSÖP'ten gelen bu öğrenciler ileride bir meslek sahibi olabilir mi?	1> Evet, büyük çoğunluğu 2>Evet, hemen hemen yarısı 3>Evet, ancak çok küçük bir kısmı 4>Hayır, hiçbiri
YSÖP'ten size gelen öğrencileriniz sınıfınıza ilk geldiklerinde genel profilleri nasıldı? (Seçenekleri okuyunuz, birden fazla işaretlenebilir).	Çoğunlukla: 1> Çekingen, içe kapanıklardı 2> Türkçeleri zayıftı 3> Kendilerini ifade etme güçlükleri vardı 4> Okula ve sınıfa uyumla ilgili güçlükler yaşıyorlardı 5> Davranış problemleri vardı Diğer (belirtiniz): _____
YSÖP'ten öğrenci gelmeden önce size YSÖP ile ilgili bir bilgilendirme yapıldı mı?	1> Evet 2> Hayır
Evet ise, ne kadar süreli ve kim tarafından bir saat

bilgilendirme yapıldı? tarafından bilgilendirme yapıldı
Yapılan bu bilgilendirme YSÖP'ten gelen öğrenciye uygun bir eğitim ortamı sağlama konusunda sizin için yeterli miydi?	1> Yeterli 2> Kısmen Yeterli 3> Yetersiz
Yetersiz ise lütfen nedenini açıklayınız	
(HERKESE SORULACAK) Okulunuzda rehber öğretmen/psikolojik danışman var mı?	1> Evet 2> Hayır 3> Bilmiyorum
Var ise; YSÖP'ten gelen öğrenciniz için okuldaki rehber öğretmen/danışman ile iletişime geçtiniz mi?	4> Evet, sıklıkla 5> Evet, bazen 6> Hayır
Yok ise; YSÖP'ten gelen öğrenciniz ile ilgili danışmak için rehber öğretmene/danışmana ihtiyaç duyduunuz mu?	1> Evet 2> Hayır
(HERKESE SORULACAK) YSÖP'ten gelen öğrencileriniz bir bilgilendirme, uyum ve alışma (oryantasyon) programına katıldılar mı?	1> Evet 2> Hayır
YSÖP'ten gelen öğrencilerinizin aileleri ile iletişiminiz var mı?	1> Evet 2> Hayır 3>Kısmen
YSÖP'ten gelen öğrencilere öğretmenlik yaptığınız süre zarfında herhangi bir sorunla karşılaştınız mı? Okuyacağım seçeneklere lütfen 'EVET', 'HAYIR' veya 'KISMEN' diyerek belirtiniz.	
Ailenin eğitime önem vermemesi.	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen
Ailenin maddi durumunun yetersiz olması.	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen
Öğrencilerin çalışıyor olması.	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen
Öğrencilerin akademik yetersizlikleri (başarısızlıkları).	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen
Öğrencilerin okula karşı olumsuz tutumu.	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen
Öğrencilerin derslere karşı olumsuz tutumu.	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen
Öğrencilerin öğretmenlere karşı olumsuz tutumu.	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen
Öğrencilerin diğer öğrencilerle anlaşamaması.	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen
Öğrencilerin Türkçesinin yetersiz olması.	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen
Ekleme istediğiniz başka sorun varsa, lütfen belirtiniz:	Yeni madde: _____ Yeni madde: _____ Yeni madde: _____
YSÖP'ten gelen öğrencilerinizin YSÖP öğretmeni ile herhangi bir iletişiminiz oldu mu?	1> Evet 2> Hayır
Kazanımlar ve Yeterlikler	
Genel olarak YSÖP'ü tamamlayıp gelen öğrencilerin Türkçe dersinde başarı durumları nasıl?	1> Ortalamanın üstü 2> Ortalama 3> Ortalamanın altı 4> Ortalamanın çok altı
Matematik dersinde başarı durumları nasıl?	1> Ortalamanın üstü

	2> Ortalama 3> Ortalamanın altı 4> Ortalamanın çok altı
Fen-Teknoloji dersinde başarı durumları nasıl?	1> Ortalamanın üstü 2> Ortalama 3> Ortalamanın altı 4> Ortalamanın çok altı
Sosyal Bilgiler dersinde başarı durumları nasıl?	1> Ortalamanın üstü 2> Ortalama 3> Ortalamanın altı 4> Ortalamanın çok altı
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde başarı durumları nasıl?	1> Ortalamanın üstü 2> Ortalama 3> Ortalamanın altı 4> Ortalamanın çok altı
Rehberlik dersinde etkinliklere katılım düzeyleri nasıl?	1> Ortalamanın üstü 2> Ortalama 3> Ortalamanın altı 4> Ortalamanın çok altı
Siz YSÖP'ün çocuklar için yararlı olduğuna ve bir fark yarattığına inanıyor musunuz?.	1>Evet 2>Hayır 3>Kısmen
Evet veya kısmen ise, ne gibi yararları var belirtiniz	1> Eğitimlerine devam etme fırsatı sağladı 2> Meslek edinme şansı sağladı 3> Suça karışmalarını engelledi Diğer: _____
Hayır ise, neden bir yarar sağlamadığını düşünüyorsunuz? Lütfen belirtiniz.	
Genel olarak YSÖP uygulaması ile ilgili eklemek istediğiniz herhangi bir konu, öneri veya yorumunuz var mı?	

YANITLARINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİM...

